

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

15

KÜRT TARİHİ VE KÜLTÜRÜ DİZİSİ

KÜRT ÖYKÜ ANTOLOJİSİ

HAZIRLAYAN: HASAN KAYA

EVRENSEL
BASIM
YAYIN

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Kürt Öykü Antolojisi

Doğa Basın Yayın
Dağıtım Ticaret Limited Şirketi
Tarlabası Bulvarı
Kamer Hatun Mah.
Alhatun Sk. No: 27
Beyoğlu / İstanbul
Tel: 0212 361 09 07 (pbx)
Faks: 0212 361 09 04
web: www.evrenselbasim.com
e.posta: bilgi@evrenselbasim.com

Evrensel Basım Yayın – 289

Kürt Tarihi ve Kültürü Dizisi – 15

Kürt Öykü Antolojisi

Hazırlayan
Hasan Kaya

Redaksiyon
Müge Karalom

Kapak Resmi
Malva

Kapak Tasarım
Savaş Çekiç

Birinci Basım
Kasım 2005

ISBN 975-6106-11-5

Baskı
Ayhan Matbaası

(Yüz yıl Mah. MasSit. 5. Cad. No: 47 Bağcılar 0212.629 01 65)

Kürt Öykü Antolojisi

Hazırlayan
Hasan Kaya

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
İngilizko Bavê Nazê	15
Kilim Dokuma Tezgâhında Celadet Alî Bedir-Xan	22
Kitap ve O Cemil Oğuz	27
Kapı Önündeki Hatıram Çiya Mazî	30
Aldañ Deniz Gündüz	35
Pizza Dilbixwîn Dara	43
Av Enwer Karahan	49
Mahkeme Fawaz Husên	59
Tûma Felat Dilgeş	67
Firari Ferhad Pîrbal	70
Sihirbaz Fewzî Bîlge	75
Nûrikê'nin Falı Fırat Cewerî	80
Kaçış Hasan Kaya	89
Kısa Bir Ömrün Uzun Bir Gecesi Helîm Yûsiv	97
Yazarlık Hesenê Metê	106
Çaylar Ağadan Hesen Qizilcî	113
Yağmurlu Gece Hesen Silêvanî	119
Statüsüz Öyküler Antolojisi H. Kovan Baqî	122
Yanan Rüya Jan Dost	127
Agel Kamîran Haco	132
Yazar Kamran Bedir-Xan	136
Hayalperest ve Su Perisi Lokman Polat	141
Kelle Paça M. Alî K.	148
Mehtapta Ölüm Mustafa Acar	154
Gulê Nûredîn Zaza	159
Hortlak Perwîz Cîhanî	163
Putçu Pîr Rustem	167
Gulçîn Qedrîcan	171

Bir Ramazan Öyküsü Rahmetullah Karakaya.....	178
Gulistan ve Hezret Receb Dildar	181
Yüzleşme Rıdvan Karaaslan.....	186
Şans Ronî War.....	192
Domuzlar Çoğalmış Roşan Lezgin	200
Mardinkapı Sedat Yurtdaş.....	205
Yedi Salkım Serferaz Neqşebendî.....	213
İntihar Sîdar Jîr	218
Müjde Sîma Semend.....	229
Geçmiş Zaman Olur ki Suut Kılıç	232
Sonbahar Şahînê Bekirê Soreklî.....	242
Bir Gezi Torî	250
Beyaz Geceleri Özledim Tosinê Reşid	259
Emzirilen Mezar Yağob Tilermanî.....	264
Tarak Yıldız Çakar.....	269
Kitaptaki Öykücülerin Özgeçmişleri.....	275
Kitaba Öyküleri Alınamayan Öykücüler Listesi.....	290

Ö N S Ö Z

Öykü yazmaya başladığım 1990'lı yıllardan beri cevaplamakta zorlandığım Kürtçe bir soru ile karşılaşırım hep: “Ne tür yazılar yazıyorsun?” Cevabım, “‘kurteçîrok’ yazıyorum” olur. Kürtçede çîrok, Türkçedeki ‘halk hikâyesi’ veya ‘masal’a yakın bir anlam taşır, ‘kurteçîrok’ ise ‘öykü’ye tekabül eder. İngilizce olarak ‘short story’ denilen türde kısa öyküler yani.

Daha geniş bir kesime dediklerimi anlatabilmek içinse şu açıklamayı yapıyordum: “Halk hikâyeleri halkın ortak malıdır, her yörede farklı anlatılır... annelerimizin, ninelerimizin küçükken bize anlattıklarına ‘çîrok’ ya da ‘çîrçîrok’ diyoruz. ‘Kurteçîrok’ ise yazarın kendi yaratımı olan ‘çîrok’lardır” diyordum.

Kürt sözlü edebiyatı içinde yeri büyük, son derece zengin bir anlatı türüdür çîrok. Denebilir ki Kürt toplumu ‘çîrok’ ile yatıp kalkmıştır yüzyıllar boyu. Kürt toplumunun sosyo-ekonomik durumu gereği, sözünü ettiğim 1980’li yıllara kadar belirli bir yaştan üzerinde olanların hemen çoğu yaşamları boyunca mutlaka ‘çîrok’ dinlemişlerdir.

Kürtlerde düzyazının 19. yüzyılın sonlarında gelişme gösterdiği konusunda herkes hemfikirdir. Mikdat Mithat ve Abdurrahman Bedir-Xan tarafından, 22 Nisan 1898 tarihinde Mısır’ın başkenti Kahire’de yayın hayatına başlayan ilk Kürtçe gazete “Kurdistan” nesir yazının gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Fakat bu gazetenin dağıtılması, okunması ve yaygınlaşması sürekli engellenmiş, okuyucular baskıya maruz kalmıştır.

Basın yayın faaliyetleri dışında neredeyse Kürtlerin dillerini öğrenebilecekleri bir araç olmamıştır uzun yıllar boyunca. Bu yasaklı dönemlerde, sınırlı olarak yayınlanan Kürtçe gazete ve dergiler aynı zamanda Kürtçe okuyumayı öğretme bir kurum

işlevi görmüşlerdir.

1900 yılının başlarında İstanbul'da kurulan Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti, Kürt Neşr-i Maarif Cemiyeti, Hêvî öğren-ci örgütü, Kürt Teşkilatı İctimaiye Cemiyeti ve Kürt Milli Fırkası gibi kuruluşların çıkardıkları "Rojî Kurd" ve "Jîn" dergisi, "Jîn" gazetesi, Kürt "Teavün" ve "Terakki" gazete ve dergileri; 1922'de Irak Kürdistanı'nın Süleymaniye şehrinde yayına başlayan "Rojî Kurd" ve "Bangî Kurdistan" gazeteleri, Erivan'da yayın hayatına başlayan "Riya Teze" gazetesi Kürt dili, edebiyatı, kültürü alanında modern nesir ve manzum örnekler sunmuşlardır. Bu konuda Ferhad Şakeli şunları söylemektedir: "Ömer Maruf Berzencî'nin söylediği gibi, Kürtçe öykünün ortaya çıkışı doğrudan gazete ve dergilerin yayın yaşamına başlamasıyla bağlantılıdır. 1925-1975 yılları arasında yayımlanan 1100 öyküden 800 tanesinin dergi ve gazetelerde yayınlanmış olması bu gerçeği doğruluyor.*"

1908 yılında Kürt Neşr-i Maarif cemiyeti tarafından Kürt çocuklarını eğitmek üzere İstanbul'da Çemberlitaş semtinde bir ilkokul açılmıştır.** Bu okuldan mezun olanların Kürt dilini günlük yaşamda ne derece kullandıklarını veya bu okula devam edenlerin Kürt dili ve edebiyatı ile ne derece haşır neşir olduğunu bildirecek bir belge yok ne yazık ki elimizde.

Tabii ki Kürt beylikleri zamanında faaliyette olan medreselerde Kürtçe gramer, edebiyat ve benzeri çalışmaları unutmamak lazım ama nesir ve özellikle öykü söz konusu olduğunda çok daha sonraki dönemleri tetkik etmemiz gerekecektir.

1946 yılında kurulan Mahabat Kürt Cumhuriyeti döneminde, kısa bir süre Kürtçe okuma yazma faaliyetleri hız kazanmıştır. Belli aralıklarla Irak hükümetinin (1958 ve 1970 yıllarında) açtığı resmi okulların dışında Kürtler Kürtçe okuma yazmayı peşmergelik yıllarında dağda öğrenip geliştirmiştir. 1990 sonrasında

* Ferhad Şakeli, Modern Kürt Öykü Sanatı, İst, 1998.

** 1900'den 2000'e Kürtler, Ses Basın ve Yayıncılık, İst. 2000.

hem Türkiye'deki gelişmeler hem de Irak Federal Kürt yönetiminin kurulması Kürtçe, Kürt nesir sanatı ve benzeri alanlardaki gelişmeler tamamıyla ayrı bir başlangıçtır. Bu federal yönetimde ilkokuldan üniversiteye kadar Kürtçe eğitim yapılıyor; idarenin resmi dili Kürtçedir. Yüzlerce gazete ve dergi, radyo, televizyon Kürtçe yayın yapmaktadır. Kürt dili, edebiyatı, sanat ve kültürü resmen korunmakta, gelişmesi için teşvik görmektedir. Yazarlara birçok olanak sunulmaktadır. Bundan dolayı son on beş yıldır bu bölgedeki Kürt edebiyatı ve Kürt öykücülüğü en rahat ve özgür yıllarını yaşıyor.

Yapılan araştırmalarda kâğıda aktarılmış ilk Kürtçe öykünün 1925 yılında yazıldığı varsayılıyordu. Daha sonraları "Roî Kurd" dergisinin eski sayıları yeniden basıldığında, ilk öykünün 1912 yılında bu derginin 1. ve 2. sayılarında Fuat Temo tarafından Çîrok (Öykü) adıyla yazıldığı kanaatine varıldı. Öykünün ikinci bölümünde, devam edecek denilmiş, ancak öykü devam etmemiştir*. Bu öyküden sonra ikinci Kürtçe öykü, Cemil Saib'in 1925 yılında "Jiyanawa" (Diriliş) ve daha sonra "Jiyan" (Yaşam) dergilerinde tefrika ettiği Le Xewma (Uykumda) adlı öyküsüdür. Bu çalışmaya dahil ettiğim Celadet Alî Bedir-Xan'ın Li Ber Tevna Mehfûrê (Halı Dokuma Tezgâhı Önünde) adlı öyküsü de yazılmış ilk öykülerden sayılır. Öykünün altına 5 Eylül 1927 tarihi düşülmüştür. Ama öykü 3 Temmuz 1932 tarihli "Hawar" dergisinin 4. sayısında yayınlanmıştır.**

Yazılan ilk öykülerin ortak konusu, Kürt halkının yabancı boyunduruktan kurtulmak için verdiği mücadele; savaşta kahramanların gösterdikleri yiğitlikler; toplumun, özellikle de kadın ve çocukların çektikleri acılardır.

Her ne kadar yukarıda adı geçen Kürt dergi ve gazeteleri nesir türü için birer başlangıç sayılabilecek ürünleri yayınlamışlarsa da, modern Kürt edebiyatının ve özellikle Kürt öykücüs-

* Cemal Xeznedar (yayımlayan), Roî Kurd, Bağdat, 1981 (aktaran Ferhad Şakelî).

** Hawar dergisi, Nûdem Yayınları, hazırlayan Fîrat Cewerî, Stockholm, 1998.

şiiirine yer vermiştir. Prof. Qanatê Kurdo'nun Tarîxa Edebiyata Kurdî (Kürt Edebiyat Tarihi), ve A. Bali'nin Antolojiya Edebiyata Kurdî (Kürt Edebiyat Antolojisi) her ne kadar edebiyat tarihi ismiyle yayınlanmış çalışmalar ise de, sadece klasik Kürt edebiyatına yer vermiş ve Kürtçe yayınlanmış eserlerdir.

Firat Cewerî'nin hazırladığı Antolojiya Çîrokên Kurdî (Kürt Öykü Antolojisi) Türkiye'de yayınlanmış ilk ve tek Kürtçe öykü antolojisi'dir. Bu antolojide doksan dört Kürtçe öykü yer almaktadır. Kürt öykücülüğü hakkında geniş bir önsöze sahip olan antoloji, yazarlar hakkında kısa yaşam öyküsü de vermiştir. Bu alanda yayınlanmış bir çalışma da Muhsin Kızılkaya'nın Sürgün, Göç ve Ölüm-Çağdaş Kürt Edebiyatı'ndan Seçme Öyküler adlı çalışmasıdır. Bu çalışmada Kürtçeden Türkçeye çevrilmiş on dört öykü ve Kürt öykü sanatı hakkında uzun bir önsöz mevcuttur.

Bu çalışma ile amaçlanan Türkçe okuruna Kürt öykücülüğünün dönemlerini, belirli bir konuda yazılmış olanları, tarzları sunmak değildir. Denebilir ki temel amaç konu, dönem, tarz ve öykünün içeriği gibi ve başkaca hiçbir kategorik ayırım da göz önünde bulundurmadan, Türkiye, İran, Irak, Suriye ve Kafkasya bölümlerinde yaşayan Kürt öykücülerinin birer öyküsünü Türk okuruna sunmaktır.

Öykü kitabı Türkçeye çevrilmiş yazar sayısı bir elin parmaklarını bulmaz. Bunları saymaya kalksam, ilk anda aklıma gelenler; Helîm Yûsiv, Hesenê Metê, Firat Cewerî, Ferhad Pîrbal'dır. Çevirilen tek tük öyküler de vardır. Muhsin Kızılkaya'nın Sürgün, Göç ve Ölüm-Çağdaş Kürt Edebiyatı'ndan Seçme Öyküler adlı çalışmasına aldığı on dört öykü...

Bu alanda örnek alınacak kayda değer bir çalışma bulunmaması benim ilk kez böyle bir işe kalkışmamla birleşince doğallıkla epeyce tereddüt geçirdim. Daha önce Almanya'da, Almanca bir Kürt öykü antolojisi hazırlayan çevirmen Husên Düzen'in bu konuda 10 deneyimlerini başlattım ve yapılan

çalışmalarda izlenen yolu araştırdım. Vardığım sonuç şu oldu: Sanat-edebiyat eleştiri mekanizması henüz tam oturmayan ve öykücülerini dünyanın dört tarafına dağılmış, ülkesi parçalı ve üç bölümünde henüz kurumsal bir kimliğe sahip olmayan bir dilin öykülerinin "en iyileri"ni seçmek ne mümkündür ne de benim böyle bir hakkım olabilir. Yazılmış öykülerin tamamını bir cilde sığdırmak da mümkün olmadığından, benim yaptığım seçmenin birtakım öznellikler taşıması da kaçınılmaz olmaktadır. Kitabın sonunda kitaba alınamayan öykücülerin bir dökümü yapılmıştır. Bu da bizim olası eksiklerimizi bir ölçüde affedilir kılacaktır sanırım. Dileğimiz çalışmamızın bu alandaki başka çalışmalarla açılması, yapılacak uyarı ve eleştirilerin ise kitabımızın olası yeni basımlarına yol göstermesidir.

Bu çalışmanın ağırlığını Türkiyeli Kürt öykücüler oluşturmaktadır. Her ne kadar asıl amacımız Türkiyeli Kürt öykü yazarlarının eserlerini okura sunmak ise de, diğerk parçalardan Kürtlerin ürünlerini de seçkiye dahil ettik. Tabii ki ortaya ıarpıcı bir tablo çıktı. Yani Türkiye, İran, Irak, Suriye ve Kafkasya Kürtlerine ilaveten bir de "Sürgün-Diaspora" Kürtleri seçkide önemli bir yer tuttu. Yazarların yaşam öyküleri incelendiğinde birçoğunun sürgünde yaşadığı veya sürgünde öldüğü görülecektir. Bu durum Kürtlerin, dolayısıyla Kürt dili ve edebiyatının hazin bir hikâyesi olduğunu ıarpıcı olarak göstermektedir.

Kitabı hazırlamak benim için iki aşamalı bir iş oldu: Basılmış kitaplarda yer alanların yanı sıra dergilerde kalmış yüzlerce öykü içinden seçme yapmak ve bunları Türkçeye çevirmek. Bu arada hoşgörölmesini dileyerek kendi öykülerimden birine de yer verdim.

Öyküleri antolojiye alınan yazarlardan Türkçe bilenlere yaptığım çevirileri iletip görüşlerini aldım. Beni kırmayarak öykülerini gözden geçirdiler, kendilerine teşekkür borçluyum. ıalışmamın her aşamasında kendisine danıştığım, değerli zamanını bana ayıran Emine Arslan, Hamburg, İstanbul mesafesini

teknoloji sayesinde yakın ettiğimiz, kendisini saatlerce bilgisayar başında tutup elektronik ortamda konuştuğum çevirmen, sevgili dostum Husên Düzen'e çok şey borçluyum. Nûdem Yayınevi ve dergisinin Kürt edebiyatının gelişmesi için uzun soluklu, yorucu ve zahmetli bir yol katettiğini bu çalışma sırasında daha iyi gördüm. "Hawar" dergisini derleyip toparlaması, Güneyli yazar-araştırmacı Xelîl Duhokî'nin Güney Kürdistan'da Modern Öykü Antolojisi adlı çalışmasını, Fırat Cewerî'nin Kürt Öykü Antolojisi ve birçok yazarın öykülerini kitap olarak yayınlaması bu çalışmaların açık kanıtıdır. Hemşehrîm ve dostum Fırat Cewerî'ye teşekkürlerimi sunarım. Eğer Avesta, Sî, Doz, Mîr, Bajar yayınevleri olmasaydı bu çalışmayı yapabilmem imkansızdı. Bu çalışmayı yaparken adı geçen yayınevlerinin tüm zorluklara rağmen Kürt öykücülüğünün gelişmesi için ellerinden geleni esirgemeyip birçok genç arkadaşın çalışmalarını Kürt edebiyatına kazandırdıklarına yakından tanık oldum. Bu yayınevlerinin değerli sahiplerine ve tüm emektarlarına sonsuz teşekkür borçluyum. Zaman zaman kitabevini kütüphane gibi kullandığım, demli çayını esirgemeyen ve her halimize katlanan Medya Kitabevi sahibi sevgili Saleh Bulut'a, şirinliği ile bana moral kaynağı olan kızım Zilan Ronahî'ye gönülden sevgilerimi sunuyorum. Ayrıca böyle bir çalışmayı öneren ve çeşitli zamanlarda kendisiyle yöntem konusunda fikir alışverişinde bulunduğumuz, görüşlerinden yararlandığım Evrensel Basım Yayın Genel Yayın Yönetmeni sevgili Hayri Erdoğan'a teşekkür ederim.

Hasan Kaya

Temmuz 2005, İstanbul

BAVÊ NAZÊ

İngilîzko

İngilîzko'nun birkaç gün önce öldüğünü rivayet eder vıdıvıdı-cılar. Öyle veya böyle, onun bu dünyadan göçtüğü gün gibi ortada. Öbür dünyanın varlığına inanmıyordu. Buna rağmen öldüğü gün öyle güneşli güzel bir günmüş ki ancak inançlı insanlara nasip olabilirmiş; böyle anlatıyor civar halkı.

Dinle arası hiç iyi olmadı. Daha toyluk döneminde inkârcı olduğuna dair dedikodular dolaşırdı etrafta. Elbette uydurulmuş bir laf ya da yakıştıрма değildi, vardı bir sebebi hikmeti bu sözlerin.

Bir gün şeyh oturmuş, cemaate vaaz ediyordu. Genç Hemko epey zamandır kafasını meşgul eden soruyu damdan düşercesine soruverdi:

“Şeyh amca, Allah-ü Teali neden beni burada yarattı da –asıl maksadı Allah neden haksızlık yapar demeye getirmektir– aynı anda doğan bir başka çocuğu İngiltere’de yarattı. Örneğin, ikimiz de aynı anda doğuyoruz ama benim dilim yasak, onunki ise dünya dili oluyor... Buna adalet denebilir mi sizce?”

Şeyh, Hemo'nun bu sorusuyla kızarıp bozardı. Hiddetle konuşmaya başladı:

“Ulan! Sen daha dünkü çocuksun, şu bacak kadar boyunla, ‘Eze ü Celale’* konusunda ahkâm kesiyorsun. Hay Allah belanı veresi, parça parça olsun! Eğer aynı anda böyle konuşuyorsan, büyüdü-

günde kim bilir daha neler söylersin..? Neüzibillah!"

Şeyh sözlerini bitirmemişti ki birkaç mürit Hemko'yu itiş kakış arasında dışarı attılar. Arkasından da:

"Pis ukala! Melanetin boyunu aşmış, haydi bakalım defol şuradan!" diye söylendiler.

O günden sonra Hemko'nun Allah'a olan inancı daha da zayıfladı, arkadaş yaren arasında adı "İngilizko"*** olarak kaldı. Yaşından daha büyüktü artık. Çocukluğuyla vedalaştı, daha çok ciddi kitaplar okumaya başladı. Yıllar geçtikçe ufku genişledi; hafızası, düşünce dünyası zenginleşti. Kitaplarla olan dostluğu, onu dünya meşgalelerinden uzaklaştırıp yalnızlaştırdı. Zaman zaman yalnız kaldığında derin düşüncelere dalıyordu. Gerçi bunu isteyerek veya bilerek yapıyordu.

Şehre yakın vadiye gezmeye çıktığında, orada 'uzaklığın üç ölçüsü'nü kavırıyordu. Gökyüzüne bakarken 'yükseklik fobisi' ya da 'yüksekliğin uzaklığı fobisi'ne kapılıyordu. Yukarıdan vadiye baktığında ise, 'derinliğin uzaklığı'nı hissediyordu, böylece vadinin kenarına paralel çizgilere dönüşen dağın yamacına bakarken de 'uzaklık fobisi'ne kapılıyordu.

Üç uzaklık fobisi onun gözünde ölçüsüz uzaklıklara dönüşüyordu. Ama sebebini bilmediği halde, paralel gibi görünen kenarlar ona yaşam yolunun patikaları ve yaşamın sonsuzluğu gibi görünüyör; göğün uzaklığı, ona yaşamın boşluğunu hissettiriyor; vadinin derinliği ise yaşamın son noktası gibi görünüyör ve ölüm korkusu onu pençeleri arasına alıveriyordu böylece. Tam da bu noktada İngilizko'nun kafası karman çorman oluyor, yaşamın gerçekliği ve onun hayal dünyası iç içe geçerek bir kördüğümüne dönüşüyor, bu hengamede pusulası şaşan İngilizko, yitip gidiyordu. Bu yitişte, etrafındaki çember daralıyordu. Üniversite eğitimi bitinceye dek bu durumu sürüp gitti.

Soran köyüne öğretmen olarak atanıp atama kararnamesini eline aldığıında, artık yeni bir yaşama başlamalıydı... Ama Hem-

* Eze ü Celale: Allah'ın diğer bir adı.

**İngilizko: İngiliz çocukları için kullanılan bir deyim. Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ko hiçbir zaman bu çemberi kırıp dışına çıkamadı, belki de bundandır ki “Siyasi Köy”e atanmak ona nasip oldu. Soran köyünün tüm halkı kızıl benizliydi, tıpkı “soran”* adı gibi... Atamasının oraya yapıldığını duyduğunda, umursamıyor, bana ne diyor-muşçasına omzunu silkerek söylendi:

“Köylüler siyasetle ilgilensin, ben çocuklara okuma yazma öğretir, boş zamanlarımda kitap okurum.”

Sahiden onu ne ilgilendirirdi köyün siyasi oluşu? Gerçi nasıl ki Soran köyü siyasetle nam salmışsa, Hemko da “aykırı insan” tiplmesiyle o denli nam salmıştı... Bu gerçeklik daha ilk gün, Hemko Soran köyüne varır varmaz ortaya çıktı.

Öğretmen Hemko, ilk gece muhtarın evinde misafirdi. Köy odasında cemaatin hal ve hareketlerine bakınca, bu köyde geleneklerin, aşiret bağlarının çözüldüğünü anlamıştı. Şevbuhêrk** başlamadan önce, toplantıyı çekip çevirenin muhtar olmadığını fark etti. Karşı karşıya oturan Xelo ile Hesko adında iki kişi şevbuhêrki yönetiyordu. Karşı karşıya oturmalarının sebebi birbirlerine kaç göz işareti ile konuşma sırası vermek olsa gerekti... Xelo ismindeki şevbuhêrki başlattı:

“Affedersin Öğretmen Bey, sizi daha önce görmüş gibiyim?..”

“Olabilir,” diyerek kısaca yanıtladı öğretmen.

Xelo bu konuyu uzatmadı, ama öğretmen ona hiç yabancı gelmiyordu. Kısa bir suskunluktan sonra tekrar sordu:

“Hocam, asaleten mi atandınız, vekil öğretmen misiniz?”

Bu soru ile Xelo bilgiçliğini ve nice öğretmenleri görüp geçirdiğini belli etmek ister gibiydi. Ayrıca öğretmenin kendine olan güvenini de ölçmek istiyordu. Vekil öğretmenlerin yetkileri sınırlı olurdu. En ufak bir şikâyetle köylüler onları işlerinden edebiliyorlardı.

Hemko böyle bir soru beklemiyordu, şaşkınlığını gizledi, sakın sakın ve kısaca yanıtladı:

“Asil öğretmenim.”

* Soran: Kürtçede kırmızı, kızıl rengin çoğulu.

** Şevbuhêrk: Kürtçede Edebiyatçı, Edebiyatçıların birleşme partisi.

Xelo, "Bu konuda açığın yok," dercesine manalı manalı "Hımmm..." dedi.

Hesko yetiştirdi arkadaşının imdadına, kıyısından köşesinden soruları bir yana bırakıp, pattadanak sordu:

"Hocam takaddüm hükmü hakkında neler söyleyebilirsin?"

Köylülerin geçmiş tecrübeleriyle bir sabitti ki köye yeni gelen bir öğretmen "ağırlığı" tartılmalıydı. Tartmak yeni gelen için sınav, sınavdaki başarısı demekti. Özellikle de siyasi bir sınavdı "tartma" işi. Eğer gelen kişi onların siyasi düşüncelerine, partilerinin düşüncelerine aykırı biri ise vay haline! Artık sürekli sıkıştırıp tartışmaya çekerlerdi ta ki bunaltıncaya dek. Eninde sonunda yeni gelen kişi pes ederdi. Her tartışmanın sonunda köy odasının müdavimi Heydo, "Bakın, gördünüz mü, arkadaşlarımız ne hale soktular onu? Anasından emdiği sütü burnundan getirdiler," derdi.

Her zaman olduğu gibi bu kez de köylüler can kulağı ile dinliyorlardı tartışmayı. "Bekleyip görelim, kim pes edecek bakalım," diye düşünüyorlardı.

Hemko, bu sorudan ürpermişti. Yanıtlarken de iyice karıştırdı:

"Tekaddim hükmü de neyin nesi oluyor?"

Hemko kelimeleri yanlış telaffuz ettiğini fark etti, ama iş işten geçmişti. İçinden, "Nerden çıktı bu soru?" diye düşündü.

Hesko da öğretmenin karıştırdığını fark etti ve içinden, "Bay aydın, elimden çekeceğin var!" dedi ve anında sordu:

"Kaç tane takaddüm hükmü var ki bizde?"

Öğretmen Hemko, konuşmadan önce oturanlara bir göz gezdirdi. Herkesin büyük bir ciddiyetle dinlediğini görünce, daha çok ürperdi. Kızarıp bozardı ve kısık bir ses tonuyla, kesik kesik konuşmaya başladı:

"Köyünüze siyasi bir militan veya mürit olarak atanmadım. Öğretmen olarak, çocuklarınıza okuma yazma öğretmek üzere geldim buraya... Ve efendim... siyasetten de uzağım ayrıca..."

"Hocam!.." Xelo, ciddi bir tavır takınıp ama gülümseyerek sözü almıştı: "Siyasetten uzak durmak isteyenlerin bu tavrı siya-

setin ta kendisi değıl midir sizce?"

Öğretmen yerine Hesko cevapladı:

"Elbette ki –gülümseyerek– bizim gibi cahil çiftçiler cehaletten dolayı siyasetten uzak dururlar... Ama sizin gibi münevver biri siyasi çalışmalardan uzak duruyorsa, ya korkudan ya da..!"

"Ya da halktan kopuk oluşundandır," diyerek sözü tamamladı Xelo.

Böylece, rollerini iyi yaptıklarını öğretmene göstermiş olduklar.

Bunu fark eden öğretmen Hemko, bu kez sözünü sakınmadan oldukça detaylı yanıt verdi:

"Sizin dininizin pek de dar mış sınırları. Size anlam veremiyorum, anlayışınıza göre her tahsilli kişi, mutlaka siyasi olmalı! Siyasetten uzak her tahsilli kişi de halktan kopuktur sizce! İnsanlığa hizmet etmiş binlerce bilim adamından yüzde biri belki siyasiydi. Sahiden benim anlayamadığım, sizler çocukları eğitmeyi neden halka yapılan bir hizmet saymaz ve hafife alırsınız?"

Öğretmen Hemo, biraz durakladıktan sonra, cemaatin bakışını ve tepkisini ölçmek için odaya bir göz attı. Tam o anda Xelo başka soru yuvarlattı:

"İzdivaç ettin mi?"

"Yemin billah ederim eğer Xelo yoldaş tahsilli olsaydı yüzde yüz büyük bir felsefus olurdu," dedi sohbetin kurdu Heydo kendini tutamadan.

"Heydo yoldaş! Feylesof demen lazım felsefus değıl!"

"Ben Allah'ın garibanı, nereden bileceğim... Her ne ise yoldaş, kurbanın olayım, izdivaç da ne demek?"

"Heydo yoldaş! Bu soru zaten hocaya sorulmuş," dedi Hesko, Xelo'nun yerine.

Öğretmen Hemko bu sefer bu soruyla hayretler içinde kaldı. İçinden, "Öyle anlaşılıyor ki torbalarındaki anlamlı anlamsız ne kadar sözcük varsa hepsini kullanacaklar," dedi. Bu ikisinin köylülere karşı bilgili görünmek istediklerini kavradı. Bu nedenle öğretmen Hemko'ya gırtlak gıcıkla kendisizane

“Başka da neler biliyorsunuz bakalım?” dedi.

“Allah... Allah! Tartışmadan neden kaçırıyorsun,” diyerek cemaate yöneldi Hesko.

“Yahu aydınlar sıkıştıklarında hemen kıvırtıyorlar. Biz ona izdivaç nedir diye soruyoruz, o yanıt vereceğine sinirleniyor...”

Öğretmen Hemko artık dayanamadı:

“İzdivaç... efendim... hasta ruhlu insanın özelliklerindendir... örnekleri çoktur... Yalancı kişi kendisini dürüst gösterir. Cahil cühela kendini allameyi cihan gösterir... Başka sorunuz var mı?”

“Var hocam!” diyerek hemen yanıtladı Heydo. “Sana zahmet, Lenin ve Stalin’in hakiki adlarını söyleyebilir misin?”

“Çok mu lazım size bu yanıt?” dedi tekrar kızarak Öğretmen.

“Evet.”

“Size lazım olabilir ama bana lazım değil...”

Lafın burasında Xelo girdi devreye, alaylı ve pis pis gülerek:

“Tartışmanın başından beri seni izliyorum, görmüş gibiyim dedim ya. Ne olursun kızma hocam, Allah aşkına sen İngilizko değil misin?”

Öğretmen Hemko yerinde donup kaldı, başından kaynar sular döküldü.

Sonra bir fiskostur başladı cemaatte. “İngilizko” sözcüğü şevbuhêrkte dilden dile dolaştı. Kahkahalar atılıyordu. Öğretmen sert bakışlar fırlatıyordu, ama artık takan yoktu onu. Başı dönmeye, gözbebekleri büyümeye başladı. Kendini kaybetti.

Birkaç gün sonra öğretmen Hemko’yu Soran köyünden başka bir köye atadılar. Çok kısa bir zaman diliminde, birkaç köy daha dolaştı... Ondan sonra amansız bir hastalığa yakalandı. Nasıl ki hiç kimse onu anlamadıysa, hastalığını çözen doktor da çıkmadı. Ölümünden, daha doğrusu intiharından sonra öğrenci velileri şöyle diyorlardı:

“Yavrum sakın ola çok okumayın, sonra İngilizko gibi saf ve kaçık olursunuz.”

CELADET ALÎ BEDİR-XAN

Kilim Dokuma Tezgâhında

Rindê ve Zizê öksüz iki kız kardeşti.

Babaları Bengi Ağa, ağabeyi Zinar ve birkaç amca çocuğu ile birlikte; Şeyh Sait önderliğindeki Kürt isyanına katılmışlar, milletleri uğruna kendilerini feda etmişlerdi.

Rindê on beş, Zizê on üç yaşındaydı. Küçük kardeşleri Gefo daha yeni dokuzuna girmişti.

* * *

Bağımsızlık savaşı sekiz aydan fazla sürmüştü. Kürt askerleri Diyarbakır'ı kuşatmış, Elazığ ve diğer Kürt şehirlerini ele geçirmişlerdi.

Birlik sağlayamadıkları için, bağımsızlık savaşını yürütecek kadroları azdı, öte yandan, birkaç cephede ihanete uğramışlardı. Bu yüzden savaşta yenilmiş ve askerler Kuzey Kürdistan'ı tekrar ele geçirmişlerdi. Liderlerden Şeyh Sait ve birçok Kürt ileri geleni asılmış, çoluk çocuklarının binlercesi öldürülmüş, mal mülkleri gasp edilmişti.

* * *

Bu sırada Bengi Ağa'nın köyü ve evi de talan edilmiş, eşi ve

çocukları aç ve açıkta kalmış, yakınları da artık ata baba yurtlarında, köylerinde oturamaz olmuşlardı. Anneleri becerikli, soylu bir kadındı. Çocuklarını alıp tanınmayacakları küçük bir şehre yerleşmişti.

Anne, sabahtan akşama kadar el kapısında hizmetçilik yapıyor, akşamları yün çorap örüyordu. Bu kadar işe rağmen zar zor geçiniyorlardı. Halbuki Gefo'nun eğitimi için, birkaç kuruş biriktirmeleri gerekiyordu.

Bengi Ağa'nın vasiyeti vardı; Gefo okuyup büyük adam olacak, babasının ve yurttaşlarının ahını yerde bırakmayacak, ülkesinin kurtuluş yolunda çaba sarf edecekti.

Ama okumak için para gerekiyordu.

Anne dişini sıkıyor, daha fazla çalışmaya gayret ediyor, ama tüm çabalarına rağmen bir şeyler biriktiremiyordu. Eşinin vasiyetini gerçekleştirmek için iki kızını da işe yerleştirmeye karar verdi. Bu şehirde kilim dokuma işleri vardı. Yetişkin kızlar bu işle uğraşırdı. Çok geçmeden ikisine iş bulundu. Her sabah erkenden, Bengi Ağa ailesinin tüm fertleri hazırlanıp her biri ayrı yere dağılıyordu. Anne el evine çalışmaya, kızlar kilim dokuma tezgâhının başına, Gefo da okula gidiyordu.

Çok geçmeden karakış bastırdı. Giysileri incecik ve eskimişti, üşüyorlardı. Zizê birkaç kere hastalandı. Ama her koşula, tüm güçlüklerle direnerek, çalışıp Bengi Ağa'nın vasiyetini gerçekleştirmeleri gerekiyordu. Kışın en azgın dönemine girmişlerdi. Geceleri donarak ölenler olduğu söyleniyordu; öyle soğuktu havalar. Şehrin tüm cadde ve sokakları karla kaplıydı. Birkaç dam, karın ağırlığını taşıyamadığı için çökmüştü.

Rindê ve Zizê'nin çalıştıkları tezgâh kapalı bir atölyedeydi, ama pencere camları ve çerçeveleri kırık döküktü. Bir gün iki kız kardeş tezgâhın başında oturmuş kirit atıyorlardı. İkisi de üşüyor, dişleri takırdıyordu. Zizê'nin yanakları soğuktan kıpkırmızı olmuştu; elindeki kirit düştü ve iki damla sıcak gözyaşı yanaklarından süzüldü. Artık bu sert soğuğa dayanamıyordu.

Titrek sesiyle Rindê'ye

"Ablacığım! Yetmez mi? Baksana donduk. Haydi kalk, eve gidip yatağa girelim de ısınalım azıcık," dedi.

Rindê de çok üşümüş ama orali olmamıştı. İşi gevşetmedi, yaptığı tek şey kardeşine sımsıkı sarılmak ve onu öpmek oldu.

* * *

Rindê Zizê'den iki yaş büyüktü. Ama böylesi bir yaşamın içinde olanlar için, iki yaş beş yaşa bedeldi. Rindê annesinden daha fazla kardeşinin üzerine titriyordu.

Zizê inlemeden sessizce ağlıyordu. Rindê kardeşinin ellerini avucuna almış, ısıtmak için sıkıp ovuyordu. Bir müddet sonra yanına oturttu:

"Zizê! Bu çabamızın Gefo için, yani onun eğitimi için olduğunu bilmiyor musun?" diye sordu.

"Bilmez olur muyum Rindê, eğer böyle olmasaydı, annemiz bizi çalıştırır mıydı?"

"O halde niye ağlıyorsun?"

"Bak, ağlamayı kestim, ama bir şey söyleyeyim mi, dünyada bir tek kış mı var; bahar ve yaz da var. Gefo yazın okusa, kışın hep birlikte evde otursak olmaz mı?"

"Olur olmasına Zizê ama babamızın vasiyeti var; Gefo bilinçli, bilgili olup dünyayı kavramalı, idare etmesini bilmeli. Bu iş için de bir tek yaz eğitimi yetmez, başarılı olması için kışın da okumalı."

"Niye ki Rindê! Bu kadar eğitim ne için? O da ağabeyimiz Zinar kadar okusa yetmez mi, bilinçli olup da ne olacak?"

"Vatan için Zizê. Eğer kardeşimiz Zinar kültürlü, bilgili olsaydı; Kürt askerleri Diyarbakır'ı kuşattığında, iki üç bölüme ayrılıp diğer şehirlere gitmelerine, Diyarbakır'daki kuvvetlerin zayıflamasına engel olurdu. Güçlü bir baskınla, Diyarbakır'ı alır, sorunu kökten çözerdi. Bu dediklerimi karşı tarafın askerleri bile söylemiş, anladın mı?"

"Evet. Gefo okusa vatanı..."

"Vatanı kurtarabilirdi; vatan okumuşlar sayesinde kurtulur."

"Kurtulursa ne olur?"

“Bağımsız olur.”

“Bağımsız olunca?..”

O anda, ustabaşı kızıp Türkçe bağırarak, “Yine mi lakırdı Kürt piçleri...” diyerek küfürler savurdu.

Kızlar Türkçe bilmiyordu. Ama konuşma tarzından küfür ettiğini anladılar. Atölyede çalışan diğer kızlar şehirliydi, Türkçeyi az çok, kendilerini savunacak kadar biliyorlardı. Ustabaşının gözüne en çok Türkçe bilmeyen Zizê ve Rindê çarpıyordu. Bu ilk duydukları küfür değildi ama Zizê ve Rindê bir türlü alışamıyorlardı. Her seferinde ilk duydukları küfür kadar üzülmüyorlardı. Ama seslerini çıkarmıyorlardı. Anneleri, amacımıza ulaşp Gefo’nun eğitimi bitinceye kadar dayanın diye tembihlemişti.

Ustabaşı uzaklaşınca, Rindê konuşmasını sürdürdü:

“Kürdistan özgürleşirse kendi kendimizi yönetiriz, tüm yetkililer bizden olur. Bu ustabaşı da bizden olur. Bugünkü gibi küfür değil, övgü alırsınız. Sadece ustabaşılar değil, hâkimlerden tut, ırgata kadar hepsi bizden olacak. O zaman, bu konuştuğumuz tatlı, güzel dilimiz her evde konuşulacak, işitilecek. Bugün sıkıntı içindeyiz, malımız mülkümüz talan edilmiş, niye? Devletsiz olduğumuz için. Babalarımız, kardeşlerimiz, amcazadelerimiz asıldı. Tüm bunlar sahihsizlikten oldu. Ama biz bağımsız olduğumuzda, o zaman kimliğimiz bize yaşama hakkı verir. O hakkı alabilmemiz için okumuş kardeşler lazım. Vatanımız okumuş gençlere sahip olsaydı, çoktan bağımsız olurdu; babalarımız, kardeşlerimiz öldürülmezdi, bizler de bu hale düşmez, ustabaşı bize hakaret etmezdi. Şimdi Gefo’yu neden ısrarla okutmak istediğimizi ve çok çabaladığımızı iyice kavradın mı?”

Zizê susmuştu. Ne ağlıyor ne de tek kelime ediyordu. Kirkite sarılmış çalışıyordu. Öylesine çalıştırıyordu ki kirkitini, ateş saçılıyordu parmaklarından. Tek isteği; Rindê’nin eve dönerken olanları annesine anlatmamasıydı.

* * *

Ertesi gün hava daha da soğudu. Rindê ve Zizê işe gitmiş, gün batımına kadar çalışıyorlardı. <https://rantey.org>

Eve döndüler, gündeliklerini annelerine verdiklerinde, anne bir baktı ki Zizê o gün ablasından bir buçuk qameri* fazla getirmiş. Daha önce, ablasından az getiriyordu halbuki. Zizê'ye bunun nedenini sorunca:

"Bugüne dek ne için çalıştığınızı çok iyi kavrayamamıştım anneciğim. Rindê ablam, bana çok iyi kavrottırdı, bugün ben ablamdan 150 düğüm fazla bağladım," yanıtını aldı.

"Zizê sana ne anlattı ki?"

"Ona sor anneciğim, onun kadar güzel anlatamam."

Rindê ve Gefo da o anda yanlarına geldiler. Rindê söze başladı ama sonunu getiremiyordu, gözlerinden yaşlar boşalıyordu. Anne de ağlıyordu.

Odanın bir köşesinde Bengi Ağa'nın hançeri asılıydı, o hançerden başka Bengi Ağa'dan onlara hiçbir şey kalmamıştı. Âdet edinmişlerdi, zor anlarında, kötü günlerinde hançeri ziyaret ediyorlardı. Dördü de birbirine kenetlenip hançerin önünde durdular...

CEMİL OĞUZ

Kitap ve O

Onu ilk kez Newroz bayramının kutlandığı alanda gördüm. Orda yüreğim vurgun yemişti. Gözleri oka dönmüş ve yaralamıştı beni. Kanıyordu her yanı, gittikçe eksiliyordu kanım ve o gözlerin tesiriyle yavaş yavaş kendimden geçiyordum. Boyu benim için özgürlük abidesine, geleceğimin simgesine dönüşmüştü. Aynı gün, Allah tarafından ödüllendirilmiş gibi oldum, aynı otobüse bindik, aynı durakta indik. Böylece ikimiz de aynı mahallede oturduğumuzu fark etmiş olduk.

Uzun bir zaman sonra birbirimize iyice yakınlaşmıştık. Ama heyecanımızı yenememiş ve gönül kapılarımızı birbirimize açmamıştık henüz... Bir süre de bu şekilde yaşadık. Ben okuma delisiydim... o da... bunu yeni fark ediyordum. Bazı arkadaşlarım durmadan bana, Bir Muhatap Arıyorum kitabını mutlaka okumalısın diyorlardı. Ama kitaplığımda bu kitap yoktu. Tam da sırasıydı. Ona bu kitabı sordum.

Bir gün sonra, gönülsüzce kitabı bana uzattı. İlk kez bu şekilde görüyordum gözlerini; dumanlıydılar, öne bakıyorlardı. Bakışları anlamsızdı. Bir şeyler olduğunu sezdim. Onun bu haline aldırmadan, uzattığı kitabı gülümseyerek aldım. Sonra da

kitaba göz attım.

Kitabı istemez olaydım, ilk sayfasına göz atmaz olaydım ve keşke bu anı yaşamasaıydık da önceki zamanlar gibi olaydı her şey... Ama olan olmuştu. Kitabı elime almış ve göz atmıştım, o da derin düşüncelere dalmıştı. İş işten geçmişti, keşke ile çözülecek bir şey yoktu artık.

Ben hâlâ meseleyi tam olarak kavrayamamıştım. Başını eğmesine anlam verememiştim önce. Ama kitabın ilk sayfasına göz attığımda durumu anladım. Orada şunlar yazılıydı:

“Canım... ilk kez bir kızı seviyorum, sanırım sen de ilk kez âşık oluyorsun. Ama gitmem gerekiyor. Yüreğinden bir parçayı kendimle birlikte götürreceğim. Şöyle de diyebilirim: Yüreğimden bir parça bırakıyorum yüreğinin yanına. Eğer bir gün dönersem, ilk işim kapına gelmek olacak... gelip o nazik ellerinden, geniş alnından ve kara gözlerinden öpeceğim. Dönemediysem eğer, yaşam senin yaşamın... Bu kitabı, sevdalı parmaklarımın oynattığı zavallı kalemle yazılmış olan birkaç satır ile birlikte sana bırakıyorum. Bu kitaba her baktığında beni anımsarsın. Dönemediysem, sakın cehenneme çevirme yaşamını. Beni unutma yeter...”

Aynen böyle yazıyordu. Kapısını çalan ilk kişinin yazdığı satırlar... Taze ömürlerinde sevda ağacını yeşertemedi arkadaşları bırakıp gitmişti onu. Arkadaşının gidişinden sonra bu şehir ona zindan olmuştu. Benimle karşılaşp tanışincaya kadar yapayalnız yaşamıştı, ne kimseye bakmış ne de gönül işleri aklına gelmişti.

Yüreğimi onun yüreğine katmak istediğimde, boş olan gönlü ne yapacağını şaşırdı. Bir süre kararsız, ikircikli kalmıştı. Yüreğini zorlayıp yeni bir başlangıç yapmış ve birlikte yeni bir yola girmiştik.

Bir önceki arkadaşının özelliklerini bende buluyordu. Bu özelliklerim onu bana yaklaştırıyordu. Ama bir türlü karar veremiyordu, yaşadığı bu acı olaydan sonra yüreğini birine teslim edip etmemekte çok zorlanıyordu. Gel zaman git zaman bu kitap hadisesi gelip çatmıştı. Artık şaşkıındı ve ne yapacağını bilemiyordu.

Bu satırları okuduktan sonra gözlerine baktım, başını öne

eğdi, gözlerini kaçırdı benden. Parmaklarımla öne dökülmüş saçlarını yavaşça düzeltip dikkatlice yüzüne baktım. Yüreğim gözlerimi konuşturuyordu:

“Sana vurgunum, senin her halini, şu anki halini ve geçmişini çok seviyorum. Ne olursun kaldır başını!” Ama konuşmaya zorlanıyordu, yüreği çok buruktu. Ağır ağır ve tek tek çıktı ağzından sözler:

“Evet, şimdiye kadar kimsenin bu kitabı görmesini istemiyordum Cemil. Aslında sana da getirmek istemiyordum ama çok ısrar ettin. Ne bileyim... işte...”

Durdu... uzun bir süre suskun kaldı. Birlikte sustuk, sonbaharın rüzgârı sustu. Dünya durdu sanırsın, her şey durdu. Uzun süren bu suskunluktan sonra yarı ağlamaklı sürdürdü konuşmasını; “Nasıl istersen! O, birkaç ay önce şehit oldu, zaten sonra da sen geldin, yaralı yüreğime değip geçtin. Kaç zamandır bir şeyler anlatmak istiyordum ama ne diyeceğimi bilemiyordum. Şu an da bilemiyorum...”

Söz bitmişti. Sarıldım... başını omzuma koydu. Bütün vücudumda onun sıcaklığını hissettim. Kısa bir süre sonra omzumun ve göğsümün ıslandığını hissettim... gözlerinden yaşlar boşanıyordu.

ÇIYA MAZÎ

Kapı Önündeki Hatıram

Bugün erken uyandım güya. Çoktan giyinmişim. Askerlikte öğrendim saat tam 5:05'te uyanıp hemen giyinmeyi, altı dakikada kahvaltı yapıp dışarı çıkmayı... Ama o zaman ile şimdiki halim arasında sadece bir fark var: Unutkanlığım... Bazen dalıp gidiyorum. Elbiselerimi giyineceğim düşüncesiyle ayağa kalkıyorum, ama bir bakıyorum ki elimde kitap, okumaya başlamışım. Kitapta elbiselerden söz edilinceye dek aklıma giyinmek gelmez. Okuduğum kitabın da bırakın yazarını, adını bile bir türlü anımsayamam. Bu tuhaflik öylece sürüp gider. Bunlar olurken, bir bakıyorum ki odanın kapısına gelmişim gayri ihtiyari...

O sabah da uyandığımda, Japon yapıştırıcı gibi durduğunu gördüm gözümde çapakların. Yıkadığım halde geçmedi. Her tutamı bir baş olmuş darmadağın saçlarımı, ne jöle ne de tarak düzeltebilir. Yıllardır aynı İspanyol pantolonu giyerim, Allah'tan ki eşim her gün jilet gibi ütülüyor, yepyeni duruyor o yüzden. Modası geçmiş ama tekrar moda olmasını bekliyorum. Modacılar mahsustan yılda bir moda değiştirirler. Ben de az değilim ama, üç ayrı modadan pantolon aldım, hangisi moda olsa onu giyiyorum. Ceketlerim ise hem kısa hem uzun yakalı-

lardan. Elalem uçak satın aldı, aya gitti. Ben daha İGS, YÇÇ (Yanık Çarşının Çaputları mağazasının) müşterisi bile olamadım.

Allah'ın izni ve bende kalan son damla kan sayesinde, elimi kapının koluna uzattım... Ya Allah deyip kendimi evin dış kapısında sanıyordum. Asma kilidi görmüyordum, halbuki oracıkta duruyormuş. Hızla kapıyı çektim. Allah kahretsin, burnuma gelmesin mi. Burnumun eceli mi gelmişti ne. Ben mi kapıya çarpıldım, kapı mı üstüme geldi, kısacası haklı haksız belli değildi. Burnumdan kan fışkırıp her yanıma kan içinde kaldıktan sonra dış kapı bana görünür oldu.

Ah vah! Ne yapmalıyım şimdi. Unutkanlığın başını yesin yahu, doğru dürüst dış kapıyı da mı bulamayacaksın. Hızla burnumun üstüne bir bez koydum. Ama yarılmıştı kahrolası. O halde iken, asma kilidin mekanizmasını fark ettim. Kırılmıştı. Burnumu ve damlayan kanı bıraktım, asma kilidin mekanizmasının derdine düştüm. Eşimin kilidi bu durumda görmesinden korkuyordum. Burnuma acıyacak hali yoktu, kapının bu halini diline dolayıp duracaktı. Burnum da ne ki?.. Ama ev sahibi kapıyı görürse, evden atabilir bizi.

Ama ben de diyeceğimi çok iyi biliyorum. Ne diyeyim... ne diyeyim... Hah tamam; "Ya şu küçücük demir parçası burnumdan daha mı değerli, ne ki bu demir parçası?" Bu kadar ya... Asma kilidin mekanizması marangozda... pardon demircide tamir olur, ya burnum. Yemin billah ederim bu güzelim burnu hiç kimse eski haline getiremez. Doktorlar getirebilir mi? Hiç de bile. Bir iki dikiş atacaklar, o kadar. İnsanlar bu yırtık burnumdan dolayı, küt burunlu demezler mi? Evet... Allah aşkına siz karar verin, bu durumda eşimin kararı adaletle sığar mı?

Doğrusunu isterseniz eşim beni çok sever, bilersiniz!.. Ama... aah ah... o ince eleyip sık dokuması, kılı kırk yarması da olmasa... Üç saat boyunca bir kediye bağırıp çağırabilir. Tavuk her zamanki yerinde yumurtlamadı diye, samanlığı ateşe verebilir. Bankamatik makinesi bozuk, maaşını alamadı diye bankayı ateşe verip çalışanlarıyla birlikte yakabilir. Habeş soyundan birinde küçük bir kusur görürse, asma kilidin tümünü suçlayıp adam

olacakları yok diyebilir. Onun zevkine uygun yazmadı diye, bir şairi çerçi olmakla suçlayabilir. Külötunda gördüğü bir damla çış yüzünden, çocuğa üç sene dokuz ceza kesebilir.

Yahu, kapı bana "Yavaş ol" bile demedi. "Evin birinci kapısıyım" da demedi. Hiç olmazsa "Bir!" diye seslenseydi de olurdu. Belki de materyalist bir kapıdır bu. Materyalistler, "Yolun ortasında durursanız eğer, size otobüs çarpar," derler. Haklılar, otobüsün önünde kim durabilir ki, kapı meselesi de böyle bir şey. Keşke kapımız idealist olsaydı, hayal olsaydı. O zaman eşimle de birbirimize düşmeyecektik.

Gelin de bu düğümü çözün. Kendine güvenen beri gelsin. Ama gelenler, en az on beş yıllık evli olmalı. Gelenlerin bir kısmı da yazar olsa iyi olur. Sabaha kadar uyumayıp benim, eşimin ve kapının öyküsünü yazsınlar. Yiğit o zaman belli olur.

Olanları boş verip, "Olan oldu, kol kırılır yen içinde kalır, fark mark, dolar molar etmez," dedim.

Hâlâ ayakkabılarımı giymemişim, işe bakın. Yalınayak mı işe gideceğim. Üstelik bu karda kışta. Ayaklarım da alınır. Zaten bedenimin çoğu uzuvları dargın bu kalem yüzünden. Bir ayaklar eksikti. Üç buçuk yıldır bu ayakkabıyı giyiyorum. Beyaz-boz rahvandır. Kaytanları püsküllüdür. Bir türlü lime lime olmuyor. Kahrolası şey, paramparça olsan olmaz mı, üç yıldır beni esir almışsın; ben bıktım, o bıkmadı. Benden daha iyi bilir sanırsın ülkemizin enflasyon ve deenfilasyon durumunu. Öyle olmasa dinlenmeye geçerdi. Belki de haklı, benden daha iyisini nereden bulacak. Kilom elli. Bu hafif ayaklar olmasa çoktan çöplüğü boy-lamıştı, var mı ötesi? Yürürken cart cart eder. Eskidiğinden sanırdım. Meğerse sevinçtenmiş. Ben de iyi bakıyorum ona, ama sevdiğimden değil; bozuk para yokluğundan. Bozukları bulmak zor, gerçi tüm paralar da bulunmaz ya bende. Boyası için verdiğim para az değil hani... Olsun... Yeniler de boyanmaz mı sanki...

Ayakkabım rafta durur; küçük ayakkabılar, yani çocuklarınkı de ordalar. Küçük boy ayakkabıların yanında ukala ukala durur. Ayrıca bir de ailelikler. Kalem ayaakkabıların. O grafların altında

boyunu bükük duruyor. Askerden geldiğimden beri kalıpta duruyor, ayakkabı müzesi olsaydı, oraya atardım onu.

Neyse, ben ayakkabımla barışığım, alıştık birbirimize, ama şimdi de neyimden bahsedeceğim, neyi unuttum, bilemezsiniz. Nerden bileceksiniz efendim... Kendim bile hatırlamıyorum.

Şemsiyem..! Bu yağmurda nasıl çıkacağım, söylesenize. İlk başta yağmurdan söz etmedim, ama mevsim kış. Karsız yağmursuz olur mu? "Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır." Yaz ne ister? Ona da eğlence gerek. Durun hele, aslında şapkamı unuttum.

Eskiden şemsiye kullanırdım. Şemsiye yerine şapka kullandığımı unutmuşum. Her Allah'ın günü şemsiyemle hır gür çıkardı. Rüzgârı dinler, bana kulak asmazdı. Rüzgâr nereye, o oraya... Kaç tane şemsiyemi alıp götürdü rüzgâr, haddi hesabı yok. Sayısını bilmiyorum, ama birkaç tanesini yaralı teslim etti bana. Bazen evde, dört beş tanesi Lalogillerin cenkte yaralı düşen erleri misali, namuslarına leke sürülmüş halde birikirdi. Şemsiyeci gittikçe zengin oluyor, bense fakirleşiyordum. Tuttum gittim Suk'ül Bakar'dan* (Öküz Çarşısı) bir şapka satın aldım. İnek mi öküz mü orasını bilmem. Ama öküz ve şapka aynı yerde satılıyor. O günden beri şemsiye yerine, şapkayı kabul buyurur başım. Zaten başım dört köşelidir. Yerleştirdi mi şapkanın içine, greyderle bile çıkaramazsın oradan.

Lodos!..

Vay be, bu da neyin nesi! Rüzgâr beni alıp götürüyor. Şapkamsa kımıldamıyor, Yağmur bora dinlemiyor. Yumurta büyüklüğündeki dolu tanesi ona Sofu Xeto'nun tespih tanesi gibi gelir. Bu da ne ki, indiriyorum şapkayı gözlerimin üstüne, sarıyorum etrafını atkıyla ve yürüyorum bu ocak söndüren rüzgâra karşı. Keyfime diyecek yok. Şemsiye de neymiş. Gerçekten de şapka, dazlak kafalara paşa olmuş. Boşuna dememiş atalarımız, "Başınızı ve popo... affedersiniz ayaklarınızı sıcak tutunuz," diye. Dinlemesek atalarımızı, kimin sineklerine veririz kulaklarımızı...

Bir şey unuttum. Öküzler bu kış kışladım ve

açtım dış kapıyı. Bir kuş, bir kelebek gibi fırladım dışarıya.

Özgür hissettim kendimi. Küf ve içilen sigaradan acayip kokan evden, yalnızlıktan (eşim ve çocuklar yoktu evde), öykü yazmanın verdiği sıkıntıdan, televizyon filmlerinden ve sertleşmiş yastıktan kurtuldum.

Ne hoş şey imiş şu özgürlük. Derlerdi de inanmazdım, "Muh-
taç olmayıncaya dek, bilmezmiş insan özgürlüğün değerini."
Sabahleyin hele bir çıkın evin kapısına, hapishanenin değil,
evinizin kapısına çıkın, görürsünüz özgürlüğü. Farkına varma-
dıysanız bugüne dek özgürlüğün, hissetmediyseniz hoşluğunu
kapınızda, sizi yadırgıyorum.

Aaa bu da nel..

Tüh be... yine unuttum bir şeyi..!

Heyhat... bir de avlunun kapısı var, onu unutmuşum..!

DENİZ GÜNDÜZ

Aldanç

"Aaaaaaaaaaahh!"

Ağır ağır uyandığında derinden bir iniltiyle çığlığı kopardı. Gözlerini bıçağın keskin ağzını gören bir boğa gibi iri iri açıp çevresini korkuyla süzdü. Bıyıklarının tam altındaki o anlaşılmasız keskin ve kaşıntılı sızı yüreğini burkuyordu. Elleriyle bu acıya ulaşip sebebinin ne olduğunu öğrenmek istedi, ama ellerini kımıldatamadı. Eğilip ellerine baktı korkuyla, şaşkınlıkla irkildi. Her bir parmağı ayrı bir şekilde; elleri, ayakları, vücudunun her bir parçası isteminin dışında dengesiz bir şekilde hareket ediyorlardı. Büyük bir şaşkınlıkla, etrafında sıralanmış, taş kesilmişçesine kımıldamadan duran adamlara yalvarır gibi uzun uzun baktı. Öyle bir çığlık kopardı ki kendisi bile çıkan bu sese hayret etti. Acaba bu ses gerçekten de kendisinden mi kopup çıkmıştı? Bir yırtıcı hayvanın hırlaması gibi, gırtlığında taşlar birbirine çarpıp yamaçtan yuvarlanıyormuşçasına korkunç bir sesle ağızdan bir iki sözcük yuvarlanıp bulunduğu odayı doldurdu. Ona ne olmuştu, düştüğü bu halin anlamı neydi? Bunu bir rüya sanıp uyanmak istedi, gözlerini sımsıkı yumdu, sonra açtı, ama gözlerinin önünde hiçbir şey belirmedi.

Etrafını saran taş kesilmiş adamlar, canlanan heykeller gibi, onun o korkunç çığlığıyla irkilip kımıldamaya başladılar. İçle-

rinden biri burnunun dibine kadar eğilip ona baktı; başını bir o yana bir bu yana çevirip inceledi, sonunda cam kadar parlak gözleri gülmeye başladı.

"Aramıza hoş geldin!"

"Hoş bulduk!"

Bu sözcükler ağzından dökülürken korkuyla şaşakaldı yine. Hayretle bakan gözlerini birkaç kere kırıştırdı. Düştüğü durumu anlamak için düşüncelerini bir daha toparlamaya çalıştı. Çevresindeki adamları dikkatle süzdü, hepsinin yüzü kopya edilmiş gibi birbirine benziyordu. O tek yüzlü adamları görünce bazı şeyleri hatırlamaya başladı. Vücudunun o istem dışı oynayışı anında kesildi.

"Ahh, aaahh!"

Gırtlığı pas tutmuştu da iki bilek taşı sürekli paslı gırtlığını bileyliyordu sanırdın. Çığlığı duyan adamlar endişeyle birbirlerini dürtüklediler. En öndekiler atılıp şefkatli bir sesle ona yöneldiler:

"Rahat ol, canını sıkma, her şey geçecek!"

Herkes ona eğildi ve her yerini kılı kırk yararcasına inceleme-ye koyuldular. Biri eğilip gözlerinin içine kadar baktı. Evet, evet, evet!.. Şimdiye kadar neden bu adamların bu gözlerini görememişti? Gözsüz adamlar şimdiye kadar neden onun tuhafına gitmemişlerdi. Meğer bu adamlara gözler ne kadar yakışıyormuş böyle! Adamın yakut gibi kızıl kızıl parlayan gözbebekleriyle karşılaştı gözleri. Tam o anda anladı ki bu yakut gözbebekleriyle onu milyonlarca adam izlemekte... Yüzünü ekşitip koltuğuna yaslandı, o acayip sesiyle ellerini işaret ederek:

"Böylesi işlere hiç gerek yoktu!"

Herkes ellerine baktı. Gözlerini açıp kapatıncaya kadar kendisini sınırsız bir kalabalığın arasında buldu. Haddi hesabı olmayan bir kalabalık kızıl dillerini çıkarmış, öfkeyle, tahrikle birbirlerine bir şeyler söylüyorlar; kimi ağlıyor, kimi çığlık atıyor, hep onun ismi anılıyor ve onun için birbirlerine atılıyorlardı. Yüzü birbirine benzeyen adamlardan birkaçı, çamurlu meydandaki kalabalığın ortasına bir masa ve birkaç sandalye yerleştirmeye

koyuldular. Meydan baştan başa çamurluydu ve adamlar kuru bir yer bulmak için çabalıyorlardı. Masanın karşısındaki sandalye onun için getirilmişti. Masayı çevrelemiş adamlar kalabalıktan daha sakin tartışıyorlardı. İki güzel kadın gelip onu koltuğundan nazikçe aldı ve meydanda kendisi için hazırlanan sandalyeye doğru götürdü. Yerinden kalkar kalkmaz meydan birden tekrar karıştı, kalabalık mahşer günündeymiş gibi dalga dalga bağırıp çığırışmaya başladı. Kalabalıktan yükselen yuhalamalarla sandalyesine yöneldi. Kalabalıktan bazıları büyük bir hiddetle vücutlarından söktükleri kanlı kol ve bacaklarını ona fırlattılar. El ve parmaklar, kopuk kulak ve burunlar, türlü türlü kanlı organlar üzerine yağmur gibi yağdı. Sandalyesine oturmasıyla kalabalık dalga dalga inleyip bir ağıtla mahzunlaştı. Evet, sonunda bu kaçış ve kovalamaca böylece sona erdi.

Bugüne kadar hangi diyara kaçtıysa tanındı. Dünya yüzünde gitmediği bir yer kalmadı. Onunla her kim rastlaşıp yüzüne baktıysa korkuyla kaçtı, çocuklar ağlaştı, kadınlar çığlığı bastılar... Kimileri onun yüzünü görünce kekeme oluverdi, kimileri taş kesilip kırılıverdi. Nereye kaçtıysa kendini saklayamadı. Yüzünden, kokusundan ve kanlı ellerinden hemen herkes onu tanıyiverdi.

"Bu konuyla ilgili dokümanımız çoktur, hiçbir şey inkâr edilemez. Şimdiye kadar yapılan tüm eylemlerin, verilen tüm zararların hesabı bizde tutuludur. Haksızların ve onların taraftarlarının yüzü kara çıkmıştır. Bugün burada, meraklı dünya için mahkememizi kuracağız. Bu işlerin sorumluları en sonunda lütfedip gelebildiler. Bu kadar kanın, bu kadar vahşetin sebebi neydi kalkıp bize açıklasınlar."

"Ahhh, aaaahhh!"

Kalabalık dindi, herkes pür dikkat ona yöneldi. Meydan aniden sessizleşince başını kaldırıp kalabalığa baktı ve kalabalıktan başı döndü. Ayağa kalktı, elini kaldırıp bir şeyler söylemek istedi, bir süre öylece kaldı, sonra sanki, "hiçbir şeyin önemi yok," der gibi elini sallayıp yerine geri oturdu. Bacak bacak üstüne atıp uzun uzun kalabalığa baktı.

Üzgün suratlı bir adam, umarsız bir şekilde önüne bir ayna koyup sol tarafında hazırolda durdu. Başını kaldırıp adama baktı. Adam o kocaman gözleriyle aynaya bakması için işaret etti. Ayaklarını düzelterip önündeki aynayı kaldırdı ve merakla bakmaya başladı. Bıyıklarının altında şekilsizce duran bir deliği fark etti. Ha!.. Acının sebebi bu demek ki!.. Evet evet! Ama o bilmeliydi ki zaten onların ilk yapacakları iş bu olacaktı. Tam bıyıklarının altında keskin bir neşterle bir ağız açmışlardı. Evet gerçekten de çok iyi bir işçilikti; ağız açan kişi işini oldukça özenli yapmıştı. Evet dudakların biçiminden bu oldukça iyi anlaşılıyordu. Fakat yine de burnunun dibinde şekilsiz bir delik gibi kırışmış duruyordu. Ama bu durum nefesini açmıştı, çok daha iyi soluyabiliyordu. Öyle ki, sanki bu ağız göbeğinin üstünde duran bir çuval unu kaldırmış gibiydi. Bir zaman sonra nasıl olsa yaraları da iyileşir, bu acıyı da duymaz olurdu. Ağızını oldukça beğendi, keyiflenip o acayip sesiyle gülmeye başladı. Gülüşünden ve çıkardığı sestten tekrar irkilip ayağa fırladı. Ayna elinden düştü ve tam ortadan ikiye bölündü.

Kalabalık aynanın parçalanmasıyla hep bir ağızdan yine bağırıp çığırmaya başladı.

Sağ tarafa düşen ayna parçasındaki ağız:

"Ha ha haaa! Kardeşlerime ben anlatayım bilmek istediklerini. Hele bir bira, biraz çerez getirin, ha ha haa! Şükürler olsun bugünleri de gördük! Haydi sorun bakalım, o kadar meraka ne gerek var?"

Bu ağızsızlar o günden önce gülüyor, yiyip içiyor, ağızlarıyla çeşit çeşit iş görüyorlardı. Özellikle kadınlar, onlar ağızlarının bir saniye boş kalmasını hiç mi hiç istemiyorlar, konuşmadıkları zamanlarda da sakız çiğniyorlardı. Velhasıl çok ilginç işler yapıyorlardı. Diyelim ki elbiseye düğme diktiler, ipi koparmak için makas yerine ağızlarına güveniyorlardı. Kör bir düğme yine ağızlarıyla dalıyorlardı. O zamanlar ağızlarıyla öyle işler yapıyorlardı ki saysam sonunu getiremem. Ne zamana kadar? O güne kadar...

O günün sabahında bir merkezi illik sözlükten

fark ettiler. Sanki sırlara karışmış gibi, sanki o güne kadar hiç olmamış gibi. Eeh! Bu binlerce yıllık ağız nereye kaybolur böyle. Büyük bir kargaşa koptu, öyle ki bağrıışmalar, ağlamalar, çığlıklar göğün yedi katına ulaştı. Tüm bir millet ağızlarını bulmak için dağa taşa vurdular kendilerini, ancak ne fayda... Şaşkınca arayıp durmak... Ne fayda!..

O günden beri beni bir gülmedir tutmuş ki hiç sormayın!

Ha ha haa! Ağız olmadığı zaman insan biraz şey olur. Konuşmak istediği zaman gözleri büyüyüp durur, cam gibi donuklaşır. Ağızsız yeme içmelerini gördüğünüzde eminim ki siz de benim gibi gülersiniz. Bunlar böyle ağızsız kalınca, dünyadaki büyük, namı büyük bilim adamları, ülkelerin büyük bilginleri bir araya toplandılar. Türlü türlü araştırmalar yapıp, sorun üzerinde tartıştılar. Evet! Ağızın kayboluşu normal bir durum olarak kabul edildi. Değil mi ki insanlar zamanla birçok organlarını yitirmiş birçoğunun da geliştirmişlerdi. Zaten zamanlarını sorunun nede-
nine değil çözümüne ayırmalıydılar. Bu kadar insan ne zamana kadar ağızsız kalacaktı? Yeni doğmuş bebekler ağızsız, ölen yetmişlik ihtiyarlar ağızsız... Dediğim gibi türlü türlü araştırmalar, toplantılar, seminer ve konferanslar...

Sonunda bu insanlara yeniden ağız açılmasına karar verildi. Yeniden ağız açmak için her şehirde, her kasabada ve en ücra mezrasına kadar her yerde hastaneler açıldı. Kimi zaman neşterle, kimi zaman çekiç ve murçla; yapabildikleri kadar hızlı bir biçimde bu bahtsız insanlara yeniden ağızlar yapmaya başladılar. Hem de ne ağızlar! Öyle ağızlar ki önceki ağızlar yanında göt deliği gibi kalır.

Hım! Bir ağızın açılması kaç yıl sürer bilir misiniz? Ben de bilmiyorum ancak, eğer ağız keserek açmakla iş bitseydi ben de bu işi yapabilirdim. Açılan bir ağızın kaynayıp kaybolmaması için yıllarca egzersiz yapmak zorunludur.

Bazıları açılan ağızları beğenmeyip isyan ettiler. Hastaneleri yakıp yıkıp, doktorları öldürdüler, binlerce cana kıydılar. Evet iyilik yaramaz bunlara... Fakat buna ağız derler, samanlık kapısı değil ki, herkesin ağız kapısıdır. Sizi - <https://rantey.org>

Diğer tarafa düşen parça:

“Günün birinde adamın biri çıkageldi ki ne gözü ne de kulağı var. Herkes şaşırıp bu haline, ‘Ey bahtı kara hani gözlerin, hani kulakların!’ dedi. Yüz yaşındaki dedelere kadar, kadim dünyaya kadar, daha önce hiç kimse böyle bir şeyle karşılaşmamıştı. O ise gelip insanların karşısında biraz ötede durarak keyifle, ‘Bir bu yandan, bir o yandan öper, katrandan şerbet süzerim ben! Sözü anlamayanın hakkı kötüktir’ deyip dalıverdi kalabalığa ve yakaladığının ağzını öpmeye koyuldu. Öpüşüyle sanki ‘Cıss’ diye ağızlara kor demirler değdi ve çığlıklar ülkenin dört bir bucağına kadar ulaştı. O köy senin bu köy benim bütün bir ülkeyi böylelikle günler, aylar, yıllarca dolaştı. Ateşten ağzını dokundurduğu her ağızda marazlı bir hastalık oluştu. Yanık dudaklar yapışıp kaynadı, ağızlar kayboldu. İki yaşlı dede kalkıp ayağa, ‘Bu ne cenabettir!’ deyip, ikisi de silahlanmış, tepeden tırnağa kuşanmış olarak yola düştüler. Bir derman bulma ümidiyle insanlar peşlerine takıldılar. Sonunda gelip bir meydanda karşı karşıya durdular. Karşısında silahlanmış bu iki yaşlıyı bulunca başını dik tutup bir ayağı ve iki elinin üzerinde çeşit çeşit cambazlıklar yaparak dans etmeye başladı. Kurdun kokusunu duymuş çılgın bir at gibi toprağı döverek oynadı. Her hamlesiyle toprak tozu dumana katarak titreyip çatladı. Dedeler, ‘Ulan bu ne şerefsizlik, ne köpeklik böyle, Allah’tan korkmaz mısın sen!’ dediler. Öbürü, arkasını onlara dönüp kalçalarını değirmen taşı gibi çevirerek, ‘Bir bu yandan, bir o yandan öper, katrandan şerbet süzerim ben!’ Dedeler şaşırıp kızarak iki ayrı koldan legan’larını* doğrultup ateşlediler. Silah sesleriyle bir o yana bir bu yana yalpalayıp yaralı bir kurt gibi uludu. Fakat dedeler legan’larının namlularının patlamayla parçalanıp dağıldığını fark ederek ellerindeki namlusuz kalmış legan’lara şaşkınlıkla baktılar. Titredi, vurulmuş gibi sallanıp iniltiyle uludu ve kaputunun altından kendisi gibi gözsüz ve kulaksız binlerce delikanlı çıkıverdi. Hiç tereddüt etmeden dedelere yönelip dört bir yandan onları kuşattılar. Dedeleri darağaçlarına kadar sürdüler. ‘Ulan ulan ulan, bu yaptığın yanına kaldırıya çık!’ Dedelerin üstlerine dallar yerlere

kadar eğildi. Bir eğilip bir kalktı dallar, onlar ne yaşadı ne öldü, bu daha kaç zaman sürdü...”

Yüzün tam ortasından bölünmüş her iki parça durmaksızın birbiriyile atışıp duruyordu.

İlk parçadaki yüzüne dalmış ve onu daha dikkatli dinliyordu. Parçalar atışmaya devam ederken yanında hazır bekleyen üzüntülü adam aceleyle onları toplayıp götürdü. Meydanda bekleyen kalabalık ondan bir ses çıkmayınca heyecanı sönmüş olarak ağır ağır dağılmaya başladı. Masayı çevreleyen adamlara yalvarırcasına o garip sesiyle birkaç şey söyledi. Temiz ve güzel yüzleri onun söylediklerine gülümsedi:

“Evet olabilir tabii! Biraz da biz gözümüzü açarsak bir şey kaybetmeyiz sanırım...”

Hizmetçiler masaya çok zengin bir sofrta kurdular. Kibarca birbirlerine şerbet sundular. O durmaksızın yemeye devam etmek istiyordu, yıllar süren açlığını nasıl doyurabilirdi ki başka türlü. Ancak gözlerini silip yok edecek ağır bir uyku binmişti gözkapaklarının üstüne. Temiz ve güzel yüzlü adamlar nazikçe, değerli bir şey taşıyorlarmışçasına onu alıp yatağına götürdüler ve hep bir ağızdan ona ninniler söylediler; “E, e, e, eee!”

Ben, yani bu öykünün yazarı, tanyeri daha ağarmamışken uyandım. Uyanır uyanmaz aynaya koştum. Evet ağızım gün be gün iyileşiyor. Birkaç yıl daha böyle tedaviye devam edersem güzel bir ağızım olacak. Belki o zaman güzel bir sevgilim de olur. Ancak tek bir gün bile kaçırmamam lazım. İşimi ne kadar erken bitirirsem o kadar iyi. Ömür dediğin günden güne eksilip duruyor değil mi! Ağızım ne kadar açılırsa onların da gözleri ve kulakları o kadar açılacak.

Sevinçle yüzümü yıkadım. Ağızım çok acıdı ama yine de kahvaltımı yaptım. Dışarı çıkmadan önce babamdan kalan legan’ı hatırladım. Bu benim günlük işim. Her gün mutlaka onu yağlarım. Gidip baktım, legan yastığımın altında bıraktığım gibi duruyor. Bu namlusuz tabancadan her gün biraz daha soğuyorum, zaten her gün yağlamasam da olur; belki bir gün ona da bir namlu bulunur. Yastığı üstüne koyup heyecanla dışarıya fırla-

dım. Otobüs durağında bir grup güzel kız (gözsüz ve kulaksız)

önümden geçtiler. Arkalarından ısılık çaldım. Birazcık ağzım acıdı

ama olur o kadar...

Otobüse binip hastanenin yolunu tuttum. Kulaksız ve gözsüz

şoför beni tam vaktinde hastaneye yetiştirdi. Doktorum elinde

aletleri işini güzel yapmanın mutluluğuyla beni bekliyordu.

DILBIXWÎN DARA

Pizza

Memleketten yanıma aldığım bu diploma ve sertifikaların bir gün başıma bela olacağını kim bilebilirdi ki.

Onları elde edinceye kadar akla karayı seçmiştim halbuki.

Lise diplomasını aldığım da, annem sokaklarda şeker dağıtmış, babam pazardan besili bir koyun alıp kesmiş ve etini konu komşuya dağıtmıştı.

Üniversiteye geçerken, annem yine tüm komşuları dolaşıp hurma dağıtmıştı; doğrusu tam anımsamıyorum, helva da olabilir dağıttığı.

Diş hekimliği diplomasını aldığım da, annem –Allah kendisinden razı olsun, şu an ona Hacı Fatma derler– tüm dişlerini bende çektirdi; ona iyi bir takım diş yapmıştım. Nereye gitse ağzını açar, elaleme dişini gösterir, “Salih’im yaptı bunları... yaman bir doktordur, ta Rakka’dan gelip dişlerini ona çektirirler... Geçen gün, Serê Kaniyê’dan gelip çürük dişlerini ona doldurtanlar oldu... bizim Salih... doktor çıkıncaya kadar, uğrunda varımızı yoğunu harcadık, satmadığımız bir şey kalmadı... Allah’a şükürler olsun ki muayenehanesi tıklım tıklım doluyor...” derdi.

Her ne kadar annem biraz abartıyor idiyse de, memlekette

durumum fena sayılmazdı, şimdikinden kat be kat iyiydi.

Şimdi de bana bir yararı olur diye zamanında almaya hak kazandığım tüm üniversite diploma ve belgelerimi mültecilik dairesine verdim. Ama ne yazık ki onlar artık başımın belası oldular; onlardan kurtulmanın bir yolunu arıyorum.

Belki size tuhaf gelebilir, ama ben içimden geçenleri ve yıllardır başıma gelenleri size anlatıyorum.

Bu ülkeye geldiğimden beri işsizim. Siz bana, "Sen çalışacak adam değilsin," diyebilirsiniz, ama aklınızdan öyle bir düşünce geçtiyse bu doğru değil; inanın yanlışınız var. Ben, yedi göbekten işçiyim; ülkemde dış hekimi olduğum halde, haftada iki kez köye gider, tarla sulama işlerinde babama yardım ederdim. Topuklarıma bakabilirsiniz, arazileri sulaya sulaya eğer çatlama-mışsa, gözlerimin içine baka baka "yalancının tekisin" diyebilirsiniz.

İşsizim, iş arıyorum. Ama nereye gittiysem, bu diplomalarımı kim gördüyse, dudak büküp:

"Vay be, sen bizim işe göre değilmişsin, büyük adammışsın, senin gibi doktor biri kendine layık, yüksek bir makama başvurmalı," dediler. Şimdi yüksek bir makam arıyorum, ora neresidir acaba? Doğrusu ben de bilmiyorum.

Koltuk altımdaki bu diplomalar, tapu gibi duruyor, nereye gitsem gösteriyorum. Ama tüm kapıların yüzüme kapanmasına sebep oluyorlar. Bir gün, bir sürücü firmasında iş buldum. Sabahın köründe, haşa sizden, köpeklerin uluma vaktinden önce gidip iş hanının önünde beklemeye başladım. Derken, müdür ile birlikte içeri girdik. Özgeçmişimi istediler, bu sefer de içi diploma dolu dosyayı açmak zorunda kaldım. Karşımdaki adam diplomaları görünce:

"Affedersin, sana göre iş yok bizde, senin gibi birinin şoför olarak çalışması yazık olur..."

"Bu işi ben istiyorum kardeşim, yazık mazık, size ne! Şoförlük kanıma girmiş, babam şofördü, annem şofördü, sülale boyu şoförüz, neredeyse anne karnında öğreniyoruz biz şoförlüğü..."

Müdür hiç oralı olmadı. Dosyayı yanımda tutarken:

"Biz yanımızda diplomasız işçi çalıştırıyoruz, sen kendine göre bir iş bulsan iyi edersin..." dedi.

Her zamanki gibi mahzun ve boynu bükük bir şekilde ayrıldım oradan.

Bu akıllı Avrupalılara göre, kendi ayarımda, bilgi ve becerime göre bir iş bulmalıyım... Ama ne yazık ki bana göre iş bulunmuyor.

Bu şehrin birkaç tane dış hekimi vardır. Belki siz çıkaramazsınız, ben size tek tek sayabilirim onları, size onların adresini yazabilirim. Hepsine de başvurduğum. Her seferinde ayrı bir kılıkla gittim. Bir seferinde bıyık bırakarak, bir keresinde saçlarımı bukle bukle yaparak, bir keresinde kısaltarak, bir keresinde de maymun kılığına girerek... Ama her seferinde de çabalarım boşa gitti. Nereye gittiysem bana, "Bizde hemşirelik işi bulunur, ama biz bayan eleman çalıştırıyoruz, kusura bakma..." dediler.

Bende, korkudan sözünü edemeyeceğim başka bir diploma da var. O, benim birçok dil bildiğimi gösteren diplomadır. Eskiden birileri anneme, "Oğlun kaç dil biliyor Hacı Hanım?" diye sorduğunda, annem sağa sola sallanıp kasılarak, "Ne bileyim, on beş dili bülbül gibi konuştuğu söyleniyor," derdi. Onun söyleyemediğini ben size söyleyeyim: Kürtçe, Arapça, İngilizce, Almanca ve birkaç kelime İspanyolca. İş sahipleri benim dil sertifikalarımı gördüklerinde, ağızları açık kalıyor ve, "Bu kadar dili bilen senin gibi birini, işe kapıcı olarak alsak, kendimizi suçlu hissederiz," diyorlar.

Nihayet bir dostum sayesinde, bir İtalyanın yanında pizza dağıtma işi bulabildim.

İşi bulduğum gece, karım sevinçten uyuyamadı. Sabaha kadar ikimiz de tatlı hayallere daldık. Alacağım ilk maaşla, eve daha büyükçe bir televizyon alacaktım, ikinci ay Paris'e gidip yeni yılımızı orada geçirecektik, ikinci yıl belki de çocuk yapardık... Yani pizza parası ile konaklar kuruyorduk.

Size kurduğumuz hayallerden bahsetsem, başınız döner, iyisi mi geçeyim.

Ertesi gün, Ürüşte Zinlikten sipariş verdiğim pizzanın mahallenin

haritasını satın aldım. İşe gitmeden önce, günlerdir iş bulma derdiyle strese girdiğimiz eşimle birlikte harita üzerinde çalıştık. Arada bir eşim müşteri rolüne girerek telefonla benden pizza istiyordu:

"Alo, ben sokağından falanca numaradan arıyorum, bir zahmet bir pizza, bir yunan salatası ve bir de kola istiyorum..."

Ben hızla haritaya göz atıyor ve adresi bulmaya çalışıyordum.

Ay başında işe başladım. 'Kara' çalışacaktım. Belki bu konuda bilginiz olmayabilir, yani gayri resmi çalışacaktım. Saat başı 5 Avro alacaktım, eşimle birlikte çıkardığımız hesaba göre, ayda elime geçecek 800 Avro idi, sosyal yardım fonundan alacaklarımızla birlikte eve giren para 2000 Avro'yu bulacaktı.

İşe başladım. Bir hafta çalıştım. İlk hafta rahat geçti, pizza isteyenlerin çoğu yakın komşulardı. Ama bahşişler umduğumuz gibi olmadı. Bazıları kuruşu kuruşuna hesaplıyor, bana bir sent bile bahşiş vermiyor, bazıları 50 sent bahşiş veriyordu. Haftada bahşişlerden elime geçen 10 Avro kadardı. Sigara param bile çıkmıyordu. Birçok kez bu işi bırakmayı düşündüm, ama eşim yalvara yakara beni sürdürmeye ikna etti.

Benden başka pizza dağıtan beş kişi daha vardı. Pizza isteyen olmadığında da bizi boş bırakmıyordu iş sahibi, her birimizi bir işe koşturuyordu. Ya bulaşık yıkıyorduk ya mutfakı temizliyorduk ya da pizza paketlerini hazırlıyorduk. Bazen de işyerinin vitrinini siliyor, velhasıl bir saniye bile boş durmuyorduk. Yapacak hiçbir iş kalmadığında şefimiz Roberto, "Heeey amigolar!" diye bize seslenip pizza paketlerini büyük küçük diye ayırmamızı isterdi, ne de olsa yanında saat hesabıyla çalışıyorduk.

İtalyan şefimiz doğru dürüst Almanca bilmezdi, ben de İtalyanca bilmiyordum. Onunla Tarzanca çat pat anlaşıyorduk.

Bir cumartesi günüydü, çalışmaya hiç niyetli değildim. Eve gidip eşimin elinden tutup gençler gibi bir diskoteğe dalmak, sabaha kadar yiyip içip dans ederek adamakıllı sarhoş olmak, evimin yolunu şaşırp komşuların kapılarını çalmak istiyordum... Burada işe başlama anımlarını söyleyeceğim dilimin

ucundaydı. Roberto'ya anlatıp izin isteyecekken, birden telefon çaldı. Biri pizza istiyordu. Şans bu ya çalışanlardan bir ben vardım o an orada.

Adresi aldım, pizza paketlerini arabaya koyup çıktım yola. Ya ben isteksizdim ya da zor bulunan bir adresti, birkaç sokaktan sonra, kendi etrafımda dönüp dolaştığımı fark ettim; bir ara bir baktım ki çalıştığım işyerinin önüne gelmişim, iyi ki Roberto beni fark etmedi. Kendi kendime, "Belki burasıdır," diye söyledim ve bir sokağa daldım. Bir baktım ki tren yolunu işgal etmişim, düdükler, sirenler... Birden frene yüklendim, başım cama çarptı, nerdeyse geçit direği üstüme düşecekti.

Dolaşmaktan başım döndü. O sokak senin bu sokak benim derken birkaç kişiye sordum ama bu adresi bilen çıkmadı, hatta kadının biri, "Bu adres başka bir şehirde olabilir," dedi.

İki saate yakın bu adresin peşindeydim. Sinirimden elimdeki haritayı yırttım ve arabanın camından dışarı fırlattım, neredeyse üstümü başımı yolacaktım.

Roberto beni aramasın diye, bir saat önce mobil telefonu kapatmıştım.

Şüphesiz eşim de beni arıyor olmalıydı, ama adresi bulmaktan başka bir şey düşünecek halde değildim.

Takatten düşüp kafam davul gibi şişip önümü göremez olduğumda, gidip bir benzinliğin önünde durdum. Daha önce şehir haritasını satın aldığım yerdi, benzini de hep oradan dolduruyordum. Beni bu harap halde gören kasiyer, "Şu ana kadar belki yirmi kişi bu adresi bana sordu, orayı bulmak çok zor... Sıkma canını, kaç numaraydı?" "123" dedim. "Sola dönüp 150 metre kadar git, sağdan dördüncü kapı, ikinci katta, emlakçı ofisidir orası, ama kapanmış olmalı bu saatte."

Gittim kapının önünde durdum. Evet, numarası 123. Üç kere zile dokundum, bir süre sonra kapıyı açan kadın başını salladı, "Üç saat önce pizza istediyydik, o zaman acıkmıştık şu an değil, affedersiniz." Ben, "Bağışlayın, adresi çıkaramadım..." dedim, hanımefendinin umurunda değildi, suratını asarak, "Bu işe başlamadan önce evde kâğıdını bulmuş bulmuş konusunda iyice

eğitmeliydin,” dedi. “Doğrudur, kendimi eğitirim, belki siz sonra

tekrar acıkırsınız. Buyurun,” dedim. Kadın onunla dalga geçtiği-

mi sanarak, “Küüüt” diye yüzüme kapadı kapıyı.

İnerken, hemen orada, merdivenlerin üstünde paketi açtım,

soğumuş pizzaya baktım, canım çekmiyordu, ama çok acıkmış-

tım, başladım yemeye, iç ettim, üstüne de bir sigara yaktım,

biraz dinlendikten sonra evin yolunu tuttum.

O günden beri Roberto’nun işyerinin yakınından bile geçmi-

ENWER KARAHAN

Av

O gün kimsecikler yoktu evde. Komşu erkeklerin bir kısmı hutbeye, kadınların neredeyse tümü ise öteberi almak için şehre inmişlerdi. Öğleye doğruydı, ortalık kavruluyordu. Cırcır böcekleri durmadan ötüyordu. Aşağıdaki sekiden serçelerin ötüşü işitiliyordu. Gölgesinde Ferman'ın uzandığı kayısı ağacına bir bül-bül konmuştu. Bülbülün sesinden rahatsız olan bir kertenkele, ağacın dalından atlayıp bir iki tısladı. Etraf sinek kaynıyordu. Her ne kadar Ferman yüzünü tülbentle, bedenini de şal ile örtmüşse de sivrisineklerin saldırısından kurtulamıyordu.

Sağ yana dönmesiyle bir eşek arısının sokması bir oldu. Ferman kudurdu adeta. Bir anda gözünün altı şişti. Gözü alev alev yanıyordu. Domates fidelerine doğru gitti, bir fidenin yanı başında oturup kırmızı bir Firavuni domates* kopardı, iki parçaya ayırıp, parçanın birini sol gözünün üstüne koydu, ama hâlâ sızlamaya devam ediyordu.

Erbani incir ağaçları arasında yürüyüp meraya doğru gitti. Hırıltıya benzer bir ses duydu, sağ yana dönüp baktı, Allahım!.. Ne görse iyi... Heyto idi... Bir incir ağacının altında komşuları Ahmo'nun kızı ile sarmaş dolaş olmuş, ateşli ateşli sevişiyorlardı. Ferman şaşkın şaşkın ve hayretle bir süre öyle bakakaldı. Heyto kızın boynundan öpüyor, elleri de yavaş yavaş elbisenin altında

memelere doğru kayıyordu.

Ferman ne yapacağını şaşırmişti... Çömeldi... Tekrar ayağa kalktı:

"Kolay gelsin, kolay!"

Heyto irkilip döndü. Kız üstü oturdu, kız da arkasına saklandı. Kız, Ferman ile göz göze gelmek istemiyordu. Heyto indirdiği şalvarının uçkurunu arıyordu. Yüreği küt küt atıyor, ne diyeceğini bilemiyordu. Ferman nefes nefese oradan hızla uzaklaştı... Meraya kadar durmadı.

Heyto eve gitti, şehre giderken giydiği elbisesini giydi ve dosdoğru şehrin yolunu tuttu. Bir hafta dönmedi eve... Bir hafta sonra döndü, ama Ferman hiçbir şeyi unutmamıştı. Heyto'yu her gördüğünde bıyık altından gülüyordu. Heyto onun yüzünü görmek, onunla göz göze gelmek istemiyordu. Bu da Ferman için bulunmaz bir fırsattı. O evde yapmak istediği her şeyi gönlünce yapabilirdi artık. Heyto artık ona el kaldırmaya cesaret edemiyor, hiç karışamıyordu. Bir gün evde kimse yokken, Heyto Ferman'ı haşlamak istedi, böyle bir girişimde bulunacağı gözlerinden okunuyordu. Ferman dikilip:

"Eğer sürersen elini bana, duyuracağım herkese!"

Heyto'nun Ferman'dan çekeceği vardı, hiçbir kurtuluş yolu bulamıyordu. Birkaç kez ona hediye almış, rüşvet vermişti... Nafile... ama bir türlü kâr etmiyordu. Ferman'ın tepesi attığında, "Söylerim haaa!" deyip duruyordu. Sadece ava gitme konusunda onu ikna edebiliyordu. Ama ne zaman Ferman'ın isteği dışında bir şey olsa, ağzını Heyto'nun kulağına doğru götürüp, "Söyleyeyim mi?" diyordu. O zaman Heyto yelkenleri suya indiriyor ve Ferman'ın isteğini yerine getiriyordu.

* * *

Mehtaptı. Serin bir yel esiyordu. Dışarıda yapraklar hışırdıyordu. Burnu ovaya doğru sarkan dağın ardından yükseliyordu ay... Xerabo'gilin radyosundan Kawis Axa'nın* sesi ta yukarıdaki mahallede yankılanıyordu. Şarkının es yerlerinde, Kawis Axa'nın

* Firavuni domatesi: Bir domates türü.
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

nakarat bölümüne geçmeden önce söylediği "ÛÛÛ" sesini, Ferman ondan önce "ÛÛÛ" diye çığırmaya başlıyordu. Bu nağmeleri duyan tüm ev halkı ve damlardaki civar komşular hep bir ağızdan gülüyorlardı. Dikkat çekmiş olmaktan hoşlanan Ferman, Irak'ın Sesi radyosundan her gece Kawis Axa'nın bu şarkısının çalınmasını istiyordu.

Heyto yatağa girdi. Sabah erkenden uyandırısın diye annesini tembihledi; av yerine sabah serinliğinde varmak istiyordu.

Annesi şakayla karışık:

"Tencere öyle yüzükoyun, bomboş duracak sen gelinceye kadar..." dedi.

Heyto yatakta kıvrandı, bir o yana bir bu yana dönerken:

"Sen dalga geç benimle... yarın görürsün... ne keklikler vuraçağım. Hiç kimsenin bilmediği bir yer keşfetmişim. Çoban Cımo dün çeşme başında bana o yerden bahsetti... Gerçi fişeğim az... Bakalım ne olacak... Şehre inmedim ki saçma ve barut alayım. Sadece üç tane fişeğim kalmış," diye söylendi.

Ferman uzandığı yataktan kalkıp oturdu:

"Üç fişekten sadece biri av fişegidir."

Annesi öksürür gibi yaparak yavaşça:

"Eğer iskaalamazsan, üç gülle yeter sana. Üç gülleyle en az üç keklik vurursun," dedi.

Ferman çaktırmadan kıkır kıkır güldü.

Heyto çok sinirlenmişti:

"Niçin gülüyorsun ulan? Sümüklü sen ne anlarsın, bir bok bildiğin mi var?"

Ferman gayet sakin:

"Yemin ederim ki sana gülmedim. Anneme güldüm. Kekliklere gülle sıkılır mı?" dedi.

Anneleri:

"Yahu sen ne anlarsın av tüfeğinden, gülleden, bu bir karış boyunla!" dedi.

Ferman annesinin yatağına yaklaşp ona yalvararak:

"Anneciğim! Ne olursun sabah erkenden beni de uyandır, Heyto abim benimle beraber götürsün..." <https://rantey.org>

Normal zamanlarda Heyto'ya 'ağabey' demezdi. Ona bir şey yaptırmak istediğinde ağabeyi oluyordu. Daha annesi evet ya da hayır demeden o isteğini yineledi:

"Hadi anne... ne olursun... kurbanın olayım, canım anneciğim!.. Söyle, beni de uyandıracak mısın?"

Annesi henüz bir şey diyemeden, Heyto:

"Hadi oradan pis kokuşmuş! Oraya kadar yürüyebilecek adam mısın? Ben bile güç bela çıkıyorum oraya, sen bu çelimsiz halinle mi o sarp yerlere çıkacaksın! En az iki saatlik yoldur orası," dedi.

Ferman annesini bırakıp Heyto'ya yalvarmaya başladı. Bunca yalvarmaya rağmen ikna edemeyince, Heyto'nun kulağına eğilerek gizlice; "Söyleyeyim mi?" dedi.

Heyto, yorganı savurup elinin tersiyle bir tokat savurdu. Ferman, gerisin geri çekilip tokattan kurtuldu, ağlamaklı bir ses çıkararak yerde tepinmeye başladı. Anne, ayağa kalkmadan, emekleye emekleye Ferman'a doğru gitti ve Heyto'ya bağırıp çağırdı. Ferman elleriyle örtmüştü yüzünü gözünü... Annesi ellerini tutup çekince, ağlama gülmeye dönüştü bu kez. Annesi numara yaptığını anlayınca Heyto'ya kızdığı için pişman oldu ve Ferman'ın poposuna bir şaplak indirip bağırıldı:

"Hay Allah belanı veresice! Niye yalan söylüyorsun..."

Heyto rahatladı, ama ya gerçekten de sille yüzüne gelseydi ve o bu sırrı açıklasaydı... Ne olacaktı o zaman... Ortalık yatıştıktan sonra, Ferman tekrar annesine ve Heyto'ya, her ikisine birden yarın Heyto ile birlikte ava gitsin diye yalvarmaya başladı. Heyto artık sesini çıkarmıyordu, ama annesi hâlâ karşı çıkıyordu. Ferman annesinin yatağına girip boynuna sarıldı ve tekrar yalvarmaya başlayınca annesi ısrarına dayanamayıp başka çıkar bir yol da göremeyince:

"Uyu bakalım, hadi uyu! Sende keçi inadı var. Vallahi büyüdüğünde kime göz koysa, illa ki becerir..."

Ferman sevinçle yorganın altına girdi.

Üç saat kadar yattıktan sonra bir sivrisinek sokmasıyla uyandı. Artık uyuyamıyordu. Sabah ezanına kadar horozların ötüşünü bekledi. Gökteki yıldızları sayıyordu. Bir ara kırk yedi tane saydı, ama karıştırdığını fark edince saymaktan vazgeçti. Büyük Ayı takımyıldızı belliydi, ama öteki takımyıldızları saymak zordu. Takımyıldızları altıya kadar sayıyor, sonra karıştırıyordu. Sabah yaklaştıkça hava soğuyordu. Yorganı çenesine kadar çekmişti. Derken ay battı ve her yer yeniden karanlığa gömüldü. Ay varken günün ışıyıp ışımadığını bilmiyordu. Leyla ile Mecnun'un arasında bir arpa boyu yol kalmıştı. Çocukluğundan beri birçok kere onların kavuşma anını beklemişti, ama muratlarına erdiklerini bir kez olsun görememişti. Bir ara annesi ona, "Onları kavuşurken görsen, sakın yanlış bir şey söyleme. Bir ara bir kadın onları kavuşurken görünce, 'Ya Rabbim mal ve rızk isterim,' diyeceğine, 'Ya Rabbim mal ve rızk* isterim,' demiş ve duası kabul olmuş. Başına mal ve bit sirkeleri yağmış. Sakın sen de onun gibi şaşırmayasın ha!" demişti.

Ferman yüzükoyun yatıyordu. Rüzgârın uğultusuyla bahçe-deki kayısı ağaçları hışırdadı, kurbağaların vıraklamaları, cırcır-böceklerinin sesine karıştı. Arada bir aşağı mahalleden amcası Xerabo'nun eşiğinin anırtısı da duyuluyordu. Onun beklediği bu seslerden hiçbirisi değildi. Onun beklediği kırmızı horozun ötüşüydü. Avludaki kümesten tavukların çıkardığı takırtılar duyulmaya başlandı. Ferman kalktı... yatakta gerindi... Komşuları Ahmedo da sabah namazı için uyanmıştı. Damları arasında daracık bir sokak vardı. Ahmedo sabahın soğukunda çeşmeye indi, kurnaya eğilerek abdest alıp dama döndü. Kırmızı horoz ötünce, Ferman Heyto'yu çimdikledi. Uyanmayınca onu sarsarak:

"Heyto! Heyto, Heyto... Kalk gecikiyorsun ha!"

Heyto gözlerini ovuşturdu. Önce etrafına sonra göğe baktı. Saat sabahın dördüydü.

Anneleri de uyandı. İkisi giyinmişti. Heyto kara bir şalvar, üstüne keten bir gömlek, gömleğin üstüne de askeri bir kaban giyinmişti. Saçları darmadağınikti. Elini yüzünü de yıkamadı.

Ferman ondan önce hazırlanmış, fişeklik ve tüfeği alıp avlunun kapısında beklemeye başlamıştı.

Anne önce yalvararak, sonra da biraz kızarak:

"Ferman, sen gitme yavrum! O dağ bayırları aşamazsın çocuk! Zaten bu Heyto Allah'ından bulmuş, sana ne oluyor?" dedi.

Ferman önce tüfeği annesine doğrultarak nişan aldı sonra da omzuna atıp:

"Sen beni hâlâ çocuk olarak mı görüyorsun? Ben artık on iki yaşıma bastım. Görürsün bak, Heyto'dan önce evleneceğim anneciğim," dedi. Böyle konuşurken bir yandan da bıyık altından gülüyor ve pis pis Heyto'ya bakıyordu.

Annesi belli etmedi ama içinden, "Valla doğrusu senden her şey beklenir, bu yaşta her Allah'ın günü milleti kapımıza şikayet için getirtiyorsun. Heyto'dan önce evlenmene hiç şaşmam!" diye geçirdi. Sonra tiz bir sesle:

"Bari üstüne bir şeyler al. Bu incecik gömlekle gitmeyesin, bir şeyler giy! Yiyecek bir şeyler de alın yanınıza! Aldınız mı bir şeyler?" dedi.

Ferman avludan seslendi:

"Aldık, sen uyu!"

Anne söylendi:

"Uyy Allahım sana kurban olayım, adam bana sen uyu diyor. Nasıl uyurum ben? Namaz kılmam gerek, meyve toplamam gerek... Bozê satmak için şehre götüreceğim... Toplamasam tüm meyveler çürüyecek. Bu kız da artık büyümüş, onu hâlâ şehre yolluyoruz. Neredeyse bir gün gide gele bu yollarda birileri ona... Hay Allah canını alasıca cüce, o dağ bayırları dolaşıp yabani hayvan, kuş peşinde koşacağına kız kardeşinin yerine şehre gitsene! Zaten Allah bu eşek kafalıyı tümünden silmiş defterinden..."

İkisi de annelerinin sözlerini dinlemiyorlardı. Heyto Ferman'a:

"Ferman, fişekliği getirmene gerek yok, fişekleri cebine koy-san da olur," dedi.

* * *

Pınarın başına vardılar. Kayalığın dibindeydi pınar... akmiyordu... Sadece iki tane su birikintisi vardı. Kırmızı kurtçuklar oynayıyordu suyun dibinde. Pınarın yanında iki ağaç yeşermişti, her iki ağacın dalları iç içe geçmiş ve pınara gölge olmuşlardı. Ağaçların ortasında yeşerdikleri kaya, bir minare boyundaydı. Kayalığın yukarısında keklikler ötüyordu. Ferman onları görünce:

"Onları vurmayacak mısın?" dedi.

Heyto, yavaşça:

"Keklikler gelmeden pusuya yatmalıyız," diyerek pusu için yer baktı. Sonunda eğilerek güç bela içeri gireceği bir yer buldu. Taze ot biçip az meşe dalı ile birlikte içine koydular. On yedi yaşındaydı Heyto, ama dev gibi bir cüssesi vardı. İyi ki Ferman minnacıktı. Kardeş değiller sanırdınız. Neredeyse benzer hiçbir tarafları yoktu. Boşuna dememişler, annelerin karnı eşeklerin yem torbası gibidir. Ferman ufak tefek, kara kuru biriydi. Kafası bir Xurs* narı gibi ufacıktı. Gözleri minnacık, kaşları kara ve kalındı. Kulakları kocamadı. Heyto ise iriyarı, sarışındı. Gözleri mavi, saçları kızıla çalardı. Ensesi kalın, başı kocamandı. Bir doksanlık boyu ve kırkbeş numara ayakları vardı.

Heyto pusuyu hazırladıktan sonra tüfeğini de yerleştirdi. Namlu pusuya yaydıkları otlara değince hışırtılı bir ses çıktı. Tüfeğin namlusunu dışarıya uzattı, keklikler varmış gibi nişan aldı. Namluyu geri çekti.

Heyto bir çukura dalıp işedi. Ferman'a, "Sen de işe," dedi, "Pusuya girdikten sonra çıkamayız." Pusu çok uygun bir yerdeydi, eğer öyle olmasaydı ikisi av tüfeğiyle birlikte oraya çok zor sığarlardı.

Güneş karşıki tepeye vurdu. Odun satıcılarının beygir ve eşeklerinin nal takırtıları kayalarda yankılandı. Eşek ve beygir yolu pusunun bulunduğu kayalığın üst tarafından geçiyordu. Üstelik oduncunun biri "Bavê Fexriya" şarkısını tutturmuş söylüyordu. Yakınlardan bir çobanın bağirtısı duyuluyordu. Bu seslerden dolayı keklikler sessizdi. Heyto ile Ferman da mevzide kulak kesilmişlerdi. Heyto kısık bir sesle:

"Eşek oğlu eşekler, keklikler ürküyor sesinizden, korkup suya inemiyorlar."

Kayalığa yaslandı, bir süre bekledi. Delikten pınar başına bakıyordu. Ferman başını kaldırdı, uçacak gibi oldu, alçak bir sesle:

"Kek... lik... ke ... kek... lik..." dedi.

"Nerde yahu, ben niye görmüyorum," dedi Heyto.

İlk kez keklik avına bu kadar yakından tanık olan Ferman Heyto'nun boynunu tutarak, "Bak bak işte ordalar, iki taneler..!" dedi.

"Ben bir tanesini görüyorum... Tamam sus sesini çıkarma," dedi Heyto.

İki keklik pınara nazlı nazlı iniyordu. İlki ulaştı pınara. Heyto, sessizce tüfeğin namlusunu delikten dışarı çıkarıp kekliklere doğrulttu. Ferman artık onları göremez olmuştu, yalnızca Heyto'nun gözetlediği delikten görülebiliyorlardı. Bir süre öylece kaldılar. Ferman sabırsızlanıyordu, Heyto diğerini de bekliyordu. Derken diğeri de indi. Gagalarını suya batırdılar. Heyto su içmelerini bekledi. Tetiğe dokundu. Av tüfeği eski marka ve horozsuzdu. "Tık" diye bir ses çıkardı. Tüfeği geri çekip fişegini değiştirdi. Bir daha aynı dikkatle namluyu delikten dışarı çıkarttı. Yerleştirtinceye kadar keklikler uçup gittiler. Ferman:

"Artık ateşle, çok uzattın ama!"

Heyto bir kez daha tetiğe bastı ama fos çıktı. Umudunu iyice kesti kekliklerden. Geri çekti tüfeği, ama az önceki itina ile değil. Bu kez 'kıрма' fişegini takıp nişan alıp bastı tetiğe...

Öğleye doğru eve döndüler. Komşuları Helime tandırı yakmıştı, kızı Gulçin ve Ahmedo patlıcanları közde pişiriyorlardı. Bu iş bitince Helime'yle hamuru topaklayacaklardı. Heyto ve Ferman selam kelam vermeden geçtiler. Ferman gizli gizli kıza bakıyordu. Göz göze gelince kız bakışlarını kaçırdı.

Helime önlüğün kuşağını beline dolarken bir yandan da söyledi:

"Ey komşular payımıza düşen yok mu?"

İkisi de sessizce yürüdüler. Heyto tüfeği Feman'a verip ondan ayrıldı ve eve uğramadı. Anneleri Kargalar Kayalığı'nın orada tarlanın yabancı otlarını ayıklıyordu. Ferman merada görününce annesi kızı Bozê'ye seslendi:

"Kızım o keklikleri iyice yol, tüy kalmasın, çeşmeye götür iyice yıka; kaç gündür bir lokma et girmede boğazımızdan!"

Bozê de sahiden inandı. İçeri gidip köşe bucak aradıktan sonra dışarı çıkıp annesine seslendi:

"Neredeler?"

Anne alaylı alaylı:

"Görmedin mi kızım? Kardeşlerin kırdı bayırdı bırakmış olmasınlar keklikleri!"

Ferman annesinin yanı başında oturmuş, heyecanla av macerasını anlatıyor, anne ise nağme yapıyordu...

Üç gün sonra Ferman ortalıktan kayboldu. Bir sabah erkenden elini yüzünü yıkayıp yitivermişti. Bir gün önce Heyto çarşısında sattığı meyvelerin parası ile on tane fişeğe barut ve saçma doldurtmuştu. Ferman kimseye haber vermeden, av tüfeğini ve fişekleri alıp üç gün önce ağabeyi ile gittikleri kayalıkların yolunu tutmuştu. Kuzeni Newzad'ı da ikna edip götürmüştü evdekilerden habersiz. Oysa annesi onu arkın suyunu kesmesi için yollayacaktı. Tandırın oraya baktı, sekinin oraya baktı... Ferman yoktu ortalıkta... Etrafı iyice yokladı; içine bir şüphe düştü... İçerideki tüfeğin asılı olmadığını görünce durumu anladı.

Ferman, o gün günbatımına kadar dönmedi. Anne yerinde duramıyordu. Bir ara Xerabo'dan yardım isteyecek gibi oldu. El fenerini alıp merdivenlerden indiğinde, kayını Xerabo gözlerini kısarak:

"Çek şu ışığı hele, gözlerimi alıyor," dedi.

Anne, telaşla başladı konuşmaya:

"Hay evi yıkılası Xerabo! Ben de sana geliyordum. Bu eşek sıpası nereye gitti demeyecek misin! Sabahtan beri yok, ne halt edeceğimi bilemiyorum!"

Xerabo bir nefes aldı sigarasından.

"Ben de o yüzden geldim. Çocukların anlatımına göre Newzad ile birlikte gitmişler. Newzad zavallısı arkın oraya kadar bile gidemez, dağa bayıra nasıl gitmiş hayret..."

Xerabo, Newzad'ı ikna edip götürenin Ferman olduğunu biliyordu, ama yengesinin korkusundan bunu söyleyemiyordu.

Anne kolunu kaldırıp:

"Hay ocağı sönesi, seni gören adam sanır. Benimle bu saçma sapan şeyleri konuşacağına, onları aramaya çıksana!"

Xerabo ve anne eşikte bunları konuşurken, Ferman ve Newzad kapıda göründüler. Anne, el fenerini onlara doğrulttu... Aralarında on adımlık mesafe vardı. Ferman ellerini arkasında tutuyordu, bir şey sakladığı besbelliydi. Ferman yaklaşıyor, annesi de ışığı gözlerine tutmaya devam ediyordu. Aralarındaki mesafe üç dört adım kaldığında, ayaklarından birbirine bağladığı üç tane kınalı kekliği çıkarıp sallayarak:

"Hele bakın!.. bakın! Yiğitler nasıl keklik avlarmış. Heyto nerede? Gelsin de av nasıl olurmuş öğrensın. Hani o yiğit nerede?" dedi.

FAWAZ HUSÊN

Mahkeme

Eğer bana on iki sene önce, "Dünyada en hoş olmayan şey ne?" diye sorulsaydı, düşünmeden vereceğim yanıt şu olurdu: "Amidabad'da, kurumuş ırmağın kenarında, çöp depolama merkezi içinde olmak..." Ama bizler biner biner göçtükten sonra, yani Büyük Göç'ün dalgalarına kapılıp Avrupa kıyılarına vurulduğumuzda, o soruya muhatap olsaydım şüphesiz yanıtım farklı olurdu.

Dışarı çıkılacak gün olmamasına rağmen, yedinci katta bulunan odamdan çıktım... Aslında benim yaşımda olanlar evde eşi, çocukları ile birlikteydi şu an. Ama ben ne evli barklı, ne çocuklu, ne de yari olan biriydim. Vızır vızır esen sert rüzgâr, görünmez bir süpürge gibi her daim işgal altında olan sokak kaldırımlarını silip süpürmüştü. Porte d'Auteile'den, Gare d'Australitze'ye giden metroya bindim, amacım şehir merkezindeki Latin semtine uğramaktı. Odeon'da bir süre daracık sokaklarda dolaşıp durdum. Sokaklar çok hareketsizdi, tek tük giden gelen vardı.

Düşünmeksizin Büyük Clunya'da bulunan kahvehanemin yolunu tuttum.

Şehrin sokakları gibi kahvehanenin içi de bomboştı. Garsonlar bakır barın üstüne dirseklerini dayamış, birbirlerine bakıp

esniyorlardı. Orada, üst katlarda, hoşlandığım birkaç yer vardı, tırmanmaya başladım. Tam basamakları yarılamiştım ki Glor-ya'ya rastladım. Olduğu yerde hareketsiz duruyordu. Genç kız bir adada, kumsalda sere serpeydi. Güneşli bir yaz gününde, bir hurma ağacının dalları, mavi yeşil bir denizin suları, pürüzsüz bir göğün altında bir araya gelmiş, güzellik ve mutluluk tablosu çizerek dans ediyorlardı. Kız yüzmekten yeni dönmüştü, ama bedeninde duran binlerce su damlacığı sedef gibi parlıyordu. Coca Cola şişesini nazikçe dudağına götürmüş, o cennetimsi yerde yaşamın tüm güzellikleri onun dudağında iki üç yuduma dönüşüyordu. Doğrusunu isterseniz adını bilmiyordum, ama Glor-ya adından hoşlanıyordum, işte bu yüzden bu ismi ben koydum ona. O gün kahvehane bomboş olduğu için, rahatça, uzun uzun seyrettim onu. Yüzünün ve endamının güzelliğine doyamıyordum bir türlü.

Duvarda duran Glor-ya'nın fotoğrafı dünyadan habersizdi. O, dudaklarını ve Coca Cola'yı tüketiciye sunuyordu.

Yukarıdaki katta kimse yoktu. Fransızların "Mize Hanım" lakabını taktıkları Portekizli kadın, aynı zamanda telefon santra-li bölmesi de olan tuvalette her zamanki gibi bekliyor, elinden düşürmediği dantellerini örüp küçücük radyosunu dinliyordu. Önündeki porselen tabakta her zamanki gibi yapışık iki frankın üç dört parçası duruyordu. "Mize Hanım", müşterilerin her daim sıkışmasını, çişlerini, büyük abdestlerini almak için kuyruğa gir-mesini arzuluyordu. Böylece franklar porselen tabakta şangır mangır...

Büyük pencerenin kenarına oturdum. O noktadan semtin iki ana caddesi, tüm dükkânlar, Clunya Bahçesi'nin ağaçları ve Paris belediyesinin yeşil otobüsleri rahatça görünüyordu. Kız karde-şime yazmış olduğum yarım kalmış mektubu, kâğıt ve kalemi çıkarıp önüme koydum. Bu mektubu çoktan yollamalıydım, oysa daha yarılamanıştım bile. Devam edebilmek için önceden yaz-dıklarımı okudum. Mektubun harfleri ve satırları gözümün önün-de bir karınca ordusuna dönüşüp sayfanın üzerinde dans etmeye başladılar. Ne yapacağımı bilemeden başımı büyük pencerenin

camına dayadım. Dışarıdaki sert rüzgâr, yapraksız dallarla hid-detli bir vuruşma içindeydi, öyle ki kahvehanenin pencereleri kapalı olmasına rağmen, ağaçların iniltisi ve rüzgârın uğultusu kulaklarıma geliyordu. Gebe bulutlar, alçalmış göğün karnında art arda dizilmişlerdi.

Telefon fihristimi açıp karıştırmaya başladım. Telefon açabileceğim iki üç kişi vardı. Defteri kapatıp cebime koydum. O soğuk günde kimseyi rahatsız etmek istemedim. Doğrusu arayabileceğim o iki üç kişi; "Kusura bakma sevgili ağabeyciğim, iki gün sonra sınavım var", "Senin başına yemin ederim ki Lyon'dan arkadaşım gelmiş, şu an yanımda, onu yalnız bırakmak iyi olmaz sanırım", "Serok'un adına yemin ederim ki şu an iş güçle uğraşıyorum. Yoldaşlar toplantıya hazırlık yapıyorlar", "Çok kötü bir nöbet geçiriyorum şu an ve yatakta uzanmış vaziyetteyim, sürekli terleyip duruyorum," gibi binlerce bahane uydurabilirlerdi, zaten hep uyduruyorlardı da.

O gün garson marson yüzü görmedim. Doğrusu canım hiçbir şey istemiyordu. Kahveyi hiç sevmediğim halde, hep kahve içerdim, çünkü en ucuz içecek kahveydi burada. Camın gerisinde, Clunya Bahçesi'nde esen sert rüzgâr dallarla dalga geçiyor ve onların çaresiz hallerine kahkaha ile gülüyordu. Porte de Lilas'a giden 96 numaralı otobüs geçti, şoförünki hariç sadece üç beş kelle göründü bana.

Aşağıdan hızlı adımlarla gelip yukarıdaki dinlenme salonuna doğru çıkan birkaç ayak sesi duyduğumda, aradan ne kadar zaman geçtiğini bilmiyorum. Bakışlarım basamaklara kilitlendi ve merdiven başında bir kız belirdi. Arkasından onun gibi kara giysili, kara ayakkabılı, kara çantalı beş tane kadın etrafa boş bakışlar atarak yürüdüler. Başka boş bir yer yokmuş gibi kara giysili kız gelip karşıma oturdu. Kız gelince ayağa kalktım, ama o sert bir ses tonuyla:

"Oturabilirsin," dedi.

Çıtım çıkmadı. Kara giysili kız büyükçe bir çanta koydu önüne. Yenlerini kıvrıp bembeyaz ellerini çantaya soktu. Değişik türden bir tomar belge çıkarıp koydu önüne. İki üç kez yüzüme

baktı... arkasındakilere baktı... sonra da önündeki sayfalara baktı. Sonra aynı şekilde diğer kadınlar da önlerinde duran kara çantadan değişik türden dosyalar çıkarıp önlerine koydular.

Ağaçların iniltisi ve kudurmuş rüzgârın uğultusu kesildi. İçimden, "Bu genç kız bir sürü yerde oturabilirdi... onlarca sütundan birinin arkasında oturabilirdi... alt katta durabilirdi... ama gelip yanı başımda oturdu," diye geçirdim.

Bir süre sonra kızı kesmeye, alttan alta dikizlemeye başladım. Sonra daha da açıktan, iyice hissettirerek baktım. O soğuk günde, acının kırsığından inmek istiyordum. Bunun için karşımdaki kız yüreklerle dermandı, çok eski bir düştü ve şu an ete kemiğe bürünüyordu. Kendi kendime, "Kız kasten başını öne eğmiş, belgelerden bir şey anladığı da yok aslında," dedim. Sonra düşümü sürdürdüm, "Eğer gönlü olmasaydı, evinde otururdu. Böylesi bir günde kim dışarı çıkar ki!"

Bugün daha önce de aklımdan geçen soru yine yankılandı kafamda, "Uyanık mıyım, dışarıda mıyım, yoksa hâlâ odamda yatağımda uyuyor muyum?" farkında değildim. Karşımdaki kızı iyice inceleyince; saçının, perçeminin, kaşlarının, kirpiklerinin, göz, dudak, çene ve yanaklarının tıpkı Glorya'nınki gibi olduğunu fark ettim. Madem duvarda yarı çıplak duran Glorya, güney sahillerinde kumsala uzanmış biriydi, peki karşımdaki kadın ne diye ince uzun bedenine kara bir elbise geçirmiş ve kasten sert bir ses tonuyla konuşuyordu?

Son yıllarda, Paris'te onurlu bir yaşam arıyordum. Önce iyi bir iş, sonra süper bir ev. Sabırlı ve sakin olmalıydım. Değerli bir eşten sonra yalnızlık halkasını da kıracaktım böylece. Yaralı ve parçalı yaşamımı değerli kılmak için iyi bir iş, iyi bir eş ve birkaç iyi dosta gereksinim olduğuna inandırmıştım kendimi.

Ağaç dalları müthiş bir uğultuyla sallanıyorlardı ama imdatlarına koşan yoktu. Birkaç kişi daha yukarı kata doğru geliyordu. Asker gibi rap rap sesiyle ilerliyorlardı. Kara giysili, çantaları tıpatıp aynı olan beş kişi Glorya'nın önünde durdular. O, eliyle oturmaları için yer gösterdi. O beş kişi de oturdular, onlar da el çantalarından değişik türden dosyaların içinden belgeler çıkarıp

önlerine koydular. Başlarındaki bereleri çıkarıp önlerine koyduklarında, onların bana birçok kere çay ve kahve servisi yapan garsonlar olduğunu anladım.

Glorya saatine baktı, arkasındakilerin yüzüne baktı ve sonra bana dönüp o soğuk ve sert sesi ile sordu:

"Niye burada olduğunu biliyor musun?"

Tabii ki niçin burada olduğumu biliyordum. Daracık odamdan çıkmış, boş sokaklarda bir süre dolanmış, sonra da kendi isteğim ve irademle oturmak için kahvehaneme gelmiştim. Soruyu saçma ve anlamsız bulduğumdan, yanıt vermedim ve anlamsız boş gözlerle Glorya'ya ve etrafında oturan beş kişinin soğuk yüzüne baktım.

Başka bir biçimde kurdu cümlesini. Sessizliğimi soruyu anlamadığıma yorumuştu.

"Burada, senin etrafında neden toplandığımızı biliyor musun?"

"Biz," dedikten sonra sağ elinin uzun beyaz parmakları arasındaki kalemi belirgin, öne çıkmış göğüslerine, sonra da oturan kişilere yöneltti. Beş kişiden biri seri bir şekilde kâğıda bir şeyler yazıyordu, sert kâğıt üzerinde oynayan kalemin sesi dikkatimi çekti. Hayır, orada ne için bu şekilde oturduğumuzu bilmiyordum. Glorya, o kişiler gelmeden, içinden gelerek siyah giysisinin düğmelerini bir bir açıp bir memesinin ucunu parmaklarıma ve dudaklarıma sunmalıydı. Nasıl ki açlık aç kurtları ininden çıkartıyorsa, kudurmuşluk da ikimizi o şekilde evden kovmuştu. Kahvehane garsonları niye hakim ve savcı giysileri giyinmişlerdi sahiden? Acaba işsizlikten patron ile şakalaşıyorlar mıydı, tiyatroculuk mu oynuyorlardı... bilemiyorum... Boş boş oturacaklarına vakit geçirmek için mi böyle yapmışlardı?

Yine konuşmadım. Bulanık su durulmalıydı, ama bunun için kendimi tutmalıydım, aradan biraz zaman geçmeliydi.

Glorya, gömüldüğü belgelerden başını kaldırmadan devam etti konuşmaya:

"Günahkârsın! İşlediğin günahı ve suçu biliyor musun peki?"

"Günahkâr" sözcüğünü duyar duymaz, kahvehanenin dışına

çevirdim bakışlarımı, onları Clunya Bahçesi'nde ağaçlara sarılmış fırtınanın içine götürdüm. Gerçekten de doğruydu dediği, uzun bir süredir ne günah işlediğimi bilmediğim halde kendimi günahkâr sayıyordum. Resmi yerlerden gelen her mektup, ödümü kopartıyor, içim cız ediyordu. Resmi kurumlara adım attığımda elimdeki belgeler ve sarf ettiğim sözler sahteymiş gibi geliyordu. Kapıcı ve memurların, siyah saçlarıma, hüzünlü gözlerime ve ürkek hareketlerime şüphe ile baktıklarını sanıyordum. Uçağa her binişimde, sınırlara her yaklaşışimde dizlerimin bağı çözülüyordu. Suçum varmış ve tüm sınır polisleri biliyormuş gibi düşünüyordum. Pasaportumu her uzattığımda, polislerin bana ismimin, pasaportumun sahte, sözlerimin yalan olduğunu söyleyerek kolumdan tutup beni kör zindana atacaklarına inanırdım.

Günahsız kalmayan mı vardı? Yeryüzünde günahsızın günahsız kimdi? Yahudiler, kendi inanışları gereği recm edilmek üzere zinacı bir kadını İsa'ya getirdiklerinde İsa bir kadına, bir çevresindekilere bakıp, "Bu kadıncağız için mi recm hükmü istiyorsunuz? O halde, günahsız olan ilk taşı atsın," dedi. Yahudilerin ellerindeki taşlar yere düştü. Her biri bir yere kaçıştı. Yeryüzünde günahsızın günahsız yoktu, İsa Peygamber bunu iyi biliyordu.

Ben günahların hamalı, beygiriydim. Amidabad'ı terk etmiş, kendim gibi yüz binlerce günahkâr ile birlikte Büyük Göç'ün dalgalarına kapılmış ve dilenci ellerimle aşına olmadığı kapıları çalmıştım. Kendim için zevk ve sefa, mal ve mülk, ün, beyaz tenli güzellerin beyaz memelerini arzuluyordum. Kardeşime yazacağım mektubu da unutmuştum. Ömrümün en büyük yanlışını yapmıştım. Evet, doğru olmasına doğruydu, o günkü günahım Glorya'nın memelerine, dolgun dudaklarına, sütun bacaklarına sulanmamdı.

Glorya'nın her sorusundan sonra, sessizlik; bir kedi misali kahvehanenin içinde uzanıyordu. Duyulan sadece o sert kâğıt üzerinde oynayan kalemlerdi. Sorular birbirini izledi ve hepsi yanıtsız kaldı. Glorya'nın kendisi de benimle ilgili bu konuda

günahkâr değil miydi? Bu belgeleri bırakıp siyah giysisinin birkaç düğmesini açıp başımı göğsüne bastırmamalı mıydı? O, herkesi oradan kovarak bir masaya uzanmalı ve beni altın işlemeli hazinemsi bedenine bir yorgan gibi çekmemeli miydi? O, o gün bu saçma sorular yerine günahlarımızı bine katlamamalı mıydı?

Hepimiz suçluyduk. Dışarıda rüzgâr ve ağaç dalları inliyordu. Glorya ile birlikte gelenler başlarını öne eğmişlerdi, kalemlerinin duyulan sesi olmasa, tümünün uykuya daldığını düşünürdüm. Glorya tekrar saatine bakıp sordu:

"Hiç değişmemişsin, beynin eskisi gibi duruyor. Hakkında verilen hüküm de öyle duracak."

Bu sözlerden sonra, bir belgenin alt tarafına hızla birkaç satır yazıp yakınındaki bir adama uzattı. O da kâğıdın alt tarafına bir şeyler yazdı. Beşi de o kâğıdı imzaladıktan sonra, Glorya ellerinden alıp önündeki dosyalardan birine koydu ve çantasını kapattı. Ayağa kalktı, bana elini uzatmadan hızla çıktı. Akabinde diğerleri de kalkıp asker adımlarıyla onu izleyip gözden kayboldular.

Birinci kat, yani seçkin kahvehanem tekrar boşaldı. Uğursuz, fırtına öncesi bir sessizlik sardı her yeri. Ben de kâğıt ve kalemimi aldım. Basamakların ortasında Glorya'nın önünde durdum. Siyah giysilerini çıkarmıştı. Tekrar soyunmuş, cennetimsi kumsalda uzanmış ve Coca Cola şişesinin ağzını dudaklarına götürmüştü. Alt katta, kahvehanenin garsonları hâlâ dirsekleri barın bakırdan tablasına dayalı şakalaşıyorlardı.

Dışarıda, bahçede ağaçlar kısık bir sesle car car ediyorlardı. Her zamanki gibi yeraltı trenine yöneldim. Duvardaki afişlere baktım, başkaları için kurulup düzenlenen bir yaşama özendim. Trenin içinde kendimi göz hapsinde hissettim. Bütün bronzdan, demirden, bakırdan askerler ve uluslararası bütün muhafızlar; gizlice, gizli kameraların objektifleriyle bana bakıyorlardı ve günahlarımı kaydediyorlardı. Günahlardan arınmama izin vermiyorlardı. Daha önce binlerce kez yaptığım gibi, korkunç büyük yalnızlığın zindanına doğru yürüdüm.

FELAT DILGEŞ

Tûma

Cudi dağının eteklerinde kurulu Hesenan köyü, harabeye çevrilip boşaltılmadan önce, her tarafından akan bol suları, değirmenleri, türlü türlü meyve ağaçları, özellikle de narları ile tanınan büyükçe bir köydü.

Hesenan, bir Süryani köyüydü. İki yüz evden oluşan bu büyük köyde, üç tane kilise vardı. Hesenan köylüleri "bizim Hırstiyanlarımız" idi, biz de "onların Müslümanları".

Papaz Tûma, Hesenan köyünün uzağından, Midyat ve Silopi arasından geçerken ta derinden bir ah çekiyordu. Hesenan'ın hasreti ile yanıp tutuşuyordu. Sadece köyün hasreti değil, o göçüp giden dost, akraba ve arkadaşlarının hasretiydi çektiği aynı zamanda. Köy yakılıp boşaltıldıktan sonra, birer birer uzak diyarlara, Avrupa'ya kadar göçmüştü köylüler.

Göçüp gidenler şu an Avrupa sokaklarında dolanıyor, Papaz Tûma ise Midyat ve Silopi sokaklarında Hesenan'ı arıyordu. İzin alıp Hesenan'ın yıkılmış, virane halini görmeye bile gidemeyen Tûma, köyün uzaklarından geçerken; Cudi'ye ve Hesenan'a el sallıyordu. Bu şekilde iç sıkıntısını ve hasretini gidermeye çalışıyordu.

Birkaç sene öncesine kadar, Hesenan'ın kiliselerinin birinde, onlarca babayiğit gence, nazlı gelinlere, kızlara, çocuklara papazlık yapardı Tûma. Bugün ise o koca köy, Avrupa'ya göçebilecek takati olmayan birkaç kocamışa kalmıştı. Bu yüzden

Hesenan'ı anarken sinirleniyor, elini sallayarak, "Ne yapacağım bu kocamışları," diyordu.

Papaz Tûma'nın öyküsü uzun, derdi ise büyüktü. Biz Kürtlerden yana da biraz dertliydi. Eski zamanların fermanını bir türlü unutamıyordu. Ferman günlerinde gördükleri ve duydukları, üzerinde derin izler bırakmıştı. Bu yüzden, aynı zamanda dayısının da içinde olduğu biz Kürtlere hep kırgındı. Evet dayısıydık biz Papaz Tûma'nın. Süryanilerin tehciri ya da "fermanı" dediğimiz barbarlık günlerinde, Qoça vadisi kan kırmızısı akarken, Silopili Melek Xêro'giller evlerinde üç Süryani kız saklamışlardı.

Melek Xêro'giller, hiç ayırım yapmadan bu üç kızı kendi çocuklarıyla birlikte büyüttüler. Üç kız, Melek Xêro'gillerin çocuklarıyla kardeş olarak büyüdü. Bundan dolayı Melek Xero'giller kendi çevrelerinde hoşgörünün abidesi olmuşlardı.

Derken yıllar geçti. Dört beş yaşlarındayken alınan çocuklar, evlenme çağına geldiler. Gerçeği bilen konu komşu, "Melek Xêro'giller çocukları büyüttüler, şimdi de onları Müslümanlaştırıp kendi çocuklarıyla evlendirirler," diyorlardı. Hep öyle olagelmmişti.

Ama Melek Xêro'giller öyle yapmadılar. Evin büyüğü, bir gün üç genç kızı huzuruna çağırdı:

"Kızlarım, ben sizin babanızım, şu gördükleriniz de kardeşleriniz. Bir aileyiz, şartlar ne olursa olsun öyle kalacağız. Sizin babanız olarak kalacağım, sizler de evlatlarım... Benim çocuklarımsınız, bu bir gerçek. Sizleri ben büyüttüm. Tanrıya şükürler olsun, büyüdüünüz, evlenme çağına geldiniz. Evlenip çoluk çocuğa karışmalısınız. Kendi gönlünüze göre evlenmeli, evleneceğiniz kişiyi kendiniz seçmeli, kendiniz karar vermelisiniz... Doğrusu nasıl söyleyeceğimi de bilemiyorum... dilim varmıyor. Bildiğiniz gibi üçünüzün de anne ve babası Süryani idi. Bu eve geldiğinizden beri din konusunda sizi zorlamadım, Müslümanlaştırmaya çalışmadım. Hatta din konusunu hiç konuşmadık bu evde. Ama bugün evlenme çağına geldiniz. Eğer Müslüman ile evlenmek isterseniz, zaten etrafımızda Müslüman çoktur. Eğer Süryani ile evlenmek isterseniz, Süryani ileri gelenlerini çağırıp haberdar edeceğim. Hanginiz gönlünüze göre birini bulursa, beni haberdar edersiniz, ben de Süryanilerin ileri

gelenlerine iletirim.”

Bu konuşmadan sonra, Melek Xêro'giller Hesenan köyüne haber salıp bu üç kızın durumundan Süryanileri haberdar ettiler. Sonra, bu üç kızdan biri Papaz Tûma'ya gebe kaldı. Gece yarısı gizlice köyden çıkarılıp Hesenan köyüne gelin olarak gönderildi.

Papaz Tûma, ölünceye kadar ailesini, yani Melek Xêro'gilleri unutmadı. Ailesini özlediğinde, bir eşek yükü meyve hazırlar, Hesenan köyünden ailesinin bulunduğu Silopi'nin yolunu tutar, günlerce orada kalırdı. Baba evi onun kadim ve ebedi sığınağı idi.

Papaz Tûma dayıgillerini çok severdi. Melek Xêro'gillerin tüm erkeklerini dayı olarak kabul ederdi. Saf ve gönülden bağlar vardı aralarında. Tüm bu sevgi ve gönül bağlarına rağmen, Papaz Tûma o karanlık günlerin hafızasına işlediği etkilerden kurtulamıyordu.

Papaz Tûma, Midyat ve Silopi'nin sokaklarında Hesenan'da geçen günlerin hasretiyle tutuşuyor şu an. Tüm zorluklara ve sıkıntılara rağmen direniyor, ömrünün kalan kısmını uzaklarda, Avrupa sokaklarında geçirmek istemiyor.

Buruk kalbini dindirmek, barıştırmak bizim, yani dayıgillerin işi, görevi... Onun da en büyük umudu ve dileği cehaletten kurtulmamız. Bilgili, kültürlü dayıgillerle karşılaşınca çok mutlu oluyor, gönlü açılıyor. O, kendi soyunun dayıgillerinin cahilliklerinden çok çektiğini biliyor, bu nedenle aydınlanmalarını çok arzuluyor. Yeni gençlik ona umut veriyor, bu gençliğin geçmiş hataları tekrarlamayacağına inanıyor.

Papaz Tûma bizim dilimizle konuşuyor, bizim dilimizde atalarının şarkısını söylüyor. Midyat'a düşerse yolunuz, uğrayın kendisine, gönlünü hoş kılın ve ona aydınlandığınızı, bilinçlendiğinizi hissettirin, artık düşman değil, dost olduğunuzu bildirin mutlaka...

FERHAD PÎRBAL

Firari

Dinlenmek için ayhanedeki küçük bir iskemleye oturup arkama yaslanmıştım ki, birden sağ ayağımı kışlada unuttuğumu anımsadım.

Yaşamım boyunca hiçbir yerde unutmamıştım ayağımı. İlk kez böyle bir şey başıma geliyordu. Tam kalkıp gidecekken güneyli siyah bir Arap olan aycı, ayhanenin kapısında şaşkın şaşkın sordu:

"Gidiyor musun?"

"Görmüyor musun?"

"Neyi?"

"Sağ ayağımı kışlada unutmuşum," dedim.

Gülerek sordu:

"Ne kadardır askersin?"

"Yalnızca iki aylık," dedim.

"Haklısın, henüz alışmamışsındır," dedi.

Tek ayakla topallayarak kışlaya döndüm. Bir süre subayın kapısında bekletildikten sonra, içeri girmeme izin verildi. Komutanıma askerce bir selam verdikten sonra:

"Bağışlayın komutanım, sağ ayağımı tatbikatta unutmuşum," dedim.

Komutan öfkeyle bağırdı:

"Bu tür konular için yanıma gelme, çavuşuna git!"

Çavuşuma gidip aynı hareketleri, aynı sözleri tekrarladım; kendisi de az önceki cevabın benzerini verdi:

"Onbaşına git!"

Onbaşımızın adı Mecnun Mücrim Harami idi. Ona, kısaca Mecnun onbaşı derlerdi. Alabildiğine nazik ve yumuşak bir adamdı.

Birlikte büyük ve karanlık bir cephaneliğe gittik. İçerisi; ayak, baş, burun, kulak, bacak, sırt, parmak gibi bilumum insan uzvuyla doluydu.

"Ara," dedi.

Tüm cephaneliği didik didik etmeme karşın kayıp ayağımı bulamadım. Nerdeyse sinirden kalbim duracaktı.

"Ne yapayım?" dedim.

"Madem yok, gösteri salonunda kaybetmemişsin demektir," dedi.

Yalvaran gözlerle bakarak:

"Olur mu, akşam gösteriden önce ayağım yerinde duruyordu," dedim.

Sert bir ifadeyle yineledi:

"Hayır kışlada kalmamış."

Cephaneliğin kapısını kilitlerken:

"Koğuşuna git hele şimdilik, yarın soruşturalım bakalım..."

Ertesi gün, bir sonraki gün, iki gün sonraki gün bir şey görmedim. Bu şekilde; sağ ayağım olmadan dokuz gün boyunca tatbikat ve eğitime katılıyordum. Başkasının ayağını takmak istemiyordum. Onuncu gün bana bir tebligat yaptılar.

"İrak'ın kuzeyinde düşmana karşı yeni bir saldırı başlatılacak, seni savaşa yollayacağız."

"Yapamam, çünkü sağ ayağım yok," dedim.

"Sorun değil, sana bir ayak bulunur," dediler.

Mecnun Onbaşı'yla beraber karanlık cephaneliğe gittik. Bir yığın insan el, ayak, bacak ve göğsü arasından bir ayak çekip çıkardı, verirken:

"Al, bir dene!" dedi.

Ayağı denedim. Çok kısaydı.

"Bu ayak işime yaramaz komutanım, çok kısa."

Başka bir ayak çektii yığının arasından; kara, uzun ve kıllı bir ayaktı, elime tutuşturdu:

"Bir de şunu dene, bir bakalım nasılmış!"

Ayağa bakıp:

"Komutanım, bu çok uzun bir ayak, bana uymaz," dedim.

Başka bir ayak çıkardı bu kez; kanlı, birkaç yerinden kurşunlanmış bir ayaktı; mermi değen yerler simsiyahtı.

"Bir de şunu al," dedi.

Ayağımın kayboluşunu bahane ederek, beni cepheye yollamalarını engellemek istiyordum.

"Bu ayak çok mermi yemiş, üstelik de çok çirkin duruyor komutanım," dedim.

Onbaşımız bu sözlerime çok sinirlendi. Aniden başını çıkarıp önündeki masaya koydu:

"İyi bak! Bu gördüğün ve benim olarak bildiğin baş; benim başım değil aslında. Ama ben de tıpkı senin gibi cepheye gideceğim yarın, biliyor muydun?" dedi.

Sonra başını masadan alıp yerine taktı. Daha da sinirli bir ses tonuyla sürdürdü konuşmasını:

"Senin sadece sağ ayağın eksik, ona rağmen bizimle birlikte cepheye gelmeye gönüllü değilsin."

Bu trajikomik manzaradan sonra onbaşıya karşı bende acıma duyguları uyandı. Hayret ettim, ne diyeceğimi bilemesem de şaşkınlığımı gizledim. Sonra ancak duyabileceğim sesle yakın bir arkadaş gibi yakındı:

"Siz tüm Kürtler böylesiniz işte, biz Araplardan ayrı tutarsınız hep kendinizi," dedi.

Bu konuşma beni hem çok etkiledi, hem de çok utandırdı. Kendi kendime, "Savaşa gitmemek için ayağımın kayboluşunu bahane ettiğimi anlamasa bari," diye düşündüm. "İnşallah Kürtler savaş kaçını ya da korkaktırlar izlenimi oluşmaz onda..."

"Kusura bakma komutanım," deyip çaresiz, ister istemez ayaklara uzanarak, "Ver bir ayak, nasıl olduğu pek önemli değil!"

dedim.

“Hangisini?”

“Hangisi olursa, fark etmez.”

Koğuşa döndüğümde, sırt çantamı ve diğer teçhizatımı hazırlayıp ertesi gün cepheye gitmek için uğraşıp durdum. O anda, kayıp ayağımın bana yolladığı bir mektubu görüverdim. Perişan bir vaziyette olan mektubu açtım. Neredeyse sevinçten havalara uçacaktım.

Kayıp sağ ayağım, mektubunda kısaca şunları anlatmıştı:

Birkaç gün önce şehrin işlek çarşısında ona kimlik sormuşlar; yanında kimliğini kanıtlayacak herhangi bir belge olmadığı için polisler onu firari sanmış. Ona; “Madem Kürt’tür ve firaridir, o halde onu savaş cephesine sürelim,” demişler. O da çarşının tam ortasında, yakayı sıyırmış polislerden ve kaçmış, kaçmış... ta Bağdat’a kadar hiç durmamış. Bağdat’ta sahte bir kimlik edinenek Kindi Garajı’na gitmiş. On sekiz kişilik bir minibüse binip Hewlêr’e (Erbil) geri gelmiş.

Kayıp sağ ayağım; bu erkenci mektubuyla doğrusu baştan ayağa her yanımlı titretti. Hayret ettim: O çaresiz ayağım, nasıl olmuş da böyle tek başına bu uyanıklığı gösterip Hewlêr’e kadar geri gidebilmişti. En ilginç olanı, benden de firar edip Hewlêr’e geri dönmemi istemesiydi. Yazısı eğri büğrü, satırları iç içe geçmişti:

“Senden rica ediyorum, geri dön, sensiz yaşayamıyorum. En kısa zamanda firar et ve Hewlêr’e geri dön! Biz burada kendimize bir çare buluruz; İran’a ya da Türkiye’ye geçer oradan da Avrupa’ya ulaşırsınız. Avrupa’da huzurlu ve mutlu bir hayat sürer geçinip gideriz.”

“En kısa zamanda dön, sensiz yaşayamam...”

Mektubu okuduktan sonra, bu sözler beynimde zonkluyordu. Soğuk terler basmıştı. Koğuştaki oturma, başımı ellerimin arasına almış, onlarca değişik yorgunluk düşüncesi geçiyordu aklımdan.

“En kısa zamanda dön, Avrupa’ya gideceğiz!..”

Düşünüp durdum: Ben, damarlarım, başım ve beynim ondan

kat be kat daha yorgun ve argın, firar edip Hewlêr'e, sonra da Türkiye üzerinden Avrupa'ya uzanmak için çok daha haklı gerekçelerim vardı aslında... Ben ve yirmi dokuzluk yaşımla fark ettik ki eğer yaşamım ve geleceğim bu anlamsız ve uğursuz savaşta heder edilecekse, artık yaşamın geri kalan bölümünde ki çaba ve üzüntülerin anlamı olmayacaktır. Oturduğum yerde iyice büzüldüm. Elime kâğıt kalem aldım ve sevgili ayağıma bir mektup yazmaya başladım. Kederli yüreğim, yaşlı gözlerim, gurbetin kahrı ve derdi ile yazdım mektubu!

"Sevgili ayağımla!

Bağışla beni, çok yorgunum. İyice biliyor olmalısın ki ben geleceğimden, yaşamımdan sıyrılmaya çalışıyorum, onlardan kaçıyorum. Kendimden kaçıyorum yani. Artık hiçbir beceri ve başarı gösterebilme cesaretini kendimde bulamıyorum. Yaşamın güzelliğinden hiç tat alamıyorum. Ne ülkede ne de Avrupa'da. Ben ve torunlarım, bir grup talihsiz ve kıyılmış genç idik. Bizler çağımızın kurbanı olduk! Kirli savaşların kurbanı olduk! Bugün işbaşımda olan diktatörlerin, meşru başkanların emellerine alet edildik. Çok yorgunum, çok... çok... bitkinim... Eğer Avrupa yolculuğunda ısrarlıysan yolun ve bahtın açık olsun. Tanrı seni esirgesin! Mutlu ve başarılı olmanı dilerim..."

FEWZÎ BÎLGE

Sihirbaz

Ressam olmak ve böylece bir ulusun et, kemik ve kanından resimler yapmak istiyordum. Tüm tanrılara ve şeytana sunmak istiyordum ki gazalarına uğrayayım ve defalarca, susamış halde iken çevirsin şeytan beni pınardan. Bıldırcın yürüyüşünün resmi, zılgıtların, şarkıların, yer mantarlarının, kengerlerin, ebegümecinin resimlerini ve ebegümeci toplayıcılarını, mücadele ve haykırışları çerçeveleyip yıldızlara asacaktım.

Renkleri seçmeliyim diye düşündüm, somurtkan ve resmi olmayanlardan; sarı, esmer, gri renkler... Gül, zambak ve reyhanların arasında, ırmakların kenarında kendimden geçmeli, yitip gitmeliyim.

Boya ve fırça olup, çerçeveye girmeli, tutulmuş güneşe nefes, derman olmalıyım...

Yalın ayaklı çocukların resmini yapmalıyım; dikenli tel örgülerin yüzlerini çiziktirdiği ve yaşamlarını daralttığı çocukların resmini. Yüzlerine üşüşen sinekleri kaçırtmalıyım bir şahinin tüyüyle. Onları Nuh'un gemisinde saklayıp ölümsüz kılmalıyım, kıyamete dek.

Mezopotamya çocuğuyum, resmi kimliğimdeki adımlı telaffuz edemiyor annem. Serzenişe gerek yok, biliyorum sizler de aynı durumdasınız. Annem, "Şino" ismini daha kolay telaffuz

ediyor. Bey, ağa, ırgat ve köylü çocukları bu konuda eşittirler bizde.

Bizler daha doğmadan, annemiz boynumuza asmak için muska ve nazar boncuğu yaptırır. Baba makası hazırlar, amca usturayı, ebe göbeğimizi dağlar; çakmak kavı ve dağlanmış yara derman olur bize. Çığlık dalga olur, salları beşiği. Ateşe tuz atıp nazarı hükümsüz kılarlar, ekmek dağıtıp gündeğümüne kadar uyumazlar biz kırkımızdayken. Ninnisiz büyürüz, üstüne okunmuş şekerle tatlandırılır ağızımız ve çocuk yaşta öleceğimize korkar büyüklerimiz. Allah izin verirse yaşıyor bazılarımız. Katlimize dair çokça ferman çıkarıldı, ama yaşam dolu dolu devam ediyor hâlâ bizde.

Dedim ya, adım Şino; güneşin ilk ışınlarıyla birlikte, her zamanki gibi Sihirbaz'ın penceresine dikilip gizlice seyre başladım. Ben resimlere gönül verdim, onlar da bana; eşit oranda bağlandık birbirimize. Yedi kat urganla bağlanmışım. Mayınsız bir tarlada, Sihirbaz ile saklambaç oynarken korku yoktu, suç yoktu; sadece utangaçtım. Ara sıra, sihirli bir hava içinde, Resam'ın yerini alıyordum. Botanlı bir kadının resmini yaratıyordum, altın dişleri, iki taraflı alın takıları mermerden... gümüşle örülmüş kırk örüğü, kıvrık perçemleri, ceylan gözleri, ahududu dudakları, Trabzon keteni, iki çift Hama empirmesi, altı sıralı Binxet* mercan ve boncuklarından yapılmış kolyesi, Halep küpesi...

Hayallerden sıyrıldığımda, karanlık çökmüştü. Alelacele iki yumak tire aldım ve dayak yeme korkusuyla eve doğru seğirttim. Ertesi gün dileğim olacaktı, gelecek aylar ve yıllar da benimdi.

Ertesi gün, yine Sihirbaz'ın penceresinin önüne dikildim ve dalgın dalgın seyre başladım. Pencereye karşı bir resim koymuştu; uçurum kenarında oturan bir kadının resmiydi. Tabloyu gördüğümde, iki ayrı düşünce içimi kapladı, alıp götürdü beni. İlkircik içimi kemirdi, beni derin düşüncelere daldırıp sonsuzluğa doğru sürükledi. Kadının yüzüne baktım; o sınırsız özgürlük, soylu ve savaşkan güzellik; öyle rahat, doğal bir şekilde bir aradaydı ki başımı döndürdü...

Zümrüdi yeşil gözleri, benimle bir sonsuzluk yolculuğuna çıktılar. Bakışlarından sevda dalgaları fışkırıyordu. Kendisi de güzelliğinin farkındaydı. Gözbebeklerinde, duru damarları ırmaklar gibi akıyordu. Bensiz, gözleri göğün yedinci katına uzanıyordu adeta. İnsanlık terazisinde, dara gibi duruyordu. Boyu ve endamı öyleydi ki, büyük bir uygarlığa bekçilik ettiğini sanırdın. Bir Afrodit heykeli gibi, tüylerimi diken diken etti.

Öylesine eşsizdi ki güzelliği, ayıramazdın gözlerini ondan. Bakışlarım önce gözlerine, sonra dudaklarına, daha sonra da esmerliğine, esmerliğinden kızıl ipek saçlarına kaydı. Yorulan gözler tekrar yeşile döndüler.

Arılığı, temizliği, özenli yaratılışı kısacası güzelliği karşısında hayran kalıyor ve saygı duyuyordu insan. Hayranlıkla kalmıyor sevgiye dönüşüyordu bu saygı. İki güçlü taraf gibi beyinde vuruyordu bu kavramlar. Bu nedenle, gözler bakmaya dayanamıyor, bakışlar kaçırılıyor, tekrar dönüyordu.

Takıları, süsleri, kaftanı ve yenleri, her ne kadar bilinenlerden ise de göz alıcıydı. Öyle yakışmıştı ki boyuna bosuna, hokka gibi oturmuştu üstüne. Bakmaya kıyamıyordun. Bazen bakışları yere dikiliyor, sonra dağılıyordu. Kaftanının her deseninde bir emek görölüyordu. İnsanı sonsuz dönemeçlere yöneltiyor, sersem bir yolcuya çeviriyor, çöllere, dağlara bayırlara salıyordu. Gama, kedere düşürüyordu, ama dert değil. Elinde sabır taşı olmadan sevdalısını bekleyen bir kız gibi, kimi zaman bir kız kardeş, kimi zaman bir anne, kimi zaman bir kadın ve kimi zaman da bir sevgiliydi. Doğayı taklit ediyordu, doğanın yüreğini takınmıştı. Teslimiyet nedir bilmezdi. Kendini yeniledikçe, Sipanca göğüslerde yepyeni filizler yeşeriyordu.

Taş ve ot, meşe dalları ve sazlar büyük bir emekle ona yoldaşlık ediyorlardı; ayağının altında nergisler sevinç duyardı. İnce bellilerin karşısında, kemençenin telleri öfkeden kopar, kemençe duramazdı yerinde. Düşünüyor, hayallere gark oluyordum. Velhasıl, gül ve çiçeklerin, ağaç ve kayaların dili ve beyni olsaydı, dünyanın dengesi bozulurdu. Her şey gökyüzünde düzensiz moleküller gibi şaşkın gezerdi.

İnsanlar akıllı ve bilgilidirler güya. Ondan mıdır ki emek düşmanlığının bilgisi ve kurnazlığı, sürekli Zıravan gibilerini ateşe atarlar. O gün yakındır; adım gibi biliyorum Zıravan'a sığınacaklar. O gün yakındır, talih zorlu...

Ressam esmer, uzun, ince biriydi; sakalı biraz kırışmıştı, her zaman uzun dururdu sakalı. Uzun sakaldan çok hoşlandığı belli oluyordu. Sürekli uyukluyordu, büyük bir savaştan çıkmış gibi yüzünden yorgunluk akıyordu. Tanrılarla savaşmış da gazaplarına uğramış sanırdın. Şen şakrak değildi ama özgürdü. İsteseydi de şen şakrak olamazdı. Neşeli olmak onun için boyun eğme, yenilme ve korkuydu. Prometheus gibi neşeli değil, ama sınırsız bir özgürlüğün davasını güdüyordu. Bu dava uğruna, bazen kendisi ile bazen de tanrılarla savaşıyordu. Alnındaki kırıksıklar bunun apaçık bir kanıtıydı. Bazen de Şeytan'ı dinlerdi. Şeytan onun dostuydu. Deliler gibiydi, zeki bir deli gibi ama. Bu yüzden ben ondan korkmuyordum. Beni çağırmasını, benimle konuşmasını istiyordum ki hayallerimin resimlerini ona gösterebileyim. Günden güne onun resimlerinin tutkunu oluyordum. Sihirbazım, ressamım kimdi, neyin nesiydi; umurumda değildi. Yaratdığı ürünler çok başarılı görünüyordu. Onu bulmuştum bir kere, kurtuluşu yoktu elimden.

Aradan yıllar geçti; çeşitli sebeplerden dolayı, ailem İstanbul'a göçtü. Orada eğitimimi tamamladım. Aradan ne kadar zaman geçse de ben Sihirbazımı unutmuyordum. Zaten artık ben de resim çiziyordum; öğretmenimdi ama bana hiç ders vermemişti, ama ondan çok şey öğrenmiştim. Birçok nedenden dolayı, ama daha çok Sihirbaz'ı görmek için, onun yaşadığı semtte bir sergi açtım. Serginin açılışına birçok kişi geldi; çocukluk, sokak, gençlik arkadaşlarım, öğretmenlerim... Hem çok sevindim, bir o kadar da üzüldüm. Kalabalıkta gözüm Sihirbaz'ı aradı durdu. Her tabloda vardı, ama bir türlü gelmedi.

Kalabalıktan sıyrıldım, masama doğru ilerledim. Masamda

* Binxet: Türkiye'de yaşayan Kürtlerin, Suriye tarafında kalan Kürt bölgesine verdikleri isim.

özenli, dikkat çekici bir paket duruyordu. Sabırsızlıkla açtım.

Pencere kenarında onu izlerken çizdiği çocukluk halimi hediye

olarak bana bırakmıştı. Resimde tarzı, duyguları, fırça darbeleri

belirgindi. Artık saçıma sakalıma aklar düşmüş biriydim ama,

çocuk gibi gülmek ile ağlamak arasında gittim geldim. Ama göz-

lerim kararlıydı, aşağıya süzüldü yaşlar. Sonra gülmeye yenildi

gözyaşları... Farkında olmadan bir çılgılık atmışım. Kulak kesildi

salon. Zaman durmuştu. Beni görmüştü, o beni görmüştü!.. Ben

deliler gibi gösteriyordum resimleri konuklara: "Şuna bakın, ben

yarattım!.."

Resmi, yüreğimin müzesinde çok özel bir köşeye astım.

Serginin açılışı için gelen tüm gülleri topladım ve tan vakti,

mezarlığın yolunu tuttum.

FIRAT CEWERÎ

Nrîkê'nin Falı

Sonbahar ortalarının karanlık bir gecesi idi. Avludaki elma ağaçlarının dalları, yaprakları hafif bir rüzgârla hışırıyordu. Bulutların grlemesiyle Nrê ığlık çığlığa uyandı uykusundan. Kan ter içinde kalmıştı. Kocasını da çığlıklarıyla fırlatıverdi yatağından ve hemen başucundaki lambayı yaktı.

"Ne oldu, sancılandın mı?"

Kocasını, mahmur gözlerle sormuş, rahatlatmak için de ellerini omzuna atmıştı. Nrê eşine sarılıp hıçkırarak hıçkırarak ağladı.

Eşini, "Ne oldu canım, nedir bu korku, niçin ağlıyorsun," diye sordu.

Kadın soruları yanıtsız bıraktı ve hiç durmaksızın ağladı. Daha sonra ağlamayı kesti, kocasına bir şeyler anlatmak istedi, ama hıçkırık bir türlü sözünü tamamlamasına izin vermedi. Ama anlayışlı kocası, kendisine sarılan eşinin elini belinden yavaşça çözdü, serbest kalınca mutfağa gidip ona bir bardak su ve birkaç tane peçete getirdi. Su bardağını eşine uzatıp karyolaya, yanına oturdu. Kadın, suyundan birkaç yudum içip, bardağı başucundaki komodine bıraktı. Adam, Nrê'nin terlemekten alınması yapışan saçlarını parmaklarıyla arkaya ittikten sonra teselli etmek ve rahatlatmak için yavaşça alnından pverdi. Kadın kendini güvende hissetti, eşinin ilgisi ve şefkati sayesinde az da olsa,

hem o acı ve azap dolu uzun bir yaşam gibi süren rüyanın, hem de on dokuz yıldır boğazına çöken kâbusun etkisinden sıyrıldı; ama çok geçmeden ansızın tekrar korkuya kapıldı, bedeni titredi ve bu kez yüzünde tuhaf bir değişiklik belirdi. Eşi, taksi çağırmak için telefon etmeye yeltendiğinde izin vermedi ve bu kez sancısının ağır olmadığını söyledi. Hemşirenin izah ettiğine göre, normal vaktin üzerinden beş gün geçmişti. kulaktan duyma sözlere inanan adam "Geciken doğumlarda, erkek çocuk dünyaya gelir," düşüncesinden ötürü bir yandan çok seviniyor, öte yandan da karnı iyice şişen eşinin bir an önce doğurup azaptan kurtulmasını arzuluyordu.

Geceliğinin altından elini onun kocaman ve yuvarlak karnına koyup, "Sanırım bugün doğum gerçekleşecek," dedi adam.

İçerideki yaşamdan sıkılıp bir an önce dışarı çıkmak, yaşamın güzelliklerini ve kötülüklerini tatmak isteyen çocuk bir yumak olup yükseldi, ardından olanca gücüyle kendini aşağıya bıraktı.

Bu kez karısı da görsün diye, adam eşinin geceliğini iyice kaldırdı ve keyifle çocuğun hareketlerini izledi. Kadıncağızın karnındaki o canlı varlık; başı kesilen bir tavuk misali çırpınıp hareket ediyordu. Kadın o anda gözlerini eşine dikti, heyecanla tepkisini görmek istedi. Adam gözlerini karısının gelişigüzel hareket eden karnına dikmiş bakıyor, bebeğin kımıldanışını izliyordu. Sessizliği fark edince başını kaldırıp karısına baktı. Kadının yüzü ölü yüzü gibi olmuştu, alnındaki ter damlaları, dolu tanelerini andırıyordu. Karısının alnında biriken teri eliyle yavaşça sildi ve geceliğini göbeğinin üstüne usulcacık bırakıverdi. Sonra hemşirenin tavsiye ettiği gibi, karısının odada dolaşarak egzersiz yapmasını istedi. Hemşire, eğer dolaşarak egzersiz yaparsa, rahmin genişleyeceğini, böylece doğum sırasında zorluk ve eziyet çekmeyeceğini söylemişti.

Kadın, kocasının dediğine uydu, ellerinin yardımıyla yavaşça sarkıttı ayaklarını karyoladan ve ayağa dikildi. Sancıları da başlamıştı, bugün doğuracağı her halinden belli oluyordu.

Doğum yakınlaştıkça canı çıkacak gibi oluyordu; beti benzi değişiyor, titriyor, terliyor, bazen ellerini pencerenin pervazına

koyup başını eğiyor, ağlıyor, haykırıyordu... Adam taksi çağır-mak istediğinde kadın, sancısının yetersiz olduğunu söyleyip telefon etmesine engel oluyordu. Nûrê, temiz hava solumak için iki kez pencereyi açmış, her iki seferde de pencereden atlama duygusu belirmişti içinde, son açışında kocası güç bela ellerini pencerenin demir pervazından çekerek pencereyi sertçe kapatıp onu oradan uzaklaştırmıştı.

Dışarının azıcık aydınlanmasından sonra şiddetli bir yağmur bastırmıştı. Yağmur taneleri dolu misali camlarda pıt pıt ediyordu. Evin arkasından ise oluktan naylon parçası üzerine damlayan suyun sesi duyuluyordu. Üzerinde sadece külotu olan adam, karısını kucaklayıp mutfığa götürdü. Kadın sandalyeye oturmak isteyince, adam hemşirenin tavsiyesini anımsatıp, dolaşmasının daha yaralı olacağını söyledi. Kadın ellerini böğrüne götürüp yavaşça mutfakta tur atmaya başladı. Adam ise çaydanlığı yarıya kadar su doldurup ocağa koydu.

"Korkuyorum Kerem, karnımdaki bebekten çok korkuyorum," dedi boynunu bükerek kocasına.

Kerem ona döndü, kucaklayıp alnını öptükten sonra:

"Memlekete benzemez burası, hemşire ve doktorlar insana ana babadan daha titiz bakıyorlar, buranın teknolojisi ileri, personel candan çalışıyor, hastaneler tertemiz..."

"Sorun bu değil," dedi kadın titreyen dudaklarıyla.

Kerem tekrar moral verdi, kucaklayıp öptü, hastanelerin temizliğinden, doktor ve hemşirelerin dostane davranışlarından söz etti. Ne yaptıysa bir türlü onu sakinleştiremedi. Kadın aniden, "Sana bir şey açıklayacağım," dediğinde, adam donup kaldı, her ne kadar çocuğun kendisine ait olduğundan emin olsa da içine ciddi bir kuşku düşmedi değil.

"Beş yıldır senden gizliyorum Kerem! Ama artık senden daha fazla saklayamam. Söylemem gerek."

Bizim Kerem'in kanı çekilmiş gibi benzi attı, yerinde öylece kalakaldı. Beş yıldır karısının kendisinden gizlediği neydi acaba?

"Evet, tam on dokuz yıldır Nûrikê'nin falı bir kâbus gibi yakama yapışmış bırakmıyor. On dokuz yıl önce falıma bakarken söy-

lediklerini bir bir yaşıyorum, bundan dolayı müthiş endişeliyim, bu durum beni korkutuyor."

Adam biraz rahatladı, hızla yatak odasına gidip gömleğini giyinip geldi, o anda on dokuz yıldır bir kâbus gibi karısının boğazına yapışan Nûrikê'nin falının sonunu bir hayli merak diyordu, ama alayla karışık sordu:

"Allah aşkına bu ne menem faldır ki Nûrikê bakalı on dokuz yıl olmuş, ama sen hâlâ unutmuş değilsin?"

Kadın, ağlamaklı:

"Zaten ne zaman böyle şeylerden bahsetsem benimle dalga geçip gülüyorsun, işte bu yüzden sana on dokuz yıl önceki falı anlatmadım. Ama şimdi anlatacağım. İster dalga geç, ister gül, inanıp inanmamak da senin elinde. Bana düşen sana anlatmak..." dedi.

"On dokuz yıl önceydi. Şimdiymiş gibi anımsıyorum. Günlerden çarşamba, vakit öğlendi. Yazdı; ben, annem, komşumuz Ezîza ve Siltê teyze bir kapısı caddeye açılan salonumuzda oturmuş ikindi çayı içiyorduk. Tam o esnada, her zamanki gibi üzerinde erkek giysileri, başında poşusu, elinde bastonu Nûrikê sokaktan geçiverdi. Komşumuz Ezîza yerinden sıçrayarak, 'Nûrikê'yi çağırıp fal baktıracağım valla!' dedi. Zaten annem de havada arıyordu öyle bir şeyi, nerede bir falcı görse hemen kardeşim Yasin için fal baktırırdı. Kardeşim Yasin'in Almanya'da ikinci yılı dolmuştu o zamanlar. Onun derdinden anneme uyku haram olmuş, yemeden içmeden kesilmişti. Hatırladıkça söyleniyor, dövünüp duruyordu. Her neyse, Nûrikê içeri girdi, bastonunu duvara dayadı, yer minderinde bağdaş kurdu. Bilmem Şabanlı Nûrikê'yi anımsar mısın? Erkeğe benzer, ama kadın adı taşır. Kimileri hünsa* olduğunu söyler. Velhasıl hemen kalkıp mutfağa giderek fal için kahve pişirmeye başladım. İlk falı, annem kardeşim için baktırdı. Annem ona kardeşimden söz etmemişti, yani Nûrikê'nin kardeşimin Almanya'ya gittiğinden haberi yoktu. Annem dileğini içinden tutmuştu. Nûrikê, fincan tabağını yavaşça aldı, hafif salladı, evirip çevirdikten sonra bazı şeyleri pek iyi göremiyormuş gibi gözlerini kısıp yüzünü buruşturarak baktı.

Hepimiz suskun ona bakıyorduk. Birkaç kere fincanı gözlerine yaklaştırıp uzaklaştırdıktan sonra anlatmaya başladı: 'Uzak bir ülkede, iyi yürekli bir genç görünüyor. İki kişi yakasına yapışmış, bırakmıyorlar. Biri orta yaşlı, dağınık saçlı, diğeri de tıknaz ve kısa boylu bir adam. Oğlan onlardan kurtulmak istiyor, ama bir türlü beceremiyor. Bakın bakın aha şu tarafta bir ev görünüyor!' Fincanını anneme yaklaştırdı ve parmağıyla evi ona gösterdi. Annem de kanı çekilmiş gibi sapsarı yüzüyle, şaşkın şaşkın eve baktı. 'He, valla görüyorum,' dedi annem inançlı bir sesle. Doğrusu, o zamana kadar ben fallara hiç inanmazdım. İnananlara gülerdim üstelik. Nasıl oluyor da bu tür yalanlara kanıyorlar, diyordum. Nûrikê'nin kardeşimle ilgili anlattığı her şey doğruduydu. 'A ha, bu evde sarı saçlı bir dul kadın var, oğlana âşıktır, onunla evlenmek istiyor. O dağınık saçlı kadın ile tıknaz ve kısa boylu adam, onunla siyasi anlaşmazlığa düşmüşler.' Fincanını tekrar yaklaştırdı ve devam etti: 'Eskiden dava arkadaşlarıymış, aynı partide yer almışlar yani, ama şu an araları bozulmuş, doğrusu çocuk siyasetten soğumuş ve o genç dulla evlenmek istiyor; arkadaşları ona bazı suçlamalarda bulunuyorlar, ama suçlamalar net değil.' Nûrikê'nin falı bizi olduğumuz yere mıhlamıştı. Tamı tamına iki gün önce kardeşim bir mektup yollamıştı; mektup önce Nûrikê'nin eline geçmiş de sonra bize ulaşmış sanırdın. Her şeyi bilmişti Nûrikê. İşte o zaman bana da bir fal bakmasını istedim. Ama sırayı komşumuz Ezîza kaptı. O da bir falcı görmez olsun, hemen baktırıverirdi. Bilmem, Ezîza'yı tanır mıydın? Gerçi zor tanırsın, çünkü sen ayrıldığında, o çocuktan daha. Smaîl amcanın kızı... Güneş yüzlü bir kızdı, babası cimriliğinden gitti kızı yaşlı adamın biriyle evlendirdi. Doğrusu kocası ona çok iyi davranıyordu, ama o gönlünü bir delikanlıya kaptırmıştı ve sürekli onu düşünüyordu. Tam gönlünceydi Nûrikê'nin ona baktığı fal. Ona göre Nûrikê'nin söylediği her şey doğruduydu."

Kerem Nûrikê falının uzayacağını anlayınca, sancılarını ve durumunu düşünerek koluna girip ayağa kaldırdı, gezerek anlatmasını söyledi. Kocasını kırmadı, ayağa kalktı, bir elini onun omzuna attı, bir elini beline koydu, öylece dolaşarak sürdürdü

öyküyü. Ama beti benzi sararmıştı, tarifsiz bir korku okunuyordu bakışlarından.

“O gün ben de fal baktırdım. Fallara hiç inanmıyordum doğrusu. Ama Nûrikê kardeşimin durumunu olduğu gibi ortaya serip Ezîza'nın falı da gönlüne göre olunca, ben de baktırmaya karar verdim. Tamam, fallara inanmıyordum ama sıram geldiğinde ve Nûrikê fincanımı eline aldığı anda, heyecandan kalbim çırpınan bir kuş misali pır pır etmeye başladı. İçim dışıma çıkacak sandım. Heyecanla dinlemeye başladım. Ustaca aldı fincanı, uzaklaştırıp yakınlaştırdı, gözlerine götürdü, hafif salladı, bir bana bir fincana baktı, kâh yüzünü ekşitti, kâh ilginç kırışıklıklar oluştu alnında... Başını salladı... anlatmaya başlayacak gibi oldu, vazgeçti... Ama ben diken üstündeydim, falımda ne varsa bana anlatmasını rica ettim... Anlatmaya başladı: ‘Bak kızım,’ dedi, ‘çok akıllı, iyi bir kızsın, ama akıllı ve iyi olman geleceğini değiştirmeyecek. Kaderine karşı çıkıp yaşamının akışını değiştirmeyeceksin. Senin gibilerin sayısı binde bir, belki on binde, hatta de milyonda bir çıkar. Senin gibiler Allah’a çok yakındır. Alınlarında yazılmış kaderleri, bilinsin ki mekânları cennettir. Tabii ki sen de cennetliksin. Kısacık ömründe, bu yalancı dünyada hem iyi hem de kötü günlerin olacak. Şu an yaşıns on altı. Tam doksan dokuz yıl yaşayacaksın. Herkese nasip olmaz bu kadar yıl. Allah, sadece sevdiği kullarına sayısı doksan dokuz olan adları kadar yaş verir. Bu doksan dokuz yıllık ömrün her gününün plan ve programı çizilidir. Gün gün o plana göre yaşayacaksın. Misal, bu akşam bir rüya göreceksin; uçmak isteyeceksin ama başaramayacaksın. Kaçmak isteyeceksin ama başaramayacaksın. Sonra küçük bir çanta göreceksin. Doksan dokuz altın değerinde para olacak çantada. Çantanın yerini aklında sıkı tutmalısın, sabahleyin uyandığında, kahvaltı yapmadan önce o yere gitmelisin. Orada çantayı göreceksin. Çantadaki paraları mendilin içine koyup sıkı düğüm atıp mor yorganın içine yerleştirip saklamalısın. O para evleninceye kadar yetecek sana. Evlilik yaşına geldiğinde bir gençle tanışacaksın. Çok yakışıklı bir gençtir. Peşinden koşturacak ama sen yüz vermeyeceksin. Ama gecenin birinde

ona vurulacaksın, onu kucaklamak, okşayıp öpmek isteyeceksin. O gece evde ne anan ne de baban, hiç kimse olmayacak. Yapayalnız olacaksın. Tüm vücudunu titretecek bir şehvet, arzu belirecek içinde. Nefsine hâkim olamayacak ve yakışıklı gence narin bedenini teslim edeceksin. Ama aniden kayboluvorecek genç. Onu bir daha göremeyeceksin. Bir yıl kadar, hangi genci görsen arkasından birkaç adım yürüyüp alçak bir sesle sesleneceksin. O olmadığını görünce mahcup mahcup başını öne eğerek geri döneceksin. Bir yıl sonra bir rüya göreceksin, o rüya gençle aranızda yirmi yıl zaman dilimi koyacak. O zaman dilimi, genci tamamıyla unutmana sebep olacak, ama yeni yılın ilk haftasında, yani on yedisine adım attığında, yakın bir şehirde sana araba çarpacak. Arabanın sürücüsü işte o genç olacak. Ama sen onu tanıyamayacaksın. O genç, seni hastaneye kaldıracak, kırık kolunu alçıya aldırıp seni evinin yakınlarına bırakacak. O olayın kendisi de sana bir rüya gibi gelecek. Yirmi yaşına kadar herkes gibi yaşayıp içindeki canavarın farkına varamayacaksın.'

"Kadın, hem yavaş yavaş turluyor hem de anlatmayı sürdürüyordu:

"Sonra, o zaman ona, hangi canavardan bahsediyorsun? İçimde canavar mı var? Durma söyle, dedim. Oraya sonra geleceğini söyledi. 'Yirmi bir yaşına geldiğinde bir elbise alacaksın, yalnız bir kere giydikten sonra o elbise kaybolacak. Altı ay sonra, o elbiseyi komşunun üstünde göreceksin, ama bir şey söylemeyeceksin.'"

Gittikçe sancıları artıyor, kocası da çaresizleşiyordu. Ama birden sıçradı ve telefonla taksi çağırıldı.

Kadın, taksi gelinceye kadar o sıkıntılı haliyle falın macerasını anlatmayı sürdürdü. Ama kısaltıyordu artık:

"Otuz yaşında evlenip Almanya'ya gideceksin, önce çocuğun olmayacak; ama otuz beşinde hamile kalacaksın..."

Taksinin sesi avluda duyuldu. Karı koca hazır vaziyette, bir çantayla indiler aşağıya. Orta yaşlı, uzun boylu şoför selamladı

ve kadının doğum öncesi akıntısı olup olmadığını sordu neşeli neşeli. Kadının kocası, yani Kerem, akıntının henüz başlamadığını söyledi ve şoförün açtığı arka kapıdan binmesi için karısına yardımcı oldu. Şoför gazladı, tekerlekleri gıcırdatarak hastane yoluna koyuldu. Her ne kadar şoför onlarla sohbet etmek istediye de olmadı, karısı falın öyküsünü bitirmek, eşi de öykünün kalan kısmını dinlemek istiyordu.

İnleyerek devam etti kadın:

"Ve Falcı Nûrikê, 'Otuz beşinde Allah sana canlı bir erkek varlık verecek,' dedi. Evet, sana erkek çocuk verecek demedi. 'O canlı varlık, senin şehvet ateşini söndüren delikanlının spermlerinin kalıntısındanandır,' dedi. O canlı varlık, insan değildir, insanlığa musibet olacak iki başlı bir canavardır,' dedi."

O sırada adam eliyle kadının ağzını kapattı ve faldan söz etmesini engelledi. Yüreğine bir kor düşmüştü, ona rağmen sağ eliyle karısının karnını ovuyor, tatlı ve umut dolu sözlerle karısını bu kötü düşüncelerden kurtarmak istiyordu. Oysa ikisi de korku dolu hayaller içinde debeleniyorlardı, özellikle de kadın... Binalar, insanlar, arabalar, her şey gözüne canavar gibi görünüyordu. Arabadan inip hastaneye girdiklerinde attığı çığlıktan tüm hastane personeli donup kaldı. Kocası alelacele eliyle kadının ağzını kapadı, güzel sözlerle onu sakinleştirmeye çalıştı. Sonra hemşireler onu bir odaya alıp yatırdılar, dostça ve güler yüzle onu kontrol etmeye başladılar. Gözleri yuvalarından fırlayacak gibi olmuştu kadının, dik dik hemşirelere bakıyordu. Orta yaşlı ve tecrübeli hemşire, eliyle kadının alnındaki teri sildi ve gülümseyerek ona rahim ağzının genişlediğini ve kısa bir süre sonra çocuğun dünyaya geleceğini söyledi.

Sonra hemşireler çıktı, karı koca baş başa kaldılar. Biraz rahatlamış gibiydi kadın, ama sancılar iyice sıklaşmıştı. Her sancı, bedenini ağaç gibi kurutuyordu. Hemşireler hızla göz attılar dosyasına, dosyanın tamam olduğunu görünce tekrar yanına geldiler. Rahmin ağzı iyice genişlemişti, hemen doğumhaneye aldılar. Üstündekileri çıkarıp beyaz bir hasta önlüğü giydirdiler.

Sonra yatağa yatırıp arkasına yaslanması için birkaç yastık yerleştirerek bacaklarını iki yana açtılar. Doğuma hazır hale getirdikten sonra, ebe ona nefes alıp vermesini, sancı geldiğinde gücü yettiğince ıkınıp kendisini sıkmasını söyledi. Ebenin dediğini yaptı, çok geçmeden canlı varlık karnından aşağıya kayıverdi. Ebe hemen havaya kaldırıp sevinçle:

“Oğlandır!” dedi.

Oğlan olduğu belliydi, çünkü ebe onu kaldırdığında pipisi sallanmıştı.

Adam, sevincinden havalara uçacaktı neredeyse. Ama ebe çocuğu annesinin göğsüne bıraktığında, kadın tekrar bir çığlık attı, çocuğu göğsünden fırlatıp haykırarak:

“Kereeeeem! Öteye götür şu canavarı!.. Kollarını görmüyor musun?.. İki kafalı olduğunu görmüyor musun?.. Alnındaki kırışıklıkları görmüyor musuuun?..”

HASAN KAYA

Kaçış

Kurtalan İstasyonu'ndan az sayıda yolcu ile hareket eden kara tren, Batman'da iyice doldu ve kara dumanını savura savura Bismil ovasında koca bir yılan gibi süzüldü. Dumanların içinden, uçuşan değişik türden kuşlar seçiliyordu.

Tren yarım saatte bir duruyor, bin bir kokunun birbirine karıştığı, çerçöple dolu vagonlardan birileri iniyor, onların yerine başkaları binliyordu: Çalışmak için başka şehirlere gitmekte olan erkekler, yoğurt, yumurta ve tavuğunu satmak üzere Batman'a götüren, aralarında bağırışarak konuşan kadınlar.

Tren, Salat İstasyonu'nu geride bıraktıktan sonra uzun boylu, aptal bakışlı bir kondüktör, bir kadınıninkini andıran ince bir ses tonuyla:

"Herkes biletini çıkarsın," dedi.

Vagonun en uçtaki koltuğunda açık saçık bir gazete okumakta olan Şêxmûs'un eli gayri ihtiyari kimliğine gitti. Sonra kendine geldi ve içinden kızarak, "Hay Allah ne yapıyorum ben böyle, tövbe tövbe... Bu lanet korkuyu ve şüpheyi niye içimden atamıyorum. Zaten nüfus cüzdanındaki resim bana ait. İsim de polis kayıtlarına geçmemiş birinin. Bu korku niye içimi kemiriyor hâlâ, anlayamıyorum?" diye geçirdi.

Ona bu kimliği hazırlayan arkadaşı dışında, sahte kimlik taşı-

diğını bilen yoktu. Trene binerken de çok dikkatli davranmış, tanıdık hiç kimse onu görmemişti. Bıyıklarını kesmiş, daha önce alnına dökülen saçlarını arkaya tarayıp ortadan ayırmıştı.

Heyecandan alını terlemiştir. Sarı filtreli bir sigara yakıp gazetesini bacaklarının arasına sıkıştırdı ve göz alabildiğine uzanan ovanın yeşil ve sonsuz görüntüsüne dalıp gitti.

“Hayırdır yeğen, bu kadar düşünce saç bırakmaz insanın başında. Kaç yıllık ömrümüz var ki şu dünyada? Göz açıp kapayınca kadar bir yıl geçiyor. Giden gün de geri gelmez. Sana bir baba nasihati, hayatı iyi geçirmeye bak. Zamanın esiri olma, zaman senin elinde esir olsun! Onu sıkıca tut. Bir de bakmışsın ki, zaman bir kuş misali uçup gitmiş,” dedi yanı başında duran yaşlıca biri.

Yüzüne soğuk sular serpilmiş gibi oldu Şêxmûs. Bir anlık sersemlikten sonra toparlandı. Gülen bir yüz ve ışıltılı bakışlarla karşısında duran orta yaşı geçkin, temiz giyimli adama baktı. Vagondakiler de ilgiyle dinlemişlerdi onu.

Xendûklı Zîwer adıyla bilinen bu bilge adam, yörede Hizbullah ve paramiliter güçler tarafından imamlık yaptığı camiye el konulunca, imamlığı bırakmıştı. Konuşması vagondakilerin hoşuna gitmiş, dikkat kesilmişlerdi. Kimilerinin baş sallayarak kendisini onayladığını gören Xendûklı Zîwer, konuşmasını hevesle ama ağır ağır sürdürdü:

“Çaresiz dertler ekilmiş bahtımızın tarlasına. Bu tarla ki çakıllar ve ayırkollar ile dolu. Ama güzelleştirmek ve verimli kılmak da bizim elimizde. ‘Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur’ misali...”

Her ne kadar yolculardan konuşmak, söze karışmak isteyen varsa da gözlerine yerleşmiş korku, niçin suskun kaldıklarını açıklıyordu. Her gün birinin öldürüldüğü Batman’da konuşmak her babayiğidin harcı değildi. Bu yüzden yolcular konuşmak yerine, dinlemeyi yeğlemişlerdi... Xendûklı Zîwer, Şêxmûs’a dönerek:

“Sadece dağda öldürülenler ve faili meçhuller bile bir mezar-

liğı doldurur. Her sokak başında bir ölümevi oldu. Böyle bir şehirde duramam artık. Yüreğim kaldırmıyor. Ayaklarımın götürbileceği yere kadar uzaklaşacağım buralardan. Kandan midem bulanıyor. İnanır mısınız sürekli başım dönüyor. Gittiğim için pişman olacağımı da biliyorum. Ama artık duramıyorum; artık kan görmek, ölümlere şahit olmak istemiyorum. Kanın ağlamaklı sesini, insanların üzüntülü yüzlerini görmeye dayanamıyorum artık...”

Şêxmûs, önüne eğdiği başını, düşünmeden, onaylarcasına sallıyordu aralıklarla. Bakışları anlamsızsa da yüreği daha hızlı çarpıyordu. Başında poşu sarılı olan köylülerden biri, işaret parmağıyla, uçan kuşları göstererek:

“Keşke biz de aha bunlar gibi özgür olsaydık!”

Zîwer sözü aldı yine:

“Her kuşun bir öyküsü vardır; tıpkı yıldızlar ve insanlar gibi. Eminim buradaki herkesin de kendine ait ve kendisi için çok büyük değeri olan bir öyküsü vardır. Tabii ki yüreğinde saklıdır öyküsü her insanın. Birçoğunun kendisiyle birlikte mezara gömülür belki, hiç kimseler bilmeden, duymadan. Sadece ozanlar ve sanatçılar içlerini dökebiliyor. Öykülerini insanlara anlatabiliyor.”

Yüzünü tülbentle örtmüş, bir elini de yüzünün sol tarafına dayamış orta yaşlı bir kadın, ilgiyle konuşulanları dinliyordu. Konuşmasa da derin acılarının ifadesi olan bakışları ile eşlik ediyordu ortama. Başını sallıyor, bazen de gözlerini kapatıp derin düşüncelere dalıyordu.

Trenin takırtıları arasında, bir kuşdili sohbetidir devam ediyordu... Zîwer’in yüreği Şêxmûs’u yalnız bırakmaya el vermedi. Şêxmûs’un düşünceli hali onu çok etkilemişti. Yumuşak bir ses tonuyla sordu:

“Yeğen öyle anlaşılıyor ki sen gam yükünü almışsın. Evet yaşam içinde pişmiş ve olgunlaşmış insanlar gamsız olamaz tabii ki. Ama bazen yükünü bırakıp coşkunun deryasında yüzmesini de bilmeli insan,” dedi.

Şêxmûs, üç ay içinde iki defa tuzaktan kurtulmuş ve ölüm tehlikesi atlatmıştı, yüzündeki telaşlı ve düşünceli ifadeyi saklamakta zorlanıyordu. Arkadaşı Behçet onu yolcularken, dikkat çekmemesi için ona kimi öğütler vermişti.

“Arkadaşım, güzel bir takım elbise giy, saçını sakalını da bir güzel kestir. Ha! Renkli gazetelerden de birkaç tane al yanına. Kontrol noktalarından geçerken elinden geldiğince rahat ve güler yüzlü görünmeye çalış...”

Şêxmûs, arkadaşının söylediklerini eksiksiz uygulamaya çalışıyordu. Ama son söylediklerini yapmakta zorlanıyordu. Kontrol noktasına geldiklerinde, eli ayağı birbirine dolanıyordu. Konduktörün resmi kıyafeti moralini bozmuştu. Zîwer’e cevap verirken gülümsemeye çalıştı:

“Amca ben biraz rahatsızım. Trende başım dönüyor. O yüzden moralim bozuk görünüyor. Kusuruma bakmayın. Ama siz konuşmanıza devam edin, kulağım sizde, dinliyorum,” dedi.

Zîwer, bu mazerete inanmadığını belli edercesine güldü:

“Yeğenim, ben bu saçları değirmende ağartmadım. Sen başkasına söyle bunları. Baş dönmesinin rahatsızlığı böyle olmaz.”

Şêxmûs biraz sıkılmıştı. Daha fazla dayanamadı ve tuvalete gitme bahanesiyle bir başka vagona geçti. Sanki bütün gözler onun üzerindeydi. Pencerenin önünde ayakta durdu, dışarıyı seyretti bir süre. Serin ve temiz havayı yutup ciğerlerine doldurdu. Hüzünlü bir şarkı mırıldandı. Kafasını meşgul eden karşıt sözcükleri geçirdi aklından; gitmek mi-kalmak mı, yaşam mı-ölüm mü, korku mu-cesaret mi, tutmak mı-bırakmak mı, içeri mi-dışarı mı, memleket mi-hasretlik mi.... Bulduğu her cevap yüreğini yakıyordu. Kalmak ölümün, yaşamak cesaretin karşılığıydı. Memlekette durmanın bedeli ise zindan ve ölümdü.

Arkadaşı Behçet ile kendi ailesi, onu bir süre için Adana veya Mersin’e gitmesi konusunda ikna etmeye çalışırlarken, o da memleketten ayrılmanın kendisi için ne kadar zor olduğunu anlatmıştı onlara, ama kimse dinlemiyordu onu, hatta babası kızarak:

“Oğlum aklını başına topla. Arkadaşlarının çoğu İsveç’te,

şurada burada diskoteklerde eğleniyor, gününü gün ediyor. Sen Adana'ya bile gitmem diyorsun. Orası da bizim memleketimiz. Bu kötü bir şey değil ki..." demişti.

Şêxmûs ağlamaklı, biraz da öfkeyle:

"Arkadaşlarımın büyük bir kısmı da dağda ya da toprağın altında, onlardan niye bahsetmiyorsunuz?" diye cevap verdi. Cevap verdi vermesine ama ondan sonra da tamamen sessizleşti ve ailesine karşı son sözleri bunlar oldu...

Tren Diyarbakır istasyonuna yaklaşırken, Şêxmûs'un yürek atışları neredeyse dışarıdan duyulacak kadar hızlanmıştı. Diyarbakır zindanlarının siyasi koğuşlarında geçen işkence dolu geceleri hatırladı. İşkencenin her türlüşünü görmüş ve yaşamıştı. Yaşadığı işkencelerin etkisini yansıtmak istemiyordu günlük yaşantısında, ama o sesler her an kulağındaydı. Bu korkuydu onu uzun süre sosyal çevresinden koparan, sosyal etkinliklerden uzak tutan. Bu yüzden de kendi içinde derin çelişkiler yaşamıştı bir zamanlar. İkcik beynine ve yüreğine işlemişti. Bu durum işkenceden daha fazla acı veriyordu ona. Çoğu kez duygularını, yaşadığı çelişkileri güvendiği birileri ile paylaşmak istiyordu, ama kafasındaki karışıklık bunu yapmasına izin vermiyor, içini kemirip duran bu ruh haliyle birlikte yaşamaya devam ediyordu.

Şêxmûs, Diyarbakır istasyonunda indi. Bir çay ve simit alıp kalabalığı seyretti. İstasyon mahşer yeri gibiydi. İnenler, binenler, karısına bağırarak erkekler, kucaklaşıp ağlayanlar... Bu karmaşanın ortasında kendini daha kötü hissetti Şêxmûs. Kendisini bir korkak ve kaçak gibi duyumsadı. İçinden bir ses, "Ayıp değil mi, memleketini bırakıp da gidiyorsun?" diyor, bir başka ses de, "Diyarbakır işkencelerini hatırla, göze alıyorsan geri dön," diye uyarıyordu.

Şêxmûs keder ve düşünce denizinde yüzüyordu. Trenin keskin düdüğü çalmıştı. Görevli aşağıda kimsenin kalmaması için düdüğünü dört beş defa öttürdü. Şêxmûs dipsiz bir kuyuya atlama hissi ile atladı kara trenin yoğurt, ter ve lastik ayakkabı kokan kırk dökük vagonuna.

Tren, Dicle nehrinin kenarından, kayalıklardan ve ovalardan

kıvrılarak ilerliyordu. Artık sıkı bir kontrol olmayacağı düşün-
cesiyle Mersin’de kendisini nelerin beklediğini hayal etmeye
başladı.

Tren içindekilerle birlikte yorgun, uykusuz bir halde acı acı
öten düdüğü ile girdi Adana’ya. İstasyonda indi, otogarı sordu.
Otogarda bir minibüse atlayıp Mersin’in yolunu tuttu.

Mersin, Şêxmûs’u ufak bir lokma gibi yutmuştu. Bu kocaman
midede kaybolmuş bir nohut tanesi gibi yalnızlık duygusu ve
acılar içinde buluvermişti kendini. Günler ağır da olsa geçip gitti.
Uzun bir uğraştan sonra bir inşaatta iş buldu.

İşten eve, evden işe ile geçti ilk zamanları. Tanıdık bir çift
göze, selama hasret kalmıştı. Sabahtan akşama kadar inşaatta
çalışıyor, akşam olunca bitkin bir şekilde zar zor ulaşıyordu amca
kızının evine.

Şêxmûs ile birlikte çalışanların çoğunluğunu köyleri yakılan-
lar oluşturuyordu. Aralarında okula giden yok denecek kadar
azdı. Şêxmûs ise üniversiteden terkti. Bu yüzden birçok konuda
bilgi sahibiydi onlara göre. İşçiler arasında çok az konuşurdu,
ama etrafındakiler onun bilgili ve akıllı bir insan olduğunun far-
kindaydılar.

Sevdin adında bir işçiyle yakın arkadaşlık kurmuştu. Yal-
nız kaldıklarında onunla şakalaşıyordu. Sevdin köyde çobanlık
yaptığı sıralar ‘devrimciler’le çok sık karşılaşmış, onlardan pek
çok şey öğrenmişti. Zaman buldukça dertleşiyor, anılarını bir-
birlerine anlatıyorlardı. Ama Sevdin inatlaştığı zaman öldürseler
ağzından laf alamazlardı.

Mersin’in o sıcak, yapış yapış yaz günlerinden biriydi. Güneş
insanın yüzünü kavuruyordu. Zaman zaman denizden esen rüz-
gâr insanın içini ferahlatırsa da bir anda geçip gidiyordu.

Aralarında Şêxmûs’un da olduğu işçiler, beş katlı bir binanın
sıva işini götürü usulü üstlenmişlerdi. İskele üzerindeki dördün-
cü günleriydi. Beşinci katın sıvasını yapıyorlardı. Şêxmûs bir ara
Sevdin’e:

“Sevo elini çabuk tut. Akşama kadar bitirelim de biraz top
oynayalım,” dedi.

Sevdin bir yandan malasına harç dolduruyor bir yandan da Şêxmûs'a takılıyordu:

"Bu sefer bedava oynamam, balığına var mısın?"

Şêxmûs gülerek:

"Köylü adam! Ne anlarsın balıktan? Sen git çobanlığını yap."

"Arkadaş seni eleştiriyorum. Köylülerle dalga geçiyorsun. Devrim için savaşıyorlar şehirli mi sanki?" diye cevapladı Sevdin.

Şêxmûs gönlünü almak için Sevdin'in başına dokunmak istedi. Sevdin'se sakındı, kendini geri çekti. Bu esnada ayağı kayan Şêxmûs beşinci kattan aşağı düştü. Sevdin neye uğradığını şaşırmış, bir anda bağırıp çağırmaya, imdat istemeye başlamıştı. İşçiler hızla Şêxmûs'un başına toplandı. Ağzında köpükler vardı Şêxmûs'un. Burnundan da kan geliyordu. Konuşamıyor sadece derin derin inliyordu.

Hemen orada bulunan hurda bir kamyonete atıp devlet hastanesine götürdüler.

Sevdin ameliyathanenin kapısı önünde çömelmiş, başını iki elinin arasına almış öylece bekliyordu. Kimseyle konuşmadan... Elinde sigarasıyla...

Bir hastabakıcı onlara, "Başınız sağ olsun, arkadaşınız hayatını kaybetti," dediğinde hepsinin adeta kanı çekildi. Taş gibi donup kaldılar öylece.

Cenazeyi köyüne götürmek için bir dolmuş ayarlamaları gerekiyordu. Aralarında topladıkları para yetmeyince daha çok yıkıldılar. Sevdin:

"Bir gün, Şêxmûs ile birlikte yürürken, parti binasının tabelasını gördük. İçeri girmek istedik önce. Şarkı, zılgıt, alkış sesleri geliyordu içerden. Sonra vazgeçtik içeri girmekten. Ama yerini hatırlıyorum. Onlara gidip yardım istesek, bize yardımcı olurlar belki," dedi.

Üç işçi parti binasının yolunu tuttular...

Gidenler birkaç parti yöneticisiyle birlikte döndüğünde tabut çoktan hazırıldı.

Yeşil bir tabutun içerisinde Şêxmûs'un cenazesini minibüsün tepesine yerleştirdiler. Bir tandır ekmeğini de minibüsün ön

camına yapıştırdılar. Sevdin şoförün yanına oturmuştu. Hareket

ettikten sonra şoför dört defa kornaya bastı. İşçiler dört gündür

ne yıkanmış ne de tıraş olmuşlardı. Üzüntülü ve hüzün dolu

bakışlarla bakakaldılar uzaklaşan minibüse...

HELÎM YÛSIV

Kısa Bir Ömrün Uzun Bir Gecesi

Kaç zaman oldu... kaç gün... kaç ay... kaç yıl...? Dildar da bilmiyordu ne zamandan beri bu halde olduğunu. Nefesi daralıyor, boğulacak gibi oluyordu. Bazen tümünden görmüyor, gözlerine perde çekiliyor, arkadaşlarının yüzlerini karıştırıp şaşkın şaşkın bakıyordu. Güleliyordu. Biri konuşurken dinler gibi yapıyor, başka şeyler düşünüyordu.

Bazen yeşil gözlü bir kadının sesini duyar gibi oluyor ama dönüp baktığında bir şeycikler görmüyordu. O kadının kokusunu alıyordu, kokusunun peşine düşeyim derken, gür bıyıklı bir adamla yüz yüze geliyordu. Geceleri seraba dönmüştü, gündüzleri ise yıllarca beklemekten yorgun düşen bir bedene ve kâbuslu rüyalara. Tümünden altüst olmuştu yaşamı, bu haline bir tanım da getireliyordu. Sirtından mermi yemiş bir yaralı gibi, tüfeğin sahibini arıyordu o da. Kimdi onu bu hale sokan; bilmek, öğrenmek istiyordu. Her ne kadar bu duruma yol açan nedenler ve failer çok idiyse de, onu mengeneyle sıkıştıran asıl faili yakalayıp intikam almak istiyordu.

Aramadık yer bırakmadı, sonunda irade sahibi her insan gibi o da amacına nail oldu o gece. Hızlı adımların sesi kulağına gel-

diğinde, sokakta yürüyordu. Hemen tanıdı aradığı kişiyi. Adım adım, sokak sokak peşinden koşturdu, aradığı kişi ile karşılaşmak için köşeyi döndü. Karşı karşıya geldiler, tüm gücüyle yakasına yapıştı Dildar ve onu kendi küçük odasına doğru sürükledi. Sert bir şekilde kolunu büktü, gerisin geri olanca gücüyle itti küçük odasının içine. Kapıyı kapattı. Boş odada iki kanep ve bir masa vardı. Dildar bir tarafa oturdu, yanındaki kişi karşısındaki kanep e. Yanındaki kişinin sapsarı olmuşt u yüzü, şaşırıp kalmıştı, iki boş bardağa benzeyen iki gözle bakıyordu sinirli Dildar'a. Gazaba gelip köpürmekte olan Dildar'ın bu haline şaşırıp kalmıştı. Oda boş ve sağır, yer ve gök kör idi. Kendini kaybetmiş olan Dildar'ın sesinin dışında bir şey duyulmuyordu etrafta.

"Sen hain bir arkadaşsın oğlum, hainsin, beni duyuyor musun, ha?! Yüzlerce kişi beni uyardı, ona dikkat et dediler, kimsenin sözüne kulak asmadım ve düştüm peşine, şu an tek derdim bu öksüz sorunun yanıtını almak; bana niye yaptın bunu? Haydi söyle, ağzını aç, konuşabiliyorsan bir şey söyle."

"Belini kıracağım bu akşam, iki büküm yapacağım seni, kemiklerini un ufak edip ihanet ateşinde kızdırılmış zeytinyağının içine atacağım. Tutuşup kömür ol, seni tekrar toz edip, dünyadan habersiz, ağzı açık, aval aval yürüyen civar halkın ayaklarının dibine atacağım. Bu akşam kulaklarını çeker ha çekeirim, eğer koparlarsa, bir işgalci ülkenin bayrağı gibi baş ucuma dikerim ki sana karşı içimde biriken kin ve nefret azalmasın. Eğer uzarlarsa onları lastik gibi gerip bir orospuya ayakkabı yapacağım. İki kalın çivi ile odamın duvarına çakacağım ki ben sağ olduğum sürece öyle havada asılı kalasın ve her sabah senin iniltilerinle uykudan uyanıp her gece acının ahlarıyla uyuyayım."

"Şimdi kulaklarından tutup sözünde durmazlık kayasına vuracağım kafanı, başının derisi kayaya yapışınca dek... Aç bir kurt getireceğim bu odaya, soyacağım seni ve olacakları bekleyeceğim. Nasıl ki sen bu onmaz yarama seviniyor idiyse, ben de senin bedeninin; kan, kemik ve etinin nasıl paramparça olduğunu izleyeceğim. Bu küçük ve kapalı odada kimseler duymadan bedeninin parçalandığında duyacağım sevinici sana

göstereceğim."

"Eskiden benimle iyiydin, başıma bu büyük belaları açacağını hiç ummazdım. Ben ki Allah'ın garip kulu, bu kör gurbette, dinsiz imansız, anasız babasız, dayanaksız. Karşı karşıya bıraktığın soğuk tenli bu bıçaklar neyin nesi? Kaldır o namussuz kafanı ulan! Cevap ver, çabuk söyle, patladım, konuş."

"Nereye gitti o uzun dilin, o hafızan, o sımsıkı dostluk, o nasihatler, eski dostluk?... Ulan kahpe, bu dünyada benim senden başka kimsem yoktu. Bir tek sen vardın ve ben kendimi o sadık ellerine emanet ederdim. Nankör değilim ey arkadaş! Çok iyi hatırlıyorum, sana sığındığım o gün, sorunumu çözdün ve seninle kan kardeşi olduk. Kıştı, o kara gözlü, güzel kadınla karşılaştığımda, soğuk beni yiyip bitiriyordu."

"Bana sıcak kucağını açtı, kimseyi umursamadan ona yöneldim; sendin, evet sendin beni uyaran, bu kadın seni sevmiyor, dedin. Onu çok iyi tanıyorum, dikkat et ona, beni dinliyorsan umursama, dedin. Seni dinledikten kısa bir süre sonra, o kadının bir erkeği kucaklayıp yavaş yavaş yediğini gördüm. Evet, onu yiyordu, rüya değildi, nasıl ki kudurmuş köpek leşleri rahat rahat yiyorsa, o da öyle rahatça adam yiyordu."

"Hiç unutamıyorum, üzüntülü bir halde kapına koştuğum o gün, tüm işlerini bırakıp beni bir çocuk gibi teselli ettin. Kafamı dizine koyup ağladım. Sen yakınım ve dostumdu, ama ne oldu da bir düşmana döndün ve beni bu onmaz derde saldın?"

"Ulan, bir gün hastalansam dermanım sende olur diye düşünüyordum, hay kâfir oğlu kâfir. Bugün beni bir köpeğin dişleri arasından kurtulmuş bir kemik misali, yaralı ve kırık bir vaziyette bu yabancı kadının kapalı kapısına attın. Öyle bir kadın bu; ne kalbinin gözleri var ki alınımdaki yaraları görebilsin, ne de bir gün parmakları tutuşmuş ki yanan parmaklarımdan acısını hissetsin ve parmak yanığının ne anlama geldiğini bilsin. Yanımdan hızla geçip giderken onun için ölmüş olan cesedimi; vurgununu, yani beni görmüyor bile."

"Ben ölüyorum, sense hâlâ suçsuz olduğunu söylüyor, bu planını sonuna kadar uygulayacağını sanıyorsun, ben bu has-

talıktan, bu kadar yarayla ölürsem ve sen hiçbir şey olmamış, açılmış yaralardan tek damla kan akmamış gibi uyursan... Hiçbir hastalık benimki kadar kansere yakın değildir. İlk safhada sancısızdır, bedeninin derinliğine yayıldıktan sonra, 'bir tek ölüm kurtarabilir hastayı' diye düşünmeye başladığında farkına varır insan. Kanser bile daha iyidir bu hastalıktan belki. Çünkü kanserde, ameliyatla kanserin yayıldığı yer kesilir ya da hasta ölür. Şu an her yere, tüm damarlara yayılan bu acıyan ölümcül yarayı ne kesebiliyorum, ne de ölüp kurtulabiliyorum."

"Bir süre önce kansere yakalanan bir arkadaşşıma gittim, ameliyatla içinden dört parça almışlardı, eğer tekrar üremezse, ömür boyu kanserli urlardan kurtuldum, diyordu. Bir yandan arkadaşşıma bu sıkıntıdan kurtulması için geçmiş olsun diliyordum, bir yandan kendimle kıyaslayıp onun haline özeniyordum."

"Göbeğinden ta boğazına kadar atılan dikişlerine 'yine de iyi' diyordum. Bir yandan da ameliyattan sonra akan kan içinde biriksin diye bedeninde asılı duran torbadaydı gözüm. Doktorlar onun kanserli urlarını kesip attılar, ama damarlarıma dağılan bu pis hastalığı kim söküp atacaktı acaba? Eşi koluna girip yardım ediyordu, oğlu ayak işlerine koşturuyordu, bana hangi kol yardımcı olacak? Hangi kadınlar koluma girecekler? Ben ki kanatları kırık, yaban ellerde doğmuş, yaban ellerde büyümüş ve hâlâ yaban ellerde bu ağır hastalığa esir düşen bir garip... Sen getirdin başıma bu hastalığı... Başına neler getireyim de rahatlayayım... Keşke bilsem."

"Seni öldürmek çok kolay, geç onu... ama inşallah bu isteğini yerine getirmeyeceğim; bıçakla bedenini lime lime edip yaralarına tuz basacağım, öyle bir karın üzerinde ölüme terk edeceğim ki kurtların bile zor ulaşabileceği uzaklıkta bir dağ olacak. Bakıyorum gözlerin de iyi maşallah yoldaş, kaldır başını katırın oğlu, kaldır ve bak. Beni nasıl çer çöpün içine ve ölüme sürdüysen, yanık iki parmağımla gözlerini çıkaracağım senin, hiç acımadan. İki kaşığa yerleştirip uzun ve tozlu bir yola bırakacağım, daha kimseler yetişmeden feryatlarına, kör etsin toz onları."

"Nasıl ki başıma bela ettiğin kadını durmadan bekleyip duru-

yorsam günlerce gelmediği halde, seni de o şekilde iki uzun tırnağı beklemeye mahkûm edeceğim ve o iki tırnak gelip seni kuşların gagalarına yem edecek. Ondan sonra, beni arkadan hançerlediğinde haberimin olmadığı gibi, sen farkında olmadan, o tırnaklar seni kurak bir tarlaya döküp hislerini de anlatacak. Sadece sevdalılar anlar sevda öyküsünü, aşka şarkılarıyla inleyerek eşlik edip gözyaşlarının anlamını bilebilirler. Sadece sevdalı olanlar, sevda külü renginin gözleri nasıl kör ettiğini anlayabilirler; bundandır ki âşıklara sevdalarını ehil olmayanlara anlatmamaları için uyarmalıyım ki kabuk bağlayan yaralar hoyrat ellerle kaşınıp ikinci kez ölümlere sebep olunmasın."

"Sen ne anlarsın bu öykülerden ulan, ruhumun ayaklarını bu dar ve diken dolu ayakkabıya sokuşturdun. Ölüyorum, sebebi de sensin. Hani 'parayla değil sırayla' derler ya, sen düşürdün beni, ama bu gece sıra sende. Düştün elime. Kaç aydır hep seni kıstırmak için uğraşıyordum, ama sen bir o yana bir bu yana kaçıp duruyordun; şu an ikimiz senin yargılanmana mekân olacak bu küçücük odadayız. Yargıç olup işlediğin suça uygun bir ceza vereceğim bu gece. Seni ayaklarından asacağım, kıcını açıp sert bir kırbaçla şaklatacağım ta ki kaba etlerinden damlayan kan benim soğumuş, sessizce yürüyen kanıma tanıklık eden şu kanepenin altına oluk oluk aksın."

"Bu akşam, canım seni nefis bir portakal gibi soyup dilim dilim ederek yemek istiyor. Senin başına öyle felaketler getireceğim ki herkese ibret olacak, senden binlerce yıl sonra gelenler bile, bir daha insanlara yaptığın kötülüğün benzerini yapmayı düşünemeyecekler. Duyulmadık bir kötülük olacak, binlerce yıldır kimsenin başına gelmeyen cinsten. Ağzını çaputla kapatıp başına çuval geçireceğim, sıkıca kapattıktan sonra kalbinin ortasına imansız bir hançer dikip yavaş yavaş gerçekleşecek olan ölümünü bekleyeceğim ki şu an içinde bulunduğum durumu anlayasın. Birçok hançer saplamayacağım bedenine, öyle rahat bir ölüm bağışlayıp seni sevindirmeyeceğim. Nasıl ki inleyişlerimi duymayıp kanımın rengini görmediysen, ben de o şekilde görmeyeceğim, duymayacağım... sadece ölümünü izlerken bir

keyif sigarası içmek istiyorum."

"Seni eski püskü bir çaput gibi yere atacağım, kirli bir ayak-kabı ile üstünden geçeceğim ve küçük odamın zeminini seninle sileceğim. Seni yaralı bir aslanın ağzına atarım ki can vermeden önce sakızdan daha fazla çiğnenesin."

"Kendini suçsuz gösteremezsin, kim beni asık suratlı, sinirli bir askere benzeyen o kadının bağımlısı, onun cömertliğinin dilencisi durumuna düşürdü? Kim bu noktaya getirdi beni? Hem askerlere neden iftira ediyorum ki? Askerler bile bu kadar değildir, eğer askeri seversen, seni düşmanlıkla itham etmez. O ise düşman gözüyle bakıyor bana ve ben hâlâ efendisinin arabasının arkasına kalın zincirlerle bağlanmış bir köle gibi takip ediyorum onu. Yahu, kölelikten öteye ne var ki, hey rezil! Öyle bir şeyler yaptın ki beynime, bu köle halimden zevk alıyor, gurur duyuyorum. Evet, şu an bu halime doyaya gülebilirsin. İşken-ce edip seni öldürmeden önce, neşelenme hakkın var, bu hakkı ödemek benim ödevimdir."

"O gün, o kadın düşünmeden merhaba dedi bana, eğer yakınımda olmasaydı başkasına dediğini sanırdım, bitip tüken-diğimden yoldaş! Beni yok ettin, bilirsin, sıfır noktasına dayanıp durmuşum. Bakıyorum, dünya nasıl da bensiz dönüyor ve her şey eskisi gibi, benim olduğum zamanlar gibi tıkırında. Sade-ce ben erimişim, süzülmüşüm, bitmişim... İnsan, varlığının ve yokluğunun bir şeyi azaltıp çoğaltmadığını, değiştirmedeğini gördüğünde ne büyük acılar çekiyor ya rabbim."

"Seni arkadaşım bilirdim, bana; 'Ne oldu sana' deyip beni kendime getireceğini sanırken tam tersi oldu, geriye kalan küçü-cük parçacıklarım da ateşe atıldı. Evet, elini uzattı. Elimi tutma-sıyla birlikte uzayıverdim. Şaşırp kaldım, esnetilip gerildiğimi sandım, ama o gittikten sonra, iki ayağımın da yerden yükseldi-ğini fark ettim."

"O günden sonra, ne yaptıysam ayaklarım basmadı yere, yürümeyi beceremiyorum artık. Yürüdükçe beni onun ayak ses-lerinin peşine sürüdükleri için, ayaklarımdan çekiliyor ruhum... Onun parmaklarının ısınısını unutamadıkları için, sağ elimin par-

makları cansızlaşıyor. Gözlerinde yeşeren iki yeşil ağaç, gözlerimin sinirli kuş sürülerinin saldırısına uğradılar. O günden beri, gidiş gelişlerinin takipçisi olmamak için, iki gözümü de akıtmak istiyorum. Dudaklarım cansızlaşıyor, dudaklarını özledikleri için. Bir yere geldiğini duyduğumda, ondan önce orada olmak istiyorum, gittikten sonra tuhaf duygularla ardından bakakalıyorum. Saatlerce oturduğu sandalyeye bakıyor, boş sandalyeye bir gül bırakıyorum, bana ait olduğunu bilmesin diye gitmek istiyorum. Bir gün, on dört şubatta, dünyanın her yerinde her âşığın yaptığı gibi bir kırmızı gül alıp ona gittim. Elim ona uzandı, gül elimde kalıverdi, o zaman her şeyin hayal olduğunu, yokluğumu anladım; zaten olmayan bir adam bir kadına nasıl gül verebilir ki? Boş sandalyesine doğru gidip alelacele üzerine bir gül koydum. Dönmeden önce, dönüp baktığımda, elimi de gülle birlikte sandalyeye bıraktığımı fark ettim. O günden beri tek elliyim. Hem gülü hem de eli sakladı kimseye çaktırmadan, ben Allah'ın garibanının bir eli onda, diğer el de onun çiğ parmaklarının umduyla bekleyedursun. Bu gece tek elimle, senin bedenini soğan gibi doğrayıp kabuklarını önüme koyarak, her kabuktan bıçakla üç bin kabuk çıkartacağım."

"Bu gece içimi rahatlatacağım ulan! İdam hükümlüsüne son istek hakkını verirler, bunu da uygulamayacağım, seni muratsız, tüm hasret ve dertlerinle birlikte öldüreceğim. Ölmeden önce, bana yaşattığın acının aynısını sana yaşatmak istiyorum. Seni sıkıca bağlayıp rahatlayacağım bu gece, bakalım sende kalp var mıymış. Göğsünü deşip bakacağım. Yahu bu acı beni öldürmediği gibi yaşamama da izin vermiyor. Çok nankör gördüm, ama senin gibisini asla. Hain ve puşt adamlar gördüm ama senin gibisini değil. Düşmanlar gördüm, ama senin kadar gaddar ve insafsızına rastlamadım. Kalbini yarıp kanını yaşamımın alnına süreceğim. Unuttun mu ulan sana ne kadar iyi davrandığımı. Sen hastalanırdın, ben bir anne gibi geceleri başucunda beklerdim. Gece üstün açılırdı, soğuk korkup senden uzaklaşsın diye hemen üstünü örterdim. Acıkırdın, sana yemek getirirdim, susardın, sen istemeden ben su uzatırdım. Ateş nöbeti geçi-

rirdin, alınıdaki teri silerdim. Seninle birlikte sevinir, seninle üzüldüm, avutturdum. Düşerdin, hemen tutmaya çalışırdım, sana dayanaktım."

"Öyleyse neden beni kırılmış bir çöp gibi bu deli dalgaların arasına attın. İmdadıma kimse yetişmesin diye, bir o yana bir bu yana savuran dalgaların... Mutfakta uyukum geliyor, yatak odasının karyolasında acıkıyor, uykuluyken yürüyor, uyanırken rüya görüyorum. Ölüme gülüyorum, gülmeye küsmüşüm, ayaklarımla düşünüyorum, başımla yolun ortasında duran taşları yana alıyorum. Kulaklarımla görüyor, gözlerimle unutulmuş bedenime üşüşen yırtıcı kuşları kovalıyorum. Kucağımda duran öldürülmüş aşk kuşlarının cesetlerini darmadağın ediyorum. Dilim, susku ateşinin küllerinde sıkışıp kalıyor. Beni öyle bir derde saldın ki isteseler bile imdadıma kimse gelemmez."

"Bu muydu uzun süreli dostluğumuzun sonucu ey dost? Ama olsun, bu gece elime düştün, göstereceğim sana dünyanın kaç bucak olduğunu. Neden bu kadar geç getirdin başıma bu belayı, anlayamıyorum. Daha önce olsaydı belki altından kalkıp toparlanabilirdim, ama aldatıldığımı geç fark ettim. Zaten kötü olan da bu, iş işten geçtikten sonra bir şeyi anlamak fayda etmez. Çok önceleri anlamalıydım, bana çelme atıp düştüğümde, aniden sendelediğimde anlamadım, çünkü çarçabuk toparlanmıştım. Görüldüğü kadarıyla artık ayağa kalkmam çok zor. Arkadan ve aniden vurulan darbelerin yaraları zamanla derinleşip genişler, onulmaz izler bırakır. Büyüklerin düşüşü küçüklerinkine benzer, daha korkunç ve berbattır, aynı zamanda daha hoştur. Bu acı, ayak kaydırma acısıdır. Zaten ayağı kayanın dostu da olmaz yoldaş!"

"Bilmem, sana sevgiden bahsetmem gerekiyor mu?.. Sevgi; o adamdır ki elinde senin kanından doldurulmuş bardak, o içerken sen ondan ne uzaklaşabilir, ne de onsuz yaşayabilirsin."

"Sevgi öyle bir duygudur ki insanı ya köle ya da katil yapar."

"Ben, Zinsiz bir Mem'im arkadaş, öyle üzgün bir Mem ki ağaçsız, çimensiz ve kar altında yapayalnız duran bir dağ, bir katil misali."

İkircikli Dildar, o gece gaddar düşmanını yakaladığı için hem sevinçliydi, hem de bu güzel acının, çaresiz aşkın sonucundan ve aşktan başka her şeye zamanı olan o kadından dolayı üzüntülüydü. Sinirden, utangaç gözlerinde boy veren iki şaşkın gözyaşı damlası, yanıtı olmayan sorularını kuşatıyordu.

“Zin olmadan nasıl Mem olurum ben? İnsan nasıl böyle yenilir, beli kırılır? Nasıl, nasıl, nasıl?”

Kırgın Dildar, bir kez daha köpürdü:

“Ulan, neden bunu yaptın, köpoğlu?”

Tekrar ensesinden tutup kanepeden kaldırdı. Kırmızı bir elma gibi onu masanın üzerine koydu. Birkaç gün, ay, yıl veya kendisinin de bilemediği bir zamandan beri hazırladığı tabancasını yastığın altından çıkardı ve masanın üstündeki o elmaya nişan aldı. Gülün patlamasıyla birlikte elmanın her parçası bir tarafa dağıldı. İçinde boş iki kanepe ve dağınık bir masa olan küçücük oda, kan ve sevda içinde kalıp sessizliğe gömüldü.

HESENÊ METÊ

Yazarlık

Eşi ve kızı içeri girdiklerinde, her zamanki gibi yüreği daraldı. Kızgınlığını saklayarak, sessizce, "Eyvah, yine basıldım, gel de yazarlığı sürdür!" diye düşündü ve hızlı hızlı son cümlesini yazdı. Son cümlesi gönlünce olmuştu, bu yüzden epey keyiflendi. Bu tür durumlarda bağırıp çağırdığı eşine bu kez tek laf etmedi. Kızına da tatsız bir şey söylemedi. O anda keyfini kaçıran telefon zilinin sesini de umursamadı. Yaptığı tek şey, önündeki üç beş kâğıdı toplamak, hızla sessiz bir odaya girip kapıyı üstüne kilitlemek oldu. Artık eşinin sözlerinden, kızının mızımızlanmasından ve telefonun zırlıtısından uzak, kâğıtlarıyla baş başaydı.

Tüm dikkatini öyküsünün ana fikrine verip ilk cümleden başlayarak kelime kelime okumaya başladı. Böylesi anlarda çoğu kez insanın kulakları tıkanır, en yakın bir sesi bile duymaz olur. Gerçi salon tarafında biri, "Hayır, vallahi saklanıyor! Sabahtan akşama kadar evin kuytuluklarında uzanıyor... Vücuduna kurt düşecek, kurt!.. Benimle konuşmayı çoktan unuttu, kızıyla oynamasını da beceremiyor. Güneşli ve temiz hava onun nazarında bomboş bir şey... Tüm erkekler böyle mi sanki! Öykü yazıyormuş... Kendinden haberi yok... Asıl kendisi bir masal! Evet kız!.. telefon zilinden bile kaçıyor..." diye mırıltı halinde söyleniyordu. O, bunları da duymuyordu. Baharda, yoncaların püsküllerine konan arının vızıltısı ne ise, kulağına gelen bu mırıltı da ondan

farklı değildi. Zaten uzun da sürmedi.

Son cümlesini de okuduktan sonra gözlerini sımsıkı kapadı, dudakları titredi ve bir mutluluk ifadesi tüm yüzünü kapladı. Kızı doğduğunda bile kendini böylesine mutlu ve üretken hissetmemiştir herhalde. Hiçbir değişiklik gerektirmeyen, kelime ve cümleleri son derece düzgün bu öyküsü karşısında, eminim ki en değme eleştirmenler bile, "İşte öykü bu!" diyeceklerdi. Bu mutlulukla, "Yazılarını bitirmekten kaynaklı mutlulukları olmasaydı, tümü verem olurdu yazarların. Tanrıya şükürler olsun ki, öykü ya da romanı bitirmenin mutluluğuyla avunmak varmış şu dünyada," diye düşündü.

Öykünün güzelliğinden kuşku duymuyordu. Ama yine de birine okutmak istiyordu. Sevinçle kâğıtları cebine tıktıktan sonra kapıyı açtı. Eşi öykülerini okumazdı, kaldı ki doğru dürüst öykünün ölçüsünden de haberdar değildi. Kucağında birkaç oyuncakla kızı yanına geldi:

"Baba, haydi gel oynayalım."

Felemez çarçabuk "Şimdi oyun zamanı değil," diyerek hızla ayakkabısına yöneldi. Kızı dört yaşın şirinliğiyle nazlandı:

"Babam benimle hiç oynamıyor, beni gezdirmiyor... Deli babam..."

Kulaklarını tıkamıştı bir kere 'deli baba'. Hemreş'gilin sokağında yürürken, sokaktakilerin tümü, onun cebindeki öyküyü okuyormuş duygusuna kapıldı. O havayla Hemreş'in kapısına dayandı. Bir yazar gururu ile yürüdü ve kapının ziline bastı. Her zamanki hoş beşten sonra, Hemreş ile Felemez divana oturdular. Çerçiler de, şehirliler de, çobanlar da fikir alışverişinde bulundular... O halde yazarların da birbirlerine danışmaya hakları olmalı. Kibirli kibirli ellerini cebine götürdü Felemez, kâğıtları çıkarıp Hemreş'e uzattı:

"Buyur, al! Çiçeği burnunda bir yazar ve dikkatli bir okuyucu gibi oku... Oku da düşünceni söyle. Edebi beğenine ve zekâna güveniyorum. Eğer ufak tefek eksikliklerle karşılaşırısan, lütfen evli ve çocuk sahibi bir yazarın durumunu göz önünde bulundurarak hoş gör."

Hemreş bir şey diyecek oldu, ama vazgeçti. Mütevazı bir tavırla gülümseyip gönülsüzce kâğıtları alıp baktı. Felemez'in dudakları her zamanki gibi sessizce salavat getirircesine titredi. Sonra bir şey dikkatini çekti. Bu eve önceki gelişlerinde, tanınmış yazarların kalın kalın kitapları, hatta bazen kutsal kitap masanın üzerinde açık dururdu. Oysa bugün güzel bir vazo ve içindeki birkaç çiçekten başka bir şey yoktu masanın üzerinde. Bir sigara yakacak oldu, ama kül tablası da kaldırılmıştı. Aniden Hemreş'e yönelerek sordu:

"Sigarayı mı bıraktın Hemreş?"

Hemreş, elindeki kâğıtlardan gözünü ayırmadan:

"Heee," dedi elindeki kâğıda yönelmiş donuk bakışlarına karşın gülümseyerek. Sonra Felemez'e dönerek:

"Evet, sigarayı bıraktım," diyerek kül tablası alıp geldi. Kül tablasını masaya bıraktıktan sonra sürdürdü:

"Yazarlığı da bıraktım, efendim. Günde iki kez karşıki ormana kadar koşuyorum. Havası çok temiz. Orman ve hava nefis... Bir de kız istettim kendime. İnşallah o da geldikten sonra işlerim iyice yoluna girer... İyi bir yuva kurarız. Çocuklarımız olur... En iyisi de bu. Bir düşün hele; evim var, eşim var... Bir de çocuk oldu mu! Tanrım, insan onlar için neler yapmaz ki!.."

Felemez duyduklarına inanamadı. Hayretler içinde, elindeki sigarayla oynadı, ne diyeceğini bilemedi.

"Delilik," diye mırıldandıktan sonra sigarasını yaktı.

Hemreş, kendinden son derece emin bakışlarla:

"Niye delilik olsun efendim? Asıl şimdiye kadar yaptıklarım, güzelim yıllarımı boşu boşuna, önemsiz yazılarla geçirmem delilikti. Tamam, ben... bizler... yazıyoruz yazmasına ama; bari yayınlansaydı yazdıklarımız, olsaydı okuyanlarımız, okunsaydı yazdıklarımız... Dil de dil olsaydı!.. Bana bugüne değin bir şey kazandırmadı, bundan sonra da yaşamıma bir şey katacağını sanmıyorum. Benim... bizlerin yaptığı ne? Gece yarılarına kadar oturuyor, tatlı uykumuzdan oluyor, kapkara kahveden içiyor, sigara tütürüp içimizi karartıyoruz!.. Neymiş; yazarlık kisvesine bürünecekmişim. Şu işe bak! Dam üstünde saksıgan! Hasta

düşeceğiz mirim, hasta! Kendimize bu eziyeti çektirmek reva mıdır? Manası ne, ne sebeple?”

Felemez duraksayarak:

“Niye haksızlık olsun ya!” diye söylendi.

Hemreş daha da kızgın bir edayla:

“Haksızlık değil de nedir, haydi söyle bakalım?” dedikten sonra kendisi yanıtladı:

“Erkeği isem bu evin ve ev de evse, o halde bu eve bir kadın ve bir yaşantı lazım, yazı değil! Anladın mı? Bana, ‘Haydi git kısır ol diyebilir misin?’ Ne mutlu evli olanlara. Sana yemin billah ederim, olsaydı benim de yıllanmış bir karım, atmazdım elimi kaleme! Bu nedenle git hanımının önünde diz çök ve dizinin dibinde otur, sevin, sevişin, gül gibi bir kızın var ayrıca, tut elinden, dolaştır. Babalığını göster. Bırak bu gereksiz, boş işleri mirim. Sen bana bakma. Yarın öbür gün bir hatunun eline değdikten sonra elim, öyküm biter. Ben... ben can sıkıntısından başladım bu yazı işine. Bazılarının bu iş için canlarını sıktıklarını, öfkelenip eş ve çocuklarından yakındıklarını iştiriyorum.”

Felemez, kandırılmış gibi ürkek ve yakarır bir halde:

“Beş gün önce bunları söylemiyordun ama. Biz ünlü yazarlardan söz ederken, ‘Yazarın iyisi, zor koşullarda yetişendir, zorlu ve sıkıntılı oldukça bir yazarın yaşamı, ağır, esaslı ve kaliteli ürünler fışkırır kaleminden,’ derdin. Parmağınla kütüphanedeki eserlerden örnekler gösterirdin.”

“Doğru, gösteriyordum, ama nasıl gösteriyordum? Kafka canını sıkmadı, onun canı zaten sıkındı, hiçbir zaman da ferahlamadı. Tüm yaşamı, benimki gibi yalnızlık içinde geçti. Sıkıntılı haliyle oturup eserlerini yazdığı geceler, acz içindeydi. Maupassant, tımarhane yaşamının son anlarına kadar, güzel bir hatunun düşüyle yaşadı benim gibi. Arkalarında büyük bir şan ve şöhet bıraktıkları gerçek, ama neye yarar? Ülkelerinin her köşesinde heykelleri dikilmiş... Dikilmiş dikilmesine de, geçmişte kalan o kötü yaşantılarını geri getirmemiş.”

Felemez’in içi kan ağlıyordu, umutsuz dudakları gülümsüyor, yarım yamalak sözcüklerle:

"Korkarım ki sana bir şeyler olmuş. Biz eşlerimizden boşanıp çocuklarımızdan kurtulmak istiyoruz... Boşanıp duru bir bellek ile bir şeyler üretmek istiyoruz... Sen de neyin derdine düşmüşsün..."

Hemreş hemen araya girerek:

"Böyle düşündüğün için, benim korkmam gerek... Sana bir şeyler olmuş aslında. İnsan bir öykü için nasıl olur da eşini ve çocuğunu ihmal eder, terk eder?.."

"O halde beni iyice dinle de, sana eş ve çocuğun nasıl engel olduğunu hikâye edeyim. Tam iyi bir konu yakalıyorum. Kâğıda geçirmeden önce, olay kahramanımı kafamda canlandırıyorum ve diyorum ki 'Eli ayağı düzgün ve orta yaşlı biridir' nokta, 'Koç-yiğittir' nokta, 'Burnunun altındaki kara ve gür bıyıkları aşağı sar-kıktır' nokta, 'Uzun boyu' virgül, 'ulusal giysiler içinde meşe ağa-cı gibi upuzundur' yan yana üç nokta, 'Dokuz metrelik bir kuşak beline dolanmış ha dolanmış' yine yan yana üç nokta. Sonra ne mi yapıyorum efendim? Gümüşten bir hançeri kınıyla birlikte beline yerleştiriyorum, sonra da kahramanımı doru bir ata bindi-rip ıvırsız bir dağın yamacına salıyorum... İşte tam o sırada eşim sesleniyor, 'Delirdi, mide fesadına uğradı bu kız içeride durmak-tan, tut elinden biraz gezdir.' Öte yanda mide fesadına uğrayan kız çocuğu ağlıyor, ağlıyor, ağlıyor... Buyur buradan yak mirim! Nerede kaldı kahramanım, o süslü püslü haliyle nereye kay-boldu? Anka kuşuyla bile kovalasam, görmem mümkün değil artık. Sen de bilirsin, yazarlık için çok özel ilhamlar gereklidir. Çok, af buyur, boktan ilhamlar. Nasıl ki karnın dolduğunda gidip şey ediyorsan... artık gerisini anlarsın, ilmin çoktur. Sen kalkıp yuvadan çoluk çocuktan söz ediyorsun efendi. Bir düşün hele, tam sıkışıp tuvalete koşacağın böylesi bir anda, hatun omzun-dan tutup çocuk eteğine yapıştıyorsa ne yaparsın? Buna yazarlık denebilir mi? Hayır efendim, hayır!"

Hemreş boynunu büktü, tatlı bir gülümseme ile Felemez'e döndü:

"Doğru, dediğin doğru. İyi ürünlerin verilebilmesi için yaza-rın kafası rahat olmalı, kalemine ayırabilecek zamanı olmalı ki

döktüre. Ama anlatmak istediğim bu değil. Sen evine barkına mukayyet ol. Yazar olman gerekmiyor. Doğrusu senin işin değil."

"Yani yazma mı demek istiyorsun?"

"Yaa... yani benim gibi... bırak."

"A be kardeşim, sabahtan beri niye çıkarmıyorsun baklayı ağzından."

Bir günah işlemişçesine, Hemreş daha yumuşak bir ifadeyle ona kabullendirmeye çalıştı:

"Bak, sana bakış açımı anlatayım. Böylesi yazılarla insan ünlenecek üstelik," dedikten sonra Felemez'in öyküsünden ilk cümleleri okudu:

Uzundu boyu, gür saçları başında kara bir tencere gibi duruyor, yamyassı yüzü kara kıllarla kaplı, iki göz çukuru ve uzun bir burnun ucundan –uzun mu değil mi, o da tam olarak belli değil– başka bir şey görünmüyordu. İlk bakışta, o incecik cılız bacakların o gövdeyi taşıdığından kuşkuya düşer insan. O bacaklara uzaktan ve arkadan dikkatlice bakıldığında, göçerlerin iğini andırdığı görülecektir. O yüzden biz ona 'iğ' diyelim. 'İğ'.

Okumasına ara verip Felemez'e döndü ve ekledi:

"Nedir bu? Buna öykü mü diyorsun Allah aşkına!"

Gözleri karardı Felemez'in, göğüs kafesinde küt küt attı yüreği, nefes alması güçleşti, yeni yetme yazarın ve okurunun elindeki kâğıtları usulcacık aldı, paramparça edip içi çiçek dolu vazanın kenarına yığıdı, kalkarken söylendi:

"Aldım dersimi, tamam benden yazar olmaz. Durumum buna elverişli değil. Evli ve çocukluyum. Şu ana kadar bir kez olsun tanrıya yakarıp bir şey dilemiş değilim. Ama şu an diliyorum... yakarıyorum: Tanrım ne olursun Hemreş doksan dokuz yıl yaşasın. Yaşasın ama eli kadın eline değmesin, gözü kadın yüzü görmesin. Lakin bize yazar lazım. Hoşça kal mirim!"

Felemez aynı sokaktan evine doğru yol alırken, kıpırdamıyordu dudakları bu kez. Başını öne eğmiş, üzgün üzgün yürüyor ve, "Zaten ben öteden beri naneyi yemiştım. Ama ne yazık ki Hemreş de gidici, onu da kaybediyorum... telef olacak. Eş ve

çocuklar yazarlık için handikaptır. Hemreş de evlenip mundar olacak,” diye düşünüyordu.

Daha sonra kafasında şimşek hızıyla bir düşünce belirdi, kendi kendine, “Hemreş bugün müthiş değişmişti. Hal ve hareketleri, düşüncesi, konuşması ve gülüşü... Benim öykümle de dalga geçti. İçini kötülük kaplamış. Kim bilir belki de yazdığım nefis öyküyü kıskandı. Uzak bir ihtimal değil. Tarihin sayfaları bu türden kıskançlıklarla doludur...” diye söylendi.

Bu türden karmakarışık duygularla eve ulaştı Felemez.

Kapı açılır açılmaz, eşi neşeli bir sesle:

“Daha sonra sana teşekkürlerimi tekrar iletirim, şimdilik hoş-ça kal!” deyip ahizeyi yerine koydu.

Savaştan yeni dönmüş yaralı bir asker gibi, eşine yaklaşıp o gülen yüzüne bir öpücük kondurup şöyle demek geldi içinden; “Yazı çizi işini bıraktım.” Ama öyle yapmadı. İçinden, “Bir rahip de Gogol’e bozulmuş ve yazdıklarını sana şeytan söylettiriyor, demiş. Rahibin bu sözleri birçok değerli eserin yakılmasına neden oldu,” deyip hızla yazı masasına yöneldi.

Eşinin yüzündeki gülücükler soldu, uzun uzun Felemez’e baktı. Felemez hızla ve hırsıyla yazıyordu.

HESEN QIZILCÎ

Çaylar Ağadan

Divanı yenilemişlerdi, duvarları yeni sıvamış, her üç penceresini de yıkamışlardı. Yeni ve kaliteli halılar sermişlerdi yere. Ama salonla uğraşmaya gerek görmemişlerdi, yorulmaya değmezdi. Ağanın hizmetçi ve korumaları ile birlikte iki günde bir gelip misafir olacağını; ağanın odada diğerlerinin de salonda konaklayacaklarını ummuyorlardı. Ummuyorlardı, çünkü Mirza Rehman Ağa, Seblaxlı (Mahabat) bir tacirdi ve Qacır köyünü Heme Salih Han'ın oğlundan alacaklarına ve alacak faizine karşılık daha yeni almıştı.

Ne boy ve aşireti, ne de mülk sahibi akrabaları vardı. Her ne kadar civarın mülk sahiplerinden daha varlıklı idiyse de, Feyzulah Bey ve Debukirî ağaları hâlâ Mahabatlı bir manifaturacı gözü ile bakıyorlardı ona. Onu kendi düzeylerinde görmüyor ve çok değer biçmiyorlardı ki sık sık ziyaret etsinler. İyi binici ve iyi bir avcı da değildi ki ava giderlerken onu aralarına alıp ava götürsünler, dönerlerken de arada bir evinde mola verip bir süreliğine misafir kalsınlar...

Mirza Rehman Ağa, bunca kalabalık bir şehirde, dolaştığı bunca yerde, eşi, evin aşçısı ve dükkânında çalışan çıraklar dışında ömrü boyunca kimseye emir vermemişti. Şimdi mülk sahibi olduğunu ve emrine altmış yetmiş yoksul ailenin girdiğini görün-

ce, içinden, "Hiç yoktan iyidir, her ne kadar eskiden bir Mahabatlı ve manifaturacı idiysem de şu an dört dörtlük bir derebeyim. Bu köyün varı yoğu benden sorulur ve benden de büyüğü yok. İyisi mi, bir divanım olmalı ki yoksullar benden korksun, ağa ve beyler de benimle dalga geçmesinler." dedi.

Bu düşüncelerle divanı teftiş etmeye başladı. İki tane süvari hizmetçi ve bir de çaycı aldı işe. Emir verdi, salona bir iki halı serdiler. Kaliteli, büyük, dayanıklı bir masa da yerleştirdiler, güzel büyük bir semaver, çiniden kırmızı bir çaydanlık, bir iki takım çay bardağı ve bardak altlığı, çay tepsisi, çay kutusu, şekerlik, cezve, maşa ve benzeri eşyaları alıp salona yerleştirdiler.

Qacı'ın imamı, ileri gelenleri ve ak sakallıları birer ikişer yeni ağaya hoş geldin demeye ve kutlamaya geliyorlardı. Belli ki eli boş da gelmiyorlardı, kimisinin elinde keçi, kiminde yağ, kiminde ise peynir dolu küpler, hiç olmazsa bir tavuk ya da 15-20 yumurta getiriyorlardı.

Mirza Rehman Ağa, bu işte bereket olduğunu görmüştü. Sevincinden günden güne kilo alıyor ve kalıbına sığmıyor, ağa ve beyler gibi davranıyor, etrafına emir yağdırıyordu:

"Orada mısınız?"

Hizmetçilerden biri veya çaycı:

"Emret... emret Ağam."

"Çay getir!"

Çaycı çay doldurup çay bardağını ve kılama şekerini tepsiye koyuyordu; hizmetçilerden biri bardakları tek tek alıp sağdan başlamak üzere misafirlere dağıtıyordu. Çayhanelerdeki gibi çayların üçer beşer dağıtılması ayıp sayılırdı. Bu yüzden ağaların divanında çaylar tek tek içeri götürülürdü.

Resu daha önce de divanlarda çaycılık yapmıştı, ağalara çaycılık yapmanın ne demek olduğunu çok iyi biliyordu. Sabahleyin erkenden semaverin altını yakıyor, gece geç saatlere kadar altını açık tutuyordu. Gün boyunca ve gece yarısına kadar, ağanın "çay getir" emriyle Resu, geciktirmeksizin zamanında çayları sunuyordu misafirlere.

Bu şekilde birkaç ay geçirdi. Mirza Rehman Ağa, işin raconu-

nu öğrenmişti. Yoksul ailelerin tavizkâr olduğunu, nereye çekse oraya gideceklerini; bu nedenle onları divanda misafir etmeye, daha doğrusu bir bardak çayla onları yoldan çıkarmaya gerek olmadığını biliyordu. Zaten eskisi gibi kutlama ve bayramlaşmalar da yapılmıyordu. Artık divana sadece şikâyet için geliyorlardı. Mesela Sofi Rehim'in öküzü Heme Kerim'in bağına girmiş ya da falancası filancanın suyunu kesmiş de falancası da filancasını... benzeri şeyler... Bu tür boş ve gereksiz işler için çay içmeleri de gerekmiyordu.

Bir gece evde, Mirza Rehman Ağa hizmetindekilerle konuşuyor, çay sorununu kökten çözmek için bir yol arıyordu.

İçinden, "Bu ağa ve beyler böyle savurgan oldukları içindir ki borç altına girip faizle borç alırlar; sonra da mal mülklerini kaybederler. Manifaturacı dükkânımıza gelen müşteriler, yüz-iki yüz tümenlik alışveriş yaptıklarında kazancımız yüzde yirmi olurdu. Bu satıştan sonra çayı hak ederlerdi. Kurmanc'ın* biri divanıma gelip, 'Sofi Rehim falanca kişiye zarar vermiş,' diyor, şimdi ben de onu çağırtaım ki çay mı içsin? Delilik olur ya..." diye geçiriyordu.

Hanımı Mirza'nın sözleri düşüncelerini böldü:

"Ağa! Evde kalan kıtlama şeker ve çayımız iki üç güne ya yeter ya yetmez, şimdiden Boka'n'a adam yolla da çay ve şeker alsın."

Mirza Rehman:

"Ne çabuk bitti? Daha dün çay ve şeker aldım," dedi.

"Ne diyorsun ya? Sen hâlâ eskisi gibi, bizi şehirde mi sanıyorsun? Şehirde bir yılda tükettiğimiz çay ve şekeri, şimdi on beş yirmi günde tüketiyoruz. Belki daha da az. Sözümona mülk sahibi ve köy ağası olmuşuz. Böyle devam ederse iki yıl içinde ticaretten kazandığımızdan da oluruz. O durumda şehre gitmeye yüzümüz de olmaz."

Hanımının sözleri Mirza Rehman'ın yüreğini daha da sıkıştırdı, ama kendine yediremiyordu, "Hanım unutmamalısın.... Biz artık Mahabadlı manifaturacı aile değiliz... Biz şu an mülk sahibi ağalarız... Beyzade ve ağaların konumundayız... Boşuna dememişler, büyüklük harcama ister diye. Divanımız olmalı... Yemek

ve çayımız da her daim hazır... Öyle olmazsa rezil olacağımız gibi adamdan da sayılamayız. Şu an hasat zamanı değil, hele bir gelsin o mevsim... o zaman görürsün mülkümüzün bereketini. Köyde gördüğün şu altmış yetmiş ailenin ürününün yaklaşık dörtte biri bizimdir. Mülk; altın ve hazineden de daha iyidir, kesilen, eksilen bir gelir değil," dedi.

Hanımı sustu, ama Mirza Rehman içinden:

"Mülk altın ve hazine gibi de olsa, hesap hesaptır. Çarşıda gördüğümüz o yüz binler sahibi zenginlerin, bir kere bile olsa sevinçlerini dahi başkasına parasız verdikleri görülmüş mü? Benim malım mülküm diğer ağalarınki gibi havadan kazanılmış değil. Dişimle tırnağımla kazandım, hır gürle güç bela topladım bu serveti. Şehirde bir çayhane olsaydı bu divan, zarar etmeyeceği gibi her gün iyi de kâr ederdi. Çaycı ve hizmetçilerin yevmiyesini çıkarır, birkaç kuruş da artardı üstelik. Hayır, bu şekilde sürüp gidemez, bu sorunu çözmeliyiz!" diye düşündü. Bunları yeni düşünceler izledi:

"Eğer divanı eve alsam, bu uzun günlerde Kurmancların işi gücü bitmez, her Allah'ın günü cümbür cemaat gelir, bu patırtı gürültü, bu şamata evimin içinde, çocuklarım ve eşimin yanında sürüp gider. Bu da olacak iş değil ki! Semaveri takım taklavat toplasam, bir bakarsın ansızın çok önemli ekâbir takımından bir misafir gelir, nasıl çarçabuk aldırırım bu kadar eşyayı divana? Böylesi bir durumda bırakalım bu Kurmanclar içinde maskara olmayı, komşu ağa ve beylerin diline de sakız olurum."

Birdenbire, bir filozofun çok önemli bir sorunu çözmesi gibi, bir sanatçıya en iyi eseri için ilham gelmiş gibi Mirza Rehman'ın gözleri parladı:

"Hanım, tamam oldu... buldum çareyi... yarın çay ve şeker için adam yollarım, elimizi de sıkı tutarız."

Sabahleyin erkenden, her günkü gibi divana gitti. Bir iki kişi geldi. Resu'yu çağırıp, "Çay getir," dedi. Sohbet ettiler, çaylarını içtiler. Onlar gidince tekrar Resu'yu çağırdı:

"Çocuğum! Her 'çay getir' dediğimde, öyle hemen doldurman gerekmiyor. Bazen şeker bitmiş de, gidip evden getireceği-

ni söyle, bazen çay bitmiş de, bazen de semavere yeni su ekledim kaynasın öyle getireceğim de... Ne bileyim işte bir şeyler de... Ben her 'çay getirsenize' dediğimde siz bir bahane bulup oralı olmayın yani."

Resu, "Emredersiniz, başım üstüne ağam," dedi.

O günden sonra divanda bulunan çay ve şekere sonsuz bereket gelmişti sanki, azalmıyordu; kutsal bir nesne gibi kimse el sürmüyordu. aycı Resu da nefes alır olmuştu. İşi gücü, "şeker bitmiş, gidip evden getireceğim", "Semavere az önce su ekledim kaynasın da getireyim", "ay almaya gidiyorum", "Daha su kaynamadı..." gibi lafları sıralamak olmuştu Resu'nun.

Birkaç gün boyunca Mirza Ağa ay ve şekeri düşünme derdinden kurtuldu. Bir gün öğleye doğru köpekler bir havlamadır tutturdular. Birkaç yabancının köye geldiği belliydi. Mirza Rehman Ağa, divanın penceresinden baktığında, köyün meydanında beş altı süvari jandarma gördü. ndeki tfeksizdi. Komutanları olduğu her halinden belliydi.

Mirza Rehman, hemen Resu'yu jandarmaların gelişini haber verip bir an evvel yemek hazırlamaları için eve yolladı. Kendisi de iki hizmetçisiyle aşağı inip karşılamak üzere sokağa kadar ıktı.

Jandarmaların atlarını bağlamak için birkaç yoksul köylüyü çağırdı. Komutan ve askerleri birlikte indiler. Mirza Rehman hoş geldin ederek onları ne aldı ve divana geçtiler. Okulda ve tüm ömrü boyunca öğrendiği birkaç Farsça sözcüğü onlara yaranmak ve iltifatlarda bulunmak için anımsamaya çalışıyordu. Gelişlerinden duyduğu sevinci ve memnuniyeti belli etmek için ağzı kulaklarına gidiyor, alnındaki kırışıklıklar iyice geriliyordu. Arada bir kılçık yutan çift öküzü gibi dilini dolandırıyor, dudaklarını küçültüyor, Farsça sözcükleri yarım yamalak ve bozuk bir şekilde telaffuz ediyordu ki subay; yedi göbekten beri hiç ayran orbası ve şalgam yemediklerini ve onun Kaşanlılardan da daha öz be z Fars olduğunu anlasın diye...

Durmaksızın, "ok çok hoş geldiniz, şeref verdiniz, başımın

* Kurmanc: şehirli ya da aristokrat Kürtlerin, sıradan halk için kullandıkları ad.

üstünde olsun ayakkabılarınız," diyordu. Sözleri arasında:

"Resu çay doldur!"

"Ağam şeker yok, hemen evden almaya gidiyorum."

"Hakikaten eğer sizler olmazsanız, arada bir ziyaret etmezseniz, hırsızlar haydutlar talan ederler her yeri."

"Resu çay getir."

"Ağam çay yok, hemen Hanım Ağa'nın yanından alıp geleceğim."

"Evet, evet kurban olduğum! Eğer ülkeyi kollamazsanız, arada bir bizi şereflemezseniz, bu yoksullar kudurup dönüp yüzümüze bile bakmazlar. Devletten korkar onlar, öyle olmazsa Allah'ın kelamına bile kulak asmazlar."

"Resu ne oldu çayın? Haydi çabuk ol!"

"Su soğuk, kaynasın da öyle getireyim."

O an subay bir askere baktı ve sanki, "Bu adam koca koca laflar ediyor, ama bir bardak çay bile vermeye niyeti yok," der gibi oldu.

Subayın askere bakışı, Mirza Rehman'ın ödünü koparttı. Bahane bulup kötülük yapmanın Pastar'lar* için su içmek kadar basit olduğunu biliyordu.

Ya jandarma dışarı çıkıp bir duvar deliğine ya da at tavlasındaki samanın içine on-on iki mermi saklayıp daha sonra arama var deyip çıkarırsa... Bu durumda, Rehman Ağa üç dört yıllık çay ve şeker parasıyla bile kurtulamaz. Mirza Rehman Ağa'yı yılan ısırmış gibi birden canhıraş salona koştu:

"Ulan Resu! Başıma bela mı açmak istiyorsun oğlum? Çay doldur kardeşim, çay... Vallahi de billahi de doğru söylüyorum... Ulan... eşim benden boş olsun ki doğru söylüyorum!.. Doldur!!!"

HESEN SILÊVANÎ

Yağmurlu Gece

“Yağmurdan daha güzeli var mı?!”

Saçlarını parmaklarıyla tarayıp sağ elinle bıyıklarını burdun, renksiz, asma kilitli, ağaç kaplamalı kapıyı kapayarak odadan çıktın.

Karşında duran büyük boy aynasına döndürmedin yüzünü. Bahçe duvarından atladin; kapıyı açmana gerek yoktu, bir parçası tavan arasındaydı zaten.

“Ne kadar hoştur toprağın kokusu, yağmurdan sonra!”

Ceketinin düğmelerini ilikledin, yanına aldığın tek pantolonun cebine soktun ellerini.

“Rengi soldu, gittikçe kullanılmaz hale gelecek...”

Bu kadarı yeter, çok uğraşmayayım bari. On onbeş adım atmıştın ki caddenin ağzına ulaştın, yüksek dağa yöneldin ve iştahla yağmur havasını soludun.

“Ahh ne kadar güzel!”

Caddenin ışıkları yandı ve yağmur ışıklarda dans etti. Çarşı pazar uyumuştı. Sen, seyrekleşmiş saçlarını selamlayan yağmur çisentilerinden sevinç duyuyordun. Çarşının başlangıcına kadar yürüdün, kaldırımın öbür tarafına geçip ilerledin... o siyah polis arabası üç dört kez gidip geldi. Sen o küçük çayhanede durdun.

“Açık olsun,” dedin ve biraz da su isteyip dışarıdaki bankın

üzerine oturdun. Kameriye seni yağmurdan nasipsiz bırakmıştı. Ayaklarını uzattın.

"Hoş geldin dayı!"

"Hoş bulduk."

Daha çayını karıştırmadan bir otomobil durdu karşında. Bardağı kaldırıp bir yudum içtin çayından.

"Ya, Allah aşkına ne kadar da seviyorsun şu çayı."

"Ve sempatik, biricik sevgilimi de..."

"Atma Recep! Haydi iç, iç soğumadan."

"Soğusun, ısıtacak onu aşkım, bir tanem."

"Valla aşkın âlâsıymış babam."

Sen gülüp başını kaldırdın. Otomobilde kir pas içinde oturan adam inatla seni düşünüyordu. Çaycıya iki dirhem verdikten sonra; "Lütfen bir tane daha getirir misin?" dedin.

"Başım üstüne dayı..."

O adamı öylece bırakıp artık o tarafa bakmadın; ama o kendini tutamayıp kederli bir tavırla otomobilden inerek doğruca yanına geldi, sert bir ses tonuyla sana seslendi:

"Neye gülüyorsun?"

Çaycı bardağını demir sehpaye bıraktı, sen de usulcacık karıştırdın... O kendini tutamadı:

"Sağır mısın ki duymuyorsun beni?"

Kaşığı bardaktan çıkarıp altlığa bıraktın ve yumuşakça:

"Ne hakla soruyorsun bu soruyu bana?"

Neredeyse gözünü çıkaracaktı sana doğru uzattığı parmağıyla.

"Çünkü bana gülüyorsun!" dedi.

"Sana mı gülüyorum?"

"Evet... evet."

"Seni tanıyor muyum ki sana güleyim?"

"Tanımayan mı var beni bu şehirde?"

"Bu şehirli değilim ama ben."

Ona böyle deyince, durakladı. Alçak ve yumuşak bir sesle:

"Hangi şehirdensin öyleyse?" dedi.

Gülümseyerek, "Bu soruyu sorma hakkın yok, öyle değil mi?" cevabını verdin.

Elini cebine götürüp sigara paketini çıkardın, içinden bir sigara alıp yaktın, sonra paketi ona doğru uzattın:

"Buyur..."

"Bu mereti kullanmıyorum."

Biraz sessizleşti ve senin hakkındaki yargıları değişti; ansızın:

"Umarım seni rahatsız etmemişimdir!" dedi.

Kara yanaklarına bakarak içtenlikle güldün. Bir şey demedin. Bir çay daha içtin. Çaycıya vereceğin bozukluğun kalmamıştı:

"Bende bir dirhemin kaldı dayı," dedin.

"Sende bir şeyim kalmadı dayı, son çay bendendi."

"Sağ olasın, çok teşekkür ederim."

Kalkıp yoluna devam ettin. Santralin telefon kuyruklarına vardığında, eve bir telefon açmak istedin, ama dirheminin kalmadığını hatırladın. Bir kez daha gülerek başını karanlık göğe doğru kaldırdın; soğuk yağmur rüzgârından rahatsız olmadın ve içtenlikle gülümsedin.

"Vallahi de billahi de yağmur hoştur babam!"

H. KOVAN BAQÎ

Statüsüz
Öyküler Antolojisi

–Öykü cimri bir sevgili gibidir, onun bir yanını tanımanız için, ömrünüzü vermeniz gerekli.–

Kıskanç bir sevgili gibi, ekşi bir suratla kalemin dudağını defterin göbeğinden kaldırıp her zamanki muzır gülüşüyle, kışını ısırdı. El değirmeninin uğultusu kulaklarını çınlatmaya devam ediyor ve azgın bir dev gibi düşüncelerinin ekinini öğütüyordu. Her ne kadar sevgilisinin bedenini tumturaklı sözlerle estetize etse de açgözlülüğünden ötürü bir türlü ona kâfi gelmiyordu. Beklemediği bir biçimde, aniden defterinin harman yerinde tuhaf bir hortum oluştu, deyimler ve kelimeler mozaîgi bakire bir kızın püskülleri gibi örüldü, yerden yükseldi, genişledi, uzadı, bin bir renge dönüştü. Mikerinos*, bin bir renginin soyut heybetiyle yanı başına dikiliverdi.

Bêwext**, ürkmüş haliyle bu sürrealist manzarayı izlerken derin düşüncelere dalıp gitti. Eğer vicdansız bir diktatör gibi kalemi kemirecek kadar acımasız olduysa, bu onun bilincini yitirdiğinin açık kanıtıdır. Kendini bildi bileli hep kıtlıkla boğuştğu için çok şanslıydı, bu yüzden tuzlu çerez diye klavyesinin tuşlarını yedi.

Kudurdu davul yine göğüs kafesinde. Mikerinos'un gövdesi gıcırdamaya başladı, yarık iyice açılıp genişledi; Astrete* tüm inceliği ve cazibesıyla ona göründü. Yüzü parlayan yıldız puslu, unutulmuş ve bomboş odanın içine birdenbire ağzına kadar sevgi, erotizm, ılık huzmeleri ve yalnızlık doldurdu. Üç milattan sonra 'dördüncü kategorinin'** bir üyesi gibi, gönlünün bir gül mozağine dönüştüğünü keşfetti Bêwext. Dudağın sonsuzluğun sembolü olduğuna çoktan beri inandığı için, iki dudağını aldı ve yakuttan bir toka misali onun ipeksi saçlarına kondurdu. Onun kor gibi iki gözünün ısınsından, Bêwext'in gözleri kısıldı. O iki korun ısıısıyla, yüreğinin kuzeyinin don ve ayaza kesmiş katılığını tümünden eritmek için, bir santim ona yakınlaştı:

"Eyyy... mitos ve destanlara sığmayan yar! Seni bütün kıskançlık tanrılarının hasetten geberip gidecekleri büyüklükte bir aşkla seviyorum, seni dil yarısı kadar seviyorum, ki Kürtler dışında herkes dili ruhun tacı yapar. Seni yalnızlık elemi kadar seviyorum, ki o elem her zaman okuma ve yazmayla deşilen bir yaradır. Koynun ve göğüslerin goncalaşıp açılıns benim için ki o zaman tüm kuşaklar cömertliğimin inleyişlerini duysunlar."

Telefonunun zırlıtısıyla kendine geldi. Ani bir refleksle defteri kapadı, kurşunkalemi kilimin üzerine koyup telefona uzandı. İstanbul'un alan kodunu tanıdı, ama arayan numarayı bilemedi:

"Buyurun?"

"İyi günler."

"İyi günler."

"Affedersin, Bêwext ile görüşecektim de..."

"Buyur," dedi eski arkadaşının sesini tanıyarak, "Benden gayri Bêwext mi var?"

"Umarım her şey yolundadır, sağlığını, keyfin?"

"Bağışla Bengin'ciğim, siyasetçi değilim. İri bir kafaya sahip olsaydım, 'yabani iyilik ve keyifleri' ehilleştirirdim. Ama ne yapayım, Tanrı gökten inmeyeceğine göre, benim de yalan dolanla işim olmaz."

"Beni iyice utandırdın, kepaze ettin yahu. İnsan, önce ne için

aradın diye sorar."

"Sen Mezopliserîdanya* adlı bir yayınevi kurmuşsun ve öykü dosyama talipsin. Doğru mu?"

"Yemini billah ederim, sen tam bir kâhinsin."

"Rica ederim efendim, buna beceri ya da özellik denmez. Siz yayıncılar sayesinde öğreneceğim daha çok şey var. Allah sizi başımızdan eksik etmesin."

"Haksızlık yapıyorsun Bêwext. Yaşla kuru bir arada yanmalı."

"Keşke haksız olaydım. Ne yapayım, bu şirret kurtçuklar bedenimin hücrelerinde kurt köpeklerine dönüşmüşler ve 'belki'yi gözümde imkânsız kılmışlar. Stefan Zweig da yerimde olsa, benden daha fazla bu kurtçukları ehlileştirirdi. Her ne kadar çalışma odamda bile işgalcilerin boyunduruğuna girmiş ve toprağında hâkimlerin günde bir milyon kalem kırdığı bir sömürgeye dönüşmüşsem de bu kadar yalnızlık, unutulmuşluk, acı ve kederi öksüz bırakıp Zweig'ın yolunda gitme hakkını kendimde göremiyorum."

"Kızgınlığına bakılırsa, birileri seni bunaltmış... Ama bunun acısını benden çıkarmana bir anlam veremiyorum."

"Piç yazarın kafasını merhametlice okşamayan yayıncının bütün yolları meçhul adrese çıkar. Bengin ağabey, sen iyi anlar-sın. İnanmak isterdim ki senin yollarının da... Yayınevleri yerine mankenlik ajansları kurulsa daha iyi olmaz mı sence?"

"Bêwext kardeş! Şunu bil ki benim ayakkabım 'para' denilen canavarın postundandır. Ölüm hariç, kendi payıma düşene razıyım. Başını ağrıtmayayım. Eğer dosyanı başkasıyla nikâh-lamadıysan, senin de dediğin gibi, Kamuran Bedir-Xan ve Calvino'nun kavliyle onu kendime istiyorum, diyecektim; zaten 'çocuk yapmaktan' nefret ederim. Kaldı ki başkasına nasıl 'çocuk yaparım' kurban olduğum?"

"Acemi âşığın gözleri kördür daima. İlk göz ağrım olan dos-

* Mikerinos: Kürtçede vakitsiz anlamına gelmektedir.

** Bêwext: Mısırdaki üç Piramit'ten biri. Diğer ikisi; Kefren ve Keops'tur.

yam ve onun akabinde gelen dosyam, yayınevi raflarının tozuna sevdalandılar. Köylü kurnazlığı edebiyatıyla uğraşıyorlar. Bilirsin edebiyat her şeyin üstündedir, kulaklarını ağlama sızlamayla doldurmak istemiyorum. Kendim ettim kendim buldum. Dosyamın akıbeti güzel bir kolye gibi boynumda duruyor. Beni anladığını sanıyorum. Senden başlık parası, kâr falan da istemiyorum. Onun akıbeti boynumda tasmaya dönüşmesin diye, git hemen iki tane süpürge aliver. Gurbetin toz toprağı insanı nefessiz bırakıyor.”

“Sana ve dosyana binlerce süpürge feda olsun Bêwext kardeş.”

“İyi öyleyse, fatihayı okuduktan sonra, artık helvamızı da yiyebiliriz.”

“Hoşça kal ağabey, tez yolla dosyayı e mi?”

“Haaa... Bengin, şey diyecektim... Bilgisayarım olsaydı, sana elle yazılmış halini yollamazdım, ama ne yapayım, cebimde metelik yok.”

“Neee... Bêwext, elle mi yazdın?”

Eğer bu ‘kerhanede’ büyük bir günah varsa, kesinkes Bêwext’indir. Çünkü kimse silah zoru ile onu bu acayip ‘kerhane’nin sorumlusu yapmamıştır. Kendi rızası ile bu işe sahiplik ve ‘baba’lık etmiştir. Elbette kötü haber tez ulaşır. Oysa ne yapsın, kendi halinden memnundur. Çünkü yazı dışında hiçbir şey onun hoşnutsuzluklarına el süremez. Hiçbir dostunun, konu komşusunun kafasını ağrıtmaz. Unutulmuş bu viranede, kıcını da yırtsa, kendi dışında sesini duyan olmaz.

Tüm haykırış ve hoşnutsuzluklarını, öykülerinin içine damlatır ve yalnız başına okur öykülerini. Tüm yayınevleri ‘milenyum’ aşiretinin üyesi olmuşlar ve bir yayınevinin elle yazılmış eserlerle uğraşması yasaktır. Dosyasını, hiç olmazsa (tuhaf bir şeyse de) bir diskete tıktırmalı. Daha bir disket satın alamıyorsa... Oho-o-o... Tanıdıktan, eş dosttan kitap ala ala zaten usandırdı onları.

* Astrete: Mezopotamya’da tüm tanrıçaların anası.

** Eril, dişi ve eşcinsellerin dışında, dördüncü cins ya da kategori.

Bir de bilgisayar isteyecek hali yok ki bu yaşta internet ve e-posta sahibi olsun.

Saatin sabahın beşine geldiğini fark etti. Soğuk çayı önünde olsaydı, birkaç yudum içer, yanık ciğerlerini serinletirdi. Kaçak tütünden bir sigara sardı. Yakıp derin bir nefes çekti ta ciğerlerine kadar. Yorganı göğsüne kadar çekip sarındı. Statüsüz Öyküler Antolojisi'ni topladı. Teker teker başlangıç bölümlerini gözden geçirdi.

İlk öyküden sadece şu satırları okudu:

Bêwext, önyargının bir yorgan iğnesi olduğunu ve önyargının önce sahibinin yüreğine saplandığını çoktan biliyordu.

Onu bıraktı, ikincisini aldı. Ondan şu satırları okudu:

Ferhat'ın aşkının ödülü, her zaman Şirin'in heykeli olacak. Beko her zaman, Mem ile Zin'in harabe mabetlerinin közünde uğurböceği ve darlıktan kurtulmanın umudu olacak.

Onu da bıraktı ve üçüncüsünü aldı. Şu satırları okudu:

Eğer kayığının iskeletini, bir öykü okyanusunun dalgalarına bindirirsen, her gece özlemine çekip rüyasını gördüğün limana hiçbir zaman seni ulaştıramaz.

Beti benzi attı, göğsü daraldı, nefes alıp veremez oldu. Statüsüz Öyküler Antolojisi'ni parmakları arasında sıkıca tuttu, eğilecek diğer eliyle çakmağa uzandı.

Ateş de antolojiyi yutmayı beceremedi.

* 'Biz kafasına balyozu indirdik.' anlamını taşır.

JAN DOST

Yanan Rüya

Nayifo, Amûd kahvelerinden birine rastgele girdi. Boş bir masaya yöneldi, bir iskemleye oturdu. Dirseklerini masaya dayadı, başını ellerinin arasına alarak düşünmeye başladı.

"Ne yapsam... nerelere gitsem... Tüm kapılar bir bir kapanıyor yüzüme... Yaş oldu elli. Ağır işleri yapamam artık... Nerde kaldı o gençlik günlerim? Yerin dibine batsın yaşlılık! Şeyhin müridi oldum, mercimek çorbasından başka yemek yüzü görmedim... Neyse sonunda bir köye imam oldum; bu sefer de bana Vahabi'sin dediler. Vahabilik nedir, ne değildir hâlâ da anlamış değilim.

Kaçakçılık ettim, ayağımdan oldum. Bir okulda hizmetli olarak çalışmak için devlete başvurdum; 'ecnebi'sin* dediler. Atalarım Fransızlarla savaşırken, Şamaralı Arap Casım Kilise ovasında keçi pisliliği toplardı.

Amûd'un kurtuluş günü tüfek dağıtıyordu dedem ve kurşunla kovalıyordu Fransız uçaklarını. Kara kadere benzeyen bir top güllesi gelip kendisini buldu sonracağıma ve hemen oracıkta can verdi.

Söyleyin bana, hangi vadinin ecnebisini olduğumu!

Ak saçlarım ve topal ayağımla hamallığa soyundum Amûd çarşısında, ama onu da beceremedim.

Bir oğlum olsaydı bari, yardım ederdi bana. Ne yapayım, yüce Allah'ım kışın ardışık yeni günü gibi peşi sıra yedi kız evlat verdi, yedi aç karın, yedi açık ağız."

"İnan yalan söylemiyorum," dedi kahvenin garsonu Nayifo'ya fısıldayarak. Sonra şöyle sürdürdü konuşmasını:

"Moza Tepesi kadimdir; tarihi eserler ve altınla doludur. Ta Avrupalardan elin oğlu gelir kazı yapmaya. Kendim de bir gece kazdım, iki tane altın sikke buldum."

Nayifo iyice kulak kesilmişti, garson Mecid fısıldayarak konuşuyordu. Kahvenin hengamesinde güç bela duyuyordu Nayifo. Uzun bir sessizlik oldu. Moza Tepesi'ne, Mecid'in anlattığı tarihi eserlere gitti Nayifo'nun aklı. Mecid'in anlattıkları onu alıp götürmüştü.

"İnan ki söylediklerimin hepsi doğru... git orayı kaz... ama sakın ola hiç kimse bilmesin!" dedi Mecid.

"Neden kimse bilmesin ki?"

"Devlet duyarsa şayet, bir şey bulsan da bulmasan da 'Çıkar bakalım, getir bulduklarını,' der sana."

"Öyle mi, işin içinde bu tür şeyler de mi var?"

"Elbette var. Öyle kolay olsa herkes gider orayı kazıp iki gün içinde tepeyi dümdüz eder azizim."

"Ya bir şey bulamazsam?"

"Saygıdeğer büyüğüm! O da mümkün. Ama bir gece olmadıysa öbür gece... öbür gece... bir başka gece... Arayan mevlasını da bulur belasını da."

Amûd kentinin karanlıktan bir elbise giydiği gecenin o saatinde, Nayifo evden ayrıldı. Karısına bile duyurmadan.

Kazı aletleri ve bir fanus alarak yanına, otomobile binip Qamışlo yoluna çıktı, tepeye yöneldi.

Gökyüzünü kaplayan bulut, umarsız bir sevdalının derdi gibi kapkaraydı; arada bir yağmur çiseliyordu. Tepeye yaklaşınca otomobilden indi. Topallaya topallaya tırmanırken, içinden, "İnşallah bir şey bulurum da borçlarımı ve ev kirasını öder, Qamışlo'da da bir ev inşa ederim... Hayır, Amûd'de daha iyi olur sanırım... Neyse ne, hele bir olsun da nerede olacağı önemli

değil..." dedi.

Bu tatlı hülyalar içinde ilerlerken ayağı bir taşla takıldı. Azıcık korktu, ama tekrar tatlı düşlerine dönmesi uzun sürmedi:

"Gerçekten de gömüde tarihi eşyalar bulsam nasıl taşırım, keşke çocuklarımla annesini de alsaydım yanıma... Ah ah... Ne iyi olurdu bir oğul sahibi olsaydım, bu tür zamanlarda bana yardım ederdi..."

Yağmur gittikçe hızlandı, uzaktan sürekli çakan şimşekler görülüyordu, gök gürültüsü, uzak bir köyde çalınan davulun sesini andırıyordu. Nayifo, gayri ihtiyari her on adımdan sonra duruyor, arkasına bakıp etrafı kolaçan ediyordu. Birileri onu izler diye çok çekiniyordu. Kimse olmadığına emin olunca yoluna devam ediyordu.

Sınırın öbür tarafındaki Mardin şehrinin yanan lambaları, yağmur çisentisi içinde dans ediyordu. Umut ve korku yüreğinde rekabet içindeydiler. Karanlık gecenin korkusu... yalnızlık... birilerinin onu görme korkusu ve tarihi eser bulma umudu.

Birdenbire çakan şimşekle o geniş ova aydınlığa boğuldu. Mozan Tepesi, efsanevi bir dev gibi görünüyordu. Derken sağanak başladı, yukarıdan birileri kova ile su boşaltıyordu sanki. Dut ağaçlarından su boşanıyordu. Nayifo'nun her tarafı ıslandı, elbiseleri bedenine yapıştı. Taşıdığı kazma ve kürekten ötürü omuzları acıyordu. Mozan Tepesi'ne varmaya en fazla iki yüz metre kalmıştı, biraz acele etmeye başladı, şimşekler önünü gün ortası gibi aydınlatıyordu... ama korkutuyordu da aynı zamanda... Gök gürültüsü ve yıldırım sesini her duyduğunda yerinden zıplıyordu, ama tekrar başını omuzlarının arasına alarak yoluna devam ediyordu.

Tepenin altına yaklaştı, her yerinden su süzülüyor, dizleri titriyor, dişleri takırdıyordu. Dudakları sallanan yaprak misaliydi. Her şeye rağmen kararlıydı. Yılmayıp tepeye tırmandı, ta doru-

*Ecnebi: Lozan antlaşması imzalanıp sınır çizildikten sonra, Türkiye tarafında kalan bir kısım Kürt, daha sonra Suriye tarafında kalan yakınlarının yanına döndü. Suriye'de kalan bu üç yüz bin kadar Kürt, nüfus kütüklerinde yabancı statüsündedir hâlâ. Bu statüde olanlar, birçok haktan yoksundur.

ğuna kadar...

Amûd, şalelede yıkanan bir insan silueti gibi görünüyordu. Nayifo hüzünle baktı şehre. Eşi ve kızlarını düşündü. İki sıcacık yaş süzüldü gözlerinden o an; gözyaşı, ter ve yağmur taneleri birbirine karışıp yüzünde sel olup akıverdi.

Amûd'e döndü sırtını... Yorgun argın omzundan indirdi kazma ve küreği... Sonra, yalvarır bir edayla kapkaranlık göğe doğrultarak bitkin ve çatallı sesiyle:

"Ya Rabbim sen çok yücesin!.. Ne olursun, eli boş ve pişman olarak döndürme beni çocuklarımla arasına!" diye yakardı.

Ağlamaklı oldu...

Elini cebine daldırdı, kibriti çıkarıp lambasını yaktı ve yere bıraktı. Bismillah deyip kazmaya başladı.

Titreyen parmaklarıyla kazdığı çukurun dibini eşeledi, birden sert bir cisme değdi eli, sudan yeni çıkmış balık misali sapır sapır atmaya başladı yüreği. Umut, korku ve sevinç dans ediyordu yüreğinde.

"İşte buldum!" dedi.

Büyük bir haykırmayla çıktı bu sözcükler Nayifo'nun ağzından ve özenle cismin üzerindeki yaş toprağı temizlemeye başladı. Bulduğu cismi biraz kımıldattıktan sonra havuç söker gibi kökten çekiverdi...

Çıglık atarak elindeki cismi çukura fırlattı ve hızla çukurdan çıktı. Dili kurudu, tüyleri diken diken oldu, gözbebekleri büyüdü. Çukurun kenarında öylece kalakaldı bir süre, korkudan çukura bakamıyordu; bir süre sonra yavaş yavaş kendini toparlamaya başladı, kendine gelince gülerek şöyle dedi:

"Vah Nayifo vah! Sen ki, sınırda nöbet tutan Türk askerlerine bile korku salardın... Sen ki karanlık gecelerde tel örgülü, mayınlı, bombalı sınırı geçerdin... Şimdi bu çürümüş kurukafadan mı korkuyorsun? Yazıklar olsun sana!.."

Cesaretini iyice topladı, çukura indi, kurukafayı atmak için eline aldı, tam atacaktı ki kafasında bir düşünce belirdi, içinden: "Belki içinde bir şeyler vardır, niye atayım ki?" dedi.

Kurukafanın gözleri toprak doluydu. Burun kemikleri aşın-

mış, alt çenesi kaybolmuştu. Ama ağırca bir kurukafaya benziyordu... Kırdı... Topraktan başka bir şey göremedi. Umudunun ışığı kısıldı, ama sönmedi... Kurukafanın sahibinin kemikleri bir bir ortaya çıktı; kaburgalar... bilek... ayak... bacak...

Nayifo biraz hüznünlendi:

"Ne hakkım vardı da bu kişinin mezarını açtım. Kim bilir, belki zamanında o da benim gibi talihsizin tekiydi!" diye söylendi kendi kendine.

Kazmaya devam etti... korkunç bir şimşek çaktı, civar ısıtıldı oldu.

O an şevbuhêrk'lerdeki köylüler hep bir ağızdan:

"Mozan Tepesi'ne yıldırım düştü!.."

KAMÎRAN HACO

Agel*

Aynanın önünde durdu, örtüyü sardı başına, agel'i de üstüne oturttu iyice, kâküllerini düzeltti, örtünün ön tarafını kıvrım kıvrım yaptı ve agel'ini az öne, az da sol yana eğdi, şalvarını giyip çıktı...

Agel'i çok severdi, çoktandır takıyordu, ta buluş çağından beridir... İlk takışını hatırlıyordu da, doğru dürüst yürüyememiş ve başını kimildatamamıştı agel kayar korkusuyla... O zaman büyükbabasına sormuştu, acaba agel geleneksel bir başlık mı diye, yanıt; ata babadan kalma değil, olmuştu. Büyükbabası, şimdiki gibi hatırlıyorum büyüklerimiz 'kum' ve 'kolos'** takarlardı, demişti. Buna rağmen o agel'i çok severdi ve kimliğinin bir parçası olmuştu. Kimi zaman kendi kendine, "Agel beynimin içine girmiş, o yuvarlak şekline göre beni çekip çeviriyor," diye düşünüyordu...

Agel'in birçok yararı olduğuna inanırdı. Zaten onsuz evden çıkmazdı, agel'in altına takılan örtü, kışın soğuğuna ve yazın sıcağına karşı çok iyiydi. Kavga esnasında ise tüfek ve hançer ölçüsünde korunma sağlıyordu... Birkaç yıl önceydi, şehirde birkaç gençle kavgaya tutuşmuştu. Agel'ini kafasından çıkarıp iyice burmuş ve girişmişti onlara. Nasıl da vuruyordu; baharda dolu tanelerinin çıkardığı ses misali rap rap rap...

Agel'in indiği yerdeki sızı, akrep sokumununkine benzer, çocukluk döneminde babası birçok kez agel'le dövmüştü onu; bu yüzden o acıyı iyi bilirdi. Yalnız bir kere değil, birçok kez büyük kavgalara girişmişti agel'le ve onun sayesinde galip gelmişti... Geçen yıl bir yerde otururken, iki kişi dövüşmüştü; biri agel'li, diğeri başı açıktı. Agel'li olan öyle savurdu ki agel'i, diğerrinin önünü görmesine izin vermemiş, el kaldırtmamıştı. Başı açık olan çaresiz, diğerrinin agel'ine sarılmıştı da o şekilde direnebilmişti. Agel'i kaptıranın çok zoruna gitmişti doğrusu ama sesini çıkarmamıştı... Kavga sırasında elinden hançeri alınmış gibi olmuştu da utanmıştı..

Agel'in yararları saymakla bitmez, hatta teknolojik problemleri bile çözer. Bir gün sekiz kişi ile birlikte köyü ziyaret etmek üzere pikapla yola koyulmuşlardı. Sekizi de agel'liydi. Yolda, pikabın motor pervanesinin kayışı kopmuştu. Şehirden iyice uzaklaştıklarından sürücü çaresiz içlerinden birinin agel'ini kayış yerine takmış, ama motora agel mi dayanırdı. Köye vardıklarında pikaptakilerin tümü agel'siz kalmıştı.

O günden sonra kendi kendine bir daha pikaba binmemeye yemin etmişti... Ama Suriye'nin Kürt bölgesinde neredeyse tek ulaşım aracı pikaptı. Çaresizlikten, yeminini geri almak için imamın yanına gitmişti. İmam bir fetva çıkarmıştı da öyle kurtulmuştu. İmam bir de öğüt vermişti, "Pikaba her bindiğinde, yanında ya yedek agel bulundur ya da en kalınından bir agel olsun başına taktığın!" diye...

Çok severdi agel'i, şeyh ve mollaları da severdi... Sebebi, şeyh ve mollaların başı açık insanlardan hoşlanmamaları, durmadan başı açıklığın günah olduğunu söylemeleri idi. Başı açık-ların tanıklıkları dinen vacip olmaz diyen mollalar, birçok gence agel giydirmişlerdi.

Öte yandan, üç şeye canı çok sıkılırdı. Berbere gitmek, uyumak ve banyo yapmak; her üç halde de çaresi yok, insan agel'i çıkarıp başı açık kalmak zorunda. Bugün de berbere gidip tıraş olmak ve kafasını yıkamak zorundaydı. Bu yüzden keyifsizdi, günü berbat olacaktı!

Çaresiz, agel'ini çıkardı başından ve oturdu koltuğa... Yakışıklı ve çan çan çene çalan berber girişti, saçını kısalttı, bir yandan da havadan sudan hikâyeler anlatıyordu... Sonra sakalını da bir güzel tıraş etti, ama tam da bıyıkları düzeltereyim derken, usturası kayıp sol tarafın ucunu alıp götürdü... Canı sıkıldı, berbere kızdı:

"Hay evi yıkılmayası kör müsün... Ne yaptın?"

"Bağışlayın efendim, şaşırdım..."

"Ne olacak şimdi, nasıl düzelteceksin?"

"Efendim, beni dinleyecek olursan, öbür taraftan da alayım eşit olsun."

Ne yapsın, sessiz kaldı.

Zavallı berber, onun kızmasıyla daha da titredi, bu sefer usturası sağ yandan fazla aldı...

"Allah belanı versin... kasten yapıyorsun gibi geliyor bana."

"Efendiciğim, inan bugün rahatsızım, kafam rahat değil; hanımla biraz takıştık... Bağışla umarım ki..."

Bu bahaneyle berber suçunu örtmek istedi. Berbere acıdı ve gerekçesini uygun gördü, kadınların küsmesinin yakıcılığını iyi bilirdi! Bu yüzden, berberin ellerinde gevşedi, bu halde dışarı çıkamayacağını da biliyordu.

Korkuya kapılan zavallı berber, bir o yandan aldı bir bu yandan aldı, ta ki burun altında bir badem kadar kalıncaya dek...

"Beni bugün maskaraya çevirdin... Milletin arasına nasıl çıkarım böyle..."

Berber yaptığını yabancı bir ismi anarak örtmek istedi:

"Efendim bu Hitler modeli bıyıktır."

"Hitler de kim? Allah ikinizin de canını alsın, benimle dalga mı geçiyorsun?"

Koltuktan fırladı, agel'i aldı eline ve berbere girişti, zavallicağız güç bela kurtuldu elinden, sokağa kaçtı, o da kovalamaya başladı. Millet toplandı başlarına, derken polis geldi, ikisini de

* Agel: Arapların puşinin üstüne taktıkları siyah sicim.

**Kolos: Kürtlerin milli bir başlığı; keçeden, tepesi sivri külâh.

karakola götürdü; zaten polis de böyle bir av arıyordu... Berber

manzarayı kavradı, polisin cebine bir miktar para indirdi... Agel

sahibi ondan inmedi dokuza, hot zot ediyordu... Rüşvet alan

polis, berberi serbest bıraktı ve diğerini sopalamak için aşağıya,

nezarethaneye indirdi... Etrafına bakındı, sopasını göremedi.

Ata babadan agel takan ve agel kültürünün asıl vârislerinden

olan Arap polis; tutuklusunun başındaki agel'i aldı, iyice burdu,

sanığın ayağını havaya dikip girişti!

Çok feci dövüldü... Ama bir yandan gülesi geliyor ve ken-

di kendine söyleniyordu:

"Keşke şimdi atalarımın 'kolos'u başımda olaydı."

KAMRAN BEDİR-XAN

Yazar

Sonbahar ölgün, renksiz ve tatsız tuzsuzdur. Bundandır ki ona solma ve ölme zamanı derler.

Kurşuni günler, güneşsiz gökyüzü, karanlık geceler hiç de sevimli değildir.

Vahşi rüzgârlar eser, gölgelik yerler soğuk ve basık olur bu mevsimde.

Kapkara, elektrik yüklü bulutlar dolaşır gökyüzünde, saldıkları korku karartır insanın içini.

Uykudan uyanan bir kötülük sarar her yeri sanırsın.

Sonbaharda yaşamın sönüklüğü, yaşam ve ölüm yarışır; insan kendine soramadan edemez:

“Nereden geldim, nereye gidiyorum? Yaşam nedir? Niye geldik, niye gidiyoruz?..”

Günlerden bir gün, İblis’in içi daraldı, kendi kendine, mezarlığa uğrayıp ölümlerden birini uykudan uyandırırım da şöyle bir sohbet edeyim dedi. Düşündüğünü yaptı. Bir yazarın kabri başında dikilip seslendi:

“Hey! Bana kulak ver, kalk!”

Mezardan kaba bir ses yanıtladı:

“Neden kalkacaktım mezarımdan?”

“Kalkmalısın!”

"Hayır mezarımdan hiç kıyıldamam!"

"Sebeb?"

"Söyle bakalım, kimsin?"

"Beni tanıyorsun sanırım."

"Türk vali mi?"

"Ha ha ha... Hayır... değilim..."

"Belki de askeri komutansın?"

"Hayır... hayır... Yine çıkaramadın..."

"Ne bileyim, sen söyle kim olduğunu."

"İblis'im."

"Ha öyle mi, peki hemen geliyorum öyleyse."

Mezar taşı kıyıldadı, toprak yana çekildi ve yavaş yavaş adamın sadece kemikleri kalmış cesedi, yani iskeleti yerden çıkıverdi.

İblis ona:

"Günün şen olsun!" dedi.

Yazar:

"Selamına karşılık veremem."

Çok alçak bir sesle konuşuyordu ölü, iki kemik birbirine sürünüyor sanırdın.

İblis:

"Bak! Affedersin, aslında ben de sana selam vermek istemezdim."

"Önemli değil... ama bilmek istiyorum... beni neden çağır-dın?"

"Canım gezmek istiyordu, seni de katmak istedim, tek sebebi bu."

"Çok iyi... gerçi hava o kadar ahım şahım değil ama..."

"Üşümekten korkmuyor musun?"

"Hayır, hiç korkmuyorum... hayatta iken çok soğuk aldım."

"Evet... şimdi hatırladım... üşütüp hastalanmış ve sonra da ölmüştün."

Yan yana yürüdüler.

Yağmur hafif hafif çiseliyor, esen yel, içinde atan bir kalbi olmayan Yazar'ın iskeletinin bir tarafından girip öbür tarafından

çıkiyordu. Çukurlaşmış gözlerinden saçılan mavi bir ışık yolunu aydınlatıyordu.

Yazar, İblis'e sordu:

"Şehir merkezine mi gidiyoruz?"

"İstiyorsan neden olmasın, senin keyfine göre takılırız."

"İstemez olur muyum."

"Şehirde seni çeken ne var ki?.."

"İnsanlar!"

"Neden?"

"Nasil anlatayım... onlar için ne kadar çalışıp çırpındığımı bir bilsen."

İblis bayağı keyiflendi ve lafı aldı:

"Zavallı insan için mi?"

"Hem zavallı hem de mutlu!"

İblis omuz silkti.

Mezarlıktan çıkmışlardı, önlerinde geniş ve upuzun bir yol vardı, yolun iki tarafına büyük binalar dizilmişti. Yol karanlıktı, sokak lambalarının ışığı hayli solgundu.

İblis tekrar sordu:

"Anlat bakalım... haydi... Mezarda günlerin nasıl geçiyor, kendini nasıl hissediyorsun?"

"Alıştığım için fena sayılmaz, sessiz sedasız ve rahat bir yaşam var, ama başlangıçta alışincaya dek çok zorluk çektim; tabutumu çivileyen o eşek zat beynime de bir çivi çakmıştı. Biliyorum, yaptığı çok kötü bir şey değil ama çok zoruma gitti. Akımla birçok adamın işini bozuyordum, ondan dolayı beynimi bozdular, sonra da kurtçuklar üşüştü beynime. Yavaş yavaş yediler beni... çok yavaş."

İblis sözü aldı:

"Haklısın... öyle yerler... elden ne gelir... o zıkkım gibi acı olan et de başka türlü yenmez zaten."

"Ama biliyor musun, ölü bedenim çok etsizdi!"

"Halkınızı ezenler, etinizi çok sever değil mi?"

"Evet... doğru söylüyorsun, bilmez miyim, onlar etimizi, köyümüzü, her şeyimizi birlikte çok tez yiyorlar!"

"Sonbaharda mezar nasıl, nemli mi?"

"Evet... nemli... ama zamanla alışıyor insan. Yine de doğrusunu söyleyecek olursam, nemden çok o ahmaklardan muzdaribim, mezarları kontrol etmeye gelip benimkinin yanında durmaları zoruma gidiyor en çok. Ne zamandan beri ölü olduğumu bilmiyorum... artık zaman kavramını unuttum."

"Dört yıldır gömülüsün, beşinci yıla girecek."

"Öyle mi?"

Bu arada üç adam, Yazar'ın mezarının yanına gelip durdular. Biri adını okudu, "Böyle bir adı hiç duymadım. Yanılmıyorsam bu mezarda kimse yok," dedi.

İblis ilgilenmeyip devam etmiş, Yazar durup dinlemişti konuşmaları. Sonra hızlanıp yetiştii İblis'e:

"Nasıl anlatsam, çok zoruma gitti. Onlarca yıl ülkem için çalışıp çırpındım; bunca emekten sonra, mezarıma biri gelip böyle bir adı hiç duymadım, diyor. Üstelik sözlerinden anlaşıldığı kadarıyla mezarıma gömülü değilmişim... Böylesi şeylere dayanmak mümkün mü? Diğer adı duymuş, ama Türklere hizmet ettiğimi, cehennemi boylamam gerektiğini söyledi. Birincisi o zaman hatırladı beni; çok akılsız biri olduğumu, tüm yaşamımı ülkemin uğruna harcadığımı... bin bir sıkıntı içinde yaşayıp parasızlıktan öldüğümü, kitaplarımın Kürdistan'ın köy ve şehirlerinde okunup çok sevildiğini, ama ölülerin halkın sevgi ve övgüsünden habersiz olduğunu söyledi."

Şehre girdiklerinde İblis bir ses işitti ve yazara durmasını söyledi.

Yazar kulak kabarttı; yakındaki bir okulun öğrencileri yazanın bir şiirinden bestelenmiş bir şarkıyı söylüyorlardı. Çok mutlu oldu ve tekrar yürümeye başladılar.

Halk büyük kütüphanelerin önünde birikmişti, aralarına karıştı, altın ve gümüş suyuyla basılan kitaplarından birinin sergilendiğini ve halkın ışıltılı gözlerle yıldız gibi parlayan kitaba baktığını gördü.

İblis onu böyle mutlu görünce sevinerek:

"İstersen biraz daha yürüyelim," dedi.

Yazar:

"Hayır, istemiyorum, mezarıma dönmek istiyorum; ölümsüz

olduğumu gözlerimle gördüm."

Dönerlerken, onun şiirlerini okuyan ülkesinin çocuklarının

sesi hâlâ duyuluyordu.

LOKMAN POLAT

Hayalperest ve Su Perisi

Kimi insan yalan söyler, sonra uydurduğu yalana kendisi de inanır. Kimi insanlar da fantezi kurar, hayal kurar, sonra da bu hayal ve fantezileri gerçek sanır.

Sen de onlardan birisin. Sen hayalinde bir sevdalı yaratmıştın. Ona âşık olmuştun. Onu seviyor, gece gündüz düşünüyordun. Onu görmemiştin oysa, hâlâ endamından bihaberdin. Kalbinde neler olduğunu bilmediğin halde ona gönül vermiştin.

İçinden düşünürdün, "Sarışınlar, beyaz tenliler arasında bir esmer sevdim," derdin. Acaba kendisi de seni sever miydi? Sen de bilmiyordun. Hayali aşk ruhunu sarıp sarmalamıştı. Eskiden realist düşünceliydin, doğrulara göre hareket ederdin, sonraları iyice hayalperest olmaya başladın. Yaşamın gerçekliğine göre değil, hayallerine göre hareket ediyordun artık. Hayallerinle avunuyor, kurduğun dünyada hayallerinle baş başa yaşıyordun.

Hayalperestlik yaşama biçimin olmuştu, hayalsiz yaşayamıyordun. Hayali öyküler, romanlar ve şiirler yazardın, okuyanlar da gerçek sanırdı. Oysa bunlar gerçek değil, hayali yaratımlarındı. Gördüğün rüyaları yazıyordun, yazdıklarının rüya olduğunu söylemeseydin eğer, çoğu kişi gerçek sanırdı. Kurduğun hayallerin, fantezilerin gerçek olduğuna başta kendin inanmıştın çün-

kü. Ne iyi oldu da hayallerini şiire, öyküye, romana dönüştürdün ve Kürt edebiyat dünyasına bir zenginlik kattın.

Öyle bir hayalperesttin ki hayali bir esmer yaratmış ve ona âşık olmuştun. Oysa hayali âşığı olan esmer kız, beş bin kilometre uzağındaydı.

Yaşadığın şehir bol yeşilliği, park ve bahçeleri olan güzel bir şehirdi. Şehrin merkezinde küçük bir bahçe vardı. Ağaçları, gülleri, çimenliği ve havuzu olan bir bahçeydi. Fıskiyelerden akan suların sesinden çok hoşlanırdın. Her cumartesi oraya gidip öykü yazmayı alışkanlık edinmiştin, ilham geldiğinde de şiir yazardın.

Öylesine hayalperesttin ki bir de hayali "su perisi" yaratmıştın, onunla konuşuyordun. Su sesi, su perisinin sesini andırıyordu. Parka oturmak için gelenler, senin su ile konuştuğunu gördüklerinde, sana tuhaf tuhaf bakıyorlardı.

"Ne yapmalıyım" adlı öyküyü yazdığın gün, öyle kaptırmıştın ki kendini, zamanın nasıl geçtiğini anlamadın. Artık vakit çok geç, gece yarısı olmuştu; küçük parkta, havuz başında yalnız oturuyordun. Defteri, kalemi çantana koyup evine gitmek üzere su perisiyle vedalaşmak istedin. Geceleri parklarda suyu keserler, sen kesilen sudan habersizdin. Su sesinin gelmediğini fark ettiğinde çok sinirlendin. Havuzdaki suya göz atıp kulak kabarttın ki su perisi sesi olarak algılamak istediğin bir sesin kulağına gelmesini arzuladın. Su sesinden eser yoktu, ama yanı başında nazik, ince bir kadın sesi duydun. Az önce etrafına iyice bakınmış, fakat parkta, civarda kimseyi görememiştin. Öyleyse bu nazik ve ince ses nereden geliyordu?

Hayali su perisi yaratmıştın, varlığına da inanmalıydın. Nasıl ki hayali sevdalın esmer kıza inanıyor idiysen, su perisinin varlığına öyle inanmak isterdin.

Sesin geldiği yöne döndün. Sesin sahibini gördün. Genç, güzel, alımlı ve süslü bir kadındı. Sana neden seslenmişti, ne demişti bilmiyordun. Sen güzelliğini seyre dalmıştın. Ne şuh ve çekici bir kadın!.. Seyrederken, onu hayali sevgilin esmer kıza benzetir gibi oldun. Ama boyu, sarı saçları ve ıslıl ıslıl mavi gözle-

ri hiç de esmer sevgilinininki gibi değildi. Hayali sevgilinin saç ve gözleri siyah, teni esmerdi. Kendi kendine, "Bu esmer sevgilim değil, ama su perisi olabilir... Belki de sudan çıkıp yanıma geldi," dedin. Onun su perisi olduğuna inanmak istedin.

Kadın senden çakmak istedi; elindeki sigarayı yakmak istiyordu. Cebinden çakmak çıkarıp uzattın. Çakmağı yakınca, göğsünün üstünde mavi bir ışık göründü. Mavi ışığı gördüğünde gözlerin fal taşı gibi açıldı ve gözlerin ona kilitlendi. Kutsal ve sihirli bir ışık gibi göründü sana o mavi ışık. İçinden, "Muhakkak bu su perisidir," dedin. Aklını başından aldı, başın döndü ve kendinden geçtin.

Gözlerini açtığı anda, bir odadaydın. Yatakta uzanmış vaziyeteydin. Buraya nasıl gelmiştin? Seni odaya kim getirmişti? Hiçbir şey hatırlamıyordun. İçinden, "Herhalde burası periler evidir, beni buraya su perisi getirdi," dedin. Etrafına bakındın, kimsecikler yoktu. Yataktan kalkmak istedin, ama cesaret edemedin, yatakta öylece bekledin.

Bir süre sonra odanın kapısı açıldı. Beyazlara bürünmüş bir kadın girdi içeri. Huri ve peri misali bir kadın. "Cin, peri ya da cennetten gelen bir huridir mutlaka," diye düşündün. Onun şahane yapısını izlerken, yanına geldi. Elini alnına koydu, ateşini ölçtü ve sana:

"Geçmiş olsun! İyi görünüyorsun. Ateşin de yokmuş," dedi.

Şaşıırıp kaldın. Ne olmuştu ki sana da "İyi görünüyorsun," diyordu. Sordun:

"Ne oldu?.. Ben kötü müydüm, hasta mıydım ki şu an iyi görüneyim?"

"Bayılmıştın, tansiyonun düşmüştü," dedi.

"Ne tansiyonu? Neredeyim? Sen insan mısın, huri misin? Burası cennet mi, cennet hurisi misin?"

"Beni ne olarak, nasıl görmek istersen ben oyum. İnsan olarak görmek istersen insanım, huri ya da peri olarak görmek istersen peri ve huriyim."

"Evet, yüzde yüz sen bir perisin, su perisisin."

"Sağlığına niye dikkat etmiyorsun? Kendini aç bırakıyorsun."

"Ne açlığı? Aç olan kim?"

"Açtın... Bu yüzden başın dönmüş, tansiyonun düşmüş."

"Yazı yazıyordum. Yazıyla meşgul olduğumda kendimden geçerim. O yüzden bir şeyler atıştırmak veya başka bir şey yapmak aklıma gelmiyor. Yazı yazdığım zamanlarda başka âlemlerde olurum."

"Evet, yazarlar böyle olur."

"Eğer su perisi olmasaydın, yazar olduğumu nereden bilecektin. Ben su perisi ile konuşuyordum, ona yazarlığın çile ve dertlerinden bahsediyordum."

"Uluslararası PEN Yazarlar Kulübü kimliğine baktım. Oradan anladım yazar olduğunu. İstersen bir dene, kalkabiliyorsan mutfağa gidelim. Yemek yeriz."

Yataktan kalkman için sana yardımcı oldu, birlikte mutfağa gidip yemek yediniz. Yemekten sonra salona geçip oturdunuz. O, masaya içecekler, meze, fındık, çekirdek koydu. Birlikte şarap içtiniz. Sana başından geçen evliliğini, yalnızlığını ve başka birçok şeyi bir bir anlattı. Sen dinliyordun. Ama onun anlattıklarını onun gerçekliğine göre değil, kendi hayallerine göre yorumlayıp anlamlandırıyordun. Anlattıkları sana hayal gibi, öbür dünyada, yani canlılar dünyası, insanoğlunun dünyasında yaşanmış gibi geliyordu. Oysa siz şu an cennetteydiniz ve o da sana cennette sunulan bir huri idi.

Birlikte içip epey sohbet ettikten sonra, gidip uyuması gerektiğini söyledi. Üstündekileri çıkarıp çıırılçıplak kaldı. Sen de soyundun. Yatak odasına geçtiniz. İki kişilik olan geniş yatakta kucak kucağa uzandınız. Kucağındaydın, ama ne yapacağını bilemiyordun. Öylece kalakaldın. O seni sevmeye başladı, dudaklarını öptü ve bir ceylan gibi üstüne çıktı. Öylesine neşeli oyunlar oynayıp coşkunca sevişti ki, sen şehvetten mest oldun.

İkiniz de mutlu mutlu uykuya daldınız. Sabahleyin birlikte uyanıp kalktınız. Birlikte kahvaltı yaptıktan sonra, o çıkmak için hazırlanmaya başladı. Sana:

"Hangi semtte kalıyorsan, seni oraya bırakayım," dedi.

Bu sözlerini sahici bulmak istemiyecektin. Kendini cennette

sanıyordun, cennetin başka bir yerine de gitme isteğin yoktu.

"Burada kalıyorum, yerimden memnunum. Eğer sen istiyorsan git, biraz cennet bahçesinde dolaşıp gel."

"Eğer gitmek istemiyorsan, yanımda kalmak istiyorsan, kal; ama benim çıkmam lazım, akşama dönerim," dedi.

O, senin hâlâ kendine gelemediğini ya da tam iyileşmediğini sanıyordu. Zaten yalnızlığını gidermek için yanında kalmanı da istiyordu. Evden çıkıp gitti. Yalnız başına kaldın. Mutfakta oturup sütlü kahve pişirdin, kalem ve defteri çıkardın çantandan, sigarayı yaktın ve her günkü gibi yazmaya başladın. Akşama kadar kahve ve sigara içip yazı yazdın.

Akşam olunca geldi. Elinde bir buket gül vardı. Gülleri görünce sevindin. Elinden aldın. Teşekkür ettikten sonra, gülleri kokladın. Çok nefis kokuyorlardı. Kendi kendine söylendin:

"Şu cennet gülleri de ne güzel kokuyor."

O gece de birlikte olup nefis bir gece geçirdiniz. Sevişirken sarı saçları, mavi gözleri dikkatini çekti. Ona, "Saçların sarı, gözlerin mavidir," dedin.

"Evet, sarı saçlar, mavi gözlerden hoşlanmıyor musun?"

"Allah öbür dünyada muradıma erdirmedi, bu dünyada da erdirmedi."

"Neden?"

"Esmer, kara gözlü, kara saçlı seviyordum. Keşke Allah burada sevdiğime benzer birini nasip etseydi."

"İyi, o halde Yüce Allah'tan niyaz edeceğim, sana öyle bir huri versin."

O gece de mutlu mutlu uyudunuz. Ertesi gün tekrar gitmek isteyip istemediğini sordu. Kalmak istediğini söyledin. O gün de akşama kadar kahve, çay içip yazı yazdın, ama bir kez olsun kendi kendine, "Madem cennetteyim, o halde kime yazıyorum?" diye sormak geçmedi aklından.

Akşam kadın geldi, ama onu tanıyamadın. Onu görür görmez, "A ha! Allah isteğimi yerine getirdi, işte esmer, kara gözlü, siyah saçlı bir huri!" dedin. Sana selam verip hal hatır sordu. Sesi önceki hurinin aynısıydı, ama şekli şemali, saç, gözleri eskisin-

den farklıydı. Seninle biraz sohbet ettikten sonra gülerek:

"Beni tanımadın mı?" dedi.

"Hayır, seni ilk kez görüyorum, nereden bileceğim? Burada binlerce huri var..."

"Ben dünkü hurinim."

"Deme ya... Bu saç ve gözler kime ait peki?"

"Senin için saçlarımı boyadım ve gözlerime lens taktırdım. Makyaj yapıp esmerleştirdim ki isteğin yerine gelsin."

Bu sözlere inanmak istemiyordun. "Tamam anladım, boyamakla saçlar kararır, gözlerin ve beyaz tenin nasıl karardı peki?"

O gece de birlikte oldunuz. Ama bu gece, diğer gecelerden çok daha iyiydin. Kendini sevgiline benzeyen kara gözlü, siyah saçlı, esmer ve sevimli hurinin koynunda hissediyordun. O nedenle çok mutlu ve neşeliydin. Ertesi gün işe gitmedi:

"Böyle olmaz. Üç gündür buradasın, senin işin gücün yok mu," dedi.

"Hayır, çalışmıyorum. Tek işim yazı yazmak. Onu da burada yapıyorum zaten."

"Ama burada, bu şekilde kalamazsın. Mutlaka eşin, dostun, çocukların olmalı. Üç gündür senden haber alamıyorlar, çok merak ediyorlardır."

"Hayır, bekârim. Merak edecek hiç kimsem de yok."

"Tamam da evin vardır herhalde. Evine gitmelisin. Haftada bir görüşürüz."

"Evim var da nasıl gidebilirim ki, ulu Tanrı ruhumu geri mi yollar? Doğrusu iyi olurdu eğer geri yollasaydı. Bir yayınevine kitabımı vermiştim, merak ediyorum, acaba kapağı nasıl yaptılar? Ebadı ne kadar?"

"Allah'tan izin aldım, seni geri yollayacak. Seni ben götüreceğim."

"Öyleyse ruhumu tekrar o parka bırak."

Gece yarısına kadar birlikte kaldınız. Kadın kimileyin ciddi kimileyin de senin dalgana göre konuşuyordu. Biraz içtiniz. Senden özür diledi. İlk gördüğünde dikkatini çeken mavi ışık, گردanında duran pırlantanın ışığı idi. Baygın düştüğünde, hastaneyi

aramış, hemen ambulans gelmiş. Hastaneye götürmek üzere, seni ambulansa almış hemen. Ambulansta görevliler tansiyonunu ölçüp kadına, "Korkulacak bir şey yok, tansiyonu çok düşmüş," demişler. Böyle olunca kadın seni hastane yerine evine götürmüştü. Sonradan yaptığının iyi bir şey olmadığını anlamış. Ama yalnızlık canına tak ettiği için, bu yola başvurmuş. Bundan dolayı da senden özür diliyordu. Sen de ona, "Ne özrü canım..? Asıl benim sana teşekkür borcum var. Beni cennete getirdin ve hoşça vakitler geçirttin. Bu üç gecenin tadını ve güzelliğini nasıl unutabilirim ki..."

Gece yarısı, karanlık bir anda seni o parkın yakınına bırakarak vedalaşıp ayrıldı. Sen oradan evine gittin. Sonra tekrar her hafta parka uğrar oldun, ama artık ne su perisinin sesi duyuluyordu, ne de üç gece birlikte olduğun huriyi görebildin. Su perisi ve cennet hurisini bir daha görmedin; tekrar esmer sevgilinin hayaliyle yaşadın.

M. ALÎ K.

Kelle Paça

Gemşo, avlunun kapısından içeriye adım attığında, eşı Nûrê çoktan ocağın altına odunları atmış, ateşı hazırlamıştı. Kazanı, doğrama tahtasını ve bıçağını da ocağın yanı başına koymuştu. Eşine, "Kolay gelsin," dedi ve çuvalı elinden aldı. Gemşo, "Acele abdest almalıyım ki öğle namazını kaçırmayayım," dedi, sonra doğrudan odaya geçti.

Nûrê, büyük kızına seslendi, babasının ibriğine su doldursun diye. Sonra da çarçabuk çuvalın ağzını açtı. Çuvalın ağzını açar açmaz avluyu kelle paça ve işkembe kokusu sardı.

Evin köpeğı Beşo bile kokuyu almış olmalı ki çöplükten seğirterek avluya geçti, Nûrê'nin önünde durup kuyruğunu salladı.

Evin kedisi de sabahtan beri elinden kaçırdığı fareyi ahırda arıyordu, ama hâlâ yakalayamamıştı. Çok da acıkmıştı. O da kelle paça kokusunu alınca, fareyi aramaktan vazgeçip dosdoğru içeri geldi... Ama gelişine bin pişman oldu. Beşo'dan güç bela kurtardı kendini. Gerisin geri ahıra dönüp faresini aramaya koyuldu. Ama gelmekle Beşo'yu da kismetinden etti; sinirlenen Nûrê, Beşo'nun beline koca bir taş fırlatıp avludan kovdu.

Nûrê, koyunun baş ve ayaklarını ocağın alevinde iyice ttsledi. Sonra da tahtanın üstünde, bıçakla iyice kazıdı; kelleyi parçaladı, kızından da yıkamak için su istedi. Bu işi kısa bir

zamanda, yaklaşık yarım saatte bitirdi. Geriye bir tek pişirmesi kalmıştı...

Ama koyunun iškembe ve bağırsakları temizlenmemiş duruyordu. Zaman geçtikçe, sıcaklığın etkisiyle iyice kokutuyordu ortalığı. Nûrê iškembe ve bağırsakları plastik bir leğene koyup kızının omzuna yükleyerek yıkasın diye çeşmeye yolladı. Böylece, bir akşam yemeği daha garantiye alınıyordu.

Nûrê kilere geçti. Yarım leğen bulgur doldurdu çuvaldan ve avluya döndü, sofada oturarak fare pisliği ve bulgurdan sayılmayan diğer şeyleri ayıklamaya başladı. Bu arada iki küçük çocukları da oyunu bırakmış, eve gelmişlerdi. Her ikisi de annelerinin yanında oturup yardım etmeye başladılar.

O gün neşesi yerinde değildi Gemşo'nun. Nûrê kocasının keyifsiz olduğunu anlamıştı ama, sebebini bilmiyordu. Eve geldiğinden beri kimseyle konuşmamıştı. Hava serinlemesine rağmen, dışarı çıkmamıştı. Nûrê içinden, "Bir derdi var bu adamın!.. Ama ne olabilir ki?.." diye geçirdi.

Akşam olmuş yemek zamanı gelmişti. Nûrê sofrayı kurmuş, bulguru bir leğene koyup üzerine de eti serpiştirmişti. Ama Gemşo hâlâ odadaydı. Nûrê yemeğe çağırmak için yanına gitti.

Gemşo, bir kilim üzerine uzanmış, başını yastığa koymuş dalıp gitmişti. Nûrê sordu:

"Neyin var? Niye keyfin yok? Şeytan kulağına kurşun, hasta mısın yoksa?"

Gemşo biraz kızarak, "Hayır! Hasta değilim; rahat bırak beni!" dedi.

Nûrê korkarak, "Yemeğini içeriye getireyim mi?" dedi. Ama Gemşo, "Hayır! Şu an iştahım yok, bana biraz ayırırısın," dedi.

Nûrê çocukların yanına döndü, bir de ne görsün; iki ufaklık nerdeyse kaşıklarla birbirlerinin kafalarını kıracaklar. Her biri koyunun dilinin bir ucundan tutup çekiştiriyordu. Biri, "Dil benim payıma düştü," diğeri, "Hayır, benim!.." diyordu. Eğer anneleri, "Dil babanızın payı!" demeseydi, büyük bir kavga başlayacaktı aralarında. Ama annelerinin bu sözlerini duyunca, zıtlaşmayı bırakıp, paylarına düşen koyunun ayaklarını kemir-

meve başladılar.

Karanlık iyice çökünceye kadar Gemşo içeride kaldı. Ama yazın bu sıcağında, bu saatte içerinin sıcağı ve kokusu dayanılır gibi değildi. Kalkıp dama çıktı, yatağa uzandı.

Nûrê sofrayı toplayıp, çocukları uyuttuktan sonra kocasının yanına oturdu. Gemşo, yaslanmış sigara içiyordu; yavaş yavaş ama derin nefesler çekiyordu. Nûrê dayanamadı, sordu:

“Bugün niye böyle keyifsizsin?”

Gemşo eşine döndü ve sert bir bakış fırlattı:

“Nasıl neşeli olayım ki millet keyif mi bırakıyor!”

Nûrê, “Ne oldu? Birileri ile kavga mı ettin?”

Gemşo son bir nefes aldı sigarasından, izmariti yere sürttü ve sonra öfkeyle:

“O Ehmed köpoğlusı; karakol kasaplığını elimden almak için, bir aydır karakol komutanının peşinden seğirtiyor. Bugün, elinde bir karton Samsun sigarası ile çavuşun yanına geldi ve durmadan çavuşa bir şeyler fısıldadı.”

Böyle deyince, birden Nûrê’nin nevre döndü. Bir yıldır, eşi karakolun et işlerini almıştı, o zamandan beri durumları bir hayli düzelmışti. Gemşo haftada bir gidip askerlere bir koyun kesiyor, ücret olarak da koyunun kelle ve içkembesini alıyordu.

Eskiden eti, iki ayda bir ya yerlerdi ya yemezlerdi... Ya şimdi öyle mi... sofralarında artık her hafta et bulunur olmuş, sofraları kasaplık işleri sayesinde epey zenginlemişti.

Köyde iki parça tarladan başka hiçbir şeyleri yoktu. Bu iki tarla da onları hiç mi hiç geçindiremiyordu. Eşinin getirdiği kelle ve paçaları iki haftada bir konu komşuya satıp evin eksiklerini gideriyorlardı. Kısacası karakol kasaplığı onlar için son derece önemliydi. Bu işin ellerinden gitmesi onlar için tam bir felaketti. Dünyada her şey olabilirdi, ama bu işin elden gitmesi asla!..

Nûrê boğuk bir sesle, “Bizim Fatım’ın Ehmed’inden mi söz ediyorsun?”

Gemşo, “Hayır, hayır! Bu, Doymazlar köyünden. Bizim gibi fakir de değil üstelik, iki yüz dönümden fazla tarlası var.”

Nûrê, “Hay evine altı top düşsün!.. Bu kadar tarla sahibi olma-

sına rağmen, gözü bir kellede..." dedi, ama yetinmedi, içinden ona binlerce beddua daha etti.

İkisi de gece geç saatlere kadar uyuyamadılar. Sonra yıldızları saymaktan gözleri yorulan Gemşo uyuyakaldı. Nûrê kendini zorladı da ancak bir saat sonra uyudu...

Nûrê, rüyasında çok karmaşık olaylar gördü: Kâh çocukların yanındaydı, kâh kocasının yanında... Bir defasında da çeşmede kelleyi yıkarken, köpek gizlice gelip başını leğene soktuğu gibi koyunun kellesini dişlerinin arasına alarak kaçırdı. Nûrê, köpeğin kelleyi kaçırdığını görünce, yiğitliği elden bırakmadı, eteklerini ağzına alarak kovalamaya başladı köpeği... Köpek onu köyün dört bir yanında dolaştırdı... Köpeği öyle kolayca bırakır mı Nûrê... Köpek, Nûrê'nin vazgeçemediğini anlayınca, dağın eteklerine doğru koştu, ama Nûrê onu kovalamaya başladı... Rüyasında tan vaktine kadar köpeği kovaladı. Sabah uyandığında, kendisi de geceki performansına şaşırıp kalmıştı!

Buna karşın Gemşo'nun gördüğü rüya çok açıktı. Gemşo ekin biçmekten geliyordu. Çok aç ve yorgundu. Eşi o gün getirdiği kelleyi pişiriyor, bir yandan da sofrayı kuruyordu. Gemşo sofrada bir kusur görmedi. Koyunun pişmiş kellesi, ağzına kadar dolu olan leğende bulgur pilavının üstünde duruyordu. İki ayak ve dil de kellenin yanındaydı, Nûrê ekmeği, soğanı da unutmamış, onları da sofraya koymuştu. Gemşo sofrayı böyle hazır halde görünce ağzı sulandı ve hızla elini kelleye götürdü. Ama eli boşta kaldı. Adeta biri çekiyormuş gibi sofraya ondan uzaklaşıyordu. Gemşo, sürünerek sofrayı kovaladı. Ama o kovaladıkça, sofraya daha da uzaklaşıyordu. Başını yukarı kaldırdığında, bir de ne görsün; sofrayı tutup önünden kaçırان Ehmedo idi. Ehmedo sofraya ile birlikte odadan çıktı. Gemşo da onu kovaladı; kapıdaki asker süngüsünü onun göğsüne dayayarak itekledi. Gemşo sırtüstü yere düştü ve yataktan sıçradı.

Gemşo kendine geldiğinde, yataktan yere yuvarlanmış olduğunu gördü. Ayağa kalkıp kelimeî şahadet getirdi. O an çok acıktığını hissetti. Doğruca mutfağa gitti, tencerenin kapağını kaldırdı, eşinin ayırdığı yemeği yedi.

Sabahleyin Gemşo bir karton Samsun sigarası alması için eşini Çelo'nun dükkânına yollamaya kalkınca Nûrê kocasına dönüp, "Yahu dünyanın parası tutar bir karton Samsun! Tüt-
nün var, onu niye içmiyorsun ki?"

Gemşo başını salladı; "Kadın sen deli misin yahu! Kendime Samsun sigarası alır mıyım hiç! Ne sandın, ben ağa ya da milyonlar mıyım ki! Gelecek hafta karakol çavuşuna götüreceğim, belki gönlünü alırım da kasaplığı elimden almaz," dedi.

Nûrê avludan dışarı çıkmadan önce, Gemşo yüksek sesle, "İstersen teklif et, eğer Çelo razı olursa, ona sigaralar yerine bir kelle veririz; sen öyle de bakalım..." diye söylendi.

Nûrê, "Razı olacağından eminim ve istersek belki üstüne biraz para da verir. Bir kelle iki karton Samsun eder," dedi.

Bir hafta sonra, çarşamba günü, Gemşo sabahın köründe uyandı. Namaz kıldıktan sonra giyinip bir yudum suyla bir lokma ekmek yedi ve sigara kartonunu koltuğunun altına yerleştirip karakolun yolunu tuttu.

Köyle karakol arası yaya olarak yarım saatti. Gemşo büyük adımlarla hızla yürüdü; geç kalmamalıydı.

Tez ulaştı karakola. Bahçe kapısından karakola girdiğinde ikircikliydi. Önce gidip çavuşun sigarasını mı vermeliydi, yoksa işini bitirdikten sonra mı çavuşa uğramalıydı... O bu halde iken, bir ses onu yerinde titretti. Gemşo hemen tanıdı bu sesi; kesilmekte olan bir koyunun sesiydi. Koyunların kesim yerine doğru koşmaya başladı; kesim yerine yaklaştığında bir de ne görsün! Yerinde donakaldı... Bir asker koyunu bağlamış başında bekliyor. Ehmedo da daha Gemşo'nun teri kokan kasaplık önlüğünü takmış, elindeki bileme demiri ile bıçağı bileliyordu. Ehmedo, Gemşo'yu görünce gülümsedi ve meleyen koyuna doğru gitti.

Gemşo kızgın bir sesle kendisiyle konuşulduğunu fark edince, kendine geldi. Çavuş ona dik dik bakarak Türkçe, "Sağır mısın! Dört kezdir sana sesleniyorum," diyordu. Gemşo bakışlarını koyundan ve Ehmedo'dan ayırmadan, çavuşa, "Bağışla beni efendim! Sesinizi duyamadım," dedi.

Çavuş, Gemşo'nun koltuğunun altındaki Samsun kartonunu

görmüştü. Çavuş, "Oğlum vallahi mert bir adammışsın. Kimse-
lerin iyiliği altında kalmak istemiyorsun," deyip Gemşo'nun ona
sigarayı uzatmasını beklemeden, kendisi alırken, "Bunları benim
için getirdin değil mi?" diye usulen sordu.

Gemşo, "Evet, sizin için getirdim onları..." Ama daha sözü-
nü tamamlamamıştı ki Ehmedo bıçağı koyunun boğazına attı.
Gemşo'nun elleri gayri ihtiyari boğazına gitti; Ehmedo koyunun
değil de onun boynunu kesiyor sanırdın. Gemşo Çavuş'a bir şey
söylemek istedi, ama Çavuş uzaklaşmıştı. Ne yapacağını bilemi-
yordu.

Her şey ayan beyandı. Bundan sonra, Ehmedo karakolun
kasaplığını yapacaktı. Aklına gelen tek şey, bir an evvel buradan
uzaklaşmaktı, öyle de yaptı.

Dönüş yolunda Gemşo, hiçbir şey düşünmek istemiyordu,
ama Çelo'ya olan sigara borcu bir türlü aklından çıkmıyordu.

MUSTAFA ACAR

Mehtapta lm

Gece yarısını çoktan geçmişti. Almast hâlâ uyanıktı. Uykusuzluktan yorgun ve bitkin düşmüştü bedeni. Başını yastıktan kaldırdı. Boş gözlerle sağı solu inceledi. Oda loştu. Dört çocuğu mışıl mışıl uyuyordu. En küçüğü, yorganı tekmeleyip atmıştı üstünden. Almast yorganı iyice sıyırıp yana itti, ayağa kalktı. Oda soğuktu, hafifçe titredi, gidip çocuğun üstünü örttü.

İki adımda pencere kenarına geldi. Perdeyi araladı, dışarıyı izledi bir süre. Gökyüzü przszdz, on drdndeki ayın asılı olduğu göğün derinliğinde, evrene bakıyordu. Her yeri bembeyaz yorganıyla örten kar, ayın ışığıyla parlıyordu. Gmşs bir aydınlık vardı dışarıda... Sokak lambaları ay ışığında mecalsiz kalmışlardı adeta. Huzur veren bir sessizlik vardı. Tüm canlılar derin bir uykudaydı. O ayazda; beyaz kar yapayalnızdı. Belli ki ertesi gün don olacaktı... Don ocuklar için cennettin ta kendisiydi, sabahtan akşama kadar kaydırak kayacak, yemek yemeyi bile unutacaklardı. Burun uçlarının havuç gibi kızarması umurlarında mı olur sanırsınız... okul... ev işleri... ne gezer...

Soğuğa dayanamayan Almast pencerenin kenarından çekili-verdi... Perdeyi düzeltip yatağa döndü. Yorganı alıp iyice sarınıp sarmalandı. Uyumak istiyordu, yatak ısınınca mayıştı biraz, derken uyuyakaldı.

Çok geçmemişti ki birden irkildi. Yatağa oturdu, kulak kabarttı, ama dışarıda ses seda yoktu. Sessizlik adeta ses gibi geliyordu ona son zamanlarda. Yaklaşık beş aydır yaşadıkları bunlardan ibaretti. Eşi, aziz varlığı, çocuklarının babası, ona ulakla haber yollamıştı:

“Geleceğim, ya bir kış gecesi ya da başka bir vakit. Gamlanıp üzülme!..”

Bu haberi aldığından beri, zehir oluyordu geceleri. Uyuyamaz olmuş, geceler kâbusa dönmüştü. Sabahlara kadar yatakta kıvranıp söyleniyordu:

“Geldiğinde uyanık olmalıyım. Kapıda bekletmemeliyim onu. Etraf muhbir ve kötü insanlarla dolu. Üstelik evimiz karakola çok yakın. Gelişini hiçbir göz, hiç kimse görmemeli, hiçbir yaratık hissetmemeli gelişini...”

Bazen kötü kötü senaryolar geçiriyordu aklından. “Ya görürse geldiğinde? Benzetirlerse! Hayır olamaz!.. Olamaz...”

Bu kötü düşüncelerinden sıyrılmak için, kendi kendisiyle savaşıp duruyordu. Bu yoğun düşüncelerden sonra daha da bitkin düşüyor, soğuk terler basıyordu. Elbisesi yapış yapış oluyor, iki kaşının orta yerine bir sancı gelip konuyor, uzun bir süre de orada durup eziyet veriyordu.

“Ya bu gece gelirse?..”

Dışarıdaki parlak ayı hatırladı. Her tarafı ısılatan ayı. Azıcık kendine geldi. “Bu gece de geleceği yok,” düşüncesiyle tekrar yatağa uzandı. Bu kez dayanamadı uykusuzluğa, dalıp gitti gözleri...

Önce köpek havlamaları duyuldu. Dört bir yandan geliyordu sesleri. Uzun uzun havlamalar... aralıksız... gittikçe de sayıları artıyordu köpeklerin. Kasabada ne kadar köpek varsa; tazi, enik, avcı köpeği ve diğerleri... aralıksız havladılar.

Almast bu seslerle uyandı. Ayağa kalktı. Hızla pencere kenarına gitti, sokağı inceledi. Dikkat çekici bir şey çarpmadı gözüne. Mehtabın altında uzanıp uzanıp sokak ıpıssızdı.

Öyleyse bu köpek havlamaları da neyin nesiydi, hangi kuyruğun acısıydı. Kasabaya kurtlar inmiş olabilir miydi acaba? Olabi-

lir. Kurt... Etrafta, civarda, dağlarda, vadilerde yeşillik ve orman mı bıraktılar sanki?..

Tam o esnada silah sesleriyle irkildi Almast. Pencere, perde, oda, Almast ve çocuklar, her şey hep birden sarsıldılar. Çocuklar da uyanmıştı. Çocukların en küçüğü ağlamaya başladı. Almast kucakladı onu, göğsüne bastırdı, sıkıca sarıldı, yanaklarından sayısız öpücük aldı. Çocuğun gözyaşlarının tuzunu hissetti ağzında. Dokuz yaşındaki kızı ürkek ve alçak bir ses tonuyla annesine sordu:

“Ne oldu yine anne?”

Annesi, yavaş ve heyecanlı bir ses tonuyla yanıtladı:

“Bilmiyorum şeker kızım! Sanırım uğursuz bir gece, her zamanki gibi... Siz merak etmeyin ve hemen uyuyun.”

Bir süre sessizce durdular. Silah sesleri, köpek havlamaları gittikçe artıyordu. Arada bir insan çığlıkları duyuluyordu. Kız yatağında duramıyordu bir türlü, kıvranıp duruyordu, annesine doğru kaydı ve korku dolu bir ifadeyle:

“Nasıl uyuyabiliriz ki anne?”

Önce yanıtlamadı annesi. Seslere kulak kabartmıştı. Sesleri birbirinden ayırt etmek, tanımak için çabalıyordu. Ama ona ipucu olabilecek bir şey duyamadı. Sesler bir ip yumağına dönmüşlerdi adeta, karman çorman, darmadağın bir yumak... Başı ve sonu belli olmayan...

Kızına döndü sonra, saçını okşadı merhametle ve söylendi:

“Uyuyamıyorsanız bari sessiz durun. Duymuyor musunuz Allah aşkına, dışarısı mahşer gibi. Kim bilir sokaklarda kaç ölü var, kaç ev yıkılıp yıkıldı Allah bilir! Susun! Çıt çıkmasın, anladınız mı?..”

Ama kızı hıçkırarak ağladı ve onca zamandır kafasını kurcalayan soruyu birden annesine soruverdi:

“Babam da olabilir mi bu çatışmada anne?”

Almast'ın ağzı kurudu, boğazı düğümlendi. Uzun bir süre sustu, sonra ağlamaklı bir sesle yanıtladı:

“Porkurê! Ben Allah'ın aptalı, nereden bilebilirim ki?”

Kızın sorusu bir ok gibi saplanmıştı yüreğine. Bedeni titredi.

Düşünceleri iyice karmakarışık oldu. Ket vurduğu düşünceler, kızın sorusuyla yeniden beynine üşüştü.

Evin dış cephesine değen birkaç mermi patırtısı duyuldu o arada. Çocuklar annelerine iyice sokuldular. Pencereden bir mermi girdi, karşiki duvara saplandı. Duvarın çamurdan sıvası sapır sapır döküldü. Oda şiddetle sarsıldı. Art arda geldi mermiler. Sınırsız sayıda mermi sıkılıyordu. Kerpiç duvarlara mermiler patır patır saplanıyordu. Her taraf toz duman içinde kalmıştı. Odadaki kısık ışık söndü.

Almast civcivlerini korumaya alan bir tavuk misali duruyordu odada. Adeta altına almıştı onları. Çocuklarla birlikte o da ağlamaya başlamıştı. Uzun bir süre öylece beklediler. Silahlar sustu sonra. Köpekler ise havlamaya devam ediyordu.

Almast kalktı çocukların üzerinden. Bir bir dokundu onlara, yokladı her taraflarını. Yara bere yoktu. Üstündeki tozu toprağı silkeledi. Pencereye doğru gitti. Tuzla buz olmuştu evin tüm camları. Almast'ın ayakları altında gacı gücür ediyorlardı. Perdeyi aralayıp sokağa baktı. Güneş doğmak üzereydi.

Sokağı inceden inceye taramaya çalıştı. Gördüğü manzara dehşet vericiydi. Eli ayağı tutuldu, kanı geri çekildi adeta. Sokağın ortasında boylu boyunca yüzü koyun yatan bir adam vardı. Başına dikilen iki özel tim elemanı onu tekmeliyorlardı. Yaralı görünen kişi ise hiç kımıldamıyordu.

On-on beş kadar karakol köpeği de kuyrukları üzerine oturmuş, ağızlarını yalıyorlardı.

Gayri ihtiyari bir çığlık attı Almast. İncecik geceliğiyle dışarı fırladı. Ay ışığıyla aydınlanan sokakta olanca gücüyle karın üzerinde uzanmış adama ve başında bekleyen özel timlerle köpeklerle doğru koştu. "İmdaaat!" çığlıkları gecenin karanlığını delip köpek havlamalarına karıştı.

Özel timler Almast'a doğrulttular silahlarını. Köpekler ayağa dikilip ansızın yarı çıplak olan Almast'a hep birlikte saldırdılar.

Yanlarına varmasına çok az bir mesafe kalmıştı oysa. Olmadı, başaramadı. Köpekler kestiler yolunu. Kimi baldırını, kimi karnını dişlemeye başladı, sonunda yere yıktılar. Üzerine üşüşerek

çekiştirdiler.

Bir süre sonra Alamst'ın inleyişleri kesildi. Birkaç kez kımıldıadı. Sonra cansız bir bedene dönüştü.

Sokakta yatanın eşi olup olmadığını öğrenemeden!..

Köpekler artık rahatça dişliyorlardı bedenini.

İki özel tim elemanı, mutlu ve mağrur bir şekilde cansız yatan bedenini izledikten sonra, köpeklerin yanına geldi. Bir süre yakından da izledikten sonra köpekleri kenara çektiler. Almast'ın bedeni paramparça olmuştu. Boğazını hurdahaş etmişlerdi. Yüreği ve diğer iç organları karın üzerinde duruyordu.

Bedeni hâlâ kanıyordu. Almast'ın üzerinde uzandığı kar, kanını çekiyordu. Beyazlığını terk eden kar kırmızıya boyanıyordu.

Özel tim elemanları, Almast'ın cesedi üzerine eğildiler. Biri bacağıının tekini kaldırıp yana aldıktan sonra etek altına baktı, pis bir gülümseme yüzünü kapladı. Sonra bıraktı bacağıını. Postalıyla ezdi. Arkadaşının koluna girdi, karakola çekip götürdü.

Postallar, karın üzerinde kırmızı bir kalıp çiziyorlardı.

Köpekler de kanlı ağızlarıyla onları izlediler.

Almast'ın kızı, kardeşleriyle birlikte pencereden olanları izliyordu. O kadar ağlamışlardı ki artık sesleri tamamen kısılmıştı. Hıçkırıklardan başka bir şey duyulmuyordu.

Pencere kenarında duran kardeşlerden en küçüğü, boyu yetişmediği için olanları göremiyordu...

NÛREDÎN ZAZA

Gulê

Köylüler Reşo'nun köy odasında oturmuş, sohbet ediyorlardı. Düşman bir adımlık mesafedeydi. Şadiler köyü, çok yakında ata baba toprağına dahil edilecekti.

Herkes düşünüp bir çare arıyordu. Gökyüzü kara bulutlarla kaplıydı. Dağın doruğı, karanlık geceyi daha bir ürkütücü kılıyordu. Ansızın şiddetli bir darbeyle açılıverdi kapı; dağların kralı cesur yürekli Qoço, sekiz fedaisi ile içeri girdi. Giysileri ıslaktı, tüfeklerinin namlusundan su süzülüyordu. Köylüler bir ağızdan haykırdı:

"Cesur yürekli Kürt! Kürdistan dağlarının mağrur lideri emret!"

Qoço oturmadı, ama odanın orta yerinde, muzaffer bir komutan gibi dikildi ve gür bir sesle seslendi:

"Ey köylüler! On beş yıldır hep günah işlerim. Günahsız kimseleri katleder, kötülük ederim. Balta girmeyen ormanlarda efsanelerim söylenir. Ama dünden beri adım anılmıyor artık. Belki hepimiz için bu gece, vatan toprağı üzerindeki son gecemizdir. Günahlarımdan arınmak için düşmanı ülke topraklarından atmaya yemin ettim."

Ocakta yanan odun ateşinin kızılığı duvarlara yansıyor.

* Porkurê: Kürtçede "Hay saçın kesile", yani yas tutasın anlamındadır.

Pola* etrafına göz gezdirdiyordu. Gözleri kamaşıyordu. Köylülerden kırk kişi birden ayağa kalktı:

"Biz de yemin ederiz, seninleyiz ey Kürt kaplanı!" dediler.

O sırada, kapı açılıverdi; ince, narin, şirin bir kadın rüzgârda savrulan bir yaprak misali içeri girdi:

"Ben de seninle gelmek istiyorum, ben de... Ey cesur yürekli!" dedi.

Köylüler pis pis gülerek bir ağızdan haykırdılar:

"Kahpê Gulê! Namussuz Gulê!"

* * *

Gulê o köydendi. Birkaç yıl önce, babası onu zorla evlendirmişti. Gulê bir gün tutup kocasını öldürmüş, dağlara vurup Qoço ile birlikte dolaşır olmuştu. Köylüler ona kem gözle bakıyorlardı. Ona hep küfreder, kapılarını yüzüne kapatırlardı. Qoço'nun korkusu olmasa belki de öldürürlerdi. Ne köylülerin hakaretleri, ne de Qoço'nun kırbaçları Gulê'yi bu yoldan döndürebilirdi.

Qoço onu kırbaçladığında, Gulê, "Döv beni kaplanım! Döv... Ellerin uyuşuncaya kadar, yoruluncaya kadar! Sen yaşamımsın! Sana kurban olayım, sensiz yaşayamam!" derdi.

Qoço ile birlikte dolaşmak, mağaralarda uyumak, karda kışta üşümek onun için büyük mutluluk kaynağıydı.

* * *

O gece Gulê yine ağlıyordu, ama nazik bedeninde bir yılan gibi kıvrılan Qoço'nun kırbacının acısından değildi. Gözüne uyku girmiyordu. Düşman saracaktı vatani... Mutlu günler onlar için geride kalacaktı. Hayal olacaktı her şey. Düşman toplarının sesi çok yakından duyuluyordu... Qoço'nun özgür dağları, düşmanın eline geçiyordu... Köyün kötü kadını, olanları ağlayarak düşünüyordu. Köyünü, ülkesini, dağlarını ve kaplanı Pola'nın özgürlüğünü düşmana karşı korumalıydı. Birden ayağa kalktı. Bir şey anımsamıştı. Uzun bir hançer aldı. Mağaradan çıktı. Düşmanın olduğu tarafa yöneldi ve kayboldu.

* * *

Qoço, köyün kırk genç yiğidi ile birlikte pusu kurmuştu. Günbatımı zamanıydı. Yüksek dağlarda, kızıl yarımay gönlü kırık bir halde yavaş yavaş doğuyordu. Top sesleri kesilmişti. Pola, dağlarına, yurduna büyük bir dikkat ve kederle baktı.

Yemin etmişti; on beş yaşından beri işlediği günahlarını, kendi elleriyle temizleyecekti, kendini affettirecekti, düşmanı ülke sınırlarından içeri sokmayacaktı...

Çelik yüreğinde özgürlük ateşi yanmıştı. Hiçbir zaman o geceki kadar ölüme sevdalanmamış, intikam almaya o denli heves duymamıştı.

Bir ara Gulê'yi hatırladı. Bu kadını seviyordu. Etrafına bakındı; bir gölge gibi onu takip eden Gulê'sini göremedi.

O esnada nöbetçilerden biri, "Bakın!.. düşman cephesinden biri bize doğru geliyor," dedi.

Gölge gibi yaklaşan kişi telaşsız ve korkusuz görünüyordu. Geleni tanıyan biri kısık bir sesle:

"Kahpe Gulê imiş!"

Başka bir köylü:

"Kahpe bizi tuzağa düşürdü! Kurşunla onu Pola! Düşmana yol gösterdi o!"

Qoço, suratını asıp kaşlarını çatmıştı. Sert sert bakıyordu ileriye doğru. Söylenenlere inanmış, köylülerin düşüncesine katılmıştı.

Gulê ne arıyordu düşmanın yanında? Demek ki yerlerini göstermişti... Kahpelik yapmıştı.

Qoço, kızıl ayın ışığında tüfeğini Gulê'ye doğrulttu:

"Al sana Gulê! Düşmandan önce, ilk kurşun sana nasip olsun..."

Kurşun, geceyi çığlık gibi yardı ve ince ipek gibi hedefini yere serdi.

Sonra Qoço ayağa kalkıp köylülere:

"Çabuk davranın arkadaşlar! Düşmanın mevzilerini ele geçireceğiz!" dedi.

Gittiler. Ama düşman direnmeden kaçtı. Kürtler mevzileri ele geçirdiler; her yer bomboştu. Yalnız odanın birinde tuhaf bir şey gördüler. Düşman kumandanının kellesi gövdesinden ayrılmış ve oda kana bulanmıştı. Yatakta kanlı bir hançer parlıyordu.

* * *

Qoço hançeri aldı, inceledi; bu hançeri Gulé'ye Qoço vermişti. Zabit'in sıkılı duran avucunda, Gulé'nin bir tutam sarı saç duruyordu.

Qoço yumruklarını dişledi. Dağları titreten kaplanı, ilk kezdir bir ağlamadır tuttu ve köylülere seslendi:

"Bana son günahı işlettiniz, kahpe Gulé'ye kalleşlik, kahpelik yaptık!"

Acılı, yaralı ve pişmanlık kokan bir ses tonuyla son sözünü haykırdı:

"Gulê! Sen borcunu ödedin, sildirdin günahlarını! Şimdi sıra bende Gulê! Benim sarı Gulê'm!"

Bir rüzgâr gibi elinde kanlı hançerle odadan fırladı, düşmana doğru koştu ve bir daha görünmedi.

* Pola: Qoço'nun lakabı olup Kürt kültüründe "cesur yürekli" anlamına gelir.

PERWÎZ CÎHANÎ

Hortlak

Köyün mezarlığının yakınına gelmişti. Mermerden yapılmış yüksek bir mezar taşı dikkatini çekti. Ay ışığında parlıyordu. Mezar taşına bakıyordu o an, ama aklına ölüm, kan, öldürmek ve katliam geldi.

Düşman, mevzilerini bombaladığında, arkadaşlarının bedeninin et ve kemik parçacıkları havada uçuşmuştu. Kendisi de onların farkında değildi. Kendine geldiğinde, çevresine bakınmıştı, büyükçe bir avluydaydı. Avlu perperişan, yaralı ve inleyip sızlayan insanlarla doluydu. Yüksek duvarlarına tel örgü çekilmiş bir avluydu. Yavaş yavaş aklı başına gelmiş ve esir düştüğünün farkına varmıştı.

Aylar ayları, yıllar yılları kovaladı. İki üç yıl düşmanın ordu-gâhında kaldı. Bir gece arkadaşlarıyla birlikte firar etti. Dünmüş gibi hatırlıyor, yüksek duvardan atladıklarında, ortalık ana baba gününe dönmüş, üzerlerine ateş yağdırılmıştı. Tabana kuvvet deyip olanca gücüyle kaçmaya başlamıştı. Yarası taze iken hissetmemişti. Ama yara soğuduktan sonra kalbine ok batmışçasına ağır sızılar hissederek bayılmış, gözlerini açtığında kendini bir çoban kulübesinde bulmuştu. Çobanın yaşlı annesi başucunda oturmuş, yaralarını sarıyordu...

Köyün bir ağızdan uluyan köpekleri düşüncelerini dağıttı.

Uzaktan köyün girişindeki evini gördü. Askere gittiği günü hatırladı... Bıyıkları yeni terleyen kardeşi Mahmut, ellerinden öpmüş ve, "Ağabey çabuk tezkere al!" demişti. O da Mahmut'un taze ayvaya benzeyen yanaklarından öpmüştü. Annesi arkasından bir tas su dökmüştü. Xanê de sırtını dönmüş, gözlerinden al yanaklarına doğru bahar yağmuru gibi dökülen yaşları yemeniyle silmişti.

Xanê'yi anımsadığında, düğünleri de geldi aklına. Askere gitmeden altı ay önce düğün yapmışlardı. Sağdıç, 'damat ağacı'nı* dikmiş, gelini attan indirdiklerinde, ağaçtan kopardığı kırmızı bir elmayı geline doğru fırlatmıştı. Havada kapmıştı çocuklar elmayı. Düşman mevzisine fırlattığı el bombası misali, paramparça olmuştu elma çocukların avuçlarının içinde.

Annesinin, Xanê'nin ve kardeşi Mahmut'un yüzleri, bir film şeridi gibi geçti gözünün önünden. "Ah ah, şu an Mahmut askere gitmiş olmalı, annem ve Xanê ise yalnızlar kim bilir..." diye düşündü.

Her ne kadar bu mermer mezar taşının kime ait olduğunu öğrenmeden oradan ayrılmak istemese de, kendini zorlayarak ayrıldı mezarlıktan. Ayaklarına değirmen taşı bağlanmış sanırdın. Güç bela yokuşu tırmanarak eve yöneldi. Gece yarısı olmuştu. Yavaşça avluya ilerledi. Kapı kilitliydi. Güçlülükle duvara tırmanıp içeri atladı. Belirsiz hislerle Xanê'nin odasına doğru yöneldi ağır adımlarla. Sundurmaya girdi, kapıyı açtı. Sundurma ay ışığına boğuldu. Hızla oda kapısını açtı. Otomatikman eli lambanın düğmesine gitti. Yaktı. Işığın yanmasıyla birlikte, karşı duvarda asılı olan çerçeveli fotoğraf gözüne çarptı. Fotoğrafa doğru yürüdü. Mahmut ve Xanê, karşılıklı, kollarını birbirlerinin omzuna atmışlardı. Sahiden nasıl olmuş da bu resmi çektirmişlerdi. Yanında başka bir çerçeve daha vardı. Xanê ile Mahmut'un arasında, elinde defter, bir imam oturuyordu. Xanê defteri imzalıyordu. İçi geçti, başı döndü. Sağ yana döndü, bir de ne görsün? Xanê ile Mahmut yarı çıplak halde sarılmış, derin bir uykudalar. Xanê'nin yuvarlak gül memelerinde, ufak ufak şebnem damlacıkları seçiliyordu. Mahmut başını göğsüne dayamıştı. İçine kor

düştü. Beyni zonkladı. Vücudu karıncalandı. Bir anda kafasında binlerce kötü düşünce belirdi. Kalbi küt küt attı. Dizlerinin bağı çözüldü. Nefes alamaz oldu. Beti benzi sarardı. Neredeyse yere yığılıyordu. Farkında olmadan lamba düşmesine gitti eli ve ışığı söndürdü. Işığın sönmesiyle birlikte, Xanê telaşla uyandı.

Çarçabuk dışarıya yöneldi. Sundurmada annesiyle karşılaştı. Nerdeyse kafa kafaya geliyorlardı. İkisi de birer heykel gibi donakaldılar. Şimşek çarpılmışa döndüler. Öylece dikilmiş bakıyorlardı. Annesi heceleyerek, zor bela, "E... h... me... d!" dedi.

O da düşünmeden, "Aaa... ane..." dedi.

Anne kollarını açıp kucaklamak istedi. Ama Ehmed eğilerek kurtuldu ve hızla sundurmadan çıktı. Anne pat diye bir heykel gibi yere düştü. Düşmesiyle birlikte, Xanê'nin odasının kapısının sesi duyuldu.

Sanki yer yarıldı da Ehmed'i yuttu. Ehmed koşar adımlarla sokağı geçti ve mezarlığa vardı.

Xanê de annesinin yanına gelmişti. Anne üst üste tekrarlayarak, "Paramparça halde bize teslim edilen Ehmed'in cenazesi değil miydi? Cenazesini savaş alanından getirmediler mi? Gömmedik mi onu? Gömm..." diyordu.

Xanê, "Ne olmuş anne?" diye sordu.

"Kızım Ehmed geldi, Ehmed, Ehmed..."

"Rüya görmüş olmalısın anne!"

"Hayır kızım, gözlerimle gördüm onu..."

"Anne belki..."

"Hayır kızım..."

Mermerden mezar taşı, ay ışığında ıslı ıslıldı. Mezar taşını inceledi. Altın harflerle yazılmış yazıyı okudu:

Merhum muratsız İsa oğlu Ehmed, ... doğumlu... İran ordusunda askerlik yaparken Saddam'a karşı verilen mücadelede şehit düştü.

Artık ayakta duracak takati kalmamıştı. Sanki dünya yıkılmış da o altında kalmıştı. Mezarlıktan çıktı. Koşarak, mezarlığın yanındaki tepeyi aştı ve kayboldu.

Ertesi gün, köyün içinde şu sözler ağızdan ağza dolaşıyordu:

"Dün gece İsa'nın oğlu Ehmed, hortlak olup gelmiş. Annesi

ve eşi Xanê onu görmüşler..."

* Damat ağacı: Kürt geleneklerinde gelin getirildiği sırada, elma, şeker vs türünden yiyeceklerle bezenen ağaç, damat tarafından sallanır, gelinin başına düşen yiyecekleri çocuklar kapıştır.

PÎR RUSTEM

Putçu

Keskin bakışlar fırlattılar birbirlerine. Harç dolu eller havaya kalkıyor, her yere kireç dökülüp savruluyor, iki putun yaralarından tuhaf, insana ait olmayan sarı yapışkan bir sıvı akıyor ve o sıvıdan yere düşen her damla gökyüzüne dağılıp kaybolmadan önce tutuşup yanıyor. Puthanenin önünde bir yığın kül birikmiş.

"Ben, sizin oyunlarınıza uygun değilim. Kaç keredir size, 'Elimde put varken, sesiniz kulağıma gelmemeli,' diyorum." Ayakkabılar, sözcükler dökülüyordu putçunun dudaklarından. Uzun ve beyaz bir geceden, uzun bir bölüm geçirmişti. Birbirleriyle nasıl savaştıklarını izlerken gördü ki biri diğerinin elini uçurdu. O esnada başının üstünde birkaç yarasa birikti ve çatının karanlığında kayboldu. İyice anladı ki eğer bağırmasa onlara, gittikçe çoğalacak yarasalar.

"Oynadığımızı kim söyledi sana ve bu boş söz... Bu bomboş olan kim? Bizi niye yaratıyorsun? Yanıt ver bakalım."

Xweyaz önce düşünceli düşünceli baktı. Sonra:

"Kafanı helak etme düşünmekten, sana anlatırım," dedi.

"Sen söylemeden, ben vurgulayayım. Bunun deli olduğunu çoktan biliyordum; içinde putlardan bir dağ oluşturmuş, sürekli kendini baba, tanrı olarak görüyor."

Kesik elli put, arkadaşının sözünü kesti:

"Eğer işsiz güçsüz durmaktan değilse, niye bizi... puthaneyi ve evreni yarattın?"

İki kavgacı, savaştan putu umursayıp cevap vermeden işe koyuldu ve şöyle dedi:

"Elimdeki putu bitirmeliyim. Bakın, cennetimin puthanesinden kaçan nefesimle kavrulacak ve kapımda bir yığın küle dönüşecek."

İki put birbirlerinin gözünün içine baktılar. Puthanede her daim birer tutuklu olacaklarını ve eğer bir gün özgürlük pınarı kafalarında köpürürse; o güvercinler gibi, kapıda kavrulacaklarını gayet iyi biliyorlardı. İki kavgacı put arasında gelişen düşünceler; puthanenin göğünde uçuşan kara sinekler gibi dolanıp duruyorlar. Bir düşünce Xweyaz'a doğru uçuşuyor, gözleri onu takip ediyor, ısıdan, ışıktan oluşmuş boş bir köşede; sineğin ensesinden tutuluyor ve 'cami gözlüler'in çağrısıyla, ellerin hışırtısı duyuluyor. Kara sinek putçunun iki parmağı arasında düşük yapıyor; iltihabından bir vadi oluşuyor, bu iltihabın kokusu putçunun iki parmağını burnuna götürmesine neden oluyor. Keçinin kıcını koklayan teke, havaya kaldırıyor burnunu ve derin bir nefes alıyor.

"Düştü, ilk kez baygın düştüğünü görüyorum," dedi bir put çevresindekilere.

Puthanedeki arkadaşlarıyla aralarındaki kavgayı çoktan durdurmuş, duyduğu korkudan gebe kalmış bakışlarla putçuya bakıyorlardı. Baygınlığı, onlar için yeni bir olaydı. Ama puthaneyevrene, demirden bir kuşun gelişi, bakışlarına doğum yaptırıp tavşanlardan oluşan bir nehrin akmasına sebep oldu. Kara kanatlı kuş, göğün rüyalar katından inip putçunun avucunun içine kondu. Hamile avuç, başsız çıplak bir çocuk doğurdu. Onun yerinde, büyük bir çukur, çıplak, yağmursuz ve yıldızsız sade bir gök bıraktı ve yavaş yavaş kör kurtçuklar türedi "Kara Delik"ten. Onun bedenine hücum ettiklerinde ayıldı ve bir lapa kireç harcını boş avucuna alıp kör kurtçukların yolunu kesti.

"Kendini yarattı. Kendi kendini yarattı. O, hep bize derdi ama hep inançsız çıkardık," dedi bir eli kesik put, yarı haldeki puta.

"Şimdi inandın mı?" diye yanıtladı, ak sakallı bir put.

"Kendi gözlerinle gördün. Onun yaratıcılığı sadece bizim için değil; avucunu da yeniden yarattı."

"Oraya yapıştırdığı yamanın küflenmeyeceğini de sana kim söyledi. Birkaç gün sonra, yeni bir yama yapması gerekecek."

"Niye," diye sordu kesik elli put ak sakallı olana.

"Yeni ve daha büyük birini görmeli."

"Yeniden yaratacak kendini," dedi, yeni bir put.

"Hayır. Tümünden küflenmiş bir yamaya dönüştüğünde, kendi kendisini yaratacak, kendine tanrı olabilmek için bir el bulamayacaktır," dedi putların ak sakallısı ve üzerine konulduğu raftan atıverdi kendini yere; paramparça oldu ve (Xweyaz)'ın ağzında oluşan hortumla çekilip ayağında yitiverdi. Putçunun gölgesi kararıp büyüdü ve ısı... yağmur ve aydınlığı kaçırttı.

"O dişi putu bitirmeliyim. Çalıştığım bu birkaç gün, ölüm günleridir. Nergisler yanmalı, çocukluk yıldızlarını geri döndürmeliyim," sözlerini sarfederken; hatırladı ki onun (o dişinin) putunu yapmaya başladığı günden beri, onu görmemiştir. Bir öpücüğün hasreti yeşeriyor içinde, elindeki bıçağı fırlatıp put-haneden çıktı.

Geceyarısı meyhaneden çıktı, (Raşel)'in evinin yolunu tuttu. Uzun bir yol... ve uzun bir kız idi. O gecede birkaç yıldız kurumuş. Evlerinde yeni çıkmış pınar, orayı köpeklerin toplantı salonuna çevirecek. Tam o gecede, o bayanın bitmemiş putunun –ve onu gebe bıraktıktan sonra– baş kısmını bitiriyor. Şiş karnı da eski putlar için yeni bir şeydi.

Bir kez daha, o gecede ve (Raşel)'in hamile putunun baş kısmını tamamlayıp birkaç sigara emdikten sonra, kuru ve derinden gelen bir çığlık işitiyor, hamile puta doğru bakıyor. Hamile putun boğazında, gür bir ırmağın bittiğini ve göğsünün iki tepesinde, kırmızı kelebeklerin uçtuğunu gördü. Gözlerini kaçırdı, baktı ki yaptığı putların gözleri parlıyor, her biri kılıç ve kalkanını alıp ona doğru geliyor... etrafında bir yağmur halkası kuruyorlar. O an anladı (Raşel) kayarak sönen bir yıldız olduğunu... ve onlar kılıçlarının keskinliğini o erkeğin/o bayanın kanıyla köreltiyorlar.

İç açıcı bir sabah, beyaz bir bulut... (Xweyaz)'ın kucağına atla-

yıp puthanenin göğünde kara-hamile bir bulut dağılmasına yol

açmak için; (Dê-yar) gizlice kapıyı açıyor her zamanki gibi. Ama

kapıyı arkasına aldığında, yanmış, alazlı bir put ve parmak ara-

sından düşmüş bıçaktan başka bir şey bulamıyor.

QEDRÎCAN

Gulçîn

Gulçîn eninde sonunda nineye ulaşabildi, yanına yaklaştı eteğinden tutarak salladı, elini öpüp derdini anlattı:

"Nine, ocağına düştüm, kurtar beni bu cehennem ateşinden. Annem, istediğin kadar parayı sana verecek." Gulçîn'in annesi Newres Bey'in kızıydı... Ailenin ilk ve tek çocuğuydu. Newres Bey'in başka çocuğu olmamıştı. Bu yüzden çok nazlı büyümüştü. Güzelliği de dillere destandı. İnce, uzundu boyu... sarı saçlı... yeşil gözlüydü... Daha yeni on sekizine girmişti. Tüm aşirette nam salmıştı güzelliği ile. Birçok genci koşturuyordu peşinden, isteyen çoktu. Ama cesaret edip onu babasından isteyemiyordu kimse.

Newres Bey, Nol şehrinin ileri gelenlerinden ve aşiretin reisi idi; zalim ve gaddar biriydi. Herkes ondan nefret ediyordu. Her yerde dedikodusu yapıyor, arkasından kuyusu kazılıyordu...

Amansız düşmanı Seydo Ağa... Aşiretin reislerindendi ve temeli sayılırdı. Seydo Ağa'ydı birçok kere Newres Bey'in uykusunu kaçıran.

Newres Bey, tahtının sallantıda olduğunu kavriyordu. Biraz daha böyle sürerse bu durum, aşiret maşiret kalmazdı ortada. Bu derde bir derman bulmalıydı. Gece gündüz uzun uzadıya düşünüyordu... Sonunda bir çare buldu. İçinden şöyle dedi:

"Eğer Seydo Ağa'yı kendime damat yaparsam, korkacak hiçbir şeyim kalmaz artık."

* * *

Newres Ağa kızı Gulçîn'i Seydo Ağa'ya peşkeş çekti. Seydo Ağa da onu canı gönülden istedi. Ağa ve bey anlaştılar... Gulçîn'e nişan taktılar... şerbetini içtiler... Üç ay sonra da düğünleri olacaktı...

Uzun zamandır geceleri uyuyamaz olan Newres Bey bu anlaşmadan sonra, aylardır ilk kez gönül rahatlığıyla, mutlu ve huzurlu bir şekilde koydu başını yastığa, korkusuz... rahat.

Ya Gulçîn!.. Zavallı Gulçîn'in başına neler geliyordu? Dünyaya zindan olmuştu onun için. Her şey anlamsız ve boş geliyordu artık... hep karamsardı... Gözüne kara görünüyordu tüm nesneler. Güneş, ay... beyaz ve aydınlık olan her şey ona kara görünüyordu... Seydo Ağa'ya nasıl karı olurdu? Ellisinden yukarı değilse aşağı sayılmazdı Seydo Ağa. Çiçek hastalığından bozulan yüzü... gözünün birinde beyaz leke... bu çirkinlik ve yaşlılığa ilaveten üç tane de karısı vardı. Üç tane kızını evlendirmişti Seydo Ağa...

* * *

Milletleri ve insanları yaşatan, ayakta tutan umuttur. Umut olmazsa insan dünyanın sıkıntı ve dertlerini çekemez. Darağacına götürülüp asmak üzere boynuna ilmiğe geçirilen hükümlü bile son ana kadar kurtulma umudunu kaybetmez... gözleri gelecek olan padişahın fermanını arar durur... Gulçîn de umutsuz değildi. Derdine bir çare arıyor ve bu kara yazğıdan, bu kahreden kaderden kurtulmak istiyordu.

Gulçîn bir kurtuluş olduğuna inanıyordu: Bêzê Nine... Sihirbaz bir kadındı Bêzê Nine. Sihriyle birçok nişanı bozmuş... binlerce genci birbirine âşık etmiş... birçok evliliği boşanma ile sona erdirmişti.

Gulçîn sonunda nineye ulaşabildi, eteğinden tutup salladı, elinden öperek derdini anlattı:

"Nine, ocağına düştüm, kurtar beni bu cehennem ateşinden. Annem, sana istediğin kadar para verecek. Çünkü o da istemiyor bu evliliği."

Nine, bir süre sessiz kaldı, sonra, "Kızım seni şeyhe götürmeliyim, ancak Şeyh Şefqet seni bu girdaptan kurtarabilir," dedi.

Şeyhin yanında nasıl davranması gerektiğine ilişkin Gulçîn birkaç öğüt verdi:

"Şeyh, peygamber sülalesindendir, ziyaretten önce abdest almalısın, sonracığıma kızım, o inlerin cinlerin ruhunu okur, her bir şeyi bilir, her sözünde bereket, her sorusunda bir kutsallık vardır. Beyaza siyah bile dese, bil ki bu sözünde bir hikmet vardır. Ondan yana kalbin saf ve temiz olmalı ki isteğini anlayıp yerine getirsin."

Gulçîn, ninenin sözlerini kulağına küpe yaptı. Şeyhe gitmek üzere aralarında bir gün kararlaştırıp ayrıldılar.

Şeyhin halvethanesine adım attıklarında, Şeyh, "Bêzê Nine! Hay Allah iyiliğini versin, kaç haftadır nerelerdesin, görünmüyorsun? Başına bir iş mi geldi? Sanırım kız kardeşin misafirliğe gelmişti değil mi?"

Bêzê Nine, "Kurban olduğum! Doğrudur, kız kardeşim Seyrê gelmişti misafirliğe, o nedenle seni ziyaret edemedim," dedikten sonra yanındaki Gulçîn'e dönüp baktı.

Şeyh, "Önemli değil, bu hanım kız Newres Bey'in kızı değil mi?" dedi.

Gulçîn, "Evet efendim," dedikten sonra mahcup bir şekilde şeyhin elini öptü.

Şeyh; "Kızım, sadece buraya geldiğin için değil; Allah'ın için, yerin ve göğün Allah'ı için abdest alıp namaz kılmalısın," dedi.

Nine bir kez daha Gulçîn'e bakıp onaylar gibi başını salladı. Başını sallamakla Gulçîn'e, 'ettiğim nasihatleri aklında tutkun değil mi,' der gibiydi. Gulçîn de hayran kalmış bir halde şeyhin huzurunda titriyordu.

Şeyh, "Kızım başından geçenleri bana arz etmen gerekmez. Sıkıntını, yararı biliyorum, başkasından duymadım ama bilgim var. Dert etme, geniş ve sabırlı ol! Senin babanım, kurtaracağımla

seni o kokuşmuş itten... kurtaracağım," dedi.

Şeyh, Gulçîn'in babası olabilecek yaşta değildi. Otuz veya otuz beş yaşlarındaydı. Onu baba kılan şeyhliği idi, o yüzden bu tür hitaplar Gulçîn'e normal geliyordu. Mademki kalbi temizdi, bu tür laflara da inanmalıydı.

Kurallara göre nine dışarı çıkmalıydı. Nine ikisini halvethane-de baş başa bırakıp kapı dışında bekledi ki gelen olursa, izinsiz içeri girip Gulçîn'in oraya onun tarafından getirildiğini görme-sin.

Şeyh, birkaç kez Gulçîn'in başını okşadı, sonra alnına koy-du elini, yavaş yavaş aşağıya kaydı elleri, gözlerine, yüzüne... kolunu tutup salladı. Kız, demirden bir heykel gibi hareketsiz duruyordu. Şeyh ona çok acıyor, babasıymış gibi alnından, göz-lerinden, dudaklarından öpüyordu.

Gulçîn, Şeyh'in erdemi ve şefkatinden ötürü utanıp sıkılıyor; nasıl teşekkür edeceğini bilemiyordu. Bu işi çözmek Şeyh için son derece kolaydı. Seydo Ağa'nın ruhunu çağırıp kızı rahat bırakması için ona emredebilir, kızı gözünde düşürebilirdi.

Şeyh, eline bir kireçtaşı alıp yerde bir çember çizdi, Gulçîn'i çemberin içine sokup, "Sakin dairenin dışına çıkmayasın, o itin ruhunu bu dairenin içine çağırıp uyuşturacağım," dedi.

Gulçîn denilenleri yaptı. Şeyh yanan ocağa biraz buhur attık-tan sonra perdenin arkasına geçip bir süre orada bekledi. Buhu-run dumanı halvethaneyi iyice kapladığında, Şeyh de vücuduna alelacele fosfor tozu sürüyordu. İçerisi buhur dumanından iyice koyulaşmış, mavi bir karanlık oluşmuştu. Gulçîn çizilen çembe-rin içinde kımıldamadan duruyordu.

Şeyh tuhaf bir sesle "Ya hu!" deyip perdenin arkasından fırla-dı, yüzü ve bedeninden nur fışkırıyordu. Gulçîn, Şeyh'in bu kera-metini görünce irkilip korktu, ama Seydo Ağa'dan, o cehennem ateşinden kurtulmak için her türlü korkuyu, fedakârlığı göze almıştı.

Şeyh geldi ve çemberin içine girdi. Çember daracıktı, Gul-çîn'in içinden çıkmaması için ikisi birbirine yapışmak zorunday-dı..

Şeyh, bir eli ile Seydo Ağa'nın ruhuna uzanıp çekiyordu. Nurlu elleri, karanlık gecede çakan şimşek gibi parlıyordu. Öbür eliyle de kucağına aldığı Gulçîn'i kavrayıp iyice sıkıyordu ki Gulçîn çizgiyi aşip tılsım bozulmasın. Şeyh, Seydo Ağa'nın ruhu ile konuşup ona emirler yağdırıyordu.

Seydo Ağa'nın ruhu da hiç aksilik çıkarmıyordu. Her şey yolundaydı. Gulçîn'e müjdeyi veriyor ve sevincinden kucağında duran Gulçîn'in gözlerini, yüzünü, dudağını öpüyordu.

Gulçîn hiç sesini çıkarmıyordu. Sonra Şeyh, "Haydi kızım iç gömleğini çıkar," dedi.

Gulçîn, o anda Bêzê Nine'nin nasihatlerini unuttu; kötü ve korkunç bir rüya gördükten sonra uyanmışçasına, bir etrafa, bir Şeyh'e baktı. Şeyh ne istiyordu kendisinden? Gulçîn o cehennem ateşinden kurtulmak için her türlü fedakârlığı göze almıştı ama namusunu da feda etmek olmazdı. Birkaç saniye içinde acı gerçeği anladı, ağzını doldurup Şeyh'in yüzüne tükürdü. Gayri ihtiyari çığlık attı, Bêzê Nine kapıda bekliyordu, duyunca içeri koşuşturdu.

Şeyh, "Cadaloze Nine, bu manyağı nereden buldun?" dedi.

Nine Şeyh'in ayaklarına kapanıp, "Efendim, tövbe, tövbe estağfurullah," dedi ve Gulçîn'e dönerek, "Ne yaptın kızım, çabuk tövbe et, sana ettiğim nasihatleri unuttun mu? Duvar-da asılı donu indir ki Şeyh o itin ruhunu uyuşturup içine hapis etsin," dedi.

Gulçîn duvara baktığında, asılı bir don gördü. O an günah işlediğini anladı ve Şeyh'in ayağına kapandı, tövbe edip estağfurullah getirdi. Ama Şeyh bir türlü ikna olmuyordu. Bêzê Nine bin bir yalvar yakardan sonra işlenen günahın Şeyh tarafından affedilmesini sağladı.

* * *

Kahrolası tesadüfler! Sihirbaz adamın imdadına çoğu zaman tesadüfler koşar.

Gulçîn ile nişanlandıktan sonra hemen her gün kayınpederinin ziyaretine geliyordu Seydo Ağa. Bu durumu görüp Seydo

Ağa'nın kandırıldığını fark eden aşiret ona düşman kesilmiş. Bir gece, aşiretten üç beş fedakâr genç Seydo Ağa'nın evinin yolunu tutup, "Ya Newres Bey, ya aşiret, tercih senin!" diye onu tehdit etmişlerdi. Bu tam da Gulçîn'in Şeyh'e gittiği gün olmuş, Seydo Ağa birdenbire ayağını kesmişti Newres Bey'in evinden.

Seydo Ağa kolay kolay aşiretini terk edemezdi; birkaç gün evinden dışarı adım atmadı. Gulçîn ile evlenebilmesi için, ölümü ve aşireti terk etmeyi göze alması gerekiyordu.

Gulçîn'in umudu yeşermişti. Şeyh ona büyük bir olanak sağlamış, onu cehennem azabından kurtarmıştı. Ama Seydo Ağa'nın ruhu, bir daha geri gelmemecesine tümünden çekilip uyuşturulmalıydı. Bunun için de üç dört günde bir Gulçîn'in Şeyh'e gidip işlem yapılırken hazır olması gerekiyordu. Her fırsat bulduğunda nine ile birlikte Şeyh'e gidip Seydo Ağa'nın ruhunu çağırıyorlardı.

Bir gün Gulçîn, Şeyh'ten ayrı bir istekte bulundu. Ruhunun babasının kâhyası Serwer'in ruhu ile birleşmesini diledi. Serwer, yakışıklı ve iyi yürekli bir gençti. Yüksek okullarda eğitim görmüştü. Gulçîn ile birbirlerine sıırsıklam âşıktılar. Soylu bir aileden değildi, bu nedenle Newres Bey'e damat olabilmesi çok zordu.

Şeyh, Gulçîn'in bu dileğini de kabul etti; ruhlarını hep birleştiriyordu. Gulçîn'in, Şeyh'e güveni sonsuzdu artık, kerametlerine de güveniyordu. Halvethanede birlikte oturup zemzem suyu içiyorlardı.

Şeyh, düşmanının ruhunu uyuşturuyor, Gulçîn'in ruhunu da sevdalısı Serwer'in ruhunun yanına yolluyordu. Bedeni ruh-tan ayrılınca, onu kucağına alıp nuru içinde debelendiriyordu. Gulçîn, canı gönülden Şeyh'e mürit olmuştu. Haftada üç beş defa, her defasında üç beş saat Şeyh ile halvethanede oturup halvet edip zemzem ve kevser içiyor, kendisinden geçiyor, ruhu bedenden ayrılıp Şeyh'in ruhu ile kanatlanarak gökte ve cennette uçuyordu.

Altı yedi ay geçmişti. Gulçîn'in karnında bir şeyler kımıldıyordu, ama o ne olduğunu bilemiyordu!..

Zemzem ve kevser içip sarhoş olduğunda, Şeyh'in nurunun birazını ona afiyetle sunduğunu hatırlamıyordu.

Şeyh durumun farkındaydı. Bir iki ay sonra bu rezaletin ortaya çıkacağını adı gibi biliyordu. Hastasını sağaltması gerekiyordu; dedesinin bir avuç teberrük tozu ile Gulçîn'e benzer birçok hastasını iyileştirdiği gibi. O tozdan birazını bir bardak suya karıştırıp hastalarına içiriyordu.

Gulçîn, bu ilacı içtikten sonra, gün be gün bir reyhan gibi soldu, mum gibi eridi. İki üç hafta içinde iyice güçten düştü. Gittikçe bitkinleşti ve yatağa düştü. Bir gün ansızın bir çıra gibi söndü.

Evet, Gulçîn öldü, ama karnında hâlâ küçük bir şeyh, günahsız bir şeyh kımıldıyordu.

RAHMETULLAH KARAKAYA

Bir Ramazan Öyküsü

Küçüklüğümde Ramazan ayından söz edildiğinde, komşumuz Ramazan'ı hatırlardım hep. Büyükler, "Dört gün sonra 'Ramazan' gelecek, yine orucu tutarız," dediklerinde ilgisiz şeyler düşünürdüm.

Şöyle bir senaryo canlanırdı gözümde: Komşumuz Ramazan ya şehre ya da değirmene gitmiş olmalı ve gelmesi yakındır. Babamın sipariş verdiği erzakı getirecek olmalı ki yolunu göz-lüyorlar...

Orucu da bir kuş, kelebek, koyun ya da keçi gibi bir şey sanırdım. Hangisi olduğunu çok merak ederdim doğrusu. Onlar oruçtan söz ettikçe merakım giderek artardı.

Ramazan geldikten birkaç gün sonra nihayet yavaş yavaş çözmeye başladım Ramazan'ın bir ay ismi ve orucun da gün boyu yemeden içmeden durmak olduğunu...

Kavramaya başladığım Ramazan ayında, sabah ve akşam çor-baları ortadan kalkmış, yerine akşam sofraya konan yemek sayısı üç dört çeşide çıkmıştı. Ve hep tatlı olurdu sofrada, bu sayede orucu sevmeye de başladım.

Beş yaşındayken iki üç gün oruç tuttum, iyi hatırlıyorum. Susayınca gizli gizli su içtim, ama orucum bozulmadı; su orucu-mu bozmuyordu. Acıkınca iki üç lokma bir şeyler atıştırdım...

Orucum devam ediyordu. Ertesi yıl birkaç gün oruç tuttum, bu kez gizlice yiyip içmedim.

Yedi yaşıma girdiğimde dokuz on güne çıkardım gün sayısını.

1962 yılıydı, Van'ın Çatak ilçesinde idi evimiz, Kürtçede Şaxik derler Çatak'a. Botan ve Sortkın çayları, Çatak'ın orta yerinde birbirine karışıp Cizre yakınlarında Dicle nehriyle birleşirler...

Oruçla aram iyiydi artık. Niyet edip daldım uykuya. Gündüzleri de öğle arası okuldan eve gelmezdim. Botan çayına gider karın içinde abdest alırdım. Arada sırada ayağım kayar, ayakkabılarımla birlikte batardım soğuk suya. Yünden örülmüş çoraplarım ıslanırdı. Bazen de kar yağarken abdest alır, öylece giderdim okula. Okula gider gitmez odun sobasının yanına koşar, hemen kuruturdum paçalarımı ve yün çoraplarımı...

Okuldan neşeyle döner iftarı beklerdim. Ezana yakın saatte incirlerin içine ceviz koyar dama çıkıp elimizde iki üç incirle kulaklarımız müezzin Mehmet Efendi'nin sesinde öylece beklerdik.

Müezzin "Allah ü ekber" der demez yemeye başladık incirleri. Sonra da aşağı inip iştahla kaşıklardık sıcak yemekleri... İftardan sonra babamla birlikte teravih namazına giderdim.

Ramazan'ın son günlerinde bayram heyecanı başlardı bu kez. Sabah erkenden bayram namazına gider, namazdan sonra büyüklerin ellerinden öpüp, büyük küçük herkesin bayramını kutlardık. Bu fasıldan sonra arkadaşlarla kapı kapı dolaşır, herkesin bayramını kutlar şeker, kuru üzüm, leblebi toplardık.

Çatak'ta çetin bir kış vardı o yıl da. Yaklaşık bir metre kar vardı yerde. Kara gömülen evler görünmüyordu. İftar saatine yakın saatte, kardan yapılan basamaklardan çıktık damlara. Elimizde incir, kulağımız kırışte, ezan sesini beklerken komşumuz Mardinli Münir Hoca çağırırdı beni. Tesviye bölümü öğretmeniydi. Ricada bulundu:

"Sana zahmet, bir kilo 'bakla' alıver."

Koşarak çarşıya gidip bir bakkala girdim. Bir kilo bakla alıp hızla Münir Hoca'nın evine geldim, kapıyı çaldım. Gülümseyerek açtı

kapıyı Münir Hoca. Kese kağıdını uzattım ona...

Gözleri şimşek gibi ışıldadı. Sonra kahkaha ile güldü:

"Allah senden razı olsun... bakla değil baklava istedim. Ama olsun, yine de teşekkürler..."

Durumu anladım ama iş işten geçmişti. Ben de gülmeye başladım.

"Kusuruma bakma, hemen gidip değiştirir gelirim," dedim.

Ne yaptıysam Münir Hoca bırakmadı.

Gülerek:

"Bu iftar vaktinde kısmetimize düşen baklava değil, bakla imiş," dedi.

* * *

Gençliğimin üç Ramazan'ı Urfa'da geçti. O yıllar, okul arkadaşlarımla birlikte teravih namazına giderdik. Çoğunlukla muzırlıklar yapıp gülüşürdük. Bazen arkadaşlarımızın tabanına iğne batırırdık, şamata olsun diye. Ölçüyü kaçırdığımızda, cemaat rahatsız olur, cemaatte saygın bir yeri olan iki üç yaşlı bastonla kovalardı bizi. Arkamıza bakmadan kaçardık.

Ertesi gün teravih namazında bir başka muzırlık gelirdi aklımıza...

Bir gün yine teravih namazındaydık. Arkadaşım Nimetullah ile aramda çok şakacı bir arkadaş olan Faik vardı. Teravih namazını henüz yarılamıştık ki, Faik bana bakıp yüksek sesle, "essalamünaleyküm ve rahmetullah!.." dedi.

İçimizde kopan kahkaha tufanını bastırmak için dudaklarımızı ısırırdık.

Bir şey olmamış gibi konuşmaya başladı Faik:

"Niye gülüyorsunuz kardeşim. Selamımda eksiklik, yanlışlık mı vardı?"

Bizim saf tuttuğumuz sıra hep biz arkadaşlardan oluşuyordu.. Güle güle zor bela attık kendimizi dışarı...

RECEB DIL DAR

Gulîstan ve Hezret

Gulîstan, Ofis durağında arabadan inip dosdoğru Avesta Kitabevi'ne yöneldi. Uzun bir elbise giyinmişti, eteklerinin ucu topuklarına kadar iniyordu. Başına, üzerinde büyük sarı bir gül deseni olan mavi bir eşarp takmış, saçları görünmüyordu. Canlı yüzü al beyaz, kaşları incecik, kara gözleri yuvalarında ıslıl ışıldı. Boyasız dudaklarında hep gülümseme vardı.

Kitabevinin sahibesine selam verdikten sonra, arka bölüme geçti, Kürdistan tarihi ile ilgili kitapların olduğu bölümde durdu. Kırmızı kaplı bir kitaba uzandı; M. Emin Zeki Bey'in Kürtler ve Kürdistan Tarihi adlı bir kitabıydı bu. Gulîstan, Arapların Diyarbakır'ı nasıl işgal ettiklerini, bu kitabın olayı nasıl yorumladığını merak ediyordu. Ayaküstü, birkaç sayfasını çevirdi, inceledi; kitapta, Arapların işgaline epey yer verildiğini görünce, satın aldı. Kitabı çantasına koyduktan sonra, hızla evin yolunu tuttu.

Birkaç gündür, bir soru, sonbahar hortumu gibi beyninde toz duman kaldırıyordu. Bu sorunun öyküsü, önceki haftanın cuma akşamına uzanır. Birkaç yaşıtıyla, muratlarına ermek maksadıyla Hz. Süleyman Türbesi'ne gitmiş, dualar edip dilekte bulunmuşlardı. Dönüşte, tam Saraykapı'yı geçerlerken dayısı ile karşılaşmıştı. Dayısı çok severdi onu. Sevecen bir sesle:

"Kızlar, bayram değil seyran değil, ne gezersiniz buralarda?"

dedi.

Gulistan, utana sıkıla dayısını yanıtladı:

"Hz. Süleyman'ın Türbesi'ni ziyaretten dönüyoruz."

"Peki, o zatı tanıyor musunuz, ne için orada yatıyor, nereden gelmiş?"

"Bildiğimiz kadarıyla o bir ermiştir."

"Benim bilgilerim ayrı; bildiğim kadarıyla kendisi babasıyla birlikte, arkalarına bir ordu alarak Diyarbakır'ı işgal etmişler. Evliya Süleyman'ınız da savaşta öldürülmüştür. Babası da Diyarbakır'da ne kadar güzel kadın kız varsa, develere bindirip Arabistan'a götürüp orada satmıştır. Siz okumuş ben cahil, gidin doğrusunu araştırıp beni de aydınlatın." Vedalaşıp iki adım attıktan sonra dönüp gülerek ekledi:

"Gerçekten de evliya ise, ben de gider dua okurum," dedi ve yürümeye devam etti.

O günden beri, Ofis semtine her geldiğinde; Hüner, Kelepir, Kitap Diyarı ve Gılgamış kitapevlerine uğrayıp yeni çıkan kitapları sorup incelemekten edemezdi. Kürtler, Kürdistan ve Diyarbakır ile ilgili hemen hemen tüm kitapları edinmişti. O konuyu iyice açıklığa kavuşturmak için akşamdan sabahlara kadar kitapları didik didik ediyordu.

Güzel bir ilkbahar gününde, yeni çıkan kitapları görmek amacıyla yine Ofis'teydi Gulistan. Kaldırımında, nergis satan küçük bir kızla karşılaştı. Çiçekçi kızın beyaz sarı çiçekleri baharın güneşinde ıslıl ıslıldı. Bir buket aldı, koklayıp çantasına koydu. Nergis satıcısına parayı uzatırken; küçük kız, gözleriyle arka tarafı işaret etti. Gulistan arkasına dönünce, dayısının güler yüzüyle karşılaştı. Sonra biraz sohbet etmek amacıyla Sanat sokağına doğru yürüdüler. Bahar güneşinin altında, küçük iskemlelerde oturdular, bir yandan sohbet ettiler, bir yandan da kaçak çay içtiler.

İkisi de bir an önce konuya girmek istiyordu. Gulistan daha cesaretli çıktı:

"Dur hele, önce ben söyleyeyim; Araplar Diyarbakır'ı istila ettiklerinde, Diyarbakır'ın hükümdarı kadınmış. Ama çok yaman bir kadınmış."

Dayısı espri ile karışık söze girdi:

"Hangi kadın yaman değil ki, o yaman olmasın!"

Gulistan biraz alındı.

"Öyle konuşursan, bir şey anlatmam."

"Vayyy babam! Tüm kadınlar feminist kesilmiş, dünyadan haberimiz yok, kimse kimsenin egemenliğini tanımıyor," dedikten sonra, daha da yumuşak sürdürdü konuşmasını:

"Şaka yapıyorum sevgili yeğenim, sen anlat ben dinleyeyim."

"O zamanlar, şehir Bizanslıların elindeymiş. Diyarbakır'ın idaresi iki kardeş arasında paylaşılmış. Şehrin doğusu Butros'un, batısı diğer kardeş Yuhanna'nın denetimindeymiş. Yuhanna, Dara kralının kızını kendine istemiş. Daralı Meryem Diyarbakır'a gelin gelmiş, Diyarbakır'ı çok sevmiş. Tüm Diyarbakır'ın kendisine ait olmasını istemiş, ortak tanımak istememiş. Daralı Meryem, bir gün bir ziyafet düzenler; eşinin ailesinde kaç tane önemli insan varsa hepsini davet eder ziyafete. Şaraba zehir katıp sunar. Tümü ölür. Şehrin yönetimi tamamıyla onun eline geçer. Diyarbakır'ın o zamanlar çok zengin bir kent olduğu söylenir. Birkaç tiyatro varmış kentte, ta Atina'dan, Efes'ten gelirmiş tiyatro grupları."

"Gerçekten de yaman bir kadınmış, hele devam et, sonucunu merak ediyorum."

"Araplar gelmiş, şehri kuşatmışlar. Her komutan, şehrin bir kapısında konumlandırırmış askerlerini. Beş ay boyunca, tüm çabalara rağmen şehri ele geçirememişler. Her seferinde, kılıçlarını çekerek Allah Allah nidaları ile şehre akın etmişler. Ama her seferinde de surlardan hüsrarla geri dönmüşler. Başkomutan, İyaz adında biriymiş. Dicle Kapısı tarafındaki komutan Halit Bin Velid imiş. Halit Bin Velid, bir köpeği takip ederek Fis Kayası tarafında, bir lağım deliğinden şehre askerleriyle sızmış; öylece şehrin kapılarını açmışlar. O savaşta Halitoğlu Süleyman da Diyarbakırlılarca öldürülen bir askermiş. Halit, oğlunun öldürülmesine müthiş üzülmüş; intikamını almak için şehir halkından binlerce kişiyi kılıçtan geçirmiş. O zamanlar, bir şehir fethedildiğinde, talan için askerlere üç gün izin verilirmiş. Bu kural, bura-

da da uygulanmış. Sanırım velimizi tanımışsındır. Bana, dinde zorlama yoktur derdin. Arabistan nere, Kürdistan nere, eğer dini geliştirmek olsaydı, âlimlerini, hocalarını yollarlardı, ama onlar ne yapmış, İslam'ı maske ve kalkan edinerek, Arabistan çulsuzlarından bir ordu kurmuş ve şehirleri talan etmeye başlamışlar. Yanlış mı? Gerisini sen tahmin et... Savaş bitince, büyük Arap komutan İyaz, Diyarbakır halkını bir alanda toplamış ve şöyle seslenmiş: 'Şimdi bizim boyunduruğumuza geçtiniz. Mal ve mülkünüz, karılarınız bize helal kılınmıştır.' Yahudi ve Hristiyanlara vergi salınmış. Araplar, Kürtlerin dinini tanımadıkları için, onları diğer dinlere nazaran daha çok ezmişlerdi. O zaman, Kürtlerin çoğunluğu güneşe taparmış, ibadet yerleri Mardinkapı'da Şemsiler Burcu'ymuş. Şemsiler Burcu'nun tarihi, Diyarbakır surlarının tarihinden daha eskidir; şimdiki surlar; Şemsi Burcu'nun üzerine eklenip inşa edilmiş."

Dayısı bıyık altından gülüyordu. "Doğrusu kısa zamanda çok şey öğrenip bana da kavrattın. Süleyman Hazretleri'nin evlialığını kavratacağını sanıyordum. Ben de ziyaret edip dilekte bulanacaktım güya." Çayından bir yudum aldıktan sonra, "Sanırım her şeyi anlattın, bir şey kaldı mı?" dedi.

Gulistan, sokakta tur atanları izliyordu. Dayısına dönüp konuşmasını sürdürdü:

"Evet, anlatacak birkaç şey daha var. Araplar geri dönmeden evvel, Diyarbakır'a Sa'sa adında birini vali tayin etmişler. Ama savaşta aldığı yaralar yüzünden, birkaç güne kalmadan ölmüş."

"Eğer sözlerin bittiyse ben de sana bir kitap hediye etmek istiyorum," diyen dayı, çantasından çok eski bir kitap çıkarıp yeğenine uzattı.

Kitabı görür görmez heyecana kapıldı Gulistan ve sözcükler düşünmeden döküldü dudaklarından:

"Dayı, çok teşekkür ederim, ne kadar aradım bu kitabı bilemezsin; ama hiçbir yerde bulamadım. Kitapçılar, çok eskiden basıldığını, piyasada bulunmadığını söylemişlerdi."

Usulcacık dizlerinin üzerine koydu kitabı ve kendisinin duya-bileceği bir sesle okudu: "Kısa Kürt Tarihi, Ekrem Cemil Paşa."

Sonra kitabı açıp, birlikte birkaç satır okudular:

... Araplar galip geldikten sonra, Kürtlere insafsızca davrandılar. Kürtlerin dini, Araplara iyi bir bahane oldu. Kürtlerin malını, canını ve namusunu helal saydılar. Şehir, köy ve kasabaları talan edip, ahaliye kıydılar. Kadın, çocuk ve gelinleri hayvan keser gibi doğradılar, kıyımdan geçirdiler... Kürdistan'ın işgal edilmesinden sonra, bu zulüm yüzlerce yıl sürdü. Kürtçe ve Farsça konuşma yasaklandı. Arapçayı iyi konuşamayanların dilinin ucu makasla kesiliyordu...

İkisi de hüzünlü hüzünlü bakiştılar. Ayağa kalkıp yavaş yavaş

Ekinciler caddesine doğru yürüdüler.

RIDVAN KARAASLAN

Yüzleşme

Gece tam ortasından yarıldı, yeşil yıldızlar yağmaya başladı Rüstem'in üstüne. Çelikten ışınlar, dört yanını sardı. Altınımsı bir ışık gökyüzünden indi ona doğru, yavaş yavaş bir silüete dönüştü. Sonra ince ve beyaz bir kabuk oluştu silüetin üzerinde. Ansızın, bir bomba gibi patladı ve gökyüzünü duman kapladı. Bir dev belirdi dumanın içinde. Dev, kaldırdı başını apış arasından ve heybetlice kalktı ayağa.

Hayretle deve baktı Rüstem. İrkilerek geri çekildi ve içinden, "Bu da ne?" dedi. Gözlerini ovuşturdu ve dik dik baktı; hayal değildi, karşısında capcanlı duruyordu dev. İki keskin kılıç gibi ona yönelmişti devin boynuzları. İki kor parçasıydı gözleri. Burun deliklerinden, ince bir duman yükseliyordu. Sarkmış dudakları kertenkeleninkini andırıyordu. Çenesine kadar sarkıyordu kulakları. İri ağzından yapışkan bir salgı damlıyordu. Omuzlarında beyaz kanatlar parlıyordu. Derisi baştan ayağa yemyeşil ve kırış kırıştı... Dev oturdu, ağzını açtı; salyalı bir dil sarktı dışarıya.

Rüstem, korkarak sırtını döndü duvara. Elini yüreğine koydu ve yavaşça:

"Ya rabbim bu da ne?" dedi.

Dev, kokulu bir duman püskürttü burnundan. Sonra eğdi

başını:

“Korkma benden, senin bir parçanım!” dedi.

Rüstem, başını sallayarak haykırdı:

“Nesin sen, kimsin? Git buradan gittttt!”

Dev, dilini şaklatarak:

“Senin bir parçanım, korkma benden! Senin yansımanım, senin yüreğindeki cehennemden ateşinden yaratıldım. Ben senim, sen de ben!”

Rüstem’in alnından yanaklarına terler boşanıyor, sonra da yere damlıyordu. Bir ısınıp bir soğuyan bedeni titriyordu. Yüreğinde bir ses kaydı ve kasırga gibi çıktı ağzından:

“Korkunç! Korkunç! Korkunç!”

Rüstem’in sesiyle paramparça oldu dev ve pis kokulu bir duman yükseldi. Duman dağılırken içinden güneş yüzlü bir kız peydahlandı. Beyaz fistanı yıldızlarla bezenmişti. Simsiyah saçları, dizlerine kadar iniyordu. Ay parçası yüzünden kıvılcımlar saçılıyordu. Gözleri iki yıldız, yanakları pembe birer gül, dudakları kiraz gibiydi.

Rüstem olduğu yerde sersemlemişti adeta. Sonra kıza şaşkın şaşkın bakarak dalgınlaştı. Gözlerini ovuşturdu, başını salladı ve titrek bir sesle:

“Ey... güzel... kız... nesin sen?..”

Kız gülerek, anlaşılır bir ses tonuyla:

“Senin parçanım,” dedi.

“Ben... ben... anlayamadım!”

Kızın yüzünü bir gülümseme kapladı. İnce, uzun, beyaz ellerini Rüstem’e uzatarak, “Ben senin içinin yansımasıyım. Sen ben-sin, ben de sen!” dedi.

Rüstem bu sözlerle sarsıldı. Dik dik baktı kızın yüzüne. Sonra başını eğdi, utangaç bir halde kızın ellerinden tuttu. Kızın sıcaklığı, Rüstem’in parmaklarından vücuduna yayıldı, damarlarında ateş gibi dolaşmaya başladı. Rüstem, sevecen sevecen baktı kıza. Kızın gözlerinden akan sevdâ, Rüstem’in yüreğine dolmaya başladı. Rüstem onun gözlerinin deryasında bir tüy kadar hafiflemişti. Dudaklarından esrik şarkılar aktı yüreğine... Kelebekler

yağdı üzerlerine gökyüzünden. Sonra, onlardan yayılan ışıkların etrafında uçuştı pervaneler... Ay, ikiye ayrılmıştı; bir parçası sol yanlarında, diğeri sağ yanlarında... Yıldız deryasından, ejderha başlı gemiler dört bir yana dağıldı. Periler, gemilerden gül dök-tüler üzerlerine...

Aşkla aktı Rüstem'in gözyaşları yanaklarına ve dedi ki:

"Ey güzel kız, kimsin? Hangi dünyadan geldin?"

Kız, merhametle gözyaşlarını sildi ve:

"Senin dünyanın sessizliğinden geliyorum. Tohumdur benim adım ve kalbinin çiçeklerinden yaratıldım!" dedi.

Rüstem, derin bir nefes aldı. Göğe bakarak:

"Ey hayaller güzeli! Bin yıldır seni bekliyordum. Bin yıldır seni arıyordum. Benden ayrıldığın günden beri dinmedi gözyaşlarım, yeşermedi gönlümün çiçekleri ve çelik zincirlerle bağlanmıştı ruhum. Ey sevgili! Kaç tanrı değişti, kaç peygamber yaratıldı, kaç devran değişti... Ama sen hiç gelmedin!.. Güllerde kelebek oldum, göçmen kuş olup çöllere düştüm, dağları, denizleri rüz-gâr gibi aştım, seni arayıp durdum; ama seni göremedim! Nere-lerdeydin? Senin için, güneşin eline reyhan ekim ve her sabah gözyaşlarımla suladım. Tırnaklarımla kazıdım toprağı, sana bir kale yaptım dünyanın orta yerinde ve o kaleyi kanımla boyadım... Gelmedin!.. Nerelerdeydin canım sevgilim?" diye sordu.

Acı içinde, başını salladı kız. Saçlarından saçılan kıvılcımlar geceye dağıldılar. Dolan gözlerini silip ağlamaklı bir sesle yanıtladı:

"Ben; ne güllerin tohumunda, ne çöllerin kumunda, ne ayın harelerinde ve ne de güneşin gözlerindeydim. Her an seninleydim, yüreğinin derinliklerindeydim! Dünyanın dört bir yanına kanatlarını çırttın, adım adım, köşe bucak göz gezdirdin; şehir şehir dolaşıp sordun beni. Ama bir kez olsun yüreğine bakmadın! Bin yıllık yüreğinin karanlığında, hasretinden bar bar bağırıyordum. Alnındaki bu çizgiler, benim haykırışlarımla eseri. Karnının bu şişi, gözyaşlarımla doludur. Yüreğindeki ateş, benim hasretimdendir... Ama, bir kez, yalnızca bir kez bile yüreğinin içine göz gezdirmedin. Seveda, gönlün sesidir. Ama küflü beyin-

ler, kör gözler, sağır kulaklar yüreklerinin sesine kulak vermezler. Kendi tohumlarını görmezler, egemenlerin bakışıyla hovarda aşkların peşine düşerler. Oysa, tohumun içindedir sevda ve tohum da senin iki gözünün arasındaki nehirdedir.”

Rüstem donakalmıştı. Başını ellerinin arasına aldı, ezdi. Acıyla kıvranan bakışlarını kıza çevirdi:

“Sen gittikten sonra yüreğimi unuttum. Sevgi ve coşku kalmadı bende. Yüreğim köreldi, kanım akmaz oldu ve ölü bir beden gibi şuursuzlaştım. Ruhum bezirgânların elinde oyuncak, emeğim şiş göbeklerin sofrasında hizmet oldu ve lâl oldum börtü böceğin halayında. Doğru! Tohumum çöllerin renginde ve atların yularında değildi. Hep rüzgârın göğsüne ekerdim buğdayımı ve her seferinde ihanet ederdi rüzgâr bana. Kimsesiz, tarih bilmez bir delikanlıydım ve tüm zamanlarda, tarihim karanlığın kanında kayboluyordu... Gurbet ellerde yabancı kaldım her şeye ve gittiğin günden beri kendime, ‘Kimim ben?’ diye sordum. Ama, sormamla birlikte yaşam bana sırtını döndü, börtü böcek ses vermez oldu, lâl oldu doğa... Biri bana ‘dağlı’, öbürü ‘çöllü’, bir başkası ‘kuyruklu’ dedi... Ve böylece ‘kuyruklu’ olarak kaldı adım.”

Kızgınlığı ile birlikte gözyaşları aktı Rüstem’in. Alev alev bir ateş yakıyordu ciğerini. Sildi gözyaşlarını ve etrafına bakındı. Gecenin ıssızlığında yarasalar uçuşuyordu. Uzak bir yerlerde bir baykuş dövünerek kendini heder ediyordu. Şehir, ölüm uykusuna girmişti. Yollar sinmiş, sus pus olmuştu. Ayak kesilmişti sokaklarda serseriler ve hır gürleri...

Sağ ayın altında bir kurt görüldü. Kurdun ulumaları geceyi ortadan ikiye böldü. Ulumadan sonra Rüstem’e doğru yürüdü kurt yavaş yavaş. Kırmızı bir gölge kurdu izliyordu. Terasın yakınına ulaştığında, o kırmızı gölge kurdun içine girdi ve ansızın değişiverdi; kurt insana dönüşmüştü, ama kafası hâlâ kurt kafasıydı. Belki de kurtadam denebilirdi bu yaratığa. Kurtadam öfkeyle terasa atladı ve Rüstem’in karşısına dikildi. Öfke saçılıyordu ufacık gözlerinden. Küflü ağzından yere kurtçuklar dökülüyordu. Alacalı dişleri ay ışığında parlıyordu...

Kurtadam; salyalı, yara bere içinde olan ağzını oynatarak şöyle dedi:

“Sersem Rüstem, hani dev nerede?”

Rüstem, korkudan titriyordu. İki eliyle, alnındaki terleri sildi. Nefes alarak:

“Ey gecelerin prensi! Dev gitti. Ama kız burada... ve yanılmıyorsam kız benim yansımadır. Gelişyle birlikte içimden bir nehir aktı ve yüreğimdeki tüm kiri silip süpürdü. Ben ve öz yüzleştik, kendimle yüzleştim ve artık kendimi tanıyorum!” dedi.

Bu sözleri duyan kurtadam uzun uzun uludu. Gözleri kızardı ve ondan kopan üç tane ay, şimşek gibi etrafa savruldu. Tırnakları hançer gibi uzadı. Sert ve kübik bir hal alan sırtından altı tane demir ok fırladı. Diliyle salyasını yaladı ve öfkeyle bağırdı:

“Bin yıl önce o kızı öldürdüm! Nasıl olur da korkmadan yeniden yaratırsın. Seni onunla birlikte tekrar lime lime ederim dişlerimle!.. Beni niye dinlemiyorsun Rüstem? Beni niye kaale almıyorsun?.. Bin kere anlattım sana; sen Lut kavmindensin! Sen elimde kılıç, konağımda kölemsin... Bu dağı, ovayı ve gökyüzünü senin kanınla boyadım. Hâlâ korkmadın mı?”

Kurtadam, pençeleriyle dişlerinin arasından bir parça et çıkardı. Ne olduğunu iyice ayırt etsin diye et parçasını Rüstem’e gösterdikten sonra konuşmasını sürdürdü:

“Bu küflü eti görüyor musun? Özün de, yansıman da bu ettir! Seni de kızı da bu ete katacağım. Bana ver kızını!”

Rüstem’in arkasında duruyordu kız. Birdenbire beyaz bir ışığa dönüşüp hançer gibi Rüstem’in sırtına saplandı. Sırtındaki o sertlik vücuduna girip yüreğini mesken eyledi.

Rüstem göğsünü açtı ve gülerek:

“Kâinat varoldukça, kız yüreğimde duracak ve artık hiçbir güç onu yüreğimden söküp çıkaramayacaktır. Sersemliğim, köleliğim, mağlubiyetim; sevdasızlıktan, özümü yitirmekten, yalnızlıktan ve bilmezlikten idi. Ama, binlerce yıldır kayıp sevdam, yitik parçam, özgür ruhum içimdedir gayri ve artık ben kör, sağır ve dilsiz değilim. Hayallerle süslendi tekrar yaşamım, seveda ve coşkuyla dolup taşıtı ruhum ve yeniden yaratacağım kendimi...”

dedi gülerek. Sonra ekledi gülmesi gürelemeye dönüşürek:

“Bırak yakamı kurtadam! Düşlerimi ve umutlarımı kanla yıka-
ma. Karanlığına dön! Defol, cehennemine geri dön korkunç
kurtadam! Defol!!!”

Gökyüzünde duyuldu kurtadamın ulumaları. Etrafa saçıldı
salyası. Vurdu pençelerini var gücüyle Rüstem’in göğsüne. Tır-
naklarıyla paramparça etti ve gökyüzüne saçtı kanını. Kabur-
galarının altında bir ışık görüldü. Bu ışık büyüyüp kalbinin
ortasında bir topa dönüştü. Gittikçe büyüdü ve parıldadı. Sonra
bir yumurta gibi oldu, kabuğu çatladı. Kurtadam pençelerini
uzattığında, büyük bir gümbürtüyle patladı yumurta ve un ufak
oldu Rüstem. Bedeninin parçaları kum taneleri gibi gökyüzüne
savruldu, sonra da terasın üzerine yağmaya başladı... Kabuğun
içinden bir genç dikildi ayağa. Yakışıklı ve heybetli bir gençti.
Kılıç ve kalkanı elindeydi. O kadar parlıyordu ki güneşten bir
parça sanırdın.

Kurtadam uyuşmuş gibiydi. Korkudan gözbebekleri irileş-
mişti. Gence baktı ve sürünerek geriye çekildi.

Genç, gülerek:

“Yarattığın Rüstem’i kendi ellerinle öldürdün! Ama, ben
özümden yaratıldım. Adım Rüstem! Bana Güneş’in Prensi der-
ler!”

RONÎ WAR

Şans

Laf lafı açtı, derken konu, "Ateş olmayan yerden duman tütmez" sözüne geldi. Üç arkadaş oturmuş, sohbet ediyorduk. İkisi hararetle tartışıyordu. Biri, "İnsan temiz bir yapıya sahipse, hep iyilik yaparsa, hiç merak etmemeli, eninde sonunda gerçek gün yüzüne çıkar, tan vakti doğan güneşin ışınları nasıl karanlığa baskın geliyorsa, kişinin yaptığı iyilikler öylece ortaya çıkar bir gün..." diyordu. Diğeri itiraz ediyordu, "Hayır... Her zaman işlemez bu kural. Bazen kuru pislik de bulaşır insana," deyip başladı Dawid'in öyküsünü anlatmaya:

"Şantiyede çalışıyorduk. Bilirsiniz belki, kaldığımız yer şehirden uzaktı. O zamanlar durum çok farklıydı, hayat böyle rahat değildi, her şey çok daha zordu. En az yirmi bir gün kırsalda kalıyorduk. Tam emin değilim ama yanılmıyorsam 12 Eylül askeri darbesinden birkaç ay önceydi.

"Birlikte çalıştığım bir arkadaş vardı. Şakacı ve güler yüzlü bir beyefendiydi. Bir gün işten döndüğümde dikkatimi çekti; derin düşüncelere dalmış, morali çok bozuk görünüyordu. Yanına gittim. Biraz takıldım, espriler yaptım, hiç oralı olmadı. Dolaylı sorularla moralsizliğinin nedenini öğrenmeye çalıştım, olmadı. Bizim Dawid gitmiş bir başkası gelmişti. Yas tutuyor sanırdın. Baktım ki hiç tadı tuzu yok ve anladım ki ne kadar üstelesem ağzından tek

kelime alamayacağım. Yanından ayrıldım. Yalnız başına kaldı, öylece düşünmeye devam etti.

“Daha sonraki günlerde de bu hali öyle devam etti ve biz sebebini öğrenemedik. Düşündük taşındık, onu eve göndermeye karar verdik. Kendimizce, ‘Belki çocuklarını özlemiştir. Hele bir süreliğine hava değişimine gitsin, belki kendine gelir, iyileşip döner...’ diye yorumladık.

“Dawid geri döndüğünde, bizden nasıl ayrıldıysa öyleydi, zerre kadar değişmemişti. Etrafında dolandım durdum, bin dereden su getirdim ama nafiye, eninde sonunda rica minnet ağzından ancak, ‘Korkuyorum’ sözcüğünü alabildim. Ama neden korktuğunu söylemedi. Ben de daha fazla üstelemek istemedim. Hiç olmazsa korktuğunu anlamıştım. Her ne kadar korkusunun sebebi belli değilse de asık suratının ve birdenbire değişmesinin sebebini anlamıştım: Korku...

“Akşam üzeri yanıma geldi. Her zaman inek yalamış gibi dümdüz sağ yana taradığı perçemi darmadağındı. O dağınıklık içerisinde kaybolan yüzü ve sarıya çalan gözleri bir beklentiyle insana yalvarırcasına bakıyordu. İri cüssesi ve heybetli duruşuyla karşımdaki sandalyeye oturdu. Tüm hareketlerinden belli oluyordu ki, içinden çıkamadığı bir sorunu vardı ve benden yardım bekliyordu. Selam verdikten sonra, ‘Kendimi çok zorlamama rağmen bir türlü uyuyamıyorum. Uykusuzluktan serseme döndüğüm halde, korkudan gözüme uyku girmiyor,’ dedi. Biraz durakladı, derin bir nefes aldı. Yerden bir çöp aldı, ağzına götürüp işçilerinkine benzemeyen, Karacadağ pirinci gibi beyaz dişlerinin arasına koydu.

“Dayanamayıp, ‘Dawid ağabey neyin var? Neden uyuyamıyorsun? Neyin nesidir bu korku? Bizden gizlediğin bir derdin var. Nedir sakladığın? Bak, gördüğün gibi çoluk çocuğumuzdan, anne babamızdan daha çok birlikte yaşayıp vakit geçiriyoruz. Eğer bizler dayanışıp yardımlaşmazsak, anlatmazsak birbirimize derdimizi, karşılıklı güven olmazsa ne olacak sonumuz?.. Aha şu Allah’ın çölünde yılan soksa birimizi, inşaattan düşse bizden biri kim sahip çıkacak ona? Eninde sonunda biz buradakileriz birbi-

rimize sahip çıkacak olan. Ailemiz duyup gelinceye dek, oho... çoktan iş işten geçer... Biz birbirimizin her şeyiyiz burada. Bundan dolayı çok rahat olmalısın. Senin derdin bizim derdimiz, senin sorunun bizim sorununuz... Şimdi söyle bakayım, neymiş bu korku, seni bizden uzaklaştıran, yüreğine yerleşen bu korkunun sebebi ne, anlatmanı istiyorum. Bir tek ölüme çare bulunmaz. Senin bu derdini elbette birimiz çözeriz. Gücümüzü aşan bir şeyse hep birlikte çözüm yolunu bulmaya çalışırız,' dedim.

"Dawid, 'Dediklerin çok doğru, biz ailemizden daha fazla yakınınızdır birbirimize. Peki öyleyse, sana anlatmalıyım derdimi. Senin ve benim, ikimizin çocuğuna, sayfa sayfa okuduğun o kutsal Kuran'ın ve Siltan Şûxmûs'un* üzerine yemin ederim ki kimseyi ezmedim. Bana iftira attılar. Şimdi buraya gelmiş, benden intikam alacak diye korkuyorum. Çaresiz kaldım. Bazen içimdeki sesler, senin anan ağlayacağına onun anası ağlasın, diyor. Bilemiyorum, bilemiyorum sevgili kardeşim. Şaşırpı kaldım...' dedi, sustu.

"Bu sefer ben şaşırmıştım, 'Dawid ağabey neden bahsediyorsun, burada olan kim, neyin intikamı, kimi ezmişsin. Güzelce, tane tane ve açık olarak meseleyi anlat ki anlayabileyim. Burada kim sana yan bakabilir ki? Biz ölmüş müyüz, haydi anlat bakalım, neymiş biz de anlayalım,' dedim.

"Sonunda, 'Tamam, tamam anlatayım. Gerçi uzun bir hikâye dir bizimkisi. Allah düşmanımın başına bile getirmesin. Doğrusu ben de sana anlatmak maksadıyla buraya geldim. Seni de haberdar etmek istedim. Dünya hali, kim ölür, kim kalır, ne olur ne olmaz belli değil,' dedi başladı macerasını anlatmaya: 'Şu an çalıştığım işe başlamadan önce de şoförlük yapıyordum. Köyün bir otobüsü vardı, onun şoförü idim. Sabahleyin Diyarbakır'a gitmek için yola düşerdik, akşamleyin de Mardinkapı'dan köye dönmek üzere hareket ederdik. Fena değildi işimiz. İyi kötü geçimimizi sağlıyorduk. Ta o uğursuz güne kadar... O akşamüstü otobüse bindim. Yolcular da birer birer bindiler, koltuklarına yerleşip yaslandılar. Her zamanki gibi muavini çağırdım, eksik yolcu var mı diye kontrol etmesini istedim. Muavin yolcuları

saydıktan sonra aşağıda yolcu kalmadığını, artık hareket edebileceğimizi söyledi. Bismillah deyip çalıştırdım otobüsü ve hareket ettik. Daha iki yüz metre bile gitmemiştik ki trafik polisleri bizi durdurdu. Ehliyet ve ruhsat istedi. Tüm belgeleri çıkarıp kendilerine uzattım. Kendimden emindim, evraklarımda hiçbir eksik olmadığından emindim. Evraklarımı alıp az öteye gittiler. Evrakları inceleyip fısıldaştılar. Otobüsün etrafında dolanıp durdular. Daha sonra beni aşağıya çağırdılar. İnip yanlarına gittim. Birlikte karakola gitmemiz gerektiğini söylediler. Onlara yalvarmakla, rica minnetle ellerinden kurtulamayacağımı anlayınca, karakolun yolunu tuttuk hep birlikte. Ne için karakola gittiğimizi yolda bana anlatmadılar. Sadece 'karakolda öğrenirsin' dediler. Karakola adım atar atmaz, biri yerinden kalktı ve bana doğru gelip, 'Evet, budur,' dedi. Beni getiren polisler, 'Tamam,' dediler. Tamam demeleriyle birlikte iki sert tokat indi yüzüme. Sersemledim. Hayırdır kardeş ne oluyor, neden dövüyorsun, ne yaptım ki ben, falan dedim. Karşımdaki, 'Hele bakın, nasıl da hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi davranıyor. Hem milleti ezip beyinlerini asfalta yapıştır, hem de öyle rahat rahat keyfine göre bas gaza git... öyle mi? Vicdansız, münkir!' O an güya bir çocuğu ezdiğimi anladım. Tövbe tövbe asla öyle bir şey yoktu... O gece nezaret-hanede kaldım. Sabahleyin beni mahkemeye çıkardılar. Oradan da cezaevine götürdüler. Şaka maka mahkûm oldum. Suçum da bir çocuğu ezmek. Bir ay boş yere, suçsuz günahsız hapis yattım. Bir ayım tamamlanınca beni serbest bıraktılar. Ama mahkemem hâlâ devam ediyor. Herkes bilir suçsuz olduğumu. Neyse, köye döndüm. İşimi de kaybettim. Ama Allah senden ve ondan razı olsun, otobüs sahibi eski patronum bu işi buldu bana. Onun sayesinde tekrar iş güç sahibi oldum. Kafanı ağrıtmayayım. Bu olayın üzerinden dört yıl geçti. Neredeyse unutmuştum, hatırlamıyordum artık. Zaten hiç hatırlamak istemiyordum. Bir gün, savcı katibi gelip beni kahveden alıp götürdü. Kötü bir şeylerin olduğunu sezdim, ama aklımın ucundan geçmezdi. Savcı katibi bana, 'Oğlum bak haberin olsun, sana dört ay ceza kesilmiş, kendine dikkat et,' dedi. Şaşıırıp kalmıştım. Ona yalvarıp yakardım,

adresimi kimseye söylememesini istedim. Ona sahte bir adres verdim, beni soran olursa o adresi vermesini rica ettim. Beyefendi öyle yaptı. Beni her soruşturduklarında o beni haberdar ediyor, her seferinde ayrı bir adres veriyorduk. Verdiğim adreste kalanları da uyarıp polis geldiğinde, 'Evet doğrudur, bir ara burada kaldı, ama şimdi falanca şehre gitti,' demelerini tembihliyordum. Bu şekilde bir süre idare ettim. Kafanı yormayayım, derken bir gün polislerin kuruma gelip beni sorduklarını öğrendim. Dawid bu şantiyede çalışıyormuş demiş polis. Ama bir çaresini bulup birkaç kez daha atlattık polisi. Baktım ki bu işin sonu yok, ne zamana kadar sağa sola kaçmakla kurtulacağım ellerinden... Buradaki genel müdürün huzuruna çıktım, tüm çıplaklığıyla her şeyi anlattım. Müdürüm dedim, üç aylık iznim birikmiş içeride, dört aylık da cezam var. Sana sığınyorum, bir çare bul, önce Allah sonra sensin derdime çare olacak... Düşündü taşındı, ahizeyi kaldırıp işçi şefini aradı. Üç aylık izin aldı benim için. Sonra bana dönüp 'Senin cezaevinde olduğundan haberim yok, git izin kâğıdını al ve doğru cezaevine git, ne sen söyledin ne de ben duydum... üç aydan sonra da Allah kerim...' dedi. Oradan ayrıldım, şefin odasına geldim. Daha sandalyeye oturmadan polisler içeri girdi, beni sordular. Şef, şu an şantiyede, gelirse size yollarız, isterseniz gidip onu orada da görebilirsiniz dedi. Tekrar eli boş dönüp gittiler. Ben de izin kâğıdımı imzalayıp bir nüshasını aldıktan sonra şefle vedalaşıp çıktım. Direk Kızıltepe'nin yolunu tuttum. Savcı katibi beni görünce şaşırdı. Parmağımı dudağıma götürüp 'sus' işaretini yapınca anladı. Savcının kapısını çaldım ve içeri girdim. Savcı bana, 'Hayırdır ne istiyorsun,' deyince, ben, 'Benim bir cezam var, aranıyorum, cezamı çekmek istiyorum,' dedim. Adımı sordu, evrakları kontrol ettikten sonra, 'Hayır yanılıyorsun, bizde arananlar listesinde böyle biri yok, Mardin'e git istersen belki orada aranıyordur,' dedi. Savcının yanından ayrıldım. Başıma gelenlerden ötürü gülmek geliyordu içimden. Kendi ayaklarımla beni arayanlara gidiyorum, ama onlar, hayır

aranmıyorsun, yanılıyorsun diyorlardı. Mardin'e geldim. Kapıyı çalıp savcının yanına gittim. Savcı ne için geldiğimi sordu. Meseleyi baştan anlattım. Dur bir inceleyeyim dedi. Çıkardı evrakları ve bakmaya başladı. Tamam, adın var, seni Kızıltepe cezaevine yollayalım dedi. Çok sevindim. Bir gün bile kaybetmek istemiyordum, izin günlerim sayılıydı. Evrakları düzenledikten sonra, iki polis çağırdı, ellerimi kelepçelediler, Kızıltepe Cezaevi'ne gitmek üzere yola çıktık. Her ne kadar, Allah aşkına bu iki polisi boş yere göndermeye gerek yok, kendim geldim, kendim giderim, bir yere kaçacak halim yok, kelepçelerden de utanıyorum deyip durdumsa da kendi bildiklerini okudular. Cezaevi kapısına geldik. Kapı açıldı, içeri geçtik, kelepçeyi çıkardılar. Cezaevi müdürü ile tanışıyorduk zaten, beni görür görmez gülmeye başladı ve bana doğru yürüdü, 'Hayırdır Dawid, kimi görmeye geldin?' diye sordu. 'Kimseyi görmeye gelmedim, cezam vardı, onu çekmeye geldim,' dedim. Şaka yaptığımı sanıyordu. Ancak evrakları polislerin elinden alıp okuduktan sonra inandı. Evrakları imzaladıktan sonra polisleri yolladı. Baştan sona maceramı nasıl ki şu an sana anlatıyorsam ona da anlattım. Neyse zaman geçti, üç ay dolmak üzereydi ama bir ay daha yatmam gerekirdi. Ama üç aydan sonra işe başlamam gerekiyordu. Allah senden ve onlardan razı olsun ki köşede bucakta kalmış bir kanun maddesi buldular, gece cezaevinde kalıp gündüz de işime gitmemi sağladılar. Bir ayı o şekilde tamamladım," dedikten sonra biraz durdu, soluklandı.

"Bu kadar şeyi neden anlatıyorsun, bu maceranın şu anla ne alakası var diyebilirsin. Yakından alakası var. Şu bitişikteki şantiyeyi görüyor musun. Hani Diyarbakır'dan gelip kuyu kazan şantiye var ya, işte o. Birkaç gün önce o şantiyeyi ziyaret ettim. Allah insanın rahatını bir kez bozmayıversin. Ah... ah... şu dil var ya... ne belalar getirir insanın başına. Nasıl oldu, nerden çıktı bilmiyorum. Havadan sudan konuştuk. Cezaevinden söz açıldı. Boynum devrilesiye, o anda tuttum, 'Valla ben de bir süre hapis yattım,' dedim. Sormazlar mı ne için yattığımı. Dilim durur mu? 'Falanca yıl, Mardinkapı'da otobüsle bir çocuk ezmişim, o nedenle şu

kadar hapis yattım,' dedim. Yahu, tövbeler olsun bir karınca bile ezmemişim. Böyle der demez, karşımda oturan başından buz gibi su boca edilmiş gibi irkildi. Gözlerinden yaşlar boşaldı, 'O çocuk benimdi,' dedi. İş işten geçmiş, mermi namludan fırlamıştı. Başladım yeminler etmeye, vallahi de ben ezmedim, billahi de ben ezmedim, bana iftira edildi, ama nafiye... Ben yemin edince, o da araya girdi, 'Zaten sen olmadığını ben de biliyorum. Çocuğumu traktör şoförü ezdi. Seni yanlışlıkla tutukladılar. O zaman da bu adamdan davacı değilim dediğim için seni serbest bıraktılar. Sonradan gerçek anlaşılmıştı, ama bir kere sen suçlu bulunduğun için ceza aldın,' dedi. Böyle konuşunca şaşırıp kaldım. O gün, beni Mardinkapı polis karakoluna götürdüklerinde, bana kazada ölen çocuğun babasının polis olduğunu söylemişlerdi. Şimdi de çocuğun babasının işçi olduğunu görüyorum, bu da neyin nesiydi? Ona, 'Sen polis değil miydin?' diye sordum. Bu sorumla sanki onu dağın doruğundan aşağıya doğru yuvarlamışım gibi oldu, öyle sarsıldı. Cevap veremedi, lafı ağzında geveledi ve, 'Evet, doğru, ben polisim,' dedi. O günden sonra, hiç görünmedi. Nereye gitti, ne yapmaya çalışıyor, bilemiyorum... Bildiğim tek şey, ortalıkta yok. Gizlice beni vuracak diye korkuyorum. Belki de bir komplo düzenleyip hapislerde çürümem için çalışıyor. Bu berbat dünyanın halini görüyor musun, nasıl da insana zindan oluyor? İşte... derdim bu, ne yapmalıyım... bilemiyorum..."

"Meseleyi anlamıştım nihayet. 'Hepsi bu kadar mı? Hay evi şen olası! Biz de acaba neler olmuş diye o kadar meraklandık ki... Baksana adam da olayın hakikatini biliyormuş ve bunu seninle de paylaşmış zaten. Daha ne korkuyorsun? Ama için rahat olsun diye amirlerle görüşeyim, o şantiye buralarda durduğu sürece, senin çalışma yerini değiştirsinler ki izini kaybetsin o adam,' dedim," diyerek öyküsünü bitirdi.

Ama diğeri ikna olmamıştı. İki arkadaşımın, "Ateş olmayan yerden duman tütmez" atasözü üzerinde bir uzlaşmaya varamayacaklarını, tartışmanın uzayacağını anlayınca yanlarından ayrıldım.

ROŞAN LEZGİN

Domuzlar Çoğalmış

Çoktandır tanırım ben bu adamı. Her Allah'ın günü gelip, sırtını caminin duvarına dayar. Avurtlarını iri ve damarlı avuçlarının içinde, baygın, anlamsız, bir noktaya kilitli şaşkın bakışlarıyla bir heykeli andırır. Öyle ölgün, öyle masum ve biraz da bön. Alıştım artık onun bu hallerine. Görmediğim gün yok gibidir onu. Akşamüstü, işten çıkışımda bir bakarım ki o hâlâ orada, yerinde durur. Doğrusu tam olarak ne zaman gelir, ne zaman gider bilmem, ama onu iyi tanıdığımı inanırım. Nerelidir, kimdir, neyin nesidir?..

Eskiden ona Püsküllü Haso derlerdi. Doğrusu bu isim onun gerçek adı mı yoksa birilerinin taktığı bir lakap mı bilinmez, ama onun yaman bir halk dansçısı olduğunu bilirdim. Davul ve zurna yorulur o yorulmazdı. Püsküllü Haso'nun katılmadığı düğüne düğün denmezdi. Halaya durduğunda, şimdi kırış kırış olmuş dipdiri alnından boncuk boncuk ter boşanırdı.

Şimdi saç sakal birbirine karışmış ve bembeyaz. İyice kamburlaşmış, çökmüş, ufalmış, şuncacık biri olmuş. Hey gidi Püsküllü Haso hey!..

Onu tanıyalı on yılı buldu. İlk onu Barav köyünde, düğünde oynarken görmüştüm. Dayımın oğlunun düğünüydü. Bir yandan çalınan davul zurna, öbür yandan zılgıtlar, haykırışlar...

Tempo ha bire yükselip dururken, aniden herkes yerinde durup Mizaglû dağına doğru dönmüş ve hep bir ağızdan, "Püsküllü Haso geliyor..." diye bağırıyorlardı. Çalgıcılar dahil herkes onu tanıyordu.

Davetli olup olmaması hiç önemli değildi. Yeter ki o, düğün haberini alsın. Düğünün uzaklığı da hiç sorun değildi; Lice, Hani veya başka bir yer, hiç fark etmezdi...

Ve Haso geldi. Vay be! Neler görüyordum öyle! Bu sarp yamaçlı, derin vadili dağlarda sivri burunlu parlak kunduralar, üzerine de siyah renkli halis muhlis Diyarbakır şalvarı giymiş. Beline sardığı püsküllü, beyaz kefiyeyle beli incecik olmuş. Sarı gömlek üstüne düğmeli mor bir yelek geçirmiş. Her iki yanına da uçkurunun renkli püsküllerini sarkıtmış. Bu rengarenk püskülleri yüzünden ona "Püsküllü Haso" dedikleri söylenirdi. Sinekkaydı tıraşıyla yüzü ayna gibi parlamış. Badem yağı sürdüğü bıyıklarını burmuş. Siyah saçlarını koçerkî* kestirmiş, perçemleri alnına dökmüştü. Peh peh! O an bir kamera olmalıydı da kameraya çekmeliydim Haso'yu. Görürdünüz manzarayı, ama ne yapayım devran değişti, o gün gördüklerimi tutup şimdi Haso'ya anlatsam o bile inanmayabilir. İşte şimdi orada duruyor. Elleri böğründe, duvar dibine çökmüş, öylece bakıyor.

Şimdiymiş gibi hatırlıyorum. Haso düğün meydanına varır varmaz, elini uzatıp "Hoş geldin," demelerine fırsat bile vermeden, "Kardeşlerim lütfen rahatsız olmayın, hele kurtlarımı şöyle azıcık dökeyim de..." dedi ve etrafı boncuklu, işlemeli süslü kırmızı mendilini şalvarının cebinden çıkarıp halayın başına geçti. Zaten Haso'nun olduğu düğünde hangi babayiğit halaybaşı olmaya cesaret edebilirdi ki? Buna kalkışan elaleme rezil rüsvalı olurdu vallahi!

Bu toprağın en has çalgıcılarından Şano davulu, Pîresin ise zurnayı çalıyordu. Halay birkaç kez döndü. Vücudu ısındı Haso'nun. Adamını tanıyan Şano davuluyla meydanın orta yerine çöktü ve Haso'ya gerdan kırmaya başladı; meydan okuyordu davulcu Şano. Haso keklik gibi sekti meydanda. Serçe gibi ha

bire davulun üzerine çıkıp çıkıp iniyordu. Omuzları suda titreşen söğüt dalı gibi titriyordu. Bacakları elemge sapları gibi birbirine sarmalanıp açılıyordu. Baş, omuz, göğüs, göbek, ayaklar, eller her birini ayrı bir biçimde oynatıyordu. Halaydakilerin tümü oldukları yerde durmuş alkışlarıyla tempo tutuyordu. Hesîg, Hendîv, Mizag, Barav ve daha bilmem nerelerin kızları halayın çevresini sarmıştı. Güzel kızlar. Kızların olmadığı düğün Haso için zaten düğün sayılmazdı ki! Davul Şano'nun tokmak darbe-leriyle nerdeyse parçalanacak, zurna Pîresin'in ağzında lâl olmak üzere. Zılgıtlar kızların ağzından havada uçuşuyor. Haso bütün hüneriyle dansın doruğunda...

"Gözünü seveyim Hasoo!"

"Kekliğin hasıdır, hası!"

"Öyle ya, kekliğin hasıdır Haso."

Sırtı caminin duvarına dayalı, gözleri çukura kaçmış. Bu son on yıl içinde Haso sanki kırk yıl ihtiyarlamıştı.

Onu iyi tanırım, o da beni. Altı yıl önceydi, bir gün işe gidiyordum. Diyarbakır'ın işlek yerlerinden olan Seyrantepe kavşağından geçerken ne göreyim... Haso ve üç köylüsü, kaldırımında süklüm püklüm sokulmuşlar birbirlerine. Mezardan çıkmışlar sanırsın. Tanır tanımaz hemen, "Haso Dayı!" diye seslenmiştim. Dönüp bana bakmış, bakmış... tanıyınca küçük bir çocuk gibi hıçkırarak kucağıma yığılmıştı. Gözyaşlarına bulanmış ürkek sesiyle, "Oy sana kurban olduğum kardeşim. Bizi öldürdüler, hadım ettiler bizi!.. Teröristlere ekmek verdiğimizizi söylediler..." demişti.

Meğerse tam yirmi sekiz gün işkencede kalmışlar. Aç ve susuz... Ama yine de şansları varmış ki sağ çıkmışlar. Mahkemeye çıkarılmadan bırakılmışlar. Demir kapıların ardında, yer altında yirmi sekiz gün fare, böcek, kurtçuklarla beraber yaşamışlar. Yarı ölü bir halde, onları Diyarbakır-Ergani yoluna atmışlar. Haso bana, "Orası cehennemin ta kendisiydi," demişti.

Bir de köyü yakılmış sonra. Mevsim baharmış, mayıs ayı. Ot biçme zamanı, köylüler tarla ve meralarda... Haki renkli araçlar köyün orta yerinde durmuş, araçlardan inenler sürü gibi köye

dağılmış, dumanlar göğün yedinci katına erişmiş...

Biliyor musunuz, dün Haso'ya uğradım, tanıyamadı. Her zamanki yerinde şaşkın şaşkın öylece duruyordu. Kendimi ona tanıtıncaya kadar kan ter içinde kaldım. Hafızası tümünden gitmiş. Bir sigara yakıp uzattım. Derin derin nefes aldıktan sonra, bana döndü:

"Oy kardeşim duydun mu, domuzların çoğaldığını söylüyorlar!" dedi.

Son günlerde bir domuz öyküsü tutturmuş gidiyor. Aslında bu domuz haberini geçen sonbaharda köye gizlice giden bir köylü getirmiş. Onun anlatımına göre, Lice'den tutun ta Hani'ye kadar dağlar, vadiler domuzla dolmuş taşmış. Üzümler olgunlaştığında domuzlar saldırmış bağlara. Ayı ve domuzlar tüm bağları, bahçeleri, asma ağaçlarını tarumar etmiş. Haso Dayı'nın durup dururken mi domuzlardan söz ettiğini sanırsınız? Hayır, domuz ve ayılar onun bağıny ayaklar altına almışlar. Vay benim Püsküllü Haso'm vay!.. Sessiz, caminin taşlarından da sessiz. Duvara yaslanmış, elleri böğründe şaşkın şaşkın neye bakıyor acaba? Kim bilir, belki de hiçbir yere...

Geçen cumartesi günü, Haso'nun büyük kızını Koşuyolu Parkı'nda gördüm. Aşırı makyaj yapmıştı. Kırmızı kundurası parlıyordu. Göz göze geldiğimizde, "Yaptıklarımın sana ne?" der gibi hemen yüzünü çevirdi. Yanımdan geçip giderken ağır parfüm kokusundan nefesim daraldı.

Ben başkasının yalancısıyım, anlatılanlara göre diğer kızları da o şekilde giyinip parklarda dolanırlarmış. Kızlarını tanıırım, onlar da beni tanır. Köyden üstü başı yırtık, yalınayak gelip Diyarbakır'a yerleştikleri yıl Ben ü Sen mahallesinde onlara bir göz oda kiralayınca kadar beş gün benim evde misafir kaldılar.

Haso Dayı'nın dördü kız biri oğlan beş çocuğu vardı. Oğlunu hiç görmedim. Kızlarının anlattığına göre, evleri köydeyken, bir gün meşe dallarını kesmeye gidiyorlarmış. Yanlarına 'hevallar'* gelmiş. Onlara, "Sizin için sosyalizmi kuruyoruz, siz de bize yardımcı olmalısınız..." demişler. İşte o gün Haso Dayı'nın oğlu

meşe dallarını yere bırakıp katılmış onlara. Her ne kadar kız

kardeşleri ona, "Ne olursun gitme, evimizin direğisin..." diye

yalvarmışlarsa da kulak asmayıp, "Arkadaşlar bize sosyalizmi

getirecekler, ben de onlara yardım etmeye gidiyorum," deyip

arkasına bakmadan gitmiş. Gidiş o gidiş.

Haso Dayı, domuzların çoğaldığını söylüyor. Ben ona ne

diyebilirim ki? Bir ülkede insanlar tükenince ayı ve domuzlar

çoğalır, bağları darmadağın ederler!..

*Koçerki: Amerikan tıraşı dedikleri tıraş biçimine benzeyen çok eski bir çeşit Kürt saç tıraşı.

SEDAT YURTDAS

Mardinkapı

Mardinkapı'ya uğramayalı, karakolun önünden geçmeyeli yıllar oldu. Ben, ne binlerce yıldır ayakta kalan Amed Surları'nı bıraktım arkamda, ne de su değirmeninden Hevsel Bahçeleri'nden yüz çevirdim; Dicle nehrinin kıvrımları, Çelan dağları ve on gözlü köprü...

İster istemez, bilinçsizce şehrin doğusuna uzak kalmışım. Ayaklarım getirmemiş beni bu tarafa. Fersah fersah uzaklaşmak istemişim. Sanki meçhul bir el, bilinçaltımda kara bir perde çekmiş şehrin bu yakasına. Uzun bir dönem, kalın bir sis tabakası altında kalıvermiş. Öte yandan, her vakit derin, gizli ve onulmaz bir yara gibi vakitli vakitsiz dokunmuş bana. Kâh bir hayal olmuş gözlerimin önünde, kâh bir titreme olmuş yüreğimde, kâh bir söz olmuş dudaklarımda; kimi zaman da bir ağırlık gibi üstüme çökmüş. Kaç kere düşüncelere, endişelere gömülmüşüm kim bilir. Üstüme üstüme gelmiş endişeler. Bilemiyorum... korkudan mı... utançtan mı... yahut kızgınlıktan, nefretten veya sahihsizlikten mi...

Kahrolası!.. Birkaç yıl oldu buraya gelmeyeli. Arkamda uzun bir ömür bırakmış, miadımı doldurmuşum gibi. Öbür yandan, dünmüş gibi, hayır... hayır... hatta bugün yaşıyormuşum gibi; öyle yakın, duru ve canlı buraya son gelişim.

İnsan kendi isteği ile unutabiliyor mu anları, olayları acaba? Hafızadan silebiliyor mu? Unutmak ya da anımsamak, insanın iradesi dahilinde midir? Hayır. Tecrübeyle sabittir; insan unutmak için unutamaz. Unutmuş gibi davranabilir, kendini ve çevresindekileri kandırabilir bir an insan. Anılarımın sayfalarında nasıl ki canlı, kalıcı ve belirgin harflerle yazılmışsa, öyle de anımsıyorum buraya son gelişimi:

Hesen amca ile ikimiz, cenaze arabasının ön koltuklarında korku ve heyecanla oturuyorduk, kalbimiz küt küt atıyordu. Yalnızca bizler değil, önümüzdeki, arkamızdaki, yanı başımızdaki, gösterilerde yer alan yüzler, binler, on binler ve kadim kentin sakinleri, sokaktaki taşlar da şüphesiz yazın o sıcaklığında tuhaf şeylerin gelişeceğini biliyordu. Görülmedik, duyulmadık şeyler bizim, halkın, kentin, ülkenin başına gelecek. Kitle psikolojisi bu... Korktukça daha da cesaretle yürüyordu!..

Genel öngörü, gerçekçi tahminler yanılmadı. Uğursuz, kötü olaylar meydana geldi. İnsanların kurşunla nasıl vurulduğuna ilk kez canlı canlı tanık oluyordum; insanların nasıl can verdiğini, ayaktayken vurulduklarında nasıl da salıncak gibi sallanıp yere yığıldıklarını, can verdiklerini gördüm. Kanın, kızıl kanın nasıl fışkırdığını, damarlardan nasıl çeşmeden akar gibi aktığını, nasıl da akıp göl olduğunu, ince ince süzülüp yerde mayalandığını gördüm.

"İmdat, imdat!.. Ölüm fermanımız yazılmış!" haykırıışlarını, yaralıların nasıl inleyip yardım istediklerini, nasıl da umutsuzca sağı solu yokladıklarını; biz sağ salim olanların, can havliyle nasıl ağaç, taş ve çalı çırpı arkasına sığındığımızı, kendimize siper ettiğimizi... Nasıl saklandığımızı ölümden... tümünü o gün yaşadım.

Biz de binlerce kişi gibi, kurşun sesleriyle birlikte, önce sol yanımızı yokladık. Amed Burçları'nda, özellikle de Keçiler Burcu'nda, maskeli; yüzleri yok eden, yüzleri kara eden, kar maskeleriyle yüzü örtülü üç dört kişi vardı. Ayrıca resmi ve sivil giyimli başkaları da vardı. Tümü de ellerindeki ağır makineli silahlarla

kalabalığı tarıyorlardı. Her kurşun, sürüye dalan kurt misali kalabalığı birbirinden ayırıyor, darmadağın ediyordu. Kalabalık gittikçe eriyordu. Duvar diplerinde... benzin istasyonlarının, kahvehanelerin, dükkânların ve evlerin kuytuluklarında kayboluyordu insanlar...

Umutsuz haykırışlarla arabadan atladık. Alelacele, kurttan kaçan sürünün telaşıyla kendimizi cenaze arabasının altına attık. Kalabalığın üzerine dört bir yandan kurşun yağıyordu. Helikopterler yukarıda, üzerimizde dev cüsseleriyle homurdanarak ve büyük bir korku salarak alçalıp yükseliyor, zaman zaman da kurşun yağdırıyordu. Pervanelerinin dönmesinden ve motor seslerinden gökyüzü inliyordu. Yerden toz duman, çalı çırpı havalanıyordu. Ağaçlar yaprak döküyordu.

Bilmem ki nasıl anlatayım. Şanssızlar mı desem, kahramanlar mı; mermi delip geçerken pat diye düşüyorlardı. Allah düşmanın başına getirmesin. Bazıları yere seriliyor, sonradan can veriyorlardı. Sorgusuz sualsiz, mahkemesiz adaletsiz, çaresiz!..

Kan gölü içinde, ağır yaraları ve umutsuz inleyişleriyle birçok genç yerde öylece kalakaldı.

Bir tanesi hemen yanı başımızdaydı. Daha sonra adının Newzet olduğunu öğrendik. On yedi, bilemedin on sekizindeydi. Daha upuzun bir yaşam sürecekti. Yarası, göğüs kısmında, sol memesinin alt tarafındaydı. Yalan yok, tümümüz yakından gördük. Hemen oracıkta, arkadan, özel giysiler içindeki timler tüfek çatıp nişan aldılar. Sonra da, biri ellerinden, biri ayaklarından tutarak Hevsel Bahçeleri'ne doğru götürdüler, orada miting katılımcılarının "imdat" ve çığlıkları arasında, o talihsiz, gencecik yaralıyı uçurumdan fırlattılar.

"Uy anam, nasıl dayana'm!.."

Onlarca kişi, hepimiz gözlerimizle gördük. Olaya tanık olduk. Ölünceye kadar her birimiz bu olayla yaşayacağız, tanığı olacağız. Ne yazık ki... hiçbir zaman, kimse bize tek bir şey sormadı... Kimsecikler, "O felakette, Mardinkapı'da başınıza ne geldi, ne

gördünüz, nasıl oldu olay?” diye tek kelime sormadı.

Yerli ve yabancı birkaç sivil toplum örgütü ve tek tek kişiler dışında araştıran olmadı...

İlk patlamadan birkaç saniye sonra, özel timler saklanan biz on kadar kişiyi, cenaze arabasının altından çıkarıp kalabalıktan kopan diğer insanlarla birlikte belediye garajının duvarı dibinde beklettiler.

Yüzümüzü duvara döndürüp dizdiler. Haykırarak:

“Ellerinizi duvara dayayın, bacaklarınızı açın! Kimıldamadan, sessiz, karşı koymadan, yerinizde öylece bekleyin!..”

Bir yandan da ceplerimiz, üstümüz başımız aranıyordu. Aramadan geçenlerin yüzünü kendilerine doğru çevirdiler. Adımızı, soyadımızı, ne iş yaptığımızı, buraya neden geldiğimizi sordular.

Bir kısmımızı tanımışlardı zaten.

Kin dolu gözleri bize dikilmiş, elleri tetikteydi. Çok mağrurdular, ama daha ne yapacaklarına karar vermemişlerdi. Boş boş dolanıyorlardı. Amirlerinden emir bekliyor gibi bir halleri vardı. Bir zafer olarak gördükleri kalabalığın dağılıp sonrasını taçlandırmak istiyorlardı. Kendi aralarında, biz orada dizili olanların üzerine nasıl kurşun yağdırdıklarını değerlendiriyorlardı. Biz onlar için bir çeşit kurbandık, kobaydık.

Çok geçmeden, telsizler cızırdamaya başladı, silahlar bize doğrultuldu, mekanizmaları kuruldu. Hesap sormayı geçiriyorlardı içlerinden... O an, o gün, hepimiz kendi ölümümüzü yalın ve çıplak bir şekilde gördük... Artık her birimiz yaşayan bir ölüydük. Felek bizi önüne katmıştı. Öyle ki bizimle kalles ölüm arasında yalnızca bir onay sözcüğü, bir “Evet” kalmıştı. Ne yalan söyleyeyim, ödümüz koptu!..

“Oy anam!..”

Çaresizlik, sahipsizlik, umutsuzluk ne kadar da zor bir şeymiş!..

Tam o anda, otobüsün yanında, kapının bitişiğinde duran ve dağılmamakta ısrar eden çok büyük bir grup; bir ağızdan haykırıkları sloganları, haykırışları, çığlıkları ve coşkuları ile yukarıdan bakıldığında yek vücut gibiydiler. Tümü omuz omuza, kol kola,

bilinçlice, tek yürek, tek yumruk olmuş, ölümün üstüne yürüyorlardı. Bize, duvarın dibine dizdirilen bizlere doğru geliyorlardı. Onlar kurtarıcılarımız, özgürlük kahramanlarımız oldular. Azrail'in elinden aldılar bizi. Bir güneş gibi doğdular üstümüze; beyaz güneş, kızıl güneş, cevahiri güneşler doğdu bahtımıza... Dileriz ki darda kalmasın hiçbiri... Biz yaşadık; çocuklarımız, çocuklarımız asla yaşamasınlar; hiçbir insanın başına gelmesin!..

Gelişleriyle birlikte, özel timlerin kafası karıştı. Garip bir şaşkınlık içinde ne yapacaklarını bilemediler. İçlerinde, kursaklarında kaldı arzuları. Onlar, o muazzam kalabalığın tekrar birleşip şehitlerine sahip çıkacaklarını ve Dicle nehri gibi üzerilerine geleceklerini hesaplayamamışlardı.

Öykünün bitmediğini anladılar, bizi orada bırakıp şimşek hızıyla ortadan kayboldular.

Halk bizi diri diri aldı Azrail'in elinden. Kurtulmuştuk. Demek ki ecelimiz gelmemişti.

Hepimiz, birlikte o dar günde, zulmün kol gezdiği o kutsal günde kurtuluşu, sahiplenmeyi, arkadaşlığı, candan yoldaşlığı gördük.

Başımız dik, kendimizden emin, gözlerimiz ıslı ıslıldı. Nefes aldık. Cesaretimiz geri geldi.

Birden ambulans sirenlerini işittik. Hep birlikte yardıma koşuşturduk, bir yandan da şehitleri sahipleniyorduk. Hava öylesine gerilimliydi ki, yazın ortasında neredeyse üşüyorduk. Cena-ze arabasından şehidimizin naaşını omuzlara aldık, sloganlar eşliğinde hazırlanmış mezara doğru yürümeye başladık. Sıkılmış yumruklar eşliğinde haykırılan sloganlar, "Şehitler ölmez!.."ler şehirde, Amed'in surlarında yankılanıyor, oradan Hevsel Bahçeleri'ne... Dicle nehrine ve dünyaya yayılıyordu.

Mezar başında önce saygı duruşu yapıldı. Birkaç kişi; şehidin yaşamı, davası, halkın özgürlük ve bağımsızlık yürüyüşü üzerine konuşma yaptı.

"Ölmek var dönmek yok"tu!

Konuşmalardan sonra, camideyken namaz kıldıran imamlar, talkını verip dualar eşliğinde bir avuç çamuru mezardaki tabu-

tun üzerine boca ettiler; eninde sonunda hepimizin gözünü doyuracak çamur... Bizler de sırayla çukura ve tabutun üzerine toprak attık. O, artık ülkesinin kutsal kentinde, yüreğimizde hep yaşayacaktı.

Tören bu şekilde sona erdi. Yavaş yavaş Mardinkapı'ya yürümeye başladık. Evlerimize, çoluk çocuk, ana babalarımıza gidecektik güya. Ama ne yazık ki böyle olmadı. İzin yoktu. Dağılma-mız engelleniyordu. Niyetleri hiç de iyi değildi. Apaçık bizi orada günbatımına kadar tutmak istiyorlardı. Gizli niyetleri, yapmak istedikleri asıl şey neydi, Allah bilir.

Diyalog, rica, minnet, telefon görüşmeleri kâr etmedi. Kalabalık yerinde duramıyordu. Heyecan, korku, gittikçe artıyordu. Az önce duyulan mermi sesleri, ambulans sirenleri, ölümler ve yaralıların haykırıışları unutulmamıştı. İstemedi içine düştüğümüz durum, kendimizi ortasında bulduğumuz manzara kabullenilir gibi değildi. Etrafımızdaki çember gittikçe daraltılıyordu. Saldırıya hazırlık yapıldığı artık sır değildi. Fırtına öncesi sessizlikti. Ama buna rağmen ayrılmak, sağa sola kaçmak yoktu.

Kalabalık bazen oturuyor bazen ayağa kalkıp sloganlar haykırıyordu. Ama tavırlar değişmedi. Arada elçilik, arabuluculuk yapanları da dövmeye başladılar. Sonra da bir öncekinden daha kudurgan, zalimane bir şekilde ateş etmeye başladılar. Mermiler vızır vızır yağıyordu kalabalığın üstüne.

Kalabalık deniz dalgaları gibi kabarıyor, uçuruma yuvarlanıyordu insanlar. Kimi de ayaklar altında eziliyordu. Aşağı düşenlerden kimileri ayağa kalkmaya yelteniyor, ama kalkamıyorlardı. Bizler de sözümona emin bir yerde, 'emekçi' otobüsünde oturuyorduk. Korku, endişe, kahr ve çaresizlik içinde...

Bir baktık ki mermiler otobüsün camını delip tavandan çıkıyor. Otobüsün lastiklerini patlattılar. Gözlerimizi açamaz olmuştuk. Sersemleştik. Neredeyse tümümüz boğuluyorduk. Çaresiz, otobüsten dışarıya attık kendimizi. Bıçak altına yatmış koyun gibi üst üste yığılıp kaldık. Artık hadsiz hesapsız dayak, işkence başladı. Bedenlerimizin üzerinde tepiniyorlardı. Kalaslar, coplar ve postallarla vuruyorlardı.

O gün tüm şehir ayakta idi. Herkes kapısını açık tutuyordu. Mitinge katılanları, tutuklanma korkusundan kaçanları evlere buyur ediyor, evlerinde saklıyorlardı. Ev sahipliği edip onları kolluyorlardı... Tutuklanıp işkence odalarına götürülmelerine mani oluyorlardı. Kimilerini saatlerce, kimilerini günlerce evlerinde konuk edip korudu halk. Hane halkından biriymişçesine davrandı, saygıyla ağırladı.

Yaralılar, saldırı esnasında kan revan içinde kalanlar hemşire, hastabakıcı ve doktorların sayesinde hastanelere götürüldüler. Onların sahiplenmesiyle yaraları sağaldı, acıları dindi... Kimileri de hastanelerden işkence odalarına götürüldü. Kimisi ise iyileştikten sonra sağlık görevlilerinin yardımıyla yakalanmadan kaçırıldı.

Sonra da bazı düzmece tutanaklarla mağdurlar suçlandı. Saldırgan suçlular, silahlı saldırgan suçlular!.. Yüzlerce kişiyi gözaltına aldı polis, günlerce sorguladı. İşkenceyle, korku ve tehditlerle sürdü sorgular...

Kimileri kayboldu gözaltında; bir daha kimse görmedi onları, hiçbir haber alınmadı onlardan. Kimilerinin ölüsü bulundu çöplüklerde, işkence belirtileriyle. Kimileri delirdi, akıllarını yitirdi, toplumun dışına itilip ailelerine, topluma yük, dert, bela oldu. Ama yine de savcılar dava açtı, yargıçlar yargıladı, binlerce kişiyi mahkeme kapısına yığdılar.

Ahh... keşke o gün foto muhabiri ve kameramanların çektikleri filmler kurtulabilseydi de, bugün, o tarihi günü yorumlamasızın, sadece filmlerden izleseydik. Dilin anlatamayacaklarını gözlerimizle görebilseydik.

Ama kimsede film bırakmadılar. Tüm gazete ve televizyon muhabirlerinden filmleri toplayıp yaktılar. Çırılçıplak soydukları Alman gazeteci Lusy'nin filmlerini elbisesinin içinden çıkarıp el koydular.

Bu kadar yıldan sonra, çevreme, Mardinkapı'ya baktığımda, onları dinlediğimde; o işitilmedik, duyulmadık, bilinmedik ve görülmedik olayları bir bir anımsıyorum, belleğimde canlanıyor.

Eğer dikkatlice bakarsam, kanın, terin, mermilerin, kaçışın,

karmaşanın, zulmün ve o gün bolca gördüğüm ama bugün

zerresi kalmayan arkadaşlığın izine rastlayacağıma inanıyorum.

SERFERAZ NEQŞEBENDÎ

Yedi Salkım

Kulak kabarttı, ses var mı..? Sürünerek asma bağına yaklaştı, sepete üzüm salkımlarını doldurmaya başladı; bir iki üç... bu da dört ve beş...

Yedi salkım koparması gerekiyordu, yedi çocuk için...

Aklı kapısını taşlarla ördüğü mağaraya gitti. "Tüh, şimdi aklıma geldi... çocuklar dışarıya da çıkamazlar, ne olacak. İnşallah ağlayıp seslerini askerlere duyurmazlar... olamaz... mümkün değil... sapa bir yer, kimsenin aklına gelecek bir yer değil. Allah'ım sen koru onları ben varıncaya dek..."

Titrek eliyle birkaç üzüm tanesi attı kurumuş ağzına, çiğneme-den yutuyordu; iki üç gündür ağzına lokma koymamıştı.

"Ah! Çocukların babası sağ olsaydı, bizi kolayca geçindirir, işgalci düşmandan korurdu. Allahım nasıl korurum şu çocukları, nereye götürürüm onları..?"

Bağın alt tarafındaki vadiye yöneldi, yolu takip ede ede köye kadar geldi, ateşe verilen harabe evlerden hâlâ dumanlar tütüyordu. Gözlerini iyice kıstı, ama bir türlü kendi evini seçemedi. Akşamdı, her taraf duman içindeydi ve gözleri de iyi seçemiyordu... Düşüncelere dalıp gitti. Gözlerini bir noktaya dikti, tek odası, odacık, yayık sopası, taştan ocağı, yuvarlanmış su testisi, çocuğun beşiği, küçükbaş hayvanlarının ağılı... tümü gözünde

canlandı... Yüreği burkuldu, gözyaşları sel olup yüzüne aktı... O kadar çökmüştü ki yaşını otuz değil de altmış sanırdın.

Bir ses duydu, kendine geldi. Nefesini tuttu, gittikçe yaklaştı ses. Kafasını kaldırıp baktı, Baas askerleri bağın etrafını kuşatmışlardı. Demek ki bağlarda bir ses ya da hışırtı duyup birilerinin bağa girdiğini fark etmişlerdi. Şemam'ı bir çarpıntı tuttu. Öyle korktu ki yere mihlanmışçasına yapıştı. Bedeninin tüm zerrecikleri toprağa "Koru ne olur!" diyorlardı... Asker tüfeğini asma ağacına astı. Şemam kaçmak için fırsat arıyordu. O anda onu fark eden asker bağırıp çağırırdı:

"Koşun birini gördüm..."

Şemam, koşmak için ayağa kalktı, ama asker elini öreğine atıp çekti ve onu yere serdi, kafasını dipçiklemeye başladı. İki asker koşarak geldi ve paldır küldür götürdüler. O, korktuğunu belli etmemeye çalışıyordu. Ha bire dipçikliyorlardı, uyuşan ayakları paten gibi arkasından kayıyordu. Üzüm salkımları sepette ezilip şıraya döndü... Onu yola çıkardılar. Kırmızı postallı, kara bir subay orda bekliyordu. Kadın ve çocuk dolu askeri bir araç da vardı orada. Ağlama, hıçkırık ve çığlıklardan neredeyse patlayacaktı araba. Şemam'ı bir paçavra yığını gibi subayın ayaklarının önüne attılar. Subay, elini kırmızı yeşil eşarbına götürüp saçla birlikte çekerek ayağa kaldırdı:

"Hangi delikte saklanmıştın fıstık?"

Şemam, ayaklarına kapanıp yalvardı:

"Sana kurban olayım, ne olursun beni serbest bırakın, çocuklarım mağarada beni bekliyor. Mağaranın kapısını da taş yığıp sıkı sıkı örüp kapattım. Allah aşkına gidip onları da alalım," derken hıçkırıkların karıştığı sözleri ağıta dönüştü. Subay köyün muhtarına dönüp:

"Ne diyor bu?" dedi.

Muhtar Arapça bildiği için subaya çevirdi Şemam'ın Kürtçe söylediklerini. Subay gülmeye başladı, bir kez daha saçlarından tutup ayağa kaldırdı ve elini yüzünde gezdirdikten sonra sıkma-ya başladı:

"Bu yeni bir plan sanırım güzelim... Kim öğretti sana bunu,

fikir nereden?"

Şemam başını geriye çekerek uzaklaştı subaydan; "Utanmıyor musun, haysiyetsiz, şerefsiz adam, biz esiriz!" dedi.

Subay denilenleri anlamadı. Alaylı alaylı yaklaşp Şemam'ın göğsüne bir yumruk indirdi. Şemam kin ve nefretle doldu. Ateşe atılmış bir avuç tuz gibi oldu, titredi, ağzını tükürükle doldurup yüzüne savurdu. Subay hiddetlendi, var gücüyle bir tokat salladı ve haykırarak konuştu:

"Diğerlerinin yanına atın!"

Şemam, önce havada, sonra da askeri aracın içinde buldu kendini. İçerdeki sütuna tutunarak muhtara seslendi:

"Allah aşkına, sen onun dilinden anlıyorsun, ona yedi tane çocuğumun mağarada olduğunu anlat. Bunu Allah hatırı için yap, biz insan değil miyiz muhtar, ne olursun yardımcı ol?"

Muhtar, gözlerini kaçırıp başını öne eğip sessiz kaldı.

Şemam:

"Hay hain oğlu hain, eşeğin sıpası. Başını öne eğmekten başka ne kazandırmış bunlar sana. Sen de bir gün cezayı çekersin; tabii ki günü geldiğinde," dedi.

Askeri aracın bir köşesinde büzülmüş oturan yaşlı bir kadın:

"Otur sen de oturduğun yerde. Çok konuşma, seni de öldürürler şimdi. Bunların dini imanı yok. Elimizden bir şey gelmiyor. Sabret, Allah'ın dediği olur. Kimsesiz, sahipsiz ve arkasızız," diye haykırdı, sonra da gözyaşları süzüldü kırış kırış olmuş derisinde...

"Ama yedi tane çocuğum taş yığının arkasında beni bekliyor nineciğim, orada ölürler. Hayır, olamaz... Zulmün bu kadarı da fazla ama. Allah nasıl kabul eder, bilmiyorum ki..."

"Sabırlı ol, çocukların orada kalsın. Dışarı çıkamasa da kendi topraklarında, mağaralarında can verecekler; çıktılarsa da Allah'a şükür. Bizim ise hiç kurtuluşumuz yok, nasılsa bizi öldürecekler."

Bir çocuğun kolundan tutarak, "Aha bu benim torunumdur. Ne işe yarar, tabii ki öldürölmek için vardır... Keşke şu an çölde yalnız başına kalsaydı, belki kurtulur ve bir gün intikamımızı alır-

dı!" diye sızlandı.

Şemam'ın yüreğindeki kor sönmedi, tüm ruhu mağaranın etrafında dolanıp duruyordu. "Ah ah! Küçüğü daha yeni emekliyordu, dışarı çıksalar bile telef olacak. Ama büyükleri, Azad yetiştirilmiştir. Ablaları Ronak akıllıdır, birbirlerine sahip çıkarlar gerçi... Ah ah... Hay anneniz öle, sözümona size üzüm alıp gelecektim. Açlıktan geberiyordunuz... Yanıyor, ciğerim yanıyor!.."

Araç hareket etti. Büyüklerin ve çocukların ağlama, çığlık ve hıçkırıkları birbirine karışıyor, ağlama senfonisi taşlara çarpıp yankılanıyordu. Dağ taş inliyordu. Bu manzara yabancı hayvanları, yırtıcı kartalları dahi ağlatabilir, akan suları durdurabilirdi. Sadece bu zalimlerin yüreği bir nebze olsun merhamete gelmiyordu.

Askeri konvoy durdu, araçtan inmeye başladılar.

Şemam'ın sesi bir yaralı aslanın sesi gibi dağ bayır yankılanıyordu. Aracın demirine yapışıp haykırdı:

"İmdat ey yüce dağ, yedi tane korumasız çocuğum sana emanet! Onlara göz kulak ol, analık babalık yap... İmdat ey meşe ağacı! Onlara ekmek ol, sahip çık. İmdat dere yatağı, vadi suyu! Öksüzler size emanet... Ey vadilerin ayıları ve tüm yırtıcı hayvanları! Sakın sahipsiz bırakmayın, ey çığırkan keklikler ve geyikler size bıraktım güzelim çocukları!"

Şemam diğer esirlerle birlikte Selamiye Zindanı'na konuldu. Açlık, dayak, işkence, sarkıntılık bir an olsun eksik olmadı. Yüreğinin mumu hep sönüktü, kederliydi ama sürekli gülerken şöyle derdi:

"Yedi tanedirler, yedi..."

Bir akşam, onu arkadaşlarıyla birlikte bir aracın arkasına bindirilip Hewlêr'deki (Erbil) Cejnekan askeri kışlasına getirildiler. Tozlu ve dikenli arazide yürütüldüler. Hepsi de korku ve açlık içinde ağlaşıyordu. Bir tek Şemam gülerken konuştu:

"Yedi tanedirler, yedi..."

Bedeni kaskatı kesildi, yüzünde bir gülümseme belirdi. Parmakları sertleşti. Yedi parmağı açık, üçü yumuktu. Yedi parmak taş kesilip kaskatı oldu... ve son kez söyledi can bedenden ayrıl-

madan:

“Yedi tanedirler, yedi...”

Şemam'ın gözleri kısıldı ve ruhunu teslim etti, can beden-
den ayrıldı Cejnekan'da. Kimse bedenden ayrılan o canın, dağın
yolunu tutup kimsesiz çocukların etrafında dolaşmasına engel
olamadı..!

SÎDAR JÎR

İntihar

İki katlı evinin balkonunda, onlara ev sahipliği yapan kuş ve güvercinlerin sesi eşliğinde, sabah akşam, kenarına eşinin ismini yazdırdığı bardağıyla kaçak çay içerdi. Hizmetçi –ince, uzun ve esmer bir kızdı– her sabah olduğu gibi gazeteleri masaya bırakıp nazikçe:

“Başka bir isteğiniz var mı Simır Bey?” demişti.

O da güler yüzle ve mütevazı bir şekilde yanıtlamıştı:

“Var Şingul, eğer Nefel uyanmışsa buraya gelmesini söyle lütfen. Birlikte kahvaltı yaparız.”

“Oldu efendim, bir bakayım uyanmış mı acaba!”

Simır Bey bir eliyle desenli bardağı tutuyor, öbür eliyle de masanın üstündeki gazete sayfalarını çeviriyordu. Çayı bittiğinde neredeyse tüm gazeteleri gözden geçirmiş, yüzü ekşimişti. O anda Nefel Hanım güzel endamıyla her zamanki gibi balkonun kapısından geçip yanına geldi. Nefel Hanım, dolu dolu nefis bir gün geçirmek istiyordu. Kollarını Simır'ın boynuna dolayıp kırışan boynuna kelebek uçuşuna benzer bir öpücük kondurdu. Her ne kadar Simır elini tutup ilgisiz kalmadıysa da beyninin her bir zerresi gazete sayfalarının bir taraflarına yapışıp kalmıştı. Gazetelerin kimisi şehrin birinde intihar eden genç bir kızı, kimisi düşük yapan genç bir gelini, kimisi de çıldıran genç bir kadını

çok detaylı olarak manşet yapmıştı.

Simir da gazeteden okuduğu her satırla 'cinlerin halayına girivermişti' adeta. Her haline yansıyor; tavrına, yüzüne, göz-bebeklerine ve nefes alış verişine... Çok daraldığı belli oluyordu. Nefel Hanım sessizce yüzüne baktıktan sonra, sordu:

"Ne oldu Simir, kim canını sıktı sabah sabah?"

"Ben de bilmiyorum Nefel..."

O arada gazeteleri alıp eşine uzattı. Söz söylemeye gerek duymadan, gözleriyle gazeteleri işaret etti. Sonra bitkin bir halde:

"Zahmet olmazsa şu gazeteleri bir inceleyiver, haberleri oku... Her gazetede, hemen hemen tüm sayfalarda ya buluş çağındaki bir kızın intihar haberi ya da cinnet geçiren genç bir gelinin haberi... Beş altı yıldır hep böyle... aynı şeyler... azalma yok, gittikçe de artıyor."

"Hımmm... evet, gerçekten de gittikçe artıyor. Birkaç gün önce şu yukarıdaki mahallede bir kız intihar etmişti hatırladın mı?"

"Hangisi? Evet... ha... evet... hatırladım. Eee... ne olmuş?"

"O kız bir öğretmen arkadaşımızın baldızıydı. Arkadaşımız, onun niye intihar ettiğini hâlâ anlayabilmiş değiliz diyor."

Simir'ı çileden çıkaran da bu olayların meçhul olması, sebebin bilinmemesiydi. Kimi zaman Avrupa'daki öğrenim dönemini anımsıyor, "Acaba bu intiharlar Paris, Lyon, Stockholm, Londra ya da Avrupa'nın herhangi bir şehrinde yaşansaydı, yine böyle üstü örtülü ve gizemli kalır mıydı?" Başını iki yana sallıyor ve sadece, "Hayır, hayır hayır! Mümkün değil. İlla ki bilimsel, sağlıklı araştırmalar yapılırdı. Nedenini öğreninceye dek detaylı inceleme ve araştırmalara devam ederlerdi."

Bu olaylara ilgi göstermesinin asıl nedeni, sosyoloji eğitimi almış olmasıydı. Paris'te okumuştı. Bu avantajla birçok olayı rahatça analiz edebiliyordu. Ama ülkesinde gittikçe artan bu intihar ve çıldırma vakaları, tüm kariyerini altüst ediyordu. Simir, sersem bir tavuğa dönmüştü. Ya da o öyle sersem ve cahil görünmek istiyordu. Düşünce dünyası altüst oluyordu. Herkese

yol gösteren, rehber olan Simir, o vakalarla ilgili iki cümlelik bir analiz yapamıyordu.

Artık bürosu ona karanlık bir mezar gibi görünüyordu. Simir, o mezarda karabasanlar içinde debeleniyordu. Her gün aynı çılgınlıklar çınılıyordu kulağımda. İntihar, cinnet ve...

Bir süre sonra, ani bir karar verdi; "Kendim bu konu hakkında araştırma yapacağım. Bu bölgede niye kadınlar intihar ediyor ya da cinnet geçiriyorlar?" Yerinde duramıyordu, nerdeyse kendisi de çıldıracaktı. Sürekli, "Kimse kılını kıpırdatmıyor, kendim yapamaz mıyım?" diyordu. Kimseden izin almasına da gerek yoktu zaten. Onun işiydi, kendisi de hazırды. Karar onundu ve o işyerinde her sözü bir emirdi. Yalnız başına karar verebilir, her istediğini yapabiliirdi.

Tüm hazırlıkları gönlünce yaptı. Bu vakaları önleyecek, onlara bir açıklık ve çözüm getirecek bir çalışma yapacaktı, yıllarca sürse bile bu çalışma... kararlıydı... Bu gidişatla her gün kendisi de güç kaybediyordu, bu sosyal bir olguydu, kendisi de sosyologdu ve toplumunu da yakından tanıyordu. Nasıl ki hastasına teşhis koyamadan onu kaybeden doktor üzülsünce, intihar ve cinnet olayları da Simir Bey'i öyle üzüyordu. Her intiharla yüreğinde adeta iki paslı mızrak boy veriyordu ve 'sahipsiz ölümler nöbeti'ne tutuluyordu. Hiçbir işini huzurla yapamıyordu. Gerçekleşen her intihar ve cinnetle, bedeni bir tufan yumağı oluyor, beyni ve yüreği kan seline kapılıp gidiyordu.

Bu olayları tek tek araştırmayı iyice kafasına koymuştu. Her intiharı lokal olarak inceleyecekti. Bu çalışma için gerekli olan her şey; plan, program hazırды. Eşi Nefel Hanım'dan destek isteyecekti. Zaten onu en iyi anlayan da Nefel'di.

Bir gün akşamüstü –işten eve giderken– yolda düşündü:

"Yalnız başıma yapamayacağım, Nefel bana yardımcı olmalı." Doğrusu Nefel ona yardımcı olabiliirdi. Çünkü psikoloji öğretmeni-ydi ve eğer psikolog ve sosyologlar birlikte çalışsalar, daha iyi bir sonuç elde ederlerdi. Zaten yazdı ve okullar tatildi. Çalışmasına bir engel yoktu. Bu düşünceler onu biraz ferahlattı. Hem eşiydi hem de onda yılların birikimi vardı. İkisi birlikte çalışsalar-

dı, sağlıklı bir sonuca gidebilirlerdi.

Eve ulaşıncaya kadar bu konuyu düşündü. Evde de sessizlik bulutu çökmüştü beynine. Yemekten sonra, evin hizmetçisi Şingul'un yaptığı çayı –her ne kadar Simir çok dalgın idiyse de– zevkle içiyorlardı. Simir, ufaktan ufağa planından söz etmeye başladı. Nefel sadece dinliyordu. Yaklaşık bir-bir buçuk saat kadar aralıksız anlatı... anlattı... O gece Nefel ile yaptıkları derin sohbette saatlerce terlediler. Esasta anlaşıyorlardı ama metot ve ayrıntılarda anlaşıyorlardı. Terlemenin sonucu çalışmalarına başlangıç olmuştu.

Birkaç gün sonra, çalışmaları ilerlettiler, gittikçe cesetler deryasına yaklaşıyorlardı. İyi bir ekip çalışması yürütüyorlardı. Birbirlerini tamamlıyorlardı. İntihar edenlerin ya da çıldıranların yakınlarını bir bir dinleyip anında not ediyorlardı. Her biri kendine özgü anlatıyordu serüveni. Simir da Nefel ile birlikte rüyaları işgal eden kelimeleri bir bir kovalıyordu.

Şehir şehir, kasaba kasaba, köy köy intihar vakalarını araştırmak için dolaştılar. Gittikleri her şehir, kasaba ya da köyde değişen sadece kişilerdi, neden aynıydı; ansızın gelen intiharlar, masum kadın ve kızların etrafında dolanan ölüm dansı... Sine-mada aynı filmi defalarca izleyen izleyiciler misali; sadece oyuncular değişiyordu, senaryo ve senaristler hep aynıydı. Her gün yeni bir intihar galası vardı, soylu somurtkan kadınlar, ip dolanmış boyunlardan çılgınlık şaraplarını sunuyorlardı birbirlerine.

Simir, bıkıp usanmadan sürdürdü araştırmasını. Her konuyu ayrı bir titizlikle ele alıyordu. En ufak bir şeyi bile unutup atlama-mak için, ince ayrıntılara bile dikkat ediyordu. Yazın o kavurucu sıcağında, ürkek hüznlerle kayan yıldızları incelemeye koyulmuştu. Simir ve Nefel'in rüyaları ayrı ayrı yerlere düşüp parçalanıyordu. İkisi de her rüyada hüznlerinin peşindeydiler.

Bu çalışma ile yıkılmış umutlarının duvarını, yeniden kendi yüreklerinde örüyorlardı. Bu çalışmadan sonra, bu sosyal afete bir nebze bile olsa önlem alınacağına inanıyorlardı. Bu umutla her geçen gün çalışma azimleri yükseliyordu, gece gündüz demeden araştırıyorlardı. Êlih (Batman), Amede (Diyarbakır),

Riha (Urfa), Colemêrg (Hakkari), Çewlik (Bingöl), Wan (Van) ve bölgenin diğer şehirlerinde ağıtlar, halay şarkılarının yerini almıştı. Her "baş"tan bir senaryo yaratılıyordu. Her biri ayrı bir yol seçiyor, "sahipsiz" intiharları ve cinnetleri herkes kendine göre yorumluyordu:

"Bu on beş yıllık savaştan sonra buhran geçiriyorlar..." "Aile-sel sorunlardan dolayı..." "Yahu kalplerinde yosmalık varmış ama beceremedikleri için ve..." bu yorumların ardı arkası kesilmiyordu. Boş vermişliğin ve yalan yanlış yorumların sınırları genişti. Elalem bu genç kız ve kadınlara olmadık iftira ve yakıştırmalarda bulunuyordu. İçlerinde Nefel ve Simir'in en çok acı duydukları vaka, bir kadın doktorun olayıydı. Sözü geçen o bayan doktor, okuma yazma bilmeyen kadınları sağlıklı doğum konusunda eğitmek için çok iyi bir ilişki geliştirmişti. Her gün ayrı bir köyde, ayrı bir dağda bayırdıydı. Gün geçtikçe daha çok seviliyordu halk tarafından. Ama bazıları ona suçlamada bulunmuşlar, örgüt milisidir demişlerdi. Bir gün birileri gelip Berfin'e, seni gözaltına alıp ifadene başvuracağız demiş. Zorla götürmüşler. Sonra da her türlü iğrenç ve barbarca işkenceler yapıp, başına bir kurşun sıkarak dere kenarına atmışlar. Kadın doktora yapılan bu barbarca davranış Nefel ile Simir'in canını çok sıkıyordu.

Onlar, bu tür uygulamaların sadece Kürt illerinde değil, İç Anadolu ve diğer metropollerde de olduğunu, yapılan gazete haberlerinin Kürt kadınlarının intiharına yol açtığını bilmiyorlardı. Simir takip ede ede metropollere dek götürdü izleri, artık yaşadığı şehirden çıkmış, Kürtleri yutan şehirlerde ölümü kovalıyordu. Üç ayı geride bırakmışlardı, dolaşa dolaşa metropol kenar semtlerine varmışlardı. Zaten yaz da bitmiş, okullar açılmış, Nefel Hanım da okula dönmüştü.

Bu çalışma için, her ne kadar devletin resmi ve yarı resmi kurumlarına başvurdularsa da tüm kapılar mızraklarla korunan burçlara dönüşüp yüzlerine kapanmıştı. Sadece birkaç arkadaşları ve kıt imkânları olan birkaç kurum onlara destek olmuştu. Yaklaşık on dokuz şehrin altını üstüne getirmişlerdi, nerede bir vaka olsa, hemen oraya koşturmuşlardı. İyi ki Bay Simir'in maddi

durumu fena değildi, yoksa çalışmanın yürümesi olanaksızdı.

Zaman su gibi akıp gidiyordu. Gecesini gündüzüne katıp durmaksızın çalışıyordu. Yüzlerce vakayı izledi... İntihar vakaları ile dolan ajandası, artık kışın başlangıcını gösteriyordu. Simir; her intihar eden kadını, yaşayanların tutunacağı ve sığınacağı bir dal haline getirme konusunda kendine güveniyordu. Tüm çabası ve enerjisi bunun içindi.

Bazı devlet yetkilileri ona, çalışmasını bitirdiğinde araştırmalarının sonuçlarını alıp inceleyeceklerini söyleyip intihar ve cinnet vakalarını önlemek için çaba sarf edeceklerine dair söz vermişlerdi. Simir çalışırken Avrupa'daki uzman dostlarından da yararlanmıştı. Çalışması bu şekilde daha da sağlıklı oluyordu.

Çalışmasını bitirmek için, birkaç haftadır evinden, güvercin ve kuş sesleriyle dolup taşıdığına bir orkestrayı andıran balkondan ve eşinden ayırıydı. Doğrusu okullar açılmasaydı, Nefel Hanım ile birlikte olacaktı. Nefel ise boş durmuyor, psikolojik durumu gittikçe kötüleşen kişilerle uğraşıyordu. Böylece çalışmanın devamı sayılan bir çalışma içine girmişti.

Çalışması bitmeden önce, Simir'in bazı dostları Ankara'da uzmanlarla konuşmuş; onların, biten çalışma üzerinde değerlendirme yapıp kamuoyuna rapor olarak açıklama yapmaları için çabalamışlardı. Simir, bu iş için yirmi beş gündür Ankara'daydı.

Olayları tasnif edip neden ve sonuçlarını incelediğinde hepsinin benzer olduklarını gördü. Kaynaklandıkları nedenler birbirlerine çok yakındı, hatta çoğu aynı nedenden kaynaklanıyordu. Her biri –her ne kadar kaynak aynı idiyse de– ilginç bir trajediydi. Bazıları kirletilen bedenlerini temizlemek için içtikleri suyun rahatça görülebildiği beyazlık ve narinlikteki gerdanlarına sessiz sedasız ilgiği geçirmişlerdi; kimisinin de koca, anne, baba ya da bir başkası tarafından taze bedenleri zorla peşkeş çekilmişti; bazıları aldatıcı düşlerin esiri olmuşlardı. Bazen polis ve subaylara sığınıp kısa ömürlü kraliçecikler rolünü oynamak mecburiyetinde kalıyorlar, farkına vardıklarında ise kestirmeden kurtuluşun yolunu arıyorlardı... Kimisinin de aileleri tarafından sevdalarına ölüm kod ismi verildi; kendileri sevdalıları ile yasak

duygularının dizginlerini özgürce bırakıyor, evlenmeden önce kudurgan ırmaklara bırakıveriyorlardı kendilerini... Öte yandan kadınlara reva görülen kahrolası sistem... sonra intihar ve cin-net...

Bir bir ayıklayıp tasnif etmişti. Tasniften sonra da çözüm yol ve yöntemlerini maddeler halinde sıralamıştı. Artık her şey tamamdı. Geriye kalan, dosyanın yetkililere teslim edilip çalışmanın kamuoyunun bilgisine sunulmasıydı. Dosyasını teslim edip çalışmasını deklare ettikten sonra, bu çalışmayı kitap olarak yayınlayıp halka ulaştıracaktı.

Dosyanın yetkililere teslim edilip çalışmanın duyurulacağı gecesiydi; Ankara'daki son gecesiydi. Dosyayı son kez gözden geçirmişti. Sabah için her şey hazırды. Sımır kendinden emin ve rahat bir şekilde yatağa girmişti. Hava soğuktu, yorganı bedene iyice sarmıştı, ama içi içine sığmıyor, heyecandan yatakta debeleniyordu. Basın açıklamasına nasıl başlayıp sürdüreceğini ve nasıl bitireceğini –çalışmasının bitirildiğine dair basında haberler yer almıştı– tasarlıyordu kafasında. Uzaktaki balkona konan güvercinlerinki gibi çarpan yüreğinden, "Hiç olmazsa olaylara olumlu bir etkisi olur, belki de çözüm olur bu çalışma," diye geçiriyordu. "Belki çözüm yolu olur..." dediğinde imdat davulunun gümbürtüsü duyuluyordu göğsünden.

Artık rüyalarında, eskisi gibi gamları kovalamıyor, gamlar onu kovalıyordu. Uykuya dalmıştı, bir kaç aydır ilk kez tatlı rüyalar gören bir bebek gibi masumdu. Şafak sökünceye dek intihar edenlerin Azrail'i ile hokkabazlık yapıp didiştiler. Biri fırsatı ele geçirse asla diğerinin gözünün yaşına bakmayacaktı. Tanrıçaları koruyan yiğitler gibi paslı mızraklarla entrikalar çevirip birbirlerini tuzağa düşürüyorlardı.

Güneşin ilk ışınları ve oda kapısının çalınışı ile birlikte başıboş mızraklar düştüler yiğitlerin elinden. Kapıyı çalan Ankara'da kendisine yardımcı olan sosyolog arkadaşındı. Giyindikten sonra elini yüzünü yıkadı, sonra da birlikte kahvaltı yaptılar. Basın açıklaması için otelin salonuna indiler. Kâğıt ve dosyaları koltuğunun altında, şakır şakır fotoğraf çeken ve flaşlarının ışığı

ile gözlüğünün camını parıldatan gazetecilerin karşısına çıktı. Anlatacağı tüm noktaları Kürt, Türk ve Avrupalı gazetecilerin soruları sayesinde art arda sıraladı. Toplantının bitiminde bir soruyu yanıtlarken şöyle demişti:

“Birçok ilde meydana gelen bu olaylar bir kader değil, haliyle çaresi de var; çare şudur...”

İlgilenecek kişilere dosyayı vermişti, sevinç ve omuzlardaki yükün hafifliğinden duyduğu hoşnutlukla evinin yolunu tuttu. Eşi Nefel ve kızları gibi sevdikleri Şingul’u her hatırladığında, seslerinin kulağında yankılandığı güvercinler misali kanatlanacak oluyordu. O akşam için, uçakta yer ayırttı. O gün akşama kadar Nefel ve Şingul’a güzel hediyeler almak için dolaşıp durdu. Sonunda birer elbise ve değişik takılar aldı. Çocuklar gibi şendi, güle oynaya havaalanının yolunu tuttu.

Yüreği öyle heyecanla atıyordu ki, kilometrelerce yüksekte, bulutlar arasında hava akımına giren uçak misaliydi. Biten çalışmasından sonra, evinin hasretinden yüreği çıldırmış, eşinin hasretinden kudurmuştu.

Simır’ın bindiği uçak, beyaz büyük bir kartal gibi Mezrabotan’ın* göğüne kanat çırpıyordu. Kapı açılıverdiğinde kendini şehrinin kucağına atma beklentisiyle geçen her an, sonsuz bir zamana dönüşüyordu. Sonunda kapı açıldığında, hemencecik dışarı fırlamıştı. Neredeyse bir yumak hasret misali basamaklardan yuvarlanacaktı. Camdan yapılmış yolcu bekleme salonuna yöneldi. Her ne kadar o salonda bazı gazeteciler, çalışması hakkında sorular yönelttilerse de yanıtsız bıraktı.

O hengamede etrafına bakıyor, gözleri Nefel Hanım’ı arıyordu. Hareket etmeden önce evi aramış, yardımcılarını Şingul’a, “Akşamüstü geleceğim, Nefel gelebilirse beni karşılasın,” demişti. Bu yüzden soruları umursamadan, Nefel’i arıyordu gözleri. O kargaşada, bekleme salonundaki televizyona takıldı gözleri, akşam haberlerini sunan bayan spiker şöyle diyordu:

“Sayın seyirciler,

Şu an aldığımız bir habere göre, bu akşam saat 17 civarında, terörist bir örgüte yataklık ettiği söylenen Nefel Hêvîdar adlı

bayan bir öğretmen Êlih'teki (Batman) evinde kendini asarak intihar etmiştir... Bu konuyla ilgili yetkililer..."

O an Sımır'ın yüreği, sanki havaalanında bulunan tüm uçaklar bedeninde harman dövüyorlarmış gibi daraldı, nevro döndü. Kendine geldiğinde, her zaman eşi ile birlikte uyudukları karyolasında yapayalnız inliyordu.

Şingul başucunda bekliyordu. O bitkin haliyle, vefakâr Şingul'un ellerini tutup olanları kendisine anlatsın diye yanı başına oturttu. Şingul tüm bildiklerini tek tek anlattı.

Düğümlenen boğazından zor bela diline dökülen birkaç sözcükten sonra Şingul koynundan çıkardığı ölüm kokan birkaç cümlemin yazılı olduğu bir kâğıdı Sımır Bey'e uzattı. Başka da tek kelime etmeden kapıyı kapayarak çıktı odadan Şingul. Sımır Bey, gözlerinin önünde uçuşan o cümleleri, boğazının hırıltısı eşliğinde okudu:

"Sımır'ım,

Seninle anlaştığımız gibi, eve döndüğümde zor durumda olan kadınları bizim evde topluyordum. Her gün karşılıklı düşünce alışverişinde bulunuyorduk, birçok sebepten ötürü yaşama isteklerini yitirmişlerdi. Onları hiç yalnız bırakmadım. Okuldan çıkarılmaz ya onları eve çağırıyor ya da biz evlerine gidiyorduk.

Bundan dolayı hep izlendim. Berfin Hanım'a yaptıklarının aynısını bana da yaptılar. Örgüt adına hareket ettiğimi söylediler. Sonuna kadar böyle olmadığını savundum, ama inandıramadım. İşten atıldım. Bununla yetinmediler, bir akşamüstü beni evden aldılar, ifademi alacaklarını söylediler. Beni Bişêrî yakınlarına götürüp..... Bu ifadeden iyi anlarsın! Ama ben onları sevindirmedim, ilk fırsatta birinin silahını kaptdığım gibi üçünü de geberdim. Eğer benim ölümüne sevinirlerse biraz... Olsun, kimse ölüme sevinmez. ne kadar istemeseler de -yegâne isteğim senin dertlendiğini görmemektir- onlar da bir gün ölümü tadacaklar.

Kendi ölümüne üzülmüyorum, yalnız kalışın beni düşündürüyor.

Sımır'ım her iki gözünden öperim.

Nefel"

Simir Bey, Şingul'u da evine yollamıştı. Birkaç gün deliler gibi cadde ve sokaklarda dolanıp durdu. Her akşam misafirleri geliyordu, ama onları umursamıyordu. Misafirler kalkınca, o da çıkıyordu... Yağmurlu ve fırtınalı bir gündü, sırlıslık girmişti içeri. Ne üstünü değiştirdi ne de kuruttu. Aceleyle şöminenin yanına gitti, birkaç odun attı ateşe. Ahşap rafta duran dosyaların içinden naylon bir dosya alıp, lambayı söndürdü. Karanlıkta, şöminedeki ateş, çürük bir kayısıya benziyordu. Elindeki dosyayı ateşe fırlattı. Yaptığı araştırmanın dosyasıydı. Dudağından eksik olmayan sigarasını bu ateşle yaktı, ciğerini yakan birkaç nefesten sonra da söndürdü. Artık her yer karanlıktı, şöminedeki ateş de sönmüştü. Ama Simir Bey'in sesi sedası, gözleri kan bürüyen bir öküzün soluyuşunu andıran burnunun homurtusu salonun çıplak ve sert duvarına çarpıp insanın yüreğine kör yılanın tıslamasına benzer bir korku salıyordu. Her yer karanlıktı, evin havası kara bir pusa boğulmuş sanırdın ve de öyle sessiz... Ta ki o karanlık bir çakmaktaşı kıvılcımı, ardından da bir patlama ile sonlanıncaya dek. Artık Simir Bey'in burnunun homurtusu da duyulmuyordu.

Ertesi gün, gazeteler bir sosyologun geçirdiği cinneti şöyle anlatıyordu:

"Cinnet ve intihar,

Batman'da bir sosyolog, iki asker ve dört polisi şehit etti. Bildirildiğine göre sosyolog örgüte yardım... ve olaydan sonra evinde intihar etmiştir..."

...

"Önce saldırdı, sonra intihar etti,

Birkaç gün önce intihar eden Nefel Hêvîdar'ın eşi sosyolog doktor Simir Hêvîdar, Kürt kadınlarının cinnet ve intihar olaylarını konu alan araştırmasını bitirdikten sonra, iki asker ve dört polisi öldürdü, ardından da evinde kendi silahıyla intihar etti... Bölgeden aldığımız haberlere göre..."

...

SÎMA SEMEND

Müjde

Güzel bir bahar günüydü. Güneş, uzaktan rengârenk bir haliya benzeyen ovaya ve düzlüklere çoktan vurmuştu şavkını. Gece gül ve zambaklara düşen şebnem, hâlâ parlıyordu. Köyden kuzu ve oğlakların melemesi, çoban ve sığırtaçların bağırışları ve ta uzaklarda çalışan traktörlerin motor sesi işitiliyordu. Bedil ve kızı Zinê eve dönüyorlardı. İkisi de kolhozlarda inek sağma işinde bir numaraydılar. Anne kız güle oynaya eve doğru ilerlerken komşularının oğlu Mecid'in çığlık çığlığa kendilerine doğru koştuğunu gördüler:

"Bedil teyze, Zinê... Müjde müjde... Selim geldi!"

Anne kız Selim lafını duyduklarında, sevinçten uçacak gibi oldular. Eve doğru koşuşturdular. Zinê, annesinden önce eve ulaştı, kardeşini kucakladı, öptü.

"Tatlı kardeşim, canımın içi, seni ne kadar da özlemiştim..."

Bir yandan sevgisini ifade ediyor, bir yandan da öpüyordu Selim'i. Selim de kız kardeşini öpüyordu.

Bedil'in eve ulaşması ile oğlunu kucaklaması bir oldu. Öpüyor, kokluyor, sarıp sarmalıyordu. Sevinç gözyaşları döküyordu. Sonra anne oğul yan yana oturdular. Selim'in kardeşleri teker teker eve gelmiş, başına toplanmışlardı. O arada Selim annesine sordu:

“Anne Tahir nasıl, o ne zaman gelecek?”

Annesi yanıtladı:

“Oğlum bana yazdıydı, sınavına girdikten sonra gelecek.”

Birkaç misafir içeri girdi, Bedil’e gözün aydın dedikten sonra, Selim’i alnından öpüp hoş geldin ettiler. Onlar daha oturmamışlardı ki uzun boylu, güler yüzlü bir adam içeri girdi. Kederli birine benziyordu. Gelen, kolhoz başkanı Yusiv Xeto idi, hemen söze girdi:

“Gününüz hayırlı, yüzünüz aydınlık olsun!”

Önce Selim’e yaklaştı, alnını öptükten sonra, onu biraz inceledi, bıyığını burup:

“Maşallah Selim... Maşallah! İki yıl içinde ne kadar da değişmişsin? Kilo almış, yakışıklı bir adam olmuşsun. Kawê seni görse asla inanamaz,” dedi.

Selim utandı, başını öne eğdi. Yusiv, Selim’in utanıp sıkıldığıni görünce, sözünü değiştirip sordu:

“Nasıl oldu da böyle erken geldin?”

“Yusiv arkadaş, hükümetin çıkardığı bir kanunla, çok sayıda asker zamanından önce tezkere aldı. O erken terhislerden biri de benim,” dedi Selim Yusiv’a gülümseyen bakışlarla.

Bedilê, Kawê’nin adını duyunca, sevinçle oğluna dönerek:

“Evet, çok doğru, yemin ederim ki Kawê çok değerli bir kızdır. Zehir gibi akli var ve çok çalışkandır maşallah. İşi yaparken insanı hayran bırakıyor. O, inekleri sağma işinde birinci gelen Zinë ile Moskova’ya gidecek,” dedi.

Selim Zinë ismini duyunca anında kardeşine dönüp sordu:

“Biricik kardeşim, başarılarınla, yazdığın bu destanlarla gurur duyuyorum.”

Kendi aralarında böyle konuşadururlarken, Bedil hemencecik sofrayı kurmuş, kadehleri doldurmuştu. Yusiv toplananlara döndü, “Bu kadehi evinizin şerefine, her şeyden önce de, on çocuk yetiştiren Bedilê’nin şerefine kaldırıyorum. On çocuk büyütmek, azımsanacak bir olay değil. Sovyet hükümeti ne iyi etmiş de

‘yiğitlerin anası’ adını vererek onu onurlandırmış,” dedi.

Yusiv bardağı dikti, izin isteyip vedalaştı. Kapı ağzında, ayrılmadan önce Selim’e seslendi:

“Selim, yarın bana uğra da traktörünü teslim edeyim.” Selim, kolhoz başkanına teşekkürlerini sundu.

O gün, Selim bir dakika bile olsun evden ayrılmadı. Eş, dost ve akrabaların biri gidip diğeri geliyordu. Gece geç saatte uyudu. Bilmiyorum, hiç uyudu mu acaba? Hayır, sabaha kadar yatakta düşünüp durdu. Traktörü geri alınca neler yapacağını, Kawê’yi... Seviniyor, sabırsızlanıp sabahı bekliyordu.

Bu halde, şafak sökünceye kadar bekledi. Ama şafak uykusu bastırdı. Kara gözleri mahmurlaştı, göz kapakları kapandı. Ancak bir saat uyuyabildi. Dışarıya baktı, sevinçle attı yüreği. Sabah olmuştu; kalktı, giyindi, sabun ve havluyu alıp çeşmeye gitti. Dışarı çıktığında her yer bomboştu, ama yolda, çeşmeden dönen köyün gelinleri, kızları ile karşılaştı. Gözleri Kawê’yi arıyordu.

Çeşmenin başına oturdu, buz gibi soğuk suyla ellerini yıkadı. Sonra o soğuk sudan bir avuç içti. O esnada çayırıktan bir hışırtı duydu. Arka taraftan geliyordu ayak sesleri. Arkasına dönüp baktığında, sanki bir gölgeydi ona doğru yürüyen. Bacakları titredi, dizlerinin bağı çözüldü. Yaklaştıkça hatlar belirginleşiyordu. Güzel bir kız, kara gözlü, uzun boylu Kawê’ydi ona doğru gelen. Yılanımsı uzun örükleri, narin omuzlarından sarkıyordu. Kahkahalarla gülüşüyorlardı arkadaşıyla, sedef gibi parlıyordu dişleri. Gül ve ışık yağıyordu sanırsın üzerine. Çeşmeye yaklaştıklarında, Kawê Selim’i gördü ve yerinde donup kaldı.

Selim hızla yanına gitti ve ellerinden tuttu...

SUUT KILIÇ

Geçmiş Zaman Olur ki

Tren yeni çıkmıştı istasyondan. Deniz tarafında kalan pence-re kenarına yerleşmiştim. Her duraktan sonra yolcuların sayısı artıyordu. oktan beri trenle böyle bir yolculuğa ıkmamıştım. Gideceğim yer uzak sayılmazdı. Sabahleyin erkenden şehrin öbür yakasına birkaç yağmur damlası düşmüştü. Bu yakada da kara bulutlar kümelenmişti, ama güneş hâlâ görünüyordu. Tren tekerleklerinin takırtısı arasında bir düşünce şşyordu beyni-me. İki gün önce meydana gelen olayları hatırlamak bile istemi-yordum, ama olmuyordu, hatırlamamak imknsızdı.

Birkaç hafta önce evimize bir misafir geldi. Tavrından giz-li bir örgütün elemanı olduğu belliydi. Gittikten kısa bir süre sonra yakalandı. Bir olaydan sorumlu tutulup yargılanıyordu. Söz konusu olayda iki güvenlik görevlisi ölmüştü. Yakalandık-tan sonra iimize korku düştü. Birkaç arkadaş onu misafir edip ilgilenmiştik. Olayın üzerinden üç beş gün geçmişti ki ev sahi-besi bana geldi, evimizin basılacağını ve gözaltına alınacağımı söyledi. Bu sözleri duyunca buz kesildim. Henüz kafamda, "Ne için?" sorusu oluşmadan kadın hemen sebebini açıkladı. Onun anlatımına göre komşlarımız bizim kadın pazarladığımızı, eve

orospu getirttiğimizi iddia ediyorlarmış. Bundan dolayı bizi polise ihbar etmişler.

O arkadaşın yakalanma olayını ve evimizde duran eşyalarını hatırladığımda beni bir heyecan tuttu. Onun eşyaları dışında başıma bela olabilecek kitaplarım da vardı evde. Alelacele ayağa kalktım. Sağı solu yoklamaya başladım. İçeride polisin dikkatini çekecek birçok şey vardı. Bir saatlik uğraştan sonra kan ter içinde kaldım ve kitap dolu bir poşet ile parça parça ettiğim bir uyku tulumunu alıp dışarı attım kendimi. Zaten asıl sorun olacak şey de bu uyku tulumu idi, evimde ne işi vardı hâlâ anlayabilmiş değilim.

O gece evde kalmadım, bir arkadaşşıma gittim. Akşam üzeri kardeşimi olanlardan haberdar etmek için eve telefon açtım. Kardeşim birkaç günlüğüne benim ziyaretime gelmişti. Benden sonra evi arayan biri, evimizin telefon faturasını yerde bulduğunu ve gelip teslim etmek istediğini söylemiş. Kardeşim heyecandan ne diyeceğini şaşırmış, arayanın polis olabileceğini düşünmüş. Telefon açan kişi, kardeşimden bir yanıt alamayınca telefonu kapatmış. Kardeşim bunu anlatınca cebimi yokladım. Sabahleyin yatırdığım telefon faturasının makbuzunun cebimde olmadığını fark ettim. Ertesi gün durup dururken telefonu-muz kapandı.

Tam o günlerde uzaklardan bir arkadaşım gelecekti. Gelmeden önce telefonla beni haberdar edecek, ben de onu havaalanında karşılayacaktım. Akşama doğru eve gitmeye karar verdim. Çarşı çok kalabalıktı. Sohbet edecek birilerini aradı gözlerim, ama kimseyi göremedim. Cebimde para yoktu ve acıkmıştım. Yavaş adımlarla otobüs durağına doğru yürüdüm. O arada hiçbir şey düşünmek istemediğim halde, tutuklanma fikri geçti kafamdan. İki sene önce aldığım cezayı yatmaktan kaçırıyordum. Cezaevine girdiğimde rahatımın bozulacağı korkusuyla yatıp kalktığım için tutuklanma fikri aklımdan çıkmıyordu. Düşününce bile insanı rahatsız eden konuları düşünce düşünce eve vardım. Bir yandan misafirimin karşı karşıya bulunduğu tehlike, bir yandan da cezam ve evin durumu için endişeleniyordum. Gece geç

saatlere kadar kardeşimle evimize yakın sahilde dolaştık. Eve dönerken aniden iki polis otomobili yanımızda durdu. Polisler kimlik sordular. Doğum yerimizi öğrenir öğrenmez bizi karakola götürdüler. İçimden, "İşte korktuğum başıma geldi," dedim. Yavaş yavaş kendimi üç ay cezaevinde yatmaya hazırlamaya başladım. Kardeşimin başına da bir şey gelmesinden korkuyordum, o yüzden biraz telaşlıydım.

Gezip tozduğumuz civarda orman yakılmıştı. O yüzden bizi şüpheli şahıs olarak gözaltına almışlardı. Artık uzaklardan gelecek olan misafirimi düşünmekten vazgeçmiştim, nasılsa kendisi gelecekti, ama biz burada kötü koşullardaydık, sabıkam ortaya çıkacaktı, çıkınca da beni cezaevine götürecekleri için onunla görüşemeyecektik. Yaşamımın üç aylık kesiti bir film şeridi gibi kopacaktı. Birkaç yıldır görüşemediğim arkadaşımınla turistik bölgeye yapacağımız gezi, denize girme planlarımız suya düşecekti. Arkadaşımınla birlikte tasarlayacağımız benim yurtdışına çıkma işi de cabası... Bunları düşündükçe kötü oluyordum.

Üç metrekarelik nezarethanede turluyordum. Üç ay boyunca güneş ışınları bensiz yansıyacaktı suyun yüzeyinde. Ne deniz, ne de yeşillikler... Hatırladığım kadarıyla Albert Camus bir romanında, cezaevinden "insanları cinsel ilişkiden men etme" diye söz eder. Sıkıntıdan nefesim daralıyordu, merakla sabıka araştırmasının sonucunu bekliyordum. Öte yandan, şu an sinemalar sokağında gezenleri hayal ediyor, canım iyice sıkılıyordu. Gerçi birçok kişinin onlarca yıl içeride kaldığını biliyordum, yine de bir gün bile hapis yatacağımı düşününce kabullenemiyordum.

Arada bir mantıklı düşünmeye çalışıyordum, ama yaşamın güzelliklerini hatırladıkça mantığı bir kenara atıyordum. Çaresi yoktu, araştırma sonucunu bekleyecektim.

Birkaç saat önce yaşamın dert ve kahırlarından dolayı, bir süreliğine kafamı dinlemek için cezaevine girmeyi arzuluyordum... çok tuhaf...

Birkaç gün önce tutuklanan misafirim, ailesinin olaydan haberinin olmaması, telefon faturamın makbuzunun kaybolma-

şı, telefon hattımın aniden kesilmesi... hepsini düşünüyordum. Ama bunların şimdilik düşünülecek şeyler olmadığını anladım. İçinde bulunduğum durum bunları düşünmekten daha önemliydi. Bizim ne ilgimiz olabilirdi ki yakılan ormanla. Karanlık nezarethanede oturuyordum. Dün, bir önceki gün, daha önceki günler bu vakitlerde hep gerçekleştirmek istediğim ama birçok sebepten dolayı bir türlü gerçekleştiremeyen hayalleri kurmakla meşguldüm.

Hapishane kapıları birer birer açılacak sonra birer birer kapanacaklardı. Yaşam ferleri sönmüş gözler, tel örgülerin ardından açılıp kapanarak bana bakacaklardı.

Uyuyakalmıştım, uyku değil de yarı uyanıklık hali; rüya da görüyordum. O an saatin gecenin kaçına geldiğini bilmiyordum. Böylesi anlarda insan düşünmeden, kendini suçlamadan edemiyor. Neden dışarı çıktık sanki? Evde oturup dışarı çıkmasaydık, şimdi bu sert ranzada değil, yumuşacık yatağımızda ve tatlı uykumuzda olacaktık. Biraz daha düşündüm, bir an bu düşüncüklerimin de gerçek değil rüya olduğunu sandım. Ama nezarethanenin demir kapısı ve polis telsizlerinin sesi bu düşüncemi hemen çürüttü. Saatin kaç olduğunu bilmiyordum, ama gecenin gittikçe yerini sabaha bıraktığını tahmin edebiliyordum. Birazdan tan ağaracak, insanlar, yeşillikler, deniz ve yaşam uyanacaktı. Ben de bir cevap bekliyordum. Cevap, üç aylık hapis cezası... Belki üç aylık hapis cezası hapishane tarihinde çok az bir zamandı, ama ya benim için!..

Sohbetsiz, insanlardan, kızlardan, dostlardan, gezip tozmaktan, kısacası yaşamdan uzak...

Tren hedefine doğru ilerliyordu. Ben pencere kenarında oturmuştum, yüzüm dışarıya dönük, gözlerim adalardaydı. Toprak gözümün önünde topaç gibi dönüyordu. Dünkü düşünceler kafamın içinde uçuşuyordu. Ertesi gün sözünü ettiğim olayda ne sabıkama rastlanmış, ne cezaevine düşmüştüm, ne de misafirimle görüşmüştüm. Şu anda trendeydim ve yaşamın tüm güzellikleri gözümde değersizleşiyordu. Doğrusu yaşıntım beni tatmin etmiyordu. Aslında ne istediğimi bilseydim iş kolaylaşır-

dı.

Trenin tekerlek sesleri kafamda zaten dağınık olan düşünceleri iyice dağıtıyordu. Gök gürültüsü duyuluyordu. Tekerleklerin takırtısı gök gürültüsünün korkutuculuğunu engelliyordu. Uzak-tan birkaç köşk, arkalarında deniz ve denizin ortasında birkaç küçük ada görünüyordu. Bu adaları her gördüğümde kendi kendime yaşam denilen şey oradadır herhalde diyordum. Gök gürültüsü, tekerleklerin takırtısı, adalar ve hayaller... Beynimin kapısı çalındı sanki. Bir ses "tak tak tak" der gibiydi. Bu sesin tekerlek sesi olmadığını biliyordum. Peki neyin sesiydi?

Bir yandan boş ver bırak, diyordu içimdeki ses, öbür yandan aç ve bak ne olduğunu öğren, diyordu.

Trenin içinde, gözbebeklerinde ben olan bazı adamlar vardı. Belki onlar da benim gözbebeğimde yaşıyorlardı. Merak insanı tuhaf yerlere götürür; dayanamadım, birinin gözbebeğine yerleştim. Bir de ne göreyim, biri pencere kenarında oturmuş, dışarıyı izliyor. Onun da kafasında bir ses "tak tak tak" ediyordu ama o umursamıyordu. Belki de umursamaz görünüyordu. Elinde kalem, arada bir beyaz bir sayfaya bir şeyler yazıyordu. Merak beni kendine doğru çekti ve ben kanatlanıp satır aralarına girdim, girdim de ne göreyim; bin metre derinliğinde iki sözcük görünüyordu. Birinin dibinde kan, diğeri seçilmiyordu. Gözbebeğine konduğum adamın gözbebekleri birdenbire kapandı. Gözbebeklerinde kayboldum. Kendimi bir kuyunun içinde buldum. Belki de o dibi kanlı kuyuydu, beni süratle dibine doğru çekip yutan bir kuyu. Beyaz kâğıda yazılan o sözcüklerden birini aklımda tutamamıştım. Ama o bin metre derinliğinde, dibi kanlı bir kuyu gibi görüneni aklımdaydı ve H ile başlıyordu. Düşmemden kaynaklanan rüzgârla tir tir titredim. Evet, ilk harf H ile başlıyordu. Düşmemle birlikte kafamda biriken düşünceler topaç gibi dönmeye başladı. Acı acı inliyordum. Kanatlarım da kırılmıştı. Yaralanmıştım, her tarafımda bir ıslaklık hissetmiştim. İyice bakınca etrafıma, kan kuyusuna düştüğümü anladım. Kandı o hissettiğim ıslaklık. Beynimin zonklaması geçmişti. H ile başlayan o sözcüğün HATIRLAMAK olduğunu yavaş yavaş kavradım!.. Hatıraları sev-

mediğimi her fırsatta söylerim, ama bir türlü peşimi bırakmazlar ve hep eziyet ederler bana. Çok tuhaf bir sözcüktür hatıra. Acaba diğer sözcük neydi?

Şu an her zamanki gibi "hatıra" sözcüğünde yitip gidiyorum: O yeşil gözlere kendimi tanıttığım bir mevsimdi. Damarlarımda yeşil sele karşı koyacak direnç kalmamıştı. O gün, ilişkiler için kutsal bir yıldönümü oldu. O görüşme, yaşamım için uygarlık tarihinin ilk sözleşmesi değerinde olan bir öneme sahiptir. Yıllar geldi geçti, gayri ihtiyari hareket eden ayaklarım yollarını (o sevgilinin yolunu) tanımışlardı. Arzular ölmez, ama arzuların yüreğinin derisi sellerle nasır tutar. Bu da insanların işine gelmez. Arzularının derisinin kalınlaşması hissetmeyi öldürür. Kimi zaman, keşke kendimi damarlarımın seline teslim etseydim, belki o zaman yeşil gözlüye içimdekini dökerdim, derdim. Artık atasözlerine olan inancım pekişiyor. Benim bu halime tercüman olan şöyle bir söz var: Hayat insana bir kez şans tanır, ikincisi artık mucize gibi bir şeydir, üçüncüsü tam bilemiyorum ama sanırım ölümdür eğer şansa adı!

Yeşil gözlüye dair söylenenler mürekkebin kurumasıyla silinip yok oluyor. Kanımca arzuların yüreğinin derisi sizin için, bir ozan gibi yeşil gözlüye dair bir türkü çığırsın. Hadi gelin ozana kulak verelim:

Sana bir şeyler söylemeden kırıp boynunu yürüdün... gittin... arkanda yaşamın gözlerini bırakarak... Oysa farkında bile değildin sen... beklemek ve hasret yeşerdi gayrı bu ellerde. Umutlar da seninle birlikte gitti, mutluluk da. Yakınamıyordum ama yine de seni suçlu görüyordum kendimce. O mevsim, iki gözyaşı damlası akmıştı.

Alıp başını gittin, hiçbir iz bırakmadan. Sana tek söz söyleme fırsat vermeden, ne yapayım özlem, unutmanın hakkından geliyor. Gözyaşları bir tuzluluk bırakıyor geride; biliyorsun tuzluluk susatıyor, esir ediyor insanı. Nasıl gözyaşları yol alıp giderse, sen de öylece akıp gittin.

Alıp başını gittin...

Sana sürekli 'Yaşamda sınır, kaide kural olmamalı,' diyordum.

Bu sözlerime çok seviniyor ve bu sözüm üzerine yaşamdan asla korkmadığını ifade ediyordun. Ama bu doğru değildi. Şu an sözler seslerini sana duyurabilselerdi, sen, 'Neden?' diye sorardın. Korkusuz olsaydım, ben de sana, "Alıp başını gittin," demezdim.

Evet, alıp başını gittin, beklemek kaldı geriye. Ne ilktin bu konuda, ne de son. Ben umutların esiri değildim ama asla unutmak istemiyordum. Sen benim hatıralarımın adresi olmuştun. Alıp başını gittin boş kaldı yürekteki yerin...

Şimdi yavaş yavaş kanatlarımın kırılan kemikleri kaynıyordu. Fakat bu sefer de hatıralar geldikçe aklıma gözümünden yaşlar boşanıyor, vücudum gevşiyor, gözümü uyku bürüyor ve ölüme doğru kanat çırpıyordum. Bu kez göğre doğru uçuyor, kuyudan çıkıyordum. Merak tekrar beni çeğiştiriyor ve dikkatimi içinde su, evet, evet su olan derin kuyuya benzeyen beyaz kâğıttaki sözcüğe yöneltiyordu. Diğerine benzemiyordu bu kuyu. Bebeklerine konduğum adamın gözleri nedense tekrar kapandı. Tekrar bir kuyunun dibine doğru yuvarlanıyorum. Bin metre derinliğı olan bir kuyuya benzeyen sözcüğü hatırlıyordum. İkinci sahne de birinci sahneye benziyordu. S harfi ile başlıyordu kelime. İnsan ruhunun birden fazla doğup öldüğü doğru mu acaba? Çünkü yaşamımda tekrarlar o kadar çok var ki...

Beynim uyuşmuştu ve her yanımdan bir su akıyordu. Bedenimde tuhaf bir acı karınca misali dolaşıyordu. Uzun sürdü bu karmaşa hali, ama beynimin zonklaması yavaş yavaş duruyordu, biraz kendime geldim. Bin metre derinliğı olan ve dibinde su bulunan bir kuyuya benzeyen ve S ile başlayan kelimenin tümü şöyleydi: SEVDA!.. Etrafımı göremiyordum, belki de kör olmuş-tum. Sevda üzerine çok eski bir söz vardır, kimin söylediğini bilmiyorum: Sevda, uyumayan duygu... Tekrar hatıralar, ama bu sefer nereye doğru? Çocukluk yıllarının üzerinden kaç zaman geçti, bilmiyorum. Mevsim yaz, gece ayın on dördü, kaynayan bulgur kazanlarının etrafındaydık ve topaç gibi dönüyorduk. Bizi karanlıktan saklayan saklambaç, birbirimizden saklayamı-yordu. Çocukların eline düşen bir kuşun yüreğı gibi küt küt atan yüreğimiz bizi ele veriyordu. Korkunun kokusu bizi ele veriyor-

du. O yaz geceleri bir kız dikkatimi çekmişti. Birkaç yaş büyüktü benden. Bir duvar dibinden geçerken, göz hesabıyla kafasının tepesini işaretliyordum duvarda. Kız geçip gittikten sonra duvarın yanına gidip nişan aldığım noktayı baz alarak boyumu onunki ile kıyaslıyordum. Benden uzundu, ama kim takardı. Adını tam hatırlamıyorum, ama görüntüsü hafızamda var, zaten adı pek lazım değil. Bu hatıralarla, yaşanan her yeni sahnesinden sonra havaya uçuşan sayfaları yarı yanık bir defter gibi hafızamda yer eden o döneme gittim. Ne zaman hatıralar söz konusu olsa, başım böyle bir kayaya çarpıyordu, ama sebebi ve sonucu beni ilgilendirmiyordu. Arkada kalan ıslak bir hüzündü, eğer hüznün rengi varsa, sanırım maviye çalar...

Oyun bir tekerleme ile başlardı, "Oyuna gelmeyen, olsun yaprak yaprak hindiba, o hindiba ki dermandır, uçar göğe doğru." Toplanırdık. O benim için ne düşünürdü bilmem, ama doğrusu yüreğimin ateşiydi. İlişkinin sonucu ileride belli olacaktı, ilk aşk olacaktı. O günlerden hafızamda ne kaldı, o oyuna çağrı tekerlemesi bir sözlü araçtı. Buna benzeyen bir tekerleme daha vardı, söylendiğinde keyif ve zevkimiz yerini özleme bırakırdı. Nasıl ki oyun çağrısı bir başlangıç idiyse, oyunu bitirmek de o tekerlemeyle olurdu, yeni bir başlangıca kapı aralayan bir bitişti:

"Evli evine, köylü köyüne, evi olmayan fare deliğine..."

Beyaz sayfanın üzerinden kanatlanıp uçtum, pencere kenarında oturan adamın gözbebeğine konup yerleştim. Çok geçmeden adamın gözbebeklerinde adalar görüyordum. Gök gürültüsü ve tekerlek sesi karışmıştı. Artık gök kendini tutamayıp birden boşandı. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağdı, tren tekerleklerinin takırtısı, gök gürültüsünü bombardımana tuttu.

Ama yağmur hiç orali olmuyor, gittikçe hızını artırıyordu. Yağmur yağdıkça adaların görüntüsü kayboluyordu. Adaların şekli şemali sisin etkisiyle dönen bir topaç gibi görünüyordu. Adalar yerine deniz ve birkaç apartman görünüyordu artık. Trenimiz, adeta kaçarcasına hızla ilerliyor, ama yağmur onu kovalıyor, peşini bırakmıyordu. Belki tren kaçmıyordu da bir şeyi takip ediyordu. Gözbebeğinde görünen deniz de kayboluyor,

yağmurla birlikte sis tabiatı örtüyordu. Dışarıda, civarda bulunan evler ve ağaçlar da gittikçe kayboluyordu. Trenin içi loş olmuştu, ışık az geliyordu, dışarıda tekerleklerin takırtısı bulut gümbürtüsünü öldürmüştü. Lambaların ışığı çoğaldı. Yağmur, bulutların intikamını almak istercesine trenin ve bizlerin peşine takılmıştı. Artık dışarıda bir şey görünmüyordu, fazla sis de yoktu üstelik, ama beyaz bir karartı trenin üzerine çökmüştü.

Bilmiyorum, ama gözbebeklerinin içinde iki gözbebeği daha göründü. Birbirlerinden farksızdılar. Üzerlerinde bulunduğum gözbebekleri nereye hareket ederlerse diğerleri de onlar gibi hareket ediyordu. Tuhaf bir şeydi, şimdiye kadar bu gözbebekleri böylesine uyumlu göz bebekleriyle karşılaşmamışlardı. Meraktan kanatlanıp yabancı gözbebeklerine kondum ki ne göreyim, pencere kenarında oturan adam bana bakıyor. Gözbebekleri dışında, benim yüzüme benzeyen bir yüz daha vardı ve sürekli bana bakıyordu. Kimin kime baktığını tam bilemiyordum. Biri senin suretine bürünmüş de seninle dalga geçiyor sanırdın. Aralarında gidip geldiğim gözbebekleri çift mi yaratılmışlardı acaba, yoksa ben uğursuz bir rüya mı görüyordum, o an ben de anlayamadım.

Tren tekerleklerinin takırtısı birdenbire durdu. Herhalde bir istasyona gelmiştik. Yanılmıyorsam uzun bir süredir tren istasyonlarda durmamıştı. Ya da ben fark etmemiştim. Tren gürültüsünden dolayı kulağımda oluşan uğultu yerini insan seslerine bıraktı. O an insanların nefeslerinden oluşan buharın kompartımanın camlarını terletip üzerini iyice örttüğünü fark ettim. Dışarı da bu yüzden görünmüyormuş meğer. Benimkileri andıran ve başkasının sandığım gözbebekleri, benimkilerden başkası değildi. Yarı uykulu bir halde insan benzerini, kendinin tıpkısını, hele hele gözlerinin aynısını görürse çok tuhaflaşıyor. Parmaklarımla yavaş yavaş sildim camları. Dışarıda, adalarda güneş çıkmıştı yine ve yaşam yeniden akmaya başlamıştı. Ama trenin geçtiği mıntıkada hâlâ yağmur yağıyordu. Trenin tekerlekleri tekrar takırdamaya başladı, bu takırtının arasında, başka bir hayal, beni başka bir yere ve başka anılara götürmek için, yüksek bir sesle

beynimin kapısını çalmaya başladı: "Tak tak tak!.."

ŞAHÎNÊ BEKİRÊ SOREKLÎ

Sonbahar

Bu yıl, bu memlekette berbat bir sonbahar yaşanıyor. Bazen güneş, gökyüzünden yaz sıcaklığını aratmayacak bir ısıyı alıp yayıyor toprağa, bazen de yağmur. Oraların nisan başlangıcında yağan yağmurlar şimşek ve yıldırımlarla gelir, toprağa boşaldıktan sonra, etrafa bir buhar yayar. Altmış üçünde olan Xıdır arka odada oturmuş, pencereden yağmuru seyrediyor. Oturduğu evde, oğlu Mustafa, gelini Ayşe ve dört torunu yaşıyor. Xıdır için arka oda ayrılmış.

Xıdır; 1967 yılında 39 yaşındayken geldi Avustralya'ya. Dört beş yıllığına geldi, ama Brisbin şehri bırakmadı yakasını. Yıllar birbirini kovaladı, zincirin halkaları misali uzadı; bir baktı ki ömrünün sonbaharı kapısına dayanmış. İki yıl önce eşi Fatma vefat etti. O ölene kadar çok yakınında olan, kendisini dinleyen, gönüllü gönülsüz sorularına cevap veren, günlük ihtiyaçlarını karşılamada yardımcı olan biri vardı hiç olmazsa. Fatma'nın ölümü ile yaşam ağacının damarlarındaki su kesildi ve ağaç gün be gün kurumaya yüz tuttu.

Eğer bir Kürt köyünde yaşasaydı, Xıdır isminin arkasına "Amca" sıfatını ekleyip "Xıdır Amca" diye bahsederdik; ama biz ondan "Xıdır" diye bahsedeceğiz, çünkü o Brisbin'de bu isimle

tanınıyor, bu nedenle ona "Xıdır Dayı" deme hakkını da kendimizde görmüyoruz.

Xıdır arka odada, pencereden yağmuru seyrediyor. Canı sigara istiyor, ama doktor yasaklamış. Yalnız yaşasaydı doktorun tembihlerine kulak asmazdı, ama oğlu ve gelininden korkuyor. Sigara içmesine aşırı tepki gösteriyorlar; sebebi sağlığı, doktorun ona tütün kullanmayı yasaklaması falan değil, torununun sigara dumanına hassasiyetidir... Çünkü küçük torununda astım var.

Yağmur diniyor, bir kez daha çıkıyor güneş, serinliğin yerini yine sıcaklık alıyor. Xıdır'ın oğlu bugün çalışmıyor. Şu an, o ön odada eşine yardım ediyor. Ayşe, bir giyim firmasına elbise dikiyor. Bu iş ona cazip geliyor, ama "kara" bir iş. Ne vergi ödemeye gerek var, ne de sosyal daireden aldığı işsizlik sigortası kesiliyor. O ve eşi sosyal sigortalar kurumunun kayıtlarında işsiz görünüyorlar. Kendisine iş veren şirket de elbette bu şekilde çalışmasından yararlanıyor. Ama, "kara" çalışan işçiler, iki işçi kadar çalışıp bir işçinin ücretini alırlar. Burada, zarar eden taraf devlet oluyor; doğrusu, olan vergi ödeyen vatandaşa oluyor.

Pencerenin ardındaki sahne uzun sürmüyor, Xıdır o güzel manzaradan oluyor. Dört torununun gürültüsü, komşuların dört çocuğunun gürültüsüyle birleşiyor; "kriki" oyununa başladılar. Yağmurdan sonraki sıcaklık, çocukların gürültüsü ve kafasındaki karmaşık düşünceler canını sıkıyor. Gayri ihtiyari şapkaya gitti bir eli, diğer eli de bastona... Hızla çıkıyor evden, şehir merkezine doğru gidiyor.

* * *

Belediye sarayının olduğu meydanda, dört yaşlı mülteci oturuyor. Xıdır, Hırvat olanı tanıyor, gidip yanına oturuyor. Bozuk bir İngilizceyle konuşmaya çalışıyorlar. Birkaç aydır, sohbetleri hep Kürtlerle ilgiliydi. Bugün Hırvat olan Xıdır'a fırsat vermiyor, sözü dönüp dolaştırıp Hırvatistan'daki olaylara getiriyor. Xıdır'a düşen kafasını sallamak ve vah vah demek oluyor. Kırk elli dakika geçiyor. Hırvat iyice deşarj oluyor. Xıdır ayrıntıları merak

etmiyor. Bastonları ellerinde, ikisi de gelip geçenleri izliyor. Hırvat yaşlı mülteci ansızın ayağa kalkıyor, vedalaşıp gidiyor. Xıdır da ayaklanıp gitmeye kalkışıyor, ama canı istemiyor.

Artık ikinci üstüdür. Güneşin yakıcılığı azalıyor, Xıdır'ın etrafında gidip gelenler de seyrekleşiyor. Önüne dokuz on tane mor güvercin birikiyor. Dikkatlice onlara bakıyor. Biri ona doğru geliyor. Xıdır o anda güvercini kovalayan bir çocuk görüyor, gülümseyerek soruyor:

"Merhaba yeğenim! Nerelisin bakalım?"

"Merhaba amca. Cizre'nin bir köyündenim."

Xıdır biraz dalıyor, başını kaldırıp gözüne bir genç gibi görünen güvercine bakıp sürdürüyor konuşmasını:

"İstanbul'da ne ararsın yeğenim?"

"Çalışmak için buradayım."

"Cizre'de de şu an sonbahar mı?"

"Cizre'de mevsim bahar. Bizim memleketin mevsimleri buraninkilerle zıttır amca, saatleri de farklı. Şimdi bizim orda, vakit sabahın erken saatleridir..."

Xıdır kabahat işlemiş gibi görünüyordu, çünkü bir anlık dalgınlığa düşmüştü; ama kendini toparladı, çocuğun sözleri değil, di sadece onu utandıran; farkına vardı ki burası İstanbul değil, Brisbin'dir.

Tren istasyonu tarafından on-on iki yaşlarında iki çocuk bisikletleriyle Xıdır'a doğru geliyorlar; yaklaştıklarında güvercinler ürküp uçuşuyorlar, Xıdır da irkiliyor, başını sallıyor:

"Namussuz jandarmalar!"

Güvercinler gidip başka yere konuyorlar.

* * *

Burada, kısa da olsa, merak eden okuyucular için, Xıdır'ın geçmişinden söz etmemiz gerekir sanırım.

Reşo'nun Xıdır (kütükte kayıtlı adı, Hıdır Reşatoğlu), Yukarı Mezra adlı köyde (resmi adı: Küçük Mezra) doğmuş. Köyde ilkokulu bitirmiş. Yaşamı, aşağı yukarı köyde yaşayan diğer çocukları gibi sıradan geçmiş, askere alınincaya dek. Asker dönüşü

köye gelmiş, amcasının kızı Fatma ile evlendirilmiş. İlk iki çocukları, biri kırk günlükken, diğeri sekiz aylıkken ölmüşler. İkinci çocuğun ölümünden sonra, Xıdır İstanbul'a gidip yerleşmiş. İki yıl kadar orda yalnız kalıp çalışmış. Amcasının ölümünden sonra eşini de İstanbul'a aldırılmış. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi 1967 yılında mülteci olarak Avustralya'ya gelip Brisbin şehrine yerleşmiş.

Şüphesiz bazı okuyucular, Xıdır'ın siyasi kimliğini de bilmek isteyeceklerdir. Burada, Xıdır'ı bir yurtsever olarak tanıtmak bizim yok; çünkü desek de doğru olmaz. Beyefendi hep Kürt olarak yaşamış ama "Kürtçü" olmamış; her ne kadar bir dönem dostlarına arkadaş yoldaş anlamına gelen "heval" diye hitap etmişse de. İstanbul'dayken, daha çok Türkçe konuşurdu. Ancak kimsenin duyamayacağından emin olduğu anlarda Fatma ile Kürtçe konuşurdu. Okuduğu o beş yılın etkisi ile ana dilinde konuşmayı köylülük olarak kabullenmişti. Avustralya'ya vardktan sonra, artık Türklerle "vatandaş", Kürtlerle Kürt'tü. Ama konuşma dili aynıydı; Türkçe. Özellikle Türklerin yanında ana diliyle konuşmaya utanıyordu. Kürtçe konuşmanın onu küçük düşüreceğine kanaat getirmişti. Yetmişli yıllarda, Müslüman bir tarikatın müridi, seksenli yılların başlangıcında devrimci bir derneğin üyesi oldu. Üç Kürtçe kaset vardı Xıdır'ın evinde. Biri, 1983 yılında, Almanya'ya bir dostunu ziyarete giderken, bir Kürt kuruluşunun düzenlediği Newroz kutlama şenliğinden aldığı Şivan Perwer'in kaseti; ikincisi, Kürt ozanı Nizamettin Arıç'ın "Feqiyê Teyran" adlı kaseti; üçüncüsü, Emekçinin Kürtçe-Türkçe devrimci şarkıları idi. Son iki kaseti, bir arkadaşı Sydney'den alıp yollamıştı.

Xıdır Avustralya'daki yaşamında, ancak geçen yıl kendi ulusal kimliği ile buluşmaya başladı. Artık herkesin yanında, hatta Türk arkadaşlarının yanında bile Kürtçe konuşuyor ve Kürt olduğunu vurguluyordu.

Körfez Savaşı'ndan sonra dünya televizyonlarında yayınlanan manzaralar onu düşündürmüştü, ulusal duygularını kamçılıyordu. Bu öykünün yazarı; Xıdır'ı gerici, cahil, bahtı kara ve yaşlı

olarak nitelendirme hakkını kendinde görmüyor... ama eğer okuyucunun biri bu hakkı kendinde görüyorsa, yazar ne yapabilir ki?

Xıdır gibi bir Kürt'ün, bizim istediğimiz kalıba girmesi öyle kolay bir iş değil. Şüphesiz her insan kendi yaşamının, çevresinin, koşullarının ürünüdür. Başka önemli bir nokta; acaba kendini "yurtsever" olarak adlandıranların pratik yaşamda, Xıdır'dan ne farkları var ki?..

* * *

Şimdi buyurun, biz tekrar Brisbin şehrine dönüp Xıdır ile ilgilenelim.

Xıdır; belediye sarayının önünden tren istasyonuna doğru yürüyor, istasyona varmadan önce sola dönüyor, büyük mağazaların olduğu bir semte giriyor. Burada artık yolunu şaşıyor; belki de kendini yeniden buluyor diyebiliriz.

Avustralya'nın bu semti, gözüne köyü gibi görünüyor. O kendini köyde sanıyor ve sonradan anlayacağımız üzere, o kendini sekiz yaşındaki Xıdır olarak hissediyor. Biz olayın akışını engellemeyelim de önce kendisinden dinleyelim; bakalım Xıdır neler anlatacak:

"Geldim! Ben geldim! Merhaba ey köylülerim! Beni tanıdınız mı? Xıdır'ım ben, Reşo'nun Xıdır! Alın size altın (cebinden bozuk paraları çıkarıp sağa sola saçıyor)! Size altın ve gümüş getirdim. Niye beni alkışlamıyorsunuz, hani alkış! Hay altın ve gümüşlerim, yüzünüze gözünüze dursun. Oğul, sen Çolak Mehmet'in oğlu değil misin (bir gencin kolundan tutup çekiyor)? Oğlum, ben senin babanı tanıyorum. Ulan kalleş, nankör! Ne diye bahar sıpaları gibi burnunu havaya dikiyorsun? Kendimle birlikte altın ve gümüş getirdim. Bu köyün zengini olacağım. Gülün siz, alçaklar, siz gülün! Piçler, size geldim, geri döndüm! Beni davul zurna ile karşılayacağınızı sanıyordum. Yazıklar olsun, bu nankörler unutmuş beni. Bu mağaza kimin (mağazadan içeriye giriyor)? Mudris Ağa'nın mı? Ondan satın alacağım. Bundan gayrı, sizin ağanız Reşo'nun Xıdır'dır, Reşo'nun Xıdır! Hele bakın, hele bakın!

Bu ne, karılar kızlar dükkâncı mı olmuşlar? Seni kendime iste-teceğim (parmağıyla bir kızı işaret ediyor). Kimin kızıdır? Senin ağırlığınca altın ve gümüş vereceğim o köpoğlusunu babana. Geldi, geldi (çığlık atıyor), Xıdır'ın Reşo geldi..!"

(Albert Camus'nün Yabancı adlı romanında, güneşin ışığı ve ısısı öylesine etkiliyor ki Fransız kahramanı, Cezayirli bir Arap'ı öldürüyor. Avustralya güneşinin de bizim öykünün kahramanını o şekil etkilemesi uzak bir ihtimal değil; ama Xıdır'ın içinde bulunduğu durum, okuyucunun da şüphesiz tahmin edebileceği gibi, sadece güneşin sıcaklığı ve ışığın etkisi sonucu falan değil; sonbahar temel etken olsa gerek...

Sonbahardan maksat sadece mevsim anlamıyla değil; aynı zamanda Xıdır'ın ömrünün sonbaharı ve üstelik gurbette geçen bir yaşamın sonbaharı... Kürt göçmen ve mültecilerinin sonbaharı daha olgunlaşmadı, Xıdır bu konuda ilk örnektir.

Evet, değerli okuyucu, yazardan bu öykünün sonunu getirmesini isteme hakkın var. Ama sakın Xıdır'ı elalemin gözünde rezil rüsva etmemi bekleme. Kısacası, Brisbin'de, bir semtin mağazasında oluşan o manzara; mağaza müdürünün polis merkezine telefon açmasına sebep oldu; polis de ambulans merkezinden ambulans istedi.

* * *

Bizim Xıdır, şimdi şehrin bir hastanesinin psikiyatri servisinde. Buyurun, gelini ve oğlu vasıtasıyla Xıdır'la diyalog kurup terapi uygulayan uzman psikiyatrist Dr. Albert Hope'un odasına geçelim. Açıkça belirtelim ki bu umarsız psikolojik vakada, Xıdır'ın beyni sadece yaşamının ilk sekiz yılını dile getirmeye izin veriyor. Sekiz yaşında ilkokula başladığı için, Kürtçe dışında hiçbir dil hatırlamıyor, konuşmıyor. Heyecanlı bir okuyucu kendini tutamayıp, 'Bundan iyisi can sağlığı!' diyebilir... Hayır... hayır, sıkı tut atının dizginlerini ve acele gitme. Ortadaki olay öyle hafif, kolay bir şey değil. Brisbin, Stockholm'e benzemez. Öyle kolay değil, burada iyi kötü diploma sahibi yeminli bir çevirmen bulmak... hele de Xıdır'ın şivesini bilen bir çevirmen

bulmak hiç de kolay değil.

Dr. Hope, Xıdır'ın oğlunu çevirmen olarak kullanmak zorunda kalmış; ama zavallı oğul da Kürtçeyi doğru dürüst konuşamıyor. Brisbin'de Kürtçeyi hiç olmazsa kendisinden daha iyi konuşan biri var olmasına var da, Mustafa, kimseyi babasının 'deli' olduğundan haberdar etmek istemiyor.

Öte yandan, Mustafa ve eşinin kanaatine göre, babalarının eve dönmemesi herkes için daha hayırlı olacaktır. Eşi her gün, tabii ki Türkçe olarak, "Allah bile artık babana tahammül göstermiyor. Hani! Eğer şansı varsa zavallıcağızın, kimsenin yardımına muhtaç kalmadan vefat eder!" deyip duruyor.

Ama biz burada başkasına ahkâm kesmeyelim ve yargıç rolünü de oynamayalım. İzninizle, Dr. Hope'un odasındaki macerayı sonuçlandıralım; her ne kadar böylesi maceraların sonu gelmezse de...

Dr. Hope (İngilizce):

"Ask your father, what he can remember best." (Babana, en net neyi hatırladığını sor.)

Xıdır'ın oğlu (Türkçe):

"Baba, en iyi neyi hatırlıyorsun?"

Xıdır:

"Ev dolên qûndan ji min çi dixwazin?" (Bu ibne dölleri ne istiyor benden?)

Xıdır'ın oğlu bir şey anlamıyor. Belli olduğu gibi, babası da onu tanıyamamıştır.

Dr. Hope:

"Ask him, what his name is." (Adını sor.)

Xıdır'ın oğlu:

"Baba, adın ne?"

Xıdır:

"Na, ez naçim Adenê. Ez diçim ber berxên xwe. Payîz e, payîz. Zivistan li pêş e." (Hayır, Adana'ya gitmiyorum. Ben kuzu otlatmaya gideceğim. Şu an sonbahar, sonbahar! Önümüz kış.)

Xıdır; 'kış' sözcüğünü telaffuz ederken dişleri gıcırıyor, bedeni baştan aşağı titriyordu...

TORÎ

Bir Gezi

Aşağı çarşının çayhanesi öğle yemeğinden sonra iyice dolmuştu. O saate kadar çoğunlukla köylüler gelirdi. Köylüler burada ağa ve şehrin ileri gelenlerini bekler, daha sonra arkalarına düşüp hükümet konağının yolunu tutarlardı. Ağasız beysiz kimse hükümetin kapısını çalmazdı. Tek başlarına gitselerdi işleri olmazdı zaten. Memurlar yalnız gelenlere kulak asmazdı.

Mecid, Hacı Ağa'yı nerede bulacağını biliyordu. Hükümet konağından dönmüş, orta çarşının çayhanesinde birkaç tanıdığı ile filtreli sigarasına iskambil oynuyordu. Etraflarında birkaç kişi toplanmıştı. Aslında bir yandan da Hacı Ağa ile iskambil oynamak için sıra beklemiş oluyorlardı; oynayıp yenilmek için. Yenilip ona birkaç paket sigara almalıydı ki hükümet kapısındaki işlerini gördürüversinler.

Oyun bittikten sonra, Hacı Ağa öğle uykusu için eve giderdi. İkindiye kadar uyuduktan sonra tekrar orta çarşı çayhanesine dönerdi.

Hacı Ağa'nın günleri böyle geçerdi. Bundan başka işi gücü ve geliri yoktu. Evini böyle geçindirirdi. Memurlar adına pazarlık yapıp, torpil için rüşvet alırdı. Rüşvetin bir kısmını kendisi alır, bir kısmını da memurlara bölüşürdü.

Köylüler bundan haberdar değildi. İşlerini yapıyor diye ona büyük bir minnet duygusuyla bağlanırlardı. O da bunu iyi kullanır, böylece gününü gün ederdi. Köylüler hiç minnetinin altında kalırlar mıydı, ona sepet sepet meyveler, tencereler dolusu süt ve yoğurt, onlarca çuval buğday ve bakliyat getirirlerdi.

Mecid doğruca orta çayhaneye yöneldi. Birkaç arkadaşıyla oturan Hacı'nın masasının arkasında oturdu. Bir müddet oyunlarını izledi.

"Kolay gelsin," dedi, elini Hacı'nın omzuna koymadan önce.

"Hay sağolasın Mecid! Otur. Otur da hamlelerimi gör, gör ki neler getiriyorum bunların başına," dedi Hacı.

"Hayır oturmayacağım."

"Oturmazsan oyunumu nasıl seyredersin. Seyret ki ders alarsın. Bu oyunun nasıl oynandığını bir gör hele."

"Görmem gerekmez. Bilmez miyim senin darbelerini. Geçmedi daha acısı."

"Haydi otur ya... Oturduğun yerden daha iyi seyreder, bir şeyler de içersin."

"Oturmaya zamanım yok. Sana bir işim düşmüştü."

"Hayırdır Mecid, senin de işin düşer miydi bana?" dedi Hacı, elindeki kâğıdı yere atmadan önce.

"Haklısın, ama öyle yerler, mevkiler var ki uzanamıyorum. O kapılar da senin sayende açılır."

"Aferin sana Mecid! İmanıma akıllısın. Demek ki sana hiçbir kapı kapalı olsun istemezsin. Açmadığını başkasının yardımıyla... bu gidişle kimseye ekmek parası bırakmazsın."

"Senin sayende efendim. Niye çözülmedik iş kalsın ki?"

"Dedim ya çok akıllısın. Okumuş adamın hali başka olur. Otur bakalım. Birkaç el yeneyim şu beyefendileri. Birkaç paket sigara üteyim. Sonra bakarız çaresine elbet. Görelim neymiş benimle işin..."

"Allah'ın günleri bitmez. Sonra yenersin. Tut ki paketleri cebinde keklik. Şimdi olmadıysa, yarın. Elinden kaçarlarmı sandın. Merak etme, tıpış tıpış ayağına geleceklerdir."

"Orası da doğru. Ama şu an cebimde paket yok, yarına kadar

ne içeceğim? Ayıp olmaz mı paramla sigara alsam?"

"Tamam beyim, bugünkü sigaraların benden, tut ki beni yenmişsin."

"Madem bunu göze aldın, demek ki sahiden benimle işin var. Haydi anlat bakalım, neymiş?"

"Hayır, burada olmaz, bizim eve gitmemiz lazım."

"Evinde ne yapacağız ulan? Sen bekâr bir adamsın. İçeri dışarıdan daha iyidir sanırım. İstersen bu masadan kalkıp başkasına geçelim."

"Bakma bekâr oluşuma. Evim tamtakım. Gelmeden önce fırına bol domatesli eti sürdürdüm. Tıksırıncaya kadar yeriz."

"İyi hoş da bu dostlar ne diyecek, oyunu yarıda kessem olur mu?"

"Benim içinse sorun değil, nasıl istersen öyle olsun, sen bana bakma. Dediği gibi, Allah'ın günleri bitmez," dedi oyunculardan biri.

"Haydi gidelim öyleyse, bakalım neymiş derdin," dedi Hacı doğrularak.

Hacı, Mecid'in önüne düştü. Evine doğru yürümeye başladılar. Mecid'in ona havale edeceği işi tahmin etmek istedi yürürlerken, ama bir türlü çıkaramadı.

Mecid öğretmendi. Hükümetteki işleri Hacı'sız da çözüldü. Üstelik hükümete muhbirlik de yapıyordu. Gizli işler ondan sorulurdu. Halkın içinde dolaşır, soru sorar, dinlerdi. Kendisi pek konuşmazdı. Hacı bu kadarını biliyordu. Çözemediği neydi ki...

"Niye kafa yoruyorum ki, nasılsa birazdan ortaya çıkar," diye geçirdi Hacı içinden.

Eve yaklaştıklarında Mecid öne geçti. Hızla gidip kapıyı açtı. Yana çekildi Hacı geçsin diye. Oturma odasının kapısını açtı, yol verdi. Odanın kapısında durdu Hacı, içeride birini gördüğünde.

"Tanıştırayım sizi, Necdet Efendi, Ankara'dan geliyor," dedi Mecid.

"Hoş geldin, Mecid senin gelişinden bahsetmemişti," dedi Hacı adama doğru ilerlerken.

"Bu da Hacı Ağa. Sana ondan söz etmiştim. Şehrin ileri gelen-

lerindendir," dedi Mecid, onlar tokalaşırken.

"Buyurun oturun," dedi Necdet, "Hoş bulduk," dedikten sonra. Masanın önüne Hacı'nın oturması için bir sandalye koydu.

"Lütfen zahmet etmeyin, yabancı sayılmam," dedi Hacı.

"Evet doğru. Mecid Hoca senden övgüyle söz etti. Seni çok seviyor anlaşılan."

"Ben de Mecid'i çok severim, değerli bir gençtir."

"İkinizin de centilmenliği," dedi Mecid gülerek ve ekledi, "Bir süreliğine sizi baş başa bırakayım, kahvaltıyı hazırlamam gerek. Nasıl olsa tanıştınız. Ben gelinceye kadar umarım rahatsız olmazsınız."

"Acelesi yok, şu an acıkmadım, acıkınca yemeğin lezzeti daha hoş olur," dedi Necdet.

"Ankara'da ne var ne yok?" diye sordu Hacı, Mecid'in çıkacağı sırada.

"Ne olacak, olanlar zaten radyodan, televizyondan duyuluyor. Gazeteler de günlük olarak Ankara'dan söz ediyorlar. Gerisi devletin işi, bizler de haberdar olmayız. Gizli işlerdir. Ne varsa sizde var, onlardan söz et," dedi Necdet.

"Burayı gördün. Küçük bir yer. Ankara'da bir mahallenin köşesi kadar. Burada ne olsun ki sözünü edeyim."

"Burada bir şey olmaz olur mu? Biz Ankara'dan duyuyoruz olanları, sen bu konumunla duymaz olur musun? İnanayım mı yani?"

Bu sözlerden sonra, Hacı bir süre sustu. Adama baktı. Gözlerini inceledi. Bir anlam veremedi. "Dilinin altında bir bakla var ama ne, bekleyelim bakalım neymiş acaba," dedi kendi kendine.

"Bildiğim kadarıyla, burada olup biten bir şey yok; benim duymam gereken ya da Ankara'nın, sizlerin duyabileceği nitelikte bir olay yok. Olsa, en başta ben duyardım."

Sigarasını yakıp bir tane de Hacı'ya uzattıktan sonra, "Kısaca anlatayım öyleyse, burada Rêzan adında biri var, tanıyor sunur," dedi Necdet.

"Tanımaz olur muyum, teyzemin oğlu, bir tek onu mu, yedi göbeğine kadar bilirim."

"Öyleyse ondan biraz söz et. Onun hakkında kötü haberler alıyoruz."

Kahkahayla gülmeden önce, "Rêzan, bizim zavallı hakkında mı haber alıyorsunuz, şimdi sen ta Ankara'lardan Rêzan için mi geldin? O kadar yorgunluk Rêzan için mi?" dedi Hacı.

"Biri kalkmış, burada Kürtçülük yapıyor. Biz de bunu duyuyoruz. Biz hiçbir şey olmamış gibi davranıp oturmalı mıyız sence? Yılanın başını küçükken ezsek, yani Rêzan bu çalışmasını büyütmeden, yerinde müdahale etsek, daha doğru olmaz mı sence?"

"Ben olsaydım, gelmezdim."

"Niye?"

"Birileri size Rêzan hakkında bilgi ulaştırdı, doğru mu?"

"Evet."

"Elinizin altında telefon var. Ben olsam ihbarda bulunanlara bir soru sorardım. Gelişimi onların vereceği cevaba göre ayarlardım."

"Diyelim ki ihbar sana yapıldı, sen aldın telefonu ve onlara bir soru sorman gerekti; buyur şimdi sor o soracağını."

"Onun hakkında detaylı bilgi alırdım. Kimdir, neyin nesidir, etki alanı ne kadardır, çevresi geniş midir? Rêzan yalnız, sadece karısını etkileyebilecek bir adamsa büyültmeye gerek yoktu; yerimden kımıldamaz, sigaramı tellendirirdim. Eğer tam tersi, yani etkili olabilecek biriye Ankara'yı başına yıkardım."

"Yaptığı çalışmalarda tek başına değildir. Yalnız olsaydı, iş kolaydı. Annesinden emdiği sütü burnundan getirirdik. Bize arkadaşları lazım. Halkayı çözüp onları pişman edeceğiz."

"Beni yine anlamadın. Kısaca anlatayım. Rêzan bu şehirde yapayalnız. Yakınları başka bir şehirdeler. Onu çarşının ortasında gebertseler, kimse parmağını oynatmaz. Tek yakını benim. Çocukları da henüz çok ufak. Kalıyor bir o, bir de eşi. Eşi de Türk kökenli. O halde bir tek Rêzan kaldı, eğer kalkıp yalnız başına bir Kürdistan kuracaksa bırakalım da kursun."

"Yanılıyorsun, senin dediklerin aşiretçilik için geçerli. Bu işler başka işler. Düşünceleri kabul gördü mü, bugün bir olan sayı yarın binleri bulur."

“Ben bildiğim kadarını söylüyorum. Benim bildiğim Rêzan bugün de yalnız, yarın da yalnız olacaktır. Kimseyi yanına çekemez. Kasabamızda iki taraf vardır. Halk bu tarafların tavrına göre hareket ediyor, başkasına göre değil.”

“Biz Rêzan’ın yürüttüğü mücadeleyi de, sizin aşiretlerin yürüttüğü mücadeleyi de iyi biliyoruz. Siz aşiret başkanlığı yapabilirsiniz, ama bu tür adamları tek başınıza kontrol edemezsiniz. Ancak devletin desteğiyle bunu yapabilirsiniz. Bu yüzden karşılıklı iletişimimiz olmalı. Bu konuda sizden yardım isteyebiliriz.”

Adamın yardım isteği üzerine Hacı şaşırıldı. Ona cevap vermeden önce, biraz durup düşündü önüne bakarak. Sigarasından birkaç nefes aldı. Dumanını adama doğru üfördü ve düşünceye daldı. “Bu anlayışsız ve dik kafalı adam yıllardır nasıl idare etmiş bizleri. Eğer onlar olmasaydı; devlet ve bu adam gibileri nasıl idare edeceklerdi bu halkı. Kafasına bir şey sokamıyorsun,” diye geçirdi içinden.

“Sayın beyefendi,” dedi Hacı sinirlice. “Ağalığımız devletin yararınadır. Biz kişilerin sayesinde ağa olmuyoruz. Bu gelenek çok eskilere dayanıyor. Bizim kurulu sistemimiz var. Ankara ile iyi ilişkiler bu sistemimizi güçlendirir. Burada sistemimizi kendimiz belirleriz. Girdap misalidir. İçine giren yabancı atıklar çarkı bozamazlar, kendileri erir gider. Rêzan gibileri bu sistemimize ne yapabilirler ki? Eğer sistemimiz bozulursa, Rêzan gibileri o zaman dengeleri altüst edebilir, yandaş edinebilirler. Bana kalsa Rêzan’ı bırak, karışma. Onun gibi birkaç kişi vardı. Havalarda uçuyorlardı, gün geldi pat diye yere çakıldılar. Şimdi sesleri sedaları yok. Rêzan’ın sonu da böyle olacak, merak etme.”

“Senin dediklerin geçmişte kaldı sevgili ağam. Köprülerin altından çok sular geçti. Ağaların sözü gittikçe para etmez oluyor. Millet artık ideolojilerin peşinden gidiyor. Sizin çarkınız durdu diyelim, ne olacak? Durup onu mu bekleyecek devlet. Devlet çökerse, hepimiz altında kalırız.”

“Merak etme bize bir şey olmaz. Değil on dört, yüz kere on dört Rêzan olsa vız gelir. Çarkımızı durduramazlar. Bu nedenle kaygılanma, ne yıkılan bir şey olur, ne de altında kalan; kalsa

kalsa yine bizim Rêzan altında kalır."

"Demek o kadar eminsin?"

"Yalnızca emin mi? Nasıl ki adımın Hacı olduğundan eminsem, öyle eminim. Beyninin bir köşesine yaz bu söylediklerimi. Sana kısa bir olay anlatayım."

"Buyur."

"Bizim burada bilirsın, halkın bir bölümü kaçakçılıkla geçinir. Kaçakçılık zor zanaattır. Ölüm, hapis, yaralanma var işin ucunda. Bu iş gizli yapılır. Bizim bile haberimiz olmaz. Ama paraları paylaşırken, ağanın payını ayırmayı ihmal etmezler. Sence niye ayırırlar payımızı?"

"Bilemiyorum. Ama bildiğim şu, eğer yerinizde hükümet olsa, kaçakçılar ona pay ayırmazlar. Vergi bile doğru dürüst ödenmiyor."

"Hah işte demek istediğim bu, hay babana rahmet!"

"Bana şu çarkınızın nasıl döndüğünü anlatır mısın? Çarkın içinde olanlar nasıl oluyor da dışına çıkamıyor, kendinize nasıl bağlıyorsunuz milleti, ne yapıyorsunuz da böyle oluyor?"

"Kimseye bir şey yaptığımız yok. Bir kere kurulmuş bu çark. Kendi kendine dönüyor ve herkesi de içine almış."

"Kendiliğinden dönmüyordur, siz döndürüyorsunuz herhalde. Aslında öğrenmem gereken, nasıl döndürdüğünüz?"

"Bavık'ın ne olduğunu biliyor musun?"

"Hayır, 'bavık'ı bilmem."

"Bak! Daha kelimeyi bile telaffuz edemiyorsun. Bavık değil, bavık..."

"Her neyse, ne olduğunu bilmiyorum ki telaffuz edeyim."

"O halde kâğıt kalem alayım da öylece tarif edeyim, zor bir denklem."

Necdet'in verdiği kâğıda, üç tane çember çizdi Hacı. Sonra ortalarına daha büyükçe bir çember çizdi. Önce bu çemberleri birbirine, sonra da ortadaki büyük çembere bağladı; o çemberlerin içine daha küçük çemberler çizdi.

"Şu görmüş olduğun büyük çemberlerin her biri birer ailedir. İçindekiler de kişileri temsil eder. O üç çemberin bileşimi

'bavık'ı oluşturur. Ortanca çember 'bavık'ın reisidir. İstediğin kadar 'bavık'ları çoğaltabilirsin. 'Bavık'lar da birbirlerine aşiret bağlarıyla bağlıdırlar. Yediden yetmişe herkes bu çemberlerin içinde yer alır. Kimse dışına çıkamaz. Dışına çıkanın başına toplanılır, tepesine binilir, nihayetinde yola getirilir. Düşün bir, bu şemanın en üst kısmında yer alan kişi Ankara'ya bağlandı mı ne olur? Şimdi bana izah eder misin, bizim zavallı Rêzan nasıl bölermiş milleti. Aslında Rêzan'ın kendisi çemberin içinde yer alır ve dışına çıkması imkânsız. Belki bu girdabın dışına çıkmak isteyebilir, ama bu onu aşar."

"Yani demek istiyorsun ki, 'kişi evine, ev bavık'a, bavık üst bavık'a, tümü de size bağlıdır? Yani kişiler sisteminizin bir parçasıdır. Rêzan da dahildir buna. Tamam bunu anladım ama arkadaşları kim, necidir?"

"Eğer varlarsa, onlar da Rêzan gibi birileridir. Onları tanımam. Ama Rêzan'ı iyi bilirim. Oturmasını kalkmasını bilen biridir. Arkadaşları da eminim onun gibi saftırlar. Belki bir yerde oturup sohbet ediyorlardır. Kendi kendilerini kandırıp oyalanıyorlardır. Şehirleri, köyleri yıkacaklarını mı sandın?"

"Hepsi bu kadar mı?"

"Tamı tamına bu kadar, ne eksik ne de fazla."

"Onlar hakkında rapor yazmam gerek. Ne yazacağım?"

"Konuştuklarımızı yaz. Halk olmadan, kimse bir şey yapamaz diye yaz. Halk sessiz sedasız, işinde gücündedir; elli yıla kadar da bu sükûnetin garantisi görülüyor, bundan emin olabiliriz de. Mecid ve ona benzer birkaç kişi daha oradalar, bir şey olursa, bizi haberdar ederler dersin."

"Demek bunları yazayım?"

"Sen bilirsin. İstersen bir şeyler eklersin. Ben olsam bu konuştuklarımızı yazarım sadece."

"İyi o zaman, teşekkürler," dedi Necdet.

Kahvaltıdan sonra, birlikte çıktılar. Hacı, bahçenin kapısında onlardan ayrıldı. Rêzan ve arkadaşı Bareş'in oturduğu çayhanenin önünden geçerlerken, Mecid onları Necdet'e gösterdi.

TOSINÊ REŞÎD

Beyaz Geceleri Özledim

Keman inliyor, keman yakınıyor.

Yaşlı çalgıcı, çevresinde olup bitenden, günlük uğraşlardan sıyrılmış, sesler dünyasına dalmıştı. Bedeni, dinlemekten duyduğu coşkuyla yay gibi gerilmişti. Tüm benliğiyle çalıyor! Alnında ter damlacıkları birikmiş.

Üzerindeki siyah elbise, beyaz gömlek ve kravattan Avustalya'ya yenilerde geldiği belli; Avustralyalı sokak çalgıcılarının kıyafetleri farklı olur.

Gözleri neredeyse kapalı. Keman ile birlikteliği, batını bir tablo oluşturuyor. Tek can, tek beden olmuşlar adeta. Bu birliktelik Aginski'nin Polonez'ini anımsatıyor.

Dikkatlice bakıldığında, ses birlikteliği hemencecik fark ediyor; kemanın gümüşlerinden, parmaklarından, yarı kapalı gözlerinden, hafifçe eğilmiş başından, darmadağınık ak düşmüş saçlarından...

Ses çarpıyor beni. Derin bir melankoliyi üstüme salıyor, gönlümün ve beynimin unutulmuş ve karanlık köşelerini canlandırıyor.

Öğrenci yurdunun bir odası. Eski bir gramofon. Bazen şarkının ortasında duruverirdi; ben yumuşakça yumruğumu dokun-

dururdum kenarına, çalışsın diye. Öyle çalardı. Erkek arkadaşlar benimle alay eder, "Gramofon söz dinlemeyince, kulağının dibine bir tane yapıştırır, gramofon da tekrar çalışmaya başlar," derlerdi.

Benim çok sayıda klasik müzik plağım vardı. Bazen geceleri klasik müzik dinlemek için toplanırdık. O dönemler plaklarımın içinde en çok sevileni, Aginski'nin Polonez'iydi. Yalnız kaldığımda, hep onu çalardım.

Bir gün o benim misafirimdi. Aginski'nin Polonez'ini antika gramofona koymuştum, bir yandan dinliyor, bir yandan da kahvemizi içiyorduk. Plak bitiyor, biz yeniden başa alıyorduk, bu kaçıncı dinleyişimizdi ben de bilmiyordum.

O gün Aginski'nin Polonez'i aşkımızın tanığı oluyordu!

Onu özlediğimde, sevda hasreti ciğerlerimi ve yüreğimi yaktığında, ona telefon açar, "Sanki Polonez'i dinlemek ister gibiyim," derdim. Tanrının şu işine bakın! Birbirimizden ayrılıp uzaklara gideceğimiz gün, radyoda Aginski'nin Polonez'i çalıyordu. O günden sonra Polonez'den soğudum. Onu dinlemek istemiyordum. Hatta ismi bile içime bir sızı düşürüyordu.

Ve şu an keman Polonez'i mırıldanıyor!

Güneybatıdan ılık bir yel esiyor. Gökyüzünde gri bir bulut kümesi dolanıp duruyor. Yağmur yağacak!

İnce giyinmişim, ama yağmur yağmadan eve yetişebilirim. Oysa ses beni olduğum yere mıhlamış, yerimden kımıldatmıyor.

İnceden bir yağmur başlıyor. Derken o ince gri kümeden umulmayacak bir sağanak boşanıyor. Başladığı hızla sağanak geçiyor, ama yerini inceden inceye yağın bir yağmura bırakıyor.

Bir genç kız, şemsiyesini açıyor. Gidip yaşlı çalgıcının üstüne tutuyor. Kendi yağmurda ıslanıyor. Yaşlı beyefendi kemanın kutusu önünde çalıyor.

Polonez'i tamamladı ve şimdi Xaçaturyan'ın keman konçertosundan bir parça çalıyor. Sonra Çaykovski, Prokofyef, Şostakoviç... Bir de yanılmıyorsam Rus halkının dedesini...

Biraz bozuk para atıyorum keman kutusuna ve eve doğru yürüyorum.

Ertesi gün biraz erken geliyorum ve yaşlı kemancıyı orada görünce çok seviniyorum.

Evimde Polonez'in CD'si var, ama bu farklı bir şey. Bu capcanlı müzik beni allak bulak ediyor, kendimden geçiyorum.

Daha sonraları hemen her gün yaşlı çalgıcıya uğrayıp biraz dinledikten sonra kemanın kutusuna bozuk para atıp evimin yolunu tutuyorum.

O keman yaşamımı altüst etmiş, hatıralarımı canlandırmıştı. Geçmiş yılların hasreti, gençliğin dert ve aşkları içimde yeşeriyor.

Bir gün yine kemancıyı dinliyorum. Polonez bittiğinde kemanın kutusuna para atıp eve gitmek üzere yürümeye başlıyorum. Ama yaşlı çalgıcı yeni baştan Polonez'i çalmaya başlıyor. Ben adımlarımı ağırlaştırıp duraksıyorum.

Yaşlı kemancı bu kez kemanı yeni bir tarzla çalıyordu. Şarkıyı tamamladığında, kemanını indirip bana Rusça seslendi.

"Genç! Hele buraya geliver." Çalgıcının seslenişi de bu batını seslerin devamıydı sanki, anıların dünyasından gelme sözlerdi. Çoktandır kimse bana "Genç" diye, hele Rusça seslenmemişti.

Ona doğru gittim.

"Buyurun ustam!"

"Geç mi kalıyorsun?"

"Hayır, neden sordun?"

"Eğer geç kalmıyorsan, gidip birlikte bir çay içelim diyecektim."

"İyi, haydi gidelim."

Topladığı paraları kemanın kutusundan saymadan öylece alıp cebine koydu. Kemanı kutusuna yerleştirdi ve kafenin yolunu tuttuk.

Göz ucuyla bana bakan yaşlı çalgıcı, hafif bir gülümsemeyle sordu:

"Göründüğü kadarıyla Polonez'i çok seviyorsun."

"Benim klasik müziğe özel ilgim var. Dara düştüğümde ilk sığındığım, imdadıma ilk koşan odur. Her Polonez çalındığında, öğrencilik yıllarımı anımsarım."

"Öğrencilik yılları!" diyerek derin bir ah çekti. "Yıllar geçtikten

sonra, insan geçmişin güzelliğinin farkına varır! Ben Leningrad Konservatuvarı'nı bitirdim. Ama şimdi Leningrad'ın ismi tekrar St. Petersburg olarak değiştirildi. İsimleri düzeltmek, değiştirmek de zorbalığın başka bir çeşididir. Şehrin adı Leningrad olarak değiştirildikten sonra da, şehrin eski sakinleri ona kendi aralarında 'Piter' demeye devam ettiler. Bir çalgıcı olarak birçok ülke ve şehir dolaştım, ama kim ne derse desin, dünyada Leningrad gibi şehir görmedim."

Kafeye varmıştık. Yağmur buraya birçok kişinin toplanmasına neden olmuştu. İnsanların çoğu çalgıcıyı tanıyor, selam veriyordu.

Bize çay getirdiler.

"St. Petersburg'dan ayrılmak istemezdim. Ama çocuklarım beni dinlemedi. Konservatuvarda öğretmendim. Uzun yıllar orkestrada ikinci kemandım. Buraya her ne kadar isteksizce geldimse de iş bulup iyi bir yaşam süreceğimi sanıyordum. Ama burada kimse altmış sekiz yaşındaki bir yaşlıya iş vermek istemedi. Bazıları ismimi duydukları halde iş vermediler."

Yaşlı çalgıcı, yıllarca derdini anlatacak birini bekliyormuşçasına yüreğine dert olan her şeyi açmak istiyordu. Sözleri hoşuma gitmişti.

"St. Petersburg'a gitmeyi çok istiyorum. 'Beyaz Geceler'i çok özledim! Bir şey diyeyim mi, nasıl ki Aginski'nin Polonez'i sana öğrencilik yıllarını anımsatıyorsa, benim de anılarımın çoğu 'Beyaz Geceler'le ilintilidir. Gurbet tuhaf bir şeydir. Memlekette hiç aklına hayaline gelmeyen bir şey burada aklından çıkmıyor. Buraya geleli beş yıl oldu, oysa bana sanki dün gelmişiz gibi geliyor. Belki de bu beş yıl içinde yaşamımda bir değişiklik olmadığı içindir. Tan vaktinde uyanıyorsun, yataktan kalkmayı tasarlıyorsun, ama kalkıp da ne yapacaksın? Böylece yatakta kalıyorsun ve aklına bin bir düşünce üşüşüyor. Evet, bugün dünkünün benzeri olacak, yarın da dünküne benzeyecek... Bu yaşantı bir değişiklik olmadan sürer gider ve ben her yıl artarak devam eden intiharlara şaşmıyorum. Burada arkadaşım yok, dertlerimi, kederlerimi anlayacak biri olmadı. Kemanım olmasaydı, şimdi çoktan delir-

miştim. Gözlerimi kapayarak kemanı çaldığımda, kendimi memlekette hissediyorum. Ama çocuklarım beni anlamıyor, bana gülüp geçiyorlar. Onlar zaman zaman benim kafayı oynattığını, üşüttüğümü düşünüyorlar. Bir oğlum ve bir kızım var. İkisinin de çarşıda dükkânları var, zenginler, pahalı semtlerde evleri var. Ama çok cimriler. Yol harçlığını bile vermek istemiyorlar. Memlekete gidip ‘Beyaz Geceler’i görmemin benim için ne kadar önemli olduğunu bir türlü kavrayamıyorlar.”

“Eğer sana doğrusunu söylemem gerekirse,” derken bıyık altından gülümsüyor ve konuşmasına devam ediyor: “Keman çalarak yol paramı biriktirmişim, şimdi de orada harcayacağım parayı topluyorum. ‘Beyaz Geceler’in vakti gelmeden gideceğim!”

YAQOB TILERMANÎ

Emzirilen Mezar

Sabahtı. İŖe gidecektim. İŖe gittiğim diğer günler gibi, bugün de mezarlığın yüksek duvarının yanından geçmem gerekiyordu. Mezarlığa varmama yirmi otuz metre kala mezarlıktaki kadını gördüm. YaklaŖtıkk kadını daha iyi seçmeye baŖladım. Kadının sol yanını görüyordum. Sağ eliyle sol memesinin ucunu sıkıyordu. Aramızda birkaç adım kalmıŖtı. Memesinden toprağa damlayan süt damlacıklarını görebiliyordum. Mezarın uzunluğu bir metre kadardı ve hâlâ nemliydi toprağı. Mezarın küçüklüğünden ve toprağın neminden anlamıŖtım: l, bir çocuktu.

Kadının gzyaŖları görünmüyordu, ama belliydi ki gzyaŖları yerine süt yağdırıyordu mezara. BaŖka bir deyiŖle mezarı emziriyordu.

Bu manzarayı gördükten sonra geri geri gitti ayaklarım ve o yoldan gitmekten vazgeçtim. Birkaç sokak geçtim, kadını görebilmek için mezarlığın etrafında dolandım durdum. Ona mezarı emzirme nedenini sorayım mı acaba, yoksa gerçeği mantığıma göre mi kurgulayayım? Kadının ve mezarın öyküsünü kendim kurmaya karar verdim. Hızla eve döndüm. Doğruca alıŖma masasına yönelip sandalyeye oturdum. Sarı bir kâğıt ve siyah bir kalem koydum masaya. Ŗyle baŖladım:

İki sene önce bir ykmn kahramanı olan Senanik adındaki

adam, dün vefat etti. Onun ölümüne sebep oldular desem daha doğru olur. Ama bu cümleden sonra bir parantez daha açmam ve onun ölümünün, öldürülüşünün sebebini açıklamam gerekir önce:

Dul yengesine dayanamayıp evini terk eden Senanik, budala kız kardeşi ile şehrin varoşlarına yerleşip bir oda bir salon evde berbat bir yıl geçirmişti. Mahallenin sakinleri olmasaydı, birkaç gün içinde Senanik ile kız kardeşinin cesedi kurtçuklara, böceklerle yem olurdu. Allah Senanik'in komşularından razı olsun ki sırayla her gün bir aile onlara yemek getirmiş; Senanik'i iki karnı doyurma derdinden kurtarmışlardı. Kötü beslenme yüzünden takatten düşmüştü Senanik; ayakları burulmuş ot yığını misali arkasından sürüklenirdi. Senanik, komşularının bağışladığı özürlü arabasıyla; sigara kâğıdı satmaya başlamıştı. Sabahın köründe, kız kardeşi arabasını arkadan iterek Senanik'i çarşının تنها bir köşesine bırakırdı. Çarşıda sigara yaprağı ihtiyacı olan, ona gider, "Sende Beyrut kuzusu yaprağı bulunur mu?" derlerdi. Senanik, iyi kötü buradan geçimini sağlamıştı.

Bir gün, iki gün, derken zaman su gibi akıp gitmişti. Bir gün Senanik'in kapı komşusu ona, "Babamgillerin köyünde bir kız var ama, yaşı geçkin. Gönlün varsa sana yardımcı oluruz. Yaşı kırk civarında, bugüne dek niye evlenmedi diye soracak olursan, hemen anlatayım," diye başladığında Senanik bayağı neşelendi, gözleri iki boncuk gibi parladı: "Valla doğrusu evlenecek halde değilim, ama siz onu bana layık görüyorsanız, niye olmasın..." dedi. Komşu kadın, Senanik'in gönlü olduğunu anlayarak, "Dinle o halde," dedi ve başladı kızın öyküsünü anlatmaya:

"On üç-on dört yıl önce kız yirmi altısında iken, düğünü yapılacaktı. 80'li yıllarda devlet baskısından Suriye'ye kaçan erkek kardeşi, iki arkadaşı ile birlikte, sınırın dikenli tellerini aşip köye gelmişlerdi. Kardeşi, kendi gözleriyle kız kardeşi ile amca oğlunun düğününü görüp, güya buradan da İran'a geçecekti. Hangi evleri yıkılasıcalar onları ihbar ettiyse... Hükümettir ayol... kim kurtulabilir elinden... Kına gecesinde köyü bastılar. Delikanlılar da tedbiri elden bırakmamışlardı. Köyün arazisi düzlük olduğu

için, askerin geldiği görüldü, ama, kaçma imkânı yoktu. Büyük bir çatışma başladı. Kızın kardeşi ve damat öldürüldü. Diğer iki genç tutuklandı. O günden sonra bizim kız, elini erkek eline sürmemeye yemin etti. Karalara büründü ve gittikçe aklını yitirmeye başladı. Şu an köyde yalnız başına kalıyor. Geçenlerde köye gittim. Haline çok üzüldüm. Senin halini de anımsadım. İyisi mi ikinizi evlendirelim diye düşündüm. Bu düşüncemi birkaç kadına açtım, onlar da onayladılar. Sen dersin bu işe?"

Senanik'in, bu sözleri duyduktan sonra rengi attı, suratı asıldı. Budala kız kardeşi zaten yeterince yük oluyordu ona, yetmezmiş gibi, bir tane daha... Biraz duraksadıktan sonra, komşu kadına, "Olmaz," dedi. Komşu kadın üstelemedi.

Her zamanki gibi kardeşler çarşının yolunu tuttular. Senanik çok öfkelenmişti. Kırk yaşındaki kızın öyküsü, niyetini bozmuştu. Doğrusu uzun zamandır beğenecek, kendine uygun düşecek kadın arıyordu. Çarşıda, yanından geçen her kadın bakışlarından nasibini alırdı. Evlilik, onun için ölüm kalım sorunu olmuştu. İçindeki acıyı dindiremiyordu artık. Birkaç kez, banyo kapısının deliğinden çıplak kız kardeşini izlemişti. Akli hiçbir şeye ermeyen kız kardeşi, bir keresinde onu kapının önünde bulmuş, ama ağabeyinin kapıda beklemesine bir anlam verememişti. Senanik çarşı dönüşü, suçluluk duygusunu bastırmak için durup dururken kız kardeşine bağırmıştı. Kız kardeşi korkusundan odaya kapanmış ve akşam boyunca çıkmamıştı bir daha. Senanik gece yarısına dek sigara üstüne sigara yakmıştı. Gözleri kan çanağına dönmüştü. Niyeti bozmuştu. Ya kendine zarar verecekti ya da içindeki kötü emeli gerçekleştirecekti. Duyguları aklına baskın gelmiş, kız kardeşinin odasına geçmişti. Kilim üzerinde uzanıp ayaklarını karnına çekmiş vaziyette öylece uyuya kalan kız kardeş, kim bilir ne rüyalar görüyordu şu an. Senanik sessizce pijamasını sıyırmış apış arasına geçmişti. Direnmesin diye tüm gücüyle sıkıca tutup yere yapıştırmıştı. Çaresiz ve güçsüz kız kardeşi, kasıklarında duyduğu acıdan kalkıp kurtulmak istemişti, ama Senanik'te yedi adamın gücü birikmişti adeta. İsteğini ger-

çekleştirenceye kadar kız kardeşinin kımıldamasına izin vermemişti. Bu olaydan sonra, Senanik bu davranışını alışkanlık haline getirmişti, kız kardeşi ile yatıyordu. Canı her istediğinde...

Gerçekler asla karanlıkta kalmaz. Er geç, günışığına çıkar. Gün geçtikçe kız kardeşinin karnı şişiyor, Senanik ise ne yapacağını bilemiyordu. Artık eskisi gibi kız kardeşini kendisi ile işe götürmüyor, komşu çocukların yardımını ile çarşıya varabiliyordu. Senanik baktı ki kız kardeşi elalemin diline düşecek, komşu kadını çağırıp, "Altı yedi ay önce iki sapık, kız kardeşime tecavüz etti. Karnı burnunda. Senden başka derdimi anlatabilecek kimse bulamadım. Allah aşkına bir çare bulabilseydin..." dedi.

Komşu kadın önce hiçbir şüpheye kapılmamıştı, ama dilden dile yayılan dedikodulardan sonra, o da şüphe ile bakmaya başlamıştı. Yine de konu dallanıp budaklanmasın diye, kızcağızın ebeliğini üstlenmişti. Bir akşam, Senanik iş dönüşünde, evinin önünde bir kalabalık ile karşılaşmıştı. Evin önüne biriken çocuk ve kadınları yarıp içeri girmişti. Komşusu verdi ona haberi, "Allah kız kardeşine kör bir çocuk verdi!" dedi. Senanik o an anladı Allah'ın gazabına geldiğini. Kim bilir daha neler gelecekti başına. Komşulardan birkaç kadın, zavallı anneye emzirmeyi öğretiler. Annenin sütü boldu, sürekli kucağındaki bebeği emziriyordu. Gündüzleri sessizce duran bebek, karanlık bastığında sabaha kadar durmak nedir bilmiyor, hep ağlıyordu. Doğduğu günden beri, geceleri nerdeyse uyku girmemişti gözüne Senanik'in. Kulaklarına pamuk tıkiyordu, nafile... avluya çıkıyordu, kulaklarındaydı yine ağlama sesi. Sabaha kadar, uyumadan, evin içinde dolanır dururdu. Nihayet şafak sökerken uykuya daldı bebek. O zaman Senanik de gayri ihtiyari uykuya daldı. Utancından dışarı çıkamaz olmuştu. Mahallenin çocukları evi taşılıyordu. Dışarı çıkıp çocuklara kızma takatini göremiyordu kendinde. 'Onursuzluk çulu'nu sonuna kadar başına çekmişti; komşular böyle diyorlardı.

Gece boyunca ağlayan çocuğun sesi ve açlık Senanik'te güç bırakmamıştı. Bir gece, bebeği annesinin kucağından zorla alıp boğazını sıktı. Yumuşacık bebek, elleri arasında taş kesildi. Bağ-

rıp çağırın çaresiz anne, dövünmeye başladı. O mahallede ilk kez kadının sesi duyulmuştu. Artık sesini kısılabilecek hiçbir güç olamazdı. Tüm komşular toplandı. Bebeği yerde, ölü gördüklerinde, içlerinde biri, "Bu namussuz adam, başta zavallı kızı kirletti, sonunda da günahsız yavruyu öldürdü. Nasıl sağ barındırıyoruz bu köpeği aramızda," dedi. Bu sözlerle, ayak altında tekmelenmeye başlandı Senanik. Ağzı burnu kan içinde kaldı. Çağırılan polis anında olay yerine geldi. Senanik, sabaha kadar kan kustu nezarethanede. Günişliğini göremeden, zayıf bedeni, dayanamayıp cansız düştü yere.

Senanik, öykülerimden birinin kahramanıydı, ben ona sahip çıkmalı, gerçekliğini anlatmalıydım. Her ne kadar yaptıkları sıradışı, aykırıysa da o da haksızlığa uğramıştı: Yengesi onu kapı dışarı etmeseydi, komşu kadın gelip evlenme konusunu açmasaydı, bu felaket başına gelmeyebilirdi. Neden o güne kadar içgüdüsel isteklerinin peşine düşmemişti? Suçlu kim? Ben de bilmiyorum!..

YILDIZ ÇAKAR

Tarak

Çöp tenekeleri içinde yemek arıyordu. İki kardeşi ile birlikte kaç gündür doğru dürüst yemek yememişlerdi. Annelerinin ölümünden sonra babaları ortadan kaybolmuştu. Şimdi onlara, anne oluşundan yetmiş yaşına girinceye kadar rahat yüzü görmemiş, pek de beceriksiz olan bir nine bakıyordu. Ne yemek pişirebiliyor, ne de doğru dürüst çocuklara bakabiliyordu. Çocuklardan Reşo on iki yaşındaydı. Dünyayı yeni yeni kavramaya başlıyordu. Artık anne ve babasının durumundan da haberdardı. Reşo, sıkıntı ve ölüm kapısında bir çaresizlik büyütüyordu yüreğinde. Ne zamana kadar bu durum böyle sürüp gidecekti, kendisi de bilmiyordu. Her cuma, elinde bir buket çiçekle annesinin mezarını ziyaret ediyor, sorunlarını, duygularını annesinin kulağına fısıldıyordu. Annesinin mezarına her yaklaştığında etrafı şöyle bir kolaçan eder, kimsenin olmadığına kanaat getirince de başlardı fısıltıyla konuşmaya. Bazen dakikalarca, bazen de saatlerce sürerdi bu konuşma. Sümüşü ağzına iner ve sessizce bir damla gözyaşı göğsüne düşerdi. Mezarlıktan çıkınca, ilk işi elini yüzünü yıkamak olurdu, daha sonra pantolonunun arka cebinden babasından kalma tarağı çıkarıp saçını tarardı. Herkes ölülerin anısına Yasin ve Kuran'dan ayetler okuturdu. Ama Reşo'nun ne Yasin okutturacak parası vardı, ne de

kendisi Kur'an okuyabiliyordu.

Yazdı ve havalar çok sıcaktı. İnsanları bunalıyordu bu sıcak hava. Buralarda kara sinek ve eşek arılarının sesi duyulmasa şaşardım zaten. Sokaktaki kirli su birikintileri içinde çocuklar oynayıp yüzüyorlardı. İçlerinden biri çığlık çığlığa kaldı. Duyduğu acıdan belliydi ki arı kulak altına sokmuştu iğnesini. Reşo perişan duruşuyla, başı önünde çöpleri karıştırıyordu. Akşama boş karınlar umutla onu bekliyorlar. Bağlar semti yolu üzerinde iki ya da üç çöp bidonu vardı. Diğer semtlerde çok sayıda çöp bidonu olurdu. Ama onlara sahip çıkanlar da çoktu. Bağlar, daha çok yoksul ailelerin yaşadığı bir semtti. Yeni semtlere varlıklı aileler yerleşmişti. Çöp bidonlarından bunu anlamak zor değildi. Reşo buradaki işini bir an evvel bitirip varlıklıların oturduğu semtlere giderek çöp bidonlarından karton ve naylon toplamayı düşünüyordu. Bir kilo karton ve naylon beş yüz bin lira ederdi. Bu parayla ancak iki ekmek alabilirdi. Yoksul bir semtte, başı önde yürüyordu Reşo. Diğer sokaklarda da kirli sular akıyordu, kısa donlu çocuklar bu suların içinde oynuyorlardı. En çok göze çarpan şey dükkân ve camilerdi. Reşo hızla adımlarını açarak akşam ezanı okunmadan toptancı esnafların kapısına yetişip çöp toplamalıydı. O semt senin bu semt benim demeden o ufacık cüssesiyle dolaşıp duruyordu. Ama semtler bitmek nedir bilmezdi. Elektronik eşya toptancılığı yapan bir dükkânın önünde durdu. Uzun bir süre bekledi burada. Atılmış televizyon ve teyp kutularını topladı. Şu an onu evde acıkmış boş karınlar bekliyordu.

"Kalk! Haydi çabuk kalk!"

"Hayırdır, ne oldu?"

"Hele bir pencereden bak."

Bir çocuk korku içinde yüksek sesle ağlıyordu.

"Abi abi, Allah aşkına beni polise teslim etmeyin."

Kalabalığın içinden bir adam:

"Neden teslim etmeyeyim oğlum! Hem gelir böyle işler yaparsın, üstüne bir de ödül mü verelim."

Çocuk tekrar yalvar yakar haykırdı:

"Kur'an beni çarpsın ki bir daha asla böyle bir şey yapmayacağım. Tamam söz, Bozo'yu size göstereceğim. Evini biliyorum. Kurtar beni ağabey...!"

"Polis geliyor! Polis geliyor!"

On beş yaşlarında bir oğlan siteye telaşla girmişti. Bir cuncunadır başladı. Kalabalık birikti. Büyük bir vukuat varmış gibi onlarca polis geldi. Sitenin etrafı sarıldı. Polislerden biri oğlana yaklaştı ve sırtarak:

"Bir süre daha burada beklemelisin, adın neymiş bakalım?"

"Reşo'dur."

"Reşo ha, Re-şo!"

Polis alaylı alaylı çocuğun ve etrafta toplananların yüzüne baktıktan sonra öfkeli bir ses tonuyla sordu:

"Burada toplanmanızın sebebi ne? Söyleyin bakalım, ha! Ne işiniz var burada? Haydi dağılın bakalım, çabuk... hemen dağılın!.."

Reşo pencerede öylece duruyordu, gözyaşları kurumuştı. Ağlayıp yalvarmaktan sesi kısılmıştı. Durduğu yerde, ayağı bir kuşun kırık ayağı gibi sallanıyordu. Arada gözleri kapanıyordu. Şu an evde acıkmış boş karınlar da umutla onu bekliyorlardı. Reşo gözlerini kapadığında onları düşünüyordu. Bu geceyi de aç geçirirlerse ne olur halleri? Ne yapacağını bilemiyordu Reşo. Ayaklarını pencerenin demir parmaklıklarının arasından kurtarmak için biraz çabaladı. Ama boşuna uğraştı. O anda cebinden yere bir şey düştü. Reşo bir şeyin düştüğünü fark etti, ama ne olduğunu anlayamadı. Sağa sola baktı ama düşen nesneyi göremedi. Cebinde ne olduğunu hatırlamaya çalıştı durdu, sonunda beyinde bir şimşek çaktı... Hatırlamıştı.

"Reşo! Sanırım yerinden çok memnunsun, bayağı rahat görünüyorsun..."

"....."

"İndirin artık o köpeği oradan."

"Baş üstüne komiserim."

Reşo, hâlâ az önce yere düşürdüğü o nesneyi düşünmekle meşguldü. Kendisine sorulan soruyu yanıtsız bıraktı ve başını

öne eğerek sessiz kaldı.

Demir parmaklıklarda sıkışıp kalan Reşo'yu kurtarmak üzere iki demirci ustası ve bir polis uğraşmaya başladılar. On beş dakika uğraştıktan sonra nihayet demir korkuluklar kesildi. Reşo o halden kurtuldu, ama ayakta duracak hali yoktu. Az önce arka cebinden yere düşürdüğü ve babasından yadigâr kalan tarağı almalıydı yerden. Reşo demirciye döndü:

"Bana yerdeki tarağı verebilir misin?"

Demirci şaşkın şaşkın aldı tarağı yerden ve Reşo'ya uzattı. Zaten her şey bu tarak yüzünden olmuştu. Demircinin tarağı vermesiyle birlikte, iki polis elindekini almak için hemen atıldılar üstüne. O sırada Reşo'nun yaralı elinden yere birkaç damla kan aktı. Reşo'dan aldıkları tarak alay konusu oldu. Oraya site sakinlerinden kim geldiyse, polis hemen bu tarak meselesini anlatıp Reşo ile dalga geçti. Bu durum Reşo'nun çok zoruna gidiyordu. Nefesi kesilir gibi oluyordu. Öfkeden burun delikleri bir büzülyor bir açılıyordu. Polislerden biri Reşo'ya yaklaşarak:

"Haydi bakalım, işte araba geldi. Müdüriyete yollayacağız seni."

Reşo öfkeli, ama alçak bir sesle:

"O tarağı verir misin?"

Polis bu kez kahkaha ile güldü, sonra da sinirli bir ses tonuyla:

"Sen hâlâ konuşuyor musun?"

Reşo bir kez daha yineledi isteğini. Bunun üzerine polis sertçe bir tokat indirdi yüzüne. Hem tokadın etkisiyle hem de hırsla kızarmıştı yüzü, burun delikleri daha da belirgin hareket ediyordu artık. Reşo ve iki polis yavaş yavaş gelen polis arabasına doğru yürüdüler. Reşo'nun ayakları uzun süre pencere korkulukları arasında sıkışıp kaldığı için uyuşmuştu. Bundan dolayı hızlı yürüyemiyordu. Arabaya bindiklerinde, başlarına toplanan büyük kalabalık hâlâ dağılmamıştı. Polislerden biri arabanın kapısını kapattı, tam o anda Reşo polisin silahını kapıverdi. Tabancayı polisler doğrulttu, haykırarak:

"Verin bakalım tarağımı, haydi çabuk, hemen istiyorum!"

Polisler ve komiser donup kalmışlardı. Ne yapacaklarını bilemediler. Tüm mahallelinin gözü önünde rezil olmuşlardı. Bir şeyler yapmalıydılar. Beyaz gömlekli polis ona seslendi:

"Ne tarağı Reşo?"

"İyi bilirsiniz hangi taraktan bahsettiğimi. Çabuk verin onu bana. Yoksa ne yapacağımı çok iyi biliyorsunuz."

Bir yandan titriyor bir yandan da ağlıyordu Reşo. Sümüşü ağzına akıyordu. İki tane bir akan sümüşü çekiyordu. Tarağı alan polis yavaşça ve yumuşak bir ses tonuyla:

"Tamam Reşo... Bak şuracığa bırakıyorum tarağı... Tamam mı yavrum... Haydi sakın ol yavrum... Oldu mu, bak bıraktım..." dedi.

O anda Reşo, tetikte bekleyen polislerin içlerinden ne geçirdiğinden habersizdi. Tarağı görünce elindeki silahı yere bıraktı ve elini tarağa uzattı. Ayağa kalktığı anda kulağının dibinde bir patlama sesi duyuldu. Reşo'nun akli evdeki aç karınlardaydı. Tarağına bakıyordu, ama elleri hareketsiz kalmıştı, alamıyordu. Sonunda aldı yerdeki tarağı, fakat kısa bir süre sonra, önce tarak düştü yere sonra da Reşo. Herkesin ağzı açık kalmıştı. Yerde bir kan birikintisi oluştu.

Bir müddet sonra Reşo'yu götürdüler, orada sadece yerde tebeşirle çizilmiş daireler, işaretler, işaretli yerlere konan taşlar ve kan izleri duruyordu. Ertesi gün tüm gazetelerde hiç ilgisi olmayan manşetler ve palavra yorumlar...

Evde bekleyen aç karınlar olanlardan habersiz umutla Reşo'yu beklemeye devam ediyorlardı.

KİTAPTAKİ ÖYKÜCÜLERİN ÖZGEÇMİŞLERİ

BAVÊ NAZÊ

1946 yılında, Suriye'nin Kürt Bölgesinde, Amûdê şehrinin Kuçûka köyünde doğdu. Moskova'da edebiyat alanında doktora yaptı. Avrupa'nın çeşitli şehirlerinde mülteci olarak yaşadı. 2000 yılından sonra Irak Kürdistan Federal Kürt Bölgesine yerleşti. Duhok Üniversitesi'nde Kürt Dili ve Edebiyatı Kürsüsü'nde yer aldı ve dersler vermeye başladı.

Eserleri: Hêsir û Baran (Gözyaşı ve Yağmur -öykü), Upsala 1986; Çîyayên bi Xwînê Avdayî (Kanla Sulanmış Dağlar -roman), Stockholm 1989; Stokolmê Te Çi Dîtiye Bêje (Gördüklerini Anlat Stokolm -anlatı), Stockholm 1987; Govenda li Ber Mirinê (Ölüm Dansı -öykü), Moskova, 1996.

CELADET ALÎ BEDİR-XAN

1893 yılında, İstanbul'da doğdu. Daha Osmanlı döneminde Kürt dili grameri ve alfabesi hakkında çalışmalar yaptı. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra, babası Emîn Alî ve kardeşi Süreyya Mısır'a yerleştiler. Celadet, kardeşi Kamran ile birlikte hukuk öğrenimi için Almanya'ya gittiler. 1930'lu yıllarda Şam'a döndüler. Şam'da siyasi faaliyetler içinde yer aldı. Xoybûn hareketinin öncülerindendir. Ağrı direnişinden sonra kültürel-edebi çalışmalara ağırlık verdi.

1932 yılında Hawar dergisini yayınlamaya başladı. Derginin yayını, 1943 yılına kadar sürdü. 1942-1945 arası Rohanî dergisini de yayınladı. 15.07.1951 yılında öldü. Mezarı Şamda'dır.

Celadet, Kürt öykücülüğünün öncülerindendir. Kendisi sürgünde yaşayıp ölmesine rağmen, öykülerinde mekân ve konu hep daha önce yaşadığı yerler olmuştur. Öykülerinde ülke sevgisi, bağımsızlık, özgürlük, ulusal birlik, eğitimin önemi, cehaletin açtığı sosyal yaraları işlemiştir. Geleneksel Kürt masal, hikâye ve destanlarından yararlanmış. Öykü tekniği konusunda dönemine göre ileridir. Kurduğu kısa ve yalın cümlelerle dilini son derece anlaşılır kılmıştır.

Antolojiye alınan öyküsü, 5 Eylül 1927 tarihini taşımaktadır ve 3 Temmuz 1932 tarihli Hawar dergisinin 4. sayısından alınmıştır.

Yayınlanıp da kitaplaşmamış ve henüz hiçbir yerde yayınlanmamış yüz-

lerce makalesi bulunmaktadır.

Eserleri: Elifba Kurdî (Kürtçe Alfabe), Rêzimana Kurdî (Kürtçe Gramer), Ferhenga Kurdî (Kürtçe Sözlük), Rêzana Elfbaya Kurdî (Kürtçe Alfabe Metodu), Rûpeline Elfabê (Alfabeden Sayfalar), Dibaca Mewlûdê (Mevlüt Dibacısı), Dibaca Nivêjên Êzdiyan (Yezidi İlahileri), Mektûb Ji Mustefa Kemal Paşa re (Mustafa Kemal Paşa'ya Mektuplar), Ji Mesela Kurdistanê (Kürt Sorunu Üzerine), Wergera Çîroka Coni û Cinema (Coni ile Cinema Hikâyesi -çeviri).

CEMİL OĞUZ

1975 yılında Diyarbakır'ın Lice ilçesinin Zengê köyünde doğdu. İstanbul'da yayınlanan Azadiya Welat adlı Kürtçe gazetede muhabirlik, sayfa editörlüğü ve genel yayın yönetmenliği yaptı.

İlk kitabı 2002 yılında Rojnamegerî û Pîvanên Wê (Gazetecilik ve İlkele-ri) yayınlandı. Qurtek Evîn (Bir Yudum Aşk) adlı öykü kitabı 2005 yılında yayınlandı.

ÇIYA MAZÎ

1960 yılında, Mardin'in Mazıdağı ilçesinde doğdu. 1993 yılından sonra Kürtçe yazmaya başladı.

Kürt folklorik ürünlerini derledi, dengbêjler hakkında çalışma yürüttü. Sosyal kaygıları ön planda tuttuğu öykülerinde, folklorik motiflerden yararlanmış ve sade bir dil tercih etmiştir.

Mistek Jiyan (Bir Avuç Yaşam -2003) öykü kitabı ve Kürtçe Atasözleri Sözlüğü (2005) adlı çalışması bulunan Mazî'nin, çeşitli dergi ve gazetelerde birçok öykü ve makalesi yayınlanmıştır

DENİZ GÜNDÜZ

1976 yılında, Muş'un Varto ilçesinde doğdu. İlk-orta öğrenimini doğduğu köyde, lise öğrenimini ise Bitlis'te yapan Gündüz, daha sonra Anadolu Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü'ne kayıt yaptırdı, ancak Kürtçe öğrenim hakkı için verdiği dilekçeden dolayı okuldan uzaklaştırıldı.

İlk romanı Kürtçenin Kirmancca/Zazaca lehçesinde yazılan Kılama Pepû-kî'dir (Guguk Kuşu Şarkısı). Jîyana Rewşen ve Vate dergilerinde yazıları ve şiirleri yayınlandı. 2003 yılında İsveç'e gidip Upsala Üniversitesi'nde Kürtçe dil, tarih ve edebiyat dersleri aldı. Aynı yıl Türkiye'ye dönüp Vate Yayınevi'ni kurdu. Bir yıl sonra ilk hikâye kitabı olan Hikayeyê Koyê Bîngolî'yi (Bingöl Dağı Öyküleri) yayınladı.

DILBIXWÎN DARA

Suriye Kürtlerindendir. 1967'de Kobanî'de doğdu. 1989 yılında gazeteciliğe başladı. 1990 yılından beri Almanya'da politik mülteci olarak yaşamaktadır. Birçok gazetede ve dergide editörlük yaptı. MED-TV'nin ilk sunucularındandır. İnternet üzerinde yayın yapan Avesta gazetesinin yayın yönetmenidir ve SBS-(Avustralya) Radyosunun muhabirliğini yapmaktadır.

Sade bir dille yazdığı öykülerinde, Kürtlerin ülkelerinde ve mültecilik yaşamlarında başlarına gelen olayları mizahi bir dille anlatmaktadır. Deyim, atasözü ve yerel sözcükleri ustalıkla kullanmıştır. Öykü kitabı Penaber (Mülteci), 2005 yılında İstanbul'da yayınlandı.

ENWER KARAHAN

Resmi kayıtlara göre 1962, annesinin anlatımına göre ise 1964 yılında Mardin'in Derik ilçesinde doğdu. Lise eğitimi görmüştür.

Öykülerinde kırsal kesimin tiplerini iyi analiz etmiş, yalın bir dil tercih etmiştir. Öykülerinde, değişen sosyal değer yargılarını ince bir mizahla irdeler ve kırsal kesim insanı olan kahramanlarının iç dünyalarını yansıtır. 1997 yılında yurtdışına çıktı, İsveç'te yaşıyor.

Şevbuhêrkên Şevên Xalî (Tenha Gecelerin Eğlenceleri -2001) ve Duaya Êvarê (Akşam Duası -2003) yayınlanmış öykü kitaplarıdır.

FAWAZ HUSÊN

1953 yılında Suriye'nin Kürt bölgesinde doğdu. Sorbonne Üniversitesi'nde öğrenim gördü. 1988 yılında bu üniversitede Fransız Dili ve Edebiyatı alanında doktorasını tamamladı. Fransız ve İsveç Yazarlar Birliği üyesidir. Paris'te yaşıyor. Göç, nostalji ve ülke özlemi, öykülerinin belirgin temalarıdır.

Eserleri: Siwarên Êşê (Acı Süvarileri -öykü), 1994; Biyanî (Yabancı); L'Étranger, Berhema Antonio Camus'un çevirisi, 1995; Mîrzayê Piçûk (Küçük Mirza); Le Petit Prince, A. de Saint-Exupéry'in eseri, çeviri, 1995; Le Fleuve (öykü -Fransızca), Paris, 1997; Dîroka Edebiyata Firansî (Fransız Edebiyatı Tarihi, 17-18. yy), 1998; La Poursuite de l'ombre, Memed Uzun'un Siya Evînê romanının çevirisi, 1999; Chroniques Boréales (öykü -Fransızca), Paris, 2000; Kurdên Haymanayê (Haymana Kürtleri), 2000; Amîdabad, öykü, 2001.

FELAT DILGEŞ

1965 yılında, Diyarbakır'ın Kulp ilçesinin Duderya köyünde doğdu. İstanbul Üniversitesi'nde felsefe ve siyaset bilimi okudu. 2000 yılında aynı üniversitede uluslararası siyaset alanında doktora tezini verdi. Birçok dergi ve gazetede dil, tarih, edebiyat ve siyaset ile ilgili araştırma, inceleme ve deneme yazıları yazdı. Öyküde toplumsal gerçekçi akımın sürdürücüsüdür. Yaşadığı toplumun son seksen yılında meydana gelen tehcir, azınlıklar üzerindeki baskılar, asimilasyon siyaseti gibi konuları irdeler. Bölgesel deyim ve sözcükleri ustalıkla kullanmıştır.

Eserleri:

Kula Dêrsimê (Dersim Yarası -tiyatro), 1992; Rojnameya Kurdî ya Pêşîn Kurdistan (İlk Kürt Gazetesi-Kürdistan), araştırma, 1988; Dilşa, öykü, 2002.

FERHAD PÎRBAL

1961 yılında Hewlêr'de (Erbil) doğdu. 1983'te Selahadîn Üniversitesi'nde (Federal Kürt Bölgesinde), Kürt Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. 1986 yılında ülkeyi terk etti. Paris'te Sorbonne Üniversitesi'nde Kürt Edebiyatı (İranistik kürsüsünde) okudu. 1990 yılından sonra ülkesine geri döndü. Hewlêr'de "Şerefxanê Bedlîsî Kûltûrevî" (Bitlisli Şerefxan Kûltûrevî) adlı kültür merkezini kurdu.

Öyküde anlatım biçimine yenilikler getirmiştir. Savaş, göç, toplumsal adaletsizlik ve acıları postmodern tarzıyla anlattığı öykülerinde akıcı bir dil kullanmıştır.

Eserleri:

Mal Ava Ey Welatê Min (Şenolası Ülkem -tiyatro), 1984; Sibeha te bi Xêr Ey Xerîbî (Günaydın Ey Gurbet -tiyatro), 1988; Exil (şiir), 1994; Serçavkanî Kurdistan (Kürdistan'ın Kaynakları -araştırma), 1998; Wênayên Kurd Ji Arşîva Kurdnasên Ewrûpî (Avrupalı Kürdologların Arşivinde Kürt Fotoğrafları -inceleme), 1999; Manifestoya Duwem î Wêran Spiyên Nav Reş-Reşên Nav Spî (Aklar İçindeki Beyazlar, Beyazlar İçindeki Akların İkinci Virane Manifestosu -şiir), 1999; Zêrê Nav Zîbil (Çöplükteki Altınlar), Petatxurekan (Patatesçiller -öykü), 2000.

FEWZÎ BÎLGE

1962 yılında Mardin'in Derik ilçesinde doğdu. Lise eğitimini Kızıltepe'de tamamladı. Daha sonra Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi'nden mezun oldu. Bir süre grafik ajanslarında çalıştı.

Ressamlığı edebiyatçılığının önünde yer alır. Yurtiçi ve yurtdışında onlarca

sergi açmıştır. Kürtçe yayınlanan gazete ve dergilerde öykü ve edebi yazıları yayınlandı. Son birkaç yıldır Batman'da yaşamaktadır. Buradaki sanat atölyesinde birçok öğrenci yetiştirmiştir.

Eserleri:

Jidilara (öykü), 2002; 29+1 (öykü), 2002.

FIRAT CEWERÎ

1959 yılında, Mardin'in Derik ilçesinin bir köyünde doğdu. 1970 yılında ailesi Nusaybin'e taşındı. 1980 yılında İsveç'e yerleşti, halen orada yaşıyor. 1980'den önce Kürtçe yazmaya başladı. İsveç'te çocuk pedagojisi ve Rus edebiyatı tarihi alanlarında eğitim gördü.

İsveç Yazarlar Birliği üyesidir. Öyküleri birçok dile çevrilmiştir. 1992 yılında, İsveç'te yayına başlayan ve on yılı aşkın yayını devam eden Nûdem dergisinin sahipliği ve editörlüğünü üstlendi.

Edebiyatın birçok türünde eserler veren Cewerî'nin öykü tarzı uzun bir evrim geçirmiştir. Önceleri geleneksel öykü anlayışıyla yazdığı öykülerinde yerel ağız önemsemıştır. Daha sonraları yerellik ve ulusallık sınırlarını aşmıştır.

Eserleri:

Êris Dikin (Saldırıyorlar -şiir), 1980; Mezin Dibim (Büyüyorum -şiir), 1981; Dê Şêrîn e (Ana Şirindir -çocuk şiirleri), 1983; Girtî (Tutuklu -öykü), 1986; Kevoka Spî (Beyaz Güvercin -öykü), 1992; Kultur, Huner û Edebiyat (Kültür, Sanat, Edebiyat -deneme, röportaj), 1996; Gotinên Navdaran (Ünlülerden Seçme Sözler -aforizma), 1995; Çîroka Malbata Evdo (Evdo'nun Hayat Hikâyesi -uzun öykü), 1999; Li Mala Mîr Celadet Alî Bedir-Xan (Celadet Bedir-Xan Bey'in Evinde -diyalog), 1998; Pêlên Derya Reş (Kara-deniz Dalgaları -gezi notları), 1997; Romanseke Çilmisî (Solgun Romans -öykü), 2002; Antolojiya Çîrokên Kurdî (Kürt Öykü Antolojisi -hazırlayan), 2003; Derengî Payîzê Bû (Sonbahar Biterken -roman), 2005. Kürtçeye birçok çeviri eser kazandırmıştır.

HASAN KAYA

1964 yılında Mardin'in Nusaybin ilçesinde doğdu. Lise eğitimini Nusaybin'de, üniversite eğitimine de önce Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde başladı. 1984-1988 yıllarında Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı'nı okudu. Bir süre edebiyat öğretmenliği yaptı.

1990 yılından sonra, Kürt kültür kurumlarının oluşumu içinde yer aldı. Adana ve Mersin'de Mezopotamya Kültür Merkezi kuruculuğu ve başkanlığı, 1996 yılından 2003 yılına kadar da İstanbul Kürt Enstitüsü baş-

kanlığında bulundu.

Birçok dergi ve gazetede Kürtçe ve Türkçe öykü, şiir, edebi araştırma ve inceleme makaleleri yayınladı. Kürtçe yayınlanan bilim, kültür dergisi Zend'in yayın yönetmenliğini yaptı ve edebiyat dergisi Rewşen'in yayın kurulunda yer aldı. Kürt PEN yazarlar kulübü İstanbul temsilcisidir.

Eserleri:

Girnewas -öykü, 1998; Em Zimanê Kurdi Binasın (Kürt Dilini Tanıyalım -inceleme), (Kürtçe-İngilizce-Türkçe ortak bir çalışma), 2001;

Ayineke Piroz (İlahi Merasim -deneme), 2005; Bihêle (Bırak -şiir), 2005.

HELÎM YÜSİV

1967 yılında Amûdê'de (Suriye'nin Kürt Bölgesi) doğdu. Halep Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 2000 yılından sonra Almanya'ya göç etti. Birçok öyküsü oyunlaştırılmıştır. Modern Kürt öykücülerindendir. Kendine özgü tarzı ve dili ile modern Kürt öykücülüğünde seçkin bir yere sahiptir.

Eserleri:

Mêrê Avis (Hamile Adam -öykü), Şam 1991, İstanbul 1997, Almanca çevirisi 2004 (Almanya); Jinên Qatên Bilind (Yüksek Makamlardaki Kadınlar -öykü), Beyrut, 1995 (Arapça), İstanbul 1998; Mirî Ranazîn (Ölümler Uyumaz -öykü), İstanbul 1996, Türkçe çevirisi 1997 (Rehmî Batûr); Sobarto (İstanbul -roman), 1999, Beyrut 1999 (Arapça); Memê bê Zîn (Zinsiz Mem -öykü), 2003.

HESENÊ METÊ

1957 yılında Diyarbakır'ın Ergani ilçesinde doğdu. Uzun yıllar önce İsveç'e yerleşti. Hesenê Metê modern Kürt öykücülüğünde bir mizah ustasıdır. Toplumsal olayları, mülteci Kürtlerin yaşamını ince bir mizahla öykülerine konu yapmıştır. Dil, içerik, biçim ve öykü tekniği bakımından güçlü öyküleriyle Kürt edebiyatında seçkin bir yer almıştır.

Eserleri:

Smîrnoff -öykü, 1991; Labîrenta Cinan (Cinlerin Labirenti -roman), 1994; Epîlog -öykü, 1998; Ardû (Yakacak -halk hikâyeleri), 1991; Tofan (Tufan -öykü), 2000; Keça Kapîtan, Puşkin (çeviri), 1998; Merivên Reben, Dostoyevskiy (çeviri), 1991.

HESEN QIZILCÎ

1914 yılında İran'ın Kürdistan bölgesinde, Mahabad ve Botan arasında kalan bir köyde doğdu. Kültürlü bir aileden gelmektedir. Amcasının

yanında Farsça ve Arapça öğrendi.

İran Kürdistan Demokrat Partisi'nin üyesi oldu. Mahabad Kürt Cumhuriyeti (1946) kurulduktan sonra yayına başlayan Helale dergisinin başyazarlığını yaptı ve Kürdistan dergisinde makaleler yazdı. Mahabad Kürt Cumhuriyeti'nin yıkılışından sonra Irak Kürdistanı'na geçti, oradan da Avrupa'ya gitti. Şah rejiminin devrilmesinden sonra İran'a döndü. Tudeh Partisi üyeliği ve Mardom gazetesinin genel yayın yönetmenliğini yaptı. 1984 yılında tutuklandı, kendisinden bir daha haber alınamadı.

İran'da Kürt öykücülüğünün öncülerindendir. Toplumsal dönüşümü, sosyal çelişkileri irdeler, olayları halk mizahının motiflerinden istifade ederek yerer. Halk diline yakın bir dil kullanır.

HESEN SİLÊVANÎ

1957 yılında Irak Kürdistanı'nın Zaxo ilçesine bağlı Tirkija köyünde doğdu. 1975 Kürt başkaldırısı ve ardından gelen yenilgiden sonra köyleri yakıldı. Zorunlu olarak Musul'a yerleştiler.

Federal Kürt yönetiminin kurulmasından sonra Dihok Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünü okudu. Kürt Yazarlar Birliği Dihok şube başkanlığını yapmaktadır. 1975 yılından sonra öykü yazmaya başlamıştır. Baas diktatörlüğünün halk ve aydınlar üzerindeki baskısını yalın ve zaman zaman mizahi bir dille anlatır. Çok rahat ve akıcı anlatımıyla Türk edebiyatında Sait Faik'i hatırlatmaktadır.

Eserleri:

Hozanên Sava (Korku Şiirleri), 1991; Balûlka Şekrê (Elma Şekeri -öykü), 1994 (İsveç); Ji Welatê Nêrgiza (seçme öykü ve şiirler -Arapça); Gulistan û Şev, roman.

H. KOVAN BAQÎ

1972 yılında Mardin'in Derik ilçesinin Hiramî köyünde doğdu. İlkokulu köyünde okudu. Derik'te ortaokula başladı ancak hayat koşulları okulu bitirmesine izin vermedi. Rewşen dergisinde çalıştı. Şu an İzmir'de yaşamaktadır. Edebi yazıları ve öyküleri Azadiya Welat gazetesi, Jiyana Rewşen, Huner, Ava Şin, Nûdem, Rewşen-Name ve Kevan dergilerinde yayınlandı.

Şiirsel bir dil kullandığı öykülerinde alışılmışın dışında kalıplar kullanır, yeni tarzları dener. Şu ana kadar Çiroka Çirokan (Öykülerin Öyküsü) adlı kitabı yayınlandı.

JAN DOST

1965 yılında Suriye'nin Kürt Bölgesi Kobani'de doğdu. Halep Bilimler Fakültesi Biyoloji bölümünde üç yıl okudu ama mezun olamadı. Daha çok şiir alanında tanınmıştır. Xewna Şewitî (Yanık Rüya) adlı öyküsüyle 1993 yılında öykü ödülü aldı.

Eserleri:

Kela Dimdim (Dımdım Kalesi -manzum destan), 1991, Bonn-İstanbul; Sazek Ji Çavên Kurdistan re (Kürdistan'a Bir Saz Resitali -şiir), 1994; Mem û Zîn, Arapçaya çeviri, 1995; Mehabad Ber bi Olimpiyada Xwedê (Tanrıya Doğru Olimpiyat), İstanbul, 1996; Selîm Berekat'tan Şiirler, Kürtçeye çeviri; Bedayiulluxe'nin Sözlüğü, Kürtçe-Arapça, Farsçadan çeviri, 1997; Elhedîqe el Nasiriyye, Farsçadan Arapçaya, Hewlêr 2002; Mijabad -roman, 2004.

KAMÎRAN HACO

1959 yılında Suriye'de Kürtlerin yaşadığı Tirbespî ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini Tirbespî ve Qamişlo'da tamamladı. 1983 yılında Halep Üniversitesi Mühendislik Fakültesi'nin Mekanik bölümünü bitirdi. 1990 yılından sonra yazmaya başladı. Birçok gazete ve dergilerde öykü ve edebi makaleler yazdı.

Eserleri:

Kelevajî (Saçma Sapan), 2001, İstanbul.

KAMRAN BEDİR-XAN

21 Ağustos 1895'te İstanbul'da doğdu. Almanya'da hukuk alanında doktora yaptı. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra, ailesi sürgün edildi. Kardeşi Celadet ile Şam ve Beyrut'a yerleşti. Hawar dergisinde birçok makale yazdı. 1943 yılında, Beyrut'ta "Roja Nû" ve "Stêr" gazetelerini çıkardı. 1947'de Fransa'ya yerleşip Kürt dili ve kültürünü araştırma merkezi kurdu. Paris'te üniversitelerde Kürtçe dil öğretimi çalışmalarını yürüttü. 1978'de Paris'te öldü. Öykülerini klasizm ve romantizm akımlarının tesiri ile yazmıştır. Öyküyü halkın eğitilmesinde bir araç olarak görmüştür. Dili, şu an standart Kürtçe olarak tabir edilen Kürtçeye temel olmuştur.

LOKMAN POLAT

Diyarbakır'ın Lice ilçesinde doğdu. 1980 öncesi politik nedenlerle iki kez tutuklandı. 1984 yılında İsveç'e yerleşti. Dört çocuk kitabını Kürtçeye

çevirdi. İsveç'te Kürt Yazarlar derneğinin kurucuları arasında yer aldı. İsveç Yazarlar Birliği ve Uluslararası PEN üyesidir.

Eserleri:

Öyküleri: Evîn û Jîyan (Sevda ve Yaşam); Bayê Azadîyê (Özgürlük Rüzgârı); Mêrxas (Yiğit); Jin û Zîndan (Kadın ve Zindan); Evîndar (Sevda); Xwîn û Hêstirên Çavan (Kan ve Gözyaşı); Ey Şehîd, Hey Hebûn; Gulîzar.

Romanları: Kewa Marî; Filozof; Rojnamevan; Robîn; Hawar û Qêrîn (Haykırış ve İmdat); Nûrheyata Licî (Liceli Nurhayat).

Şiirleri: Helbestên Sirgûnîyê (Sürgün Şiirleri).

M. ALÎ K.

1964 yılında Nusaybin ilçesinin Zorava köyünde doğdu. 1983 yılından beri İsveç'te yaşamaktadır. Mehkûm adlı öykü kitabı İsveç'te 1994 yılında yayınlandı, İstanbul'da 2002'de ikinci baskısı yapılmıştır.

MUSTAFA ACAR

1954 yılında Ağrı'ya bağlı Şêrwêran köyünde dünyaya geldi. Van Alpaslan Öğretmen Okulu'nu bitirdi, daha sonra Anadolu Üniversitesi'nde lisans eğitimini tamamladı. Değişik yerlerde öğretmenlik yaptı. 1982 yılında iki yıla yakın siyasi tutuklu olarak hapis yattı. Dört yıl mesleğinden ayrı kaldı. Emekli olduktan sonra İstanbul Kült Enstitüsü'nde Kürt dili ve edebiyatı alanında seminerlere katıldı. Uzun yıllar Kült Enstitüsü'nde yönetim kurulunda çalıştı. Kürtçe dersler verdi.

Dê û Keç (Anne ve Kız) adlı bir öykü kitabı yayınlanmıştır.

NÛREDÎN ZAZA

1919 yılında Elazığ'ın Maden ilçesinde doğdu. Şeyh hareketinden sonra, sürgüne giden ağabeyi Dr. Nafiz ile Suriye'ye yerleşti. Zaza o zaman çocuk yaşta idi. Celadet Alî Bedir-Xan ve diğer Kürt yazarların ortamında yetişti. 1932 yılında yayınlanan Hawar dergisinde öyküler yazmaya başladı. Siyasi çalışmaları yüzünden Suriye'de birçok kere tutuklandı, ağır işkencelere maruz kaldı.

Yaşamının son yıllarını İsviçre'de geçirdi. Fransız filozof Emanuel Monnier üzerine doktora tezi hazırladı.

Öykülerinde kullandığı dil son derece akıcı ve sadedir. Bugün kullanılan Kürtçe onun da içinde yer aldığı ekolün eseridir. Konuları; halk yaşamı, savaş sonrası yıkım, çocukluk günlerine duyulan özlem, gelecekte kurulacak özgür ve bağımsız bir yurt özlemidir. Anlatımında didaktik bir tarzı

benimsemiştir. 1988 yılında İsviçre’de öldü.

Kitaba alınan öyküsü Hawar dergisinin Haziran 1941 tarihli 29. sayısında yayınlanmıştır.

Eserleri:

Şerê Azadî (Özgürlük Savaşı); Keskesor (Gökkuşağı); Ma Vie de Kurde -Fransızca; Memê Alan (Memê Alan Destanı).

PERWÎZ CÎHANÎ

İran Kürtlerindendir. İsviçre’de sürgün yaşamaktadır. Kürt dili ve klasik Kürt edebiyatı üzerine birçok araştırması mevcuttur. İran’da yayınlanan edebiyat ve araştırma dergilerinde makaleleri yayınlanmaktadır. Roman, şiir ve öykü alanında da eserler vermiştir. Peyam (Haber) adlı öykü kitabı yayınlanan Cîhanî’nin, Alole adlı öykü kitabı ve Bîlcan romanı Türkiye’de yayınlanmıştır.

PÎR RUSTEM

Suriye Kürtlerindendir. 1963 yılında Afrin’in Çeqela köyünde doğdu. Halep’te mühendislik eğitimi gördü. Stêr, Pirs, Zanîn, Aso, Azadiya Welat, Jiyana Rewsen, Armanc, Newroz gibi dergi ve gazetelerde öykü, şiir ve çeşitli alanlarda makaleler yazdı. Sıkıntılara rağmen sürgünde yaşamayı tercih etmedi. Kendine özgü üslubu ile modern öyküler yazmıştır. Yer yer dilin yerleşik kalıplarını zorlamıştır.

Eserleri:

Çivikên Beravêti (Düşük Yapmış Kuşlar -öykü), Beyrut, 1992; Pilindir -öykü, Beyrut, 1993; Pûtvan, (Put Yapıcısı -öykü), Beyrut, 1998.

QEDRÎCAN

1911 yılında Mardin’in Derik ilçesinde doğdu. Konya Öğretmen Lisesi’nde okurken politik düşüncelerle tanışır. Arkadaşları arasında yaimaya çalışır fikirlerini. Takibata uğradığını anlayınca 1931 yılında Suriye’ye kaçar. Suriye’de öğretmenlik yapar.

1957 yılında Moskova’da düzenlenen Dünya Komünist Gençlik Festivali’ne katılır. Suriye’de de politik düşünceleri yüzünden işkence görür ve 1959-1961 yılları arasında tutuklu kalır.

Bir süre Mısır’da devlet radyosunun Kürtçe servisinde çalıştı. Kürt dili ve edebiyatının rönesansı sayılabilecek Hawar dergisi ekolü içinde yer alır. Edebiyatın hemen her alanında eserler vermiştir.

Modern serbest şiirin de öncülerindendir. Özellikle Hawar, Ronahî der-

gileri ve Roja Nû gazeteleri için yaptığı çeviriler Kürt dilinin gelişimine katkıda bulunmuştur. Şam ve Beyrut'ta yaşayan diğer çağdaşları gibi çocukluğunu, geldiği toprakları hep hasret ve hüznle anmış, öykülerinde işlemiştir.

Gulçin adlı öyküsü, 1943 yılında Rohani dergisinde yayınlanmıştır.

RAHMETULLAH KARAKAYA

1950'de Muş'un Bulanık ilçesinde doğdu. İlkokulu Çatak'ta, ortaokulu Bozova'da, liseyi İstanbul'da okudu. 1971 yılında Kırangış dergisi ile gazeteciliğe başladı. Milli, Yeni İstanbul, Milliyet, Güneş, Tercüman, Hürriyet, Akşam, Yeni Şafak ve Son Çağrı gazetelerinde çalıştı. Daimi basın kartı sahibidir. Muhtelif zamanlarda Türkiye Yazarlar Sendikası ve Yazarlar Cemiyeti'nde çalıştı.

RECEB DILDAR

1958 yılında Diyarbakır'da doğdu. Kırşehir Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Altı yıllık öğretmenlik hayatından sonra, siyasi nedenlerle tutuklandı ve üç yıl hapis yattı. Mesleğinden atıldığı için birçok işte çalıştı. Kewê Canê adlı şiir kitabı yayınlanmıştır.

Fıratta Yaşam, Kevan, Zembîlfiroş, Nûbihar, Kulîlka Ciwan, Nûbîn, Tîroj, Gulistan dergi ve gazetelerinde şiir, öykü ve edebi yazılar yazdı. 2005 yılında Diyarbakır Sur Belediyesi'nin düzenlediği öykü yarışmasında birincilik ödülünü aldı.

Öykülerinin birçoğunda Diyarbakır'ın tarihi ve kültürel dokusunu tema olarak işlemiştir.

RIDVAN KARAASLAN

1971'de Dunaysir'da doğdu. Dicle Üniversitesi Tıbbi Dokümantasyon bölümünden mezun oldu. Çok genç yaşlarda yazmaya başladı. 1992 yılında İzmir'e yerleşti. Dokümanter ve Simurg dergilerini yayınladı.

Eserleri:

Fetuma -Türkçe öyküler, 2003; Pirebok (Cadı -öykü), 2004.

RONÎ WAR

1969 yılında Mardin'in Derik ilçesinde doğdu. İşçi sendikalarında görev aldı, politik düşünceleri yüzünden hapis yattı. Nûdem ve Kevan gibi dergilerde öyküler yazdı. Türkçeden Kürtçeye çeviriler yapmaktadır. Şebnem İşigüzel'in Eski Dostum Kertenkele adlı romanını Kürtçeye çevirmiştir. Bêlo-

me be (El Aman) adıyla hazırladığı öykü kitabı baskı aşamasındadır. Günlük olayları, kırsal kesim insanların sorunlarını, son yıllarda bölgede yaşanan iç çatışmaların insan üzerinde bıraktığı etkileri sade bir dille anlatır öykülerinde. Halen Mardin’de yaşamaktadır.

Eserleri:

Jiyan Jê Difûriya (Yaşam Kokuyordu -öykü), 2004; Hemu Çîrok (Hepsi Öykü), çeviri Gaye Boralioğlu, 2004.

ROŞAN LEZGÎN

1964’te Diyarbakır’ın Lice ilçesinde doğdu. Zazaca ve Kurmancca yayınladığı ve derlediği şiir, röportaj, folklorik ürünler, öykü ve edebi makaleleri çeşitli gazete ve dergilerde yayınlanmıştır. Diyarbakır’da güvenlik görevlilerince defalarca arşivine el konulup gözaltına alınarak haftalar süren ağır işkencelerden dolayı yıllar süren psikiyatrik tedaviler gördü. Halen Diyarbakır’da yaşamaktadır.

Eserleri:

Binê Dara Valêre de (Söğüt Ağacının Altında -öykü), Zazaca, 1. baskı 2002 Stockholm, 2. baskı 2002 İstanbul; Li Bin Dara Biyê (Söğüt Ağacının Altında -öykü), Kurmancca, 2003 İstanbul; Sê Dilop Xwîn (Üç Damla Kan -öykü), (Sadiq Hîdayet, Farsçadan Kurmanccaya çeviri), 2004, Diyarbakır; Siya Bêdengiyê (Suskunun Gölgesinde -öykü) (Suzan Samancı, Türkçeden Kurmanccaya çeviri), 2001, İstanbul; Dêsan De Sûretê Ma Nimite -şiir, Zazaca, 2005, İstanbul; Ferhengê İdyomanê Kirmanckî (Zazaca Deyimler Sözlüğü), 2005, İstanbul; Li Ser Zemîna Zimên -deneme, Kurmancca; Sê Çîrokên Gelêrî (Folklorik derleme), Kurmancca.

SEDAT YURTDAS

1961 yılında Diyarbakır’da doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Diyarbakır’da okudu. Okurken değişik birçok ağır işte çalıştı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ni bitirdi ve Diyarbakır’da avukatlık yapmaya başladı. 1991 yılında milletvekili seçildi. 1994 yılında partileri DEP, Devlet Güvenlik Mahkemesince kapatılınca tutuklandı ve 14 ay cezaevinde kaldı.

Eserleri:

Orkestra Yeni Ezgiler Çalacak -şiir, 1992; Bir Gensoruda Parlamento Gerçeği -anı, 1993; İnsanlar, Düşünceler Kavgalar -anı, 1996; Remo “Bitmeyen Sorgu” -roman, 1998; Xelat (Hediye -öykü), 2002.

SERFERAZ NEQŞEBENDÎ

Irak Kürtlerindendir. 1952 yılında Dihok'ta doğdu. Şeyh bir aileden gelmektedir. İlk ve orta öğrenimini Behdinan'da tamamladı. 1981'de Silêmaniye Üniversitesi'nde ekonomi ve idari bilimler bölümünden mezun oldu. 1996 yılında gazetecilik lisans diplomasını aldı. 1972 yılında Birayetî gazetesinde Arapça ve Kürtçe makaleler yazdı. Hewkarî gazetesinde edebî makaleler yazdı. 1986-89 yıllarında Karwan derneğine üye oldu ve yayın organı olan Tenduristî dergisinin yayın kurulunda yer aldı.

Mülteci olarak Almanya'da bulunduğu 1992 yılında Welat gazetesini çıkardı. 1997 yılında Kürt PEN üyesi, 1998 yılında da Kürt PEN sekreterliğine seçildi. Değişik konularda on kitabı yayınlanmıştır. Irak Kürtleri birçok kadın şair yetiştirmiştir, ama Serfiraz Neqşebendî istisna kadın öykücülerdendir.

SÎDAR JÎR

1980 yılında Mardin'in Mazıdağı ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Mazıdağı'nda, liseyi Diyarbakır'da okudu. Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi mezunudur. Halen orada yaşamaktadır. Kûlîlka Ciwan (Genç Çiçek) dergisinin editörlüğünü yaptı. Kürtçe öykülerini değişik dergilerde yayınlandı. 2004'te yayınlanan Ariya Giyanên Stewr (Kısır Ruhların Külü) ilk öykü kitabıdır.

SÎMA SEMEND

1933 yılında Axbaran'da (Eski Sovyetler Birliği) doğdu. 1958'de Erivan Üniversitesi Filoloji Fakültesi'ni bitirdikten sonra Erivan Radyosu Kürtçe servisinde yayın sorumlusu oldu. Şu ana kadar iki öykü kitabı yayınlanmıştır. Sovyet Kürtleri içinde Kürtçe öykü yazarı istisna kadın yazarlardandır.

SUUT KILIÇ

1967'de Mardin'in Kızıltepe ilçesinin Tiltimkê köyünde doğdu. 1994 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. 1991 yılından 2000 yılına kadar Doz Yayınevi ve Azadiya Welat gazetesinde çalıştı. Halen Edebiyat öğretmenliği yapmaktadır. Öyküleri çeşitli dergi ve gazetelerde yayınlandı. 1980 sonrası kuşağın ilk öykü yazarlarından.

ŞAHÎNÊ BEKİRÊ SOREKLÎ

1968 yılından beri Avustralya'da yaşıyor. 1978 yılından beri öğretmenlik yapmaktadır. Aynı zamanda SBS RADIO'nun Kürtçe servisinin yayın yönetmenidir. Bugüne kadar yedi edebi eseri Kürtçeye çevirmiştir. Değişik gazete ve dergilerde Kürtçe, Arapça, Almanca araştırma, inceleme, edebi yazıları ve öyküleri yayınlandı.

Eserleri:

Roja Dawîn Ji Jiyana Mistê Kurê Salha Temo (Mistê'nın Yaşamından Bir Gün -öykü), 1982; Civata Pêxemberan (Peygamberler Toplantısı -öykü), 1983; Azadbûna Mehmet Karataş (Mehmet Karataş'ın Özgürlüğe Kavuşması -öykü), 1985; Wendabûn (Kayboluş -öykü), 1987; Em û Pirs Me (Biz ve Sorularımız -inceleme), 1987; Mehkemekirina Selahedîin Eyûbî (S. Eyyûbî'nin Yargılanışı -piyes), 1989; Jana Heft Salan (Yedi Yıllık Acı -şiir), 1990; Namûsa Êmo (Êmo'nun Namusu -öykü), 1994; Pisîk Jî Xewnan Dîbîn (Kediler de Rüya Görür -roman), İstanbul, 2004.

TORÎ

Gerçek adı Mehmet Kemal Işık olan Torî, 1931 yılında Mardin'in Midyat ilçesinde doğdu. Dicle Köy Enstitüsü mezunudur. Uzun yıllar öğretmenlik yaptı. Birçok alanda araştırmalar yapıp ürünler verdi. Tarih alanındaki araştırmaları ile biliniyor. Kürtçe alfabe ve gramer çalışmaları da yaptı, bu konuda eserler yayınladı. Torî uzun yıllardır İstanbul'da yaşamaktadır. Klasik anlatım tarzı ve Tor bölgesinin ağzının orijinal yapısını bozmadan öykülerinde kullandığı dili ile Kürt edebiyatında kendine has bir yer edinmiştir.

Eserleri: Qolinc (Sancı -öykü); Şîlan -öykü; Mendik -roman. Ayrıca 15'e yakın tarih, dil ve edebiyat alanında eseri yayınlanmıştır.

TOSINÊ RESÎD

Ermenistan'ın Kûrekend köyünde doğdu. Eğitim Fakültesinde fizik ve kimya eğitimini 1964'te tamamladı. 1970 yılında kimya doktoru unvanını aldı. Daha okul yıllarında Kürtçe şiirler yazmaya başladı. 1993 yılından beri Avustralya'da yaşamaktadır. A. Puşkin, L. Tolstoy, A. Çehov ve birçok Rus edebiyatçının eserlerini Kürtçeye kazandırmıştır.

Öykülerinde çok canlı tasvirler çizmiştir. Dili ise sürükleyicidir.

Eserleri:

Kilama Rê (Yol Şarkısı -şiir), 1975; Zozan (Yayla -şiir), 1983; Nîvro (Öğle -şiir), 1987; Siyabend û Xecê (Siyabend ile Xecê -piyes), 1988; Şeva Bê Xew

(Uykusuz Gece -öykü), 2000; Min Bêriya Şevên Spî Kiriye (Beyaz Geceleri Özledim -öykü), İstanbul, 2005.

YAQOB TILERMANÎ

1972 yılında Mardin'in Kızıltepe ilçesinde doğdu. Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fizik bölümünden mezun oldu. Öykülerinde hep yeniyi arar, denemelere girer. Şiir ile düzyazı arası bir dil kullanır ve zaman zaman dilin sınırlarını zorlar; kendi kurgusu olan yeni kavram ve sözcükleri kullanmaktan çekinmez.

Eserleri:

Êşbazî (Acıların Yarışı -öykü), 2002; Bermeqlûb (Tersyüz -öykü), 2003; Ferhenga Sirgûnê (Sürgün Sözlüğü -öykü), 2004.

YILDIZ ÇAKAR

1978 yılında Diyarbakır'da dünyaya geldi. İlk, orta ve lise eğitimini Diyarbakır ve Mersin'de tamamladı. 1996 yılında gazetecilik yapmaya başlaması nedeniyle üniversite eğitimini yarıda bıraktı. Ülkede Gündem, Azadiya Welat ve Dicle Haber Ajansı'nda muhabirlik ve haber editörlüğü yaptı. Öykü ve şiirleri çeşitli gazete ve dergilerde yayınlandı. İlk kitabı olan Goristana Stêrkan (Yıldızlar Mezarlığı) 2004 yılında çıktı. Diyarbakır'da yaşamakta olan Çakar, öykü ve edebi yazılar yazmaya devam etmektedir.

KİTABA ÖYKÜLERİ ALINAMAYAN ÖYKÜCÜLER LİSTESİ

ABİDİN PARILTI

1977’de Nusaybin’de doğdu. Çeşitli dergi ve gazetelerde öykü, edebi makale ve çeviri yazıları yayınlandı.

ADAR JIYAN

1962’de Mardin’in Savur ilçesinin Dengiza köyünde doğdu. Öğretmenlik mesleğini sürdürmektedir. Azadiya Welat, Jiyana Rewsen, Nûbihar, Gulistan ve Kevan adlı gazete ve dergilerde birçok öykü, şiir ve değişik türden makaleler yazdı. Kürt folkloru derleme çalışmaları yapmaktadır. Seyrê adlı halk hikâyelerinden oluşan bir kitabı yayınlamıştır.

BABAYÊ KELEŞ

1947’de doğdu. Erivan Üniversitesi’nde Kürdoloji okudu. Uzun yıllar “Riya Teze” gazetesinde redaktörlük yaptı. Nîsanî ve Bahara Teze adlı öykü-anı kitapları yayınlanmıştır. Rusya’da yaşamaktadır.

BABÊ ROJÊ

1959 yılında, Duhok’un Bamernê mıntıkasında doğdu. Musul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi çeviri bölümünden mezun oldu. 1982 yılından beri İsveç’te yaşamaktadır. Çocuklar için öyküler de yazmıştır.

BAYIZ UMER

1961 yılında Duhok’ta doğdu. Hewlêr Üniversitesi Kürt Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Daha çok tiyatro yazarı ve çevirmen olarak tanınmaktadır. Dihok’ta yaşamaktadır.

BÛBÊ ESER

1955 yılında Mardin’in Derik ilçesinde doğdu. 1970’li yıllarda Kürt siyasi çalışmaları içinde yer aldı. Uzun yıllar hapis yattı, tahliye olunca İsveç’e yerleşti. Gardiyan adlı romanı yayınlanmıştır.

CANKURD

1948'de Suriye sınırlarında kalan Güneybatı Kürdistan'ın Meydankê köyünde doğdu. Siyasi faaliyetlerden dolayı işkenceye maruz kalmış ve hapis yatmıştır. Almanya'da yaşamaktadır. Kürtçe, Arapça ve Almanca edebi, kültürel ve siyasi makaleler yazmıştır. Gundê Dîna (Deliler Köyü) adlı öykü kitabı ve birçok eseri yayınlanmıştır.

CELAL MUSTEFA

1963 yılında Güney Kürdistan'ın Berwarî Bala mıntıkasında doğdu. Duhok'ta eğitim fakültesinden mezun oldu. İlk öykülerini 1982 yılında yazmaya başladı. Birçok gazete ve dergide öyküleri yayınlandı. Yayınlanmış bir öykü kitabı bulunmaktadır.

DILAWER ZERAQ

1965 yılında Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde doğdu. Diyarbakır'da öğretmenlik mesleğini sürdürmektedir. Son yıllarda Kürtçe yazmaya başlayan öykücülerdendir. Kakil (Cevher, Öz) adlı öykü kitabı yayınlandı.

Dr. CUWAN BATÛ

Sırnak'ın Şêxê Reş köyünde doğdu. 1980-1987 tarihleri arasında Bulgaristan'da tıp öğrenimi gördü. 1987-89 yıllarında Kurdistan Pressê gazetesinde çalıştı. İsveç'te başhekimlik mesleğinin yanı sıra, edebi yazılar ve öyküler yazmaktadır.

EBDILBAQÎ HUSEYNÎ

1961'de Suriye'de, bir Kürt kenti olan Qamişlo kentinde doğdu. Ziraat mühendisidir. 1999 yılında Norveç'e yerleşti. Çirokên Mîran (Bey Öyküleri) adlı halk hikâyelerinden oluşan kitabı yayınlandı. Kürtçe ve Arapça yazdığı edebi yazıları ve öyküleri değişik dergilerde yayınlanmaktadır.

EDİP KARAHAN

Doğum tarihi kesin bilinmemekle beraber, 1930'da Mardin'in Derik ilçesinde doğduğu tahmin edilmektedir. Uzun yıllar avukatlık ve siyaset yaptı. 1953 yılında komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle yargılandı. Gençlik yıllarında Forum, Yeni Gün, Yeni Ortam gazetelerine yazılar yazdı. 1962 yılında de Dicle-Fırat gazetesinin sahipliğini yaptı ve bu gazetede değişik mahlaslarla makaleler yayınladı. Dicle-Fırat gazetesinde "Reşo" mahlasıyla öyküler yazdı. 1976 yılında öldü.

EDİB POLAT

Diyarbakır'ın Bismil ilçesine bağlı bir köyde doğdu. Değişik edebi türlerden ve çevirilerden oluşan birçok kitabı yayınlanmıştır. Milliyet Sanat, Berfin Bahar, Yaba, Hêvî, Ronayî, Özgür Gündem, Tîroj, İHD Bülten, Çorba, Ütopya, Nûdem gibi dergi ve gazetelerde değişik türden makaleler ve öyküler yazmıştır. Şorbe û Fedî Xela û Xeyîdî adlı öykü kitabı ve şiir, araştırma türünde birçok kitabı yayınlanmıştır.

EGÎD ŞEFÎQ

1961 yılında Güney Kürdistan'ın Sersing nahiyesinde doğdu. 1987 yılında Hewlêr Üniversitesi'nde Kürt Dili ve Edebiyatı okudu. 1981 yılından sonra önce şiir sonra da öykü yazmaya başladı. Şiir kitapları yanında bir de öykü kitabı vardır.

EHMED MEHEMED ÎSMAÎL

1943 yılında, Kerkûk'te doğdu. 1970'li yıllarda öykü yazmaya başladı. Değişik dergi ve gazetelerde öyküleri yayınlandı.

ELAEDDÎN SECADÎ

1907 yılında, Güney Kürdistan'da doğdu. Dini eğitim gördü. 1939 yılında gazetecilik dünyasına adım attı. 1941 yılında Gelawêj gazetesinin genel yayın yönetmenliğini yaptı. Kürt edebiyat tarihi ve şerhi ile ilgili kapsamlı çalışmalar yaptı. 1958-1974 yılları arasında Bağdat Üniversitesi'nde Kürt edebiyat tarihi dersleri verdi. Yayınlanmış onlarca eseri mevcuttur. Mêjuya Edebiyata Kurdî (Kürt Edebiyat Tarihi) adlı eseri 1952 yılında yayınlandı. 13.12.1948 tarihinde öldü. Bağdat'ta Şeyh Abdülkadir Geylani mezarlığına defnedilmiştir.

ELİYÊ EBDİLREHMAN

1920'de doğdu. Üç yaşındayken bölgede yaşanan jandarma zulmünden dolayı ailesi Türkiye'den Kafkasya'ya göç eder. Erivan'da yüksek öğrenimini tamamladıktan sonra, Bakû'da pedagoji konusunda master yapmıştır. 1955 yılından sonra Riya Teze gazetesinde sosyolojik ve edebi makaleleri yayınlandı. Şiir, öykü ve roman türlerinde de eserler vermiştir.

EMERÎKÊ SERDAR

1935 yılında Ermenistan'ın Axbaran ilçesinin Kürt Pampası köyünde doğdu. Altı yaşında iken babası Nazilere karşı savaşa katıldı ve bu savaşta kayboldu. Erivan'da uzun yıllar Kürt dili, edebiyatı ve kültürü alanında araştırma ve incelemeler yaptı. 1961 yılından sonra Riya Teze gazetesinin redaktörlüğünü üstlendi. Anı yazıları ile birlikte öyküler de yazdı.

ENWER MEHEMED TAHİR

1949'da Güney Kürdistan'ın Duhok ilçesine yakın bir köyde doğdu. 1974 yılında Bağdat'ta Kürdoloji öğrenimi gördü. Önce Arapça öyküler yazdı, daha sonra Kürtçe yazmaya başladı ve ilk Kürtçe öyküsü 1972 yılında yayınlandı. Birçok dergide edebiyat eleştirileri de yazdı. Şu an Duhok'ta bulunan ve bölgenin büyük kütüphanesi sayılan Bedirxaniler kütüphanesinin genel müdürlüğünü yapmaktadır.

EREB ŞEMO

1897'de Kars'ın Susuz ilçesine bağlı bir köyde doğdu. Çok yoksul bir çocukluk dönemi geçirmiştir. Çocuk yaşta işçilik, çobanlık yapmıştır. Sovyet Devrimi sırasında Bolşevik harekete katılır, gençlik çalışmalarında yer alır. Tahsilini tamamlar. Ermenistan Komünist Partisi'nin merkez komitesine kadar yükselir. Rusça, Türkçe, Ermenice ve Yunanca öğrenir. Leningrad Üniversitesi'nde edebiyat ve bilim alanında akademik kariyer sahibi olur. 1937 yılında sürgüne gönderilir. Stalin'in ölümünden sonra geri döner. Türkçeye de çevrilmiş olan ilk romanı Dımdım 1967 yılında yayınlandı. Toplam üç roman yazmıştır.

ESKERÊ BOYÎK

1941'de Ermenistan'da doğdu. 1966 yılında Erivan'da yüksek öğrenimini tamamladı. Ekonomi alanında master yaptı. Kürt toplumunun sosyal yapısı hakkında Rusça, Ermenice birçok kitap, broşür yazdı, değişik dergilerde makaleleri yayınlandı. Öte yandan Kürtçe öyküler, senaryolar, şiirler ve deneme yazıları da yazmıştır. Şu an Almanya'da yaşamaktadır.

EVDİLE KOÇER

1977'de Siirt'te doğdu. Anadolu Üniversitesi'nin Kamu Yönetimi bölümüne devam etti. Şu an Almanya'da yaşamaktadır. Birçok dergi ve gazetelerde mizahi, edebi yazılar ve öyküler yazdı. Mizahi yazı ve öykülerden derlenmiş olan Govendistan (Dans Ülkesi) adlı kitabı yayınlanmıştır.

FAZİL UMER

1962 yılında Zaxo'ya bağlı Giresê köyünde doğdu. 1986 yılında Musul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. Duhok'ta doktorluk yapmaktadır. 1980 yılından sonra dergi ve gazetelerde öykü yazmaya başladı. Kalê Peşêman (Pişman İhtiyar) adlı öykü kitabı yayınlanmıştır.

FEWAZ EBDÊ

1961 yılında Qamişlo'nun bir köyünde doğdu. Şam Üniversitesi'nde Arap Dili ve Edebiyatı bölümünü okudu. Xewaro (Uykucu) adlı bir öykü kitabı yayınlandı. Qamişlo'da yaşamaktadır.

FÛAD TEMO

Van mebusu Tevfik Bey'in oğludur. 1900'lü yılların başlarında İstanbul'daki Kürt aydınları hareketi içinde yer aldı. Kültürel, siyasi ve sosyal cemiyetlerin oluşumunda rol aldı. 1912 yılında Qedrî Cemîl Paşa, Cerrahzade Zekî Beg ve diğer aydınlarla birlikte İstanbul'da "Hêvî" (Umut) adlı ilk öğrenci derneğini kurdu. İlk Kürtçe öykünün 1912 yılında onun tarafından yazıldığı kabul edilmektedir.

HAZİMÊ CASIM

1967 yılında Duhok'ta doğdu. 1983 yılında Musul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 1983 yılından sonra değişik dergilerde öykü yazmaya başladı. Almanya'da yaşamını sürdürmektedir.

HEKÎM EBDULA

1969 yılında Duhok'ta doğdu. Musul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. 1985 yılında sonra Kürtçe yayınlanan dergilerde öyküler yazmaya başladı. Duhok'ta yaşamaktadır.

HESEN ÎBRAHÎM EBDULA

1966 yılında Duhok'a bağlı bir köyde doğdu. Bağdat Üniversitesi'nde Telekomünikasyon bölümünden mezun oldu. 1985 yılından beri birçok dergiye makale ve öykü yazmaktadır. Duhok'ta yaşamını sürdürmektedir.

HÊVÎDAR ZANA

1976 yılında Mardin'in Nusaybin ilçesinde doğdu. On dört yaşında iken aktif siyasi çalışmaların, daha sonra ise kültürel çalışmaların içinde yer aldı. 1993 yılında Özgür Kürdistan'ın Sesi Radyosu'nda program sunu-

culuğu yaptı. 1996'da MED TV'de program moderatörlüğü ve sunuculuk yaptı. Yazdığı öykü ve anı yazıları değişik dergilerde yayınladı.

HUSEIN MUHAMMED

1980 yılında Zaxo'ya bağlı bir köyde doğdu. Finlandiya'da yaşamaktadır. Daha çok çevirmen olarak tanınmaktadır. Halil Cibran, Çehov ve Shakespeare'in birçok eserini Kürtçeye kazandırdı. Şiir, öykü ve edebi makaleleri değişik dergilerde yayımlandı. Kürtçe-İngilizce hukuk sözlüğü hazırladı.

HUSÊN ARIF

1926 yılında Güney Kürdistan'ın Silêmaniye kentinde doğdu. Bağdat Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Roşinbîrî nû, Nûserî Kurd, Hawkarî ve Karwan adlı Kürtçe yayınlanan gazetelerde çalıştı. Yayınlamış birçok öykü ve romanı bulunmaktadır.

ÎBRAHÎM SELMAN

1952 yılında Duhok'ta doğdu. Bağdat Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Drama bölümünden mezun oldu. 1972 yılından sonra birçok dergide öykü, makale ve tiyatro oyunları yazdı. 1981 yılından sonra, Baas zulmünden dolayı ülkesini terk etmek zorunda kaldı. Hollanda'ya politik mülteci olarak sığındı. Amsterdam Üniversitesi'nde tiyatro alanında doktora yaptı. Biri öykü, biri de tiyatro oyunu olan iki eseri emvuttur.

ÎBRAHÎM SEYDO AYDOĞAN

1976 yılında Kızıltepe'de doğdu. Değişik dergilerde şiir, öykü ve edebi yazıları yayımlandı. Türkiye'de iki romanı yayımlandı.

ÎSMAÎL MUSTEFA

1963 yılında Duhok'ta doğdu. Teknoloji mühendisliğinden mezun oldu. 1985 yılından beri değişik gazete ve dergilere öyküler yazdı. Yayınlamış bir öykü kitabı bulunmaktadır.

ÎSMET MUHEMED BEDEL

1965 yılında, Güney Kürdistan'ın Sêmêl kasabasında doğdu. Hewlêr Üniversitesi'nde Arap Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. 1984 yılında beri öykü yazmaktadır.

KEÇA KURD

Suriye Kürtlerindendir. 1970'li yıllarda Silêmaniye Üniversitesi Kürt dili ve edebiyatı bölümünü okudu. Aziz Nesin'in öykülerini Arapçadan Kürtçeye çevirdi. Öykülerini değişik dergilerde yayınladı. Dil üzerine çalışmaları da mevcuttur.

KERÎM CEMÎL BIYAN

1959 yılında Duhok'ta doğdu. 1979 yılında Bağdat Teknik Üniversitesi'nden mezun oldu. Değişik dergilere deneme, inceleme, şiir, senaryo ve öykü yazmaya başladı. İki öykü kitabı yayımlandı.

KOVAN

1952 yılında, Duhok'a bağlı bir köyde doğdu. 1977 yılında Bağdat Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1978 yılından itibaren birçok dergide şiir ve öykü yazmaya başladı. 1981 yılında peşmerge saflarına katıldı. 1983 yılında İsveç'e yerleşti.

MAHABAD QEREDAXÎ

1966 yılında Kerkük'e bağlı Kifrî kasabasında doğdu. Önceleri şiir yazdı. İki öykü kitabıyla birlikte şiir, çeviri ve Kürtçe öğretme metod kitapları da yayınlanmıştır. İsveç'te yaşamaktadır.

MAHMÛD BAKSÎ

1944 yılında Batman'ın Kozluk ilçesinin Suphiye köyünde doğdu. İlk romanı Mezra Botan 1969 yılında İstanbul'da yayımlandı. 1968 yılında Türkiye İşçi Partisi (TİP) Batman il başkanlığı yaptı. 1970'li yıllarda politik nedenlerle İsveç'e yerleşti. Türkçe ve Kürtçe yazılmış, edebi ve siyasi 22 kitabı bulunmaktadır. 2000 yılında İsveç'te öldü. Vasiyeti üzerine Diyarbakır'a defnedildi. Kürt siyasi ve entelektüel dünyasında önemli bir yere sahiptir.

MEHEMED DEHSIWAR

1959 yılında Batman'da doğdu. İlk gençlik yıllarında politik faaliyetlerde yer aldı. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra İsveç'e yerleşti. Orada siyasetbilimi okudu. Stockholm'deki uluslararası kütüphanede Kürtçe ve Türkçe bölümlerinin sorumlusudur. Öyküleri değişik dergilerde yer aldı.

MEHEMED FERÎQ HESEN

1941 yılında Güney Kürdistan'ın Qeredax ilçesinde doğdu. Silêmaniye Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde okudu. Onlarca kitabı yayınlanmıştır. 1991 yılında Silêmaniye'de Yazarlar Birliği başkanlığı yaptı. 1998'den beri Danimarka'da yaşamaktadır.

MEHEMED SELÎM SIWARÎ

1951 yılında Güney Kürdistan'ın Sersing mintikasında doğdu. Liseyi bitirinceye dek Musul'da yaşadı, üniversiteyi Bağdat'ta bitirdi ve halen orada yaşamaktadır. İki öykü kitabı yayınlanmıştır. Öyküleri Arapçaya da çevrilmiştir.

MEHMET SANRI

1967 yılında Şırnak'ın Gundik köyünde doğdu. 1988 yılından beri gazetecilik yapmaktadır. İstanbul'da Türkçe yayınlanan Serbestî dergisinin genel yayın yönetmenliğini yapmaktadır. Değişik dergilerde öyküleri yayınlandı.

MEM

Mehammed Mewlûd (Mem), 1927 yılında, Güney Kürdistan'ın Şeqlewa şehrinde doğdu. Gençlik yıllarında öykü yazmaya başladı. 1970 ve 1984 yıllarında iki öykü kitabı yayınlandı. 1987 yılında öldü.

MEŞAL TEMO

1957 yılında, Güneybatı Kürdistan'ın Dirbêsiyê ilçesinin bir köyünde doğdu. 1980 yılında Halep Üniversitesi'nde ziraat mühendisliğinden mezun oldu. Uzun yıllardır Kürt siyasi ve kültürel mücadelesinde aktif bir rol aldı. Arapça yazılmış kitapları ve dergilerde Kürtçe öyküleri yayınladı.

MIHEMED MUKRÎ

Kerkük'te doğdu. 1970'li yıllardan beri değişik edebi türde eserler verdi. Birçok roman, şiir ve öykü kitabı yayınlanmıştır. Silêmaniye şehrinde yaşamını sürdürmektedir.

MUSTAFA AYDOĞAN

1957 yılında Mardin'in Kızıltepe ilçesinde doğdu. 1985 yılından beri

İsveç'te yaşamaktadır. Daha çok çevirmen olarak tanınmıştır. Jack London, Yaşar Kemal, Aziz Nesin, Edip Karahan, Ann Eriksson ve Orhan Pamuk gibi birçok yazarın eserini Kürtçeye kazandırmıştır. Birçok gazete ve dergide deneme, inceleme ve öykü yazmıştır. Pêlên Bêrikirinê (Hasret Dalgaları) ve Berê Gotin Hebû (Önce Söz Vardı) adlı iki kitabı yayınlanmıştır.

NECÎBE EHMED

1954 yılında Kerkük'te doğdu. Silêmaniye Üniversitesi'nde Kürt dili ve edebiyatı bölümünü okudu. Birçok öykü, şiir ve çeviri kitabı yayınlandı. Şu an Doğu Kürdistan'ın Saqiz şehrinde yaşamaktadır.

NIZAR MEHEMED SEÎD

Güney Kürdistan'ın Duhok kentinde 1952 yılında doğdu. Musul'da eğitim fakültesini bitirdi. 1973 yılından beri yazmaktadır. 1985 yılında öykü kitabı yayınlandı. İngilizceden Kürtçeye birçok edebi çeviriler yapmıştır. Birçok dergide araştırma ve edebi makaleler yayınlamıştır. Hollanda'da yaşamaktadır.

OSMAN SEBRÎ

1905 yılında Adıyaman'ın Kahta ilçesinin Narincê köyünde doğdu. Şeyh Sait ayaklanmasından sonra iki amcası ile birlikte 1926 yılında, Diyarbakır cezaevinde tutuklu kaldılar. Amcaları Şukrî ve Nûrî darağacına çekildiler. Kendisi de Denizli cezaevinde iki yıl tutuklu kaldıktan sonra genel afla serbest kaldı. 1929 yılında 26 Kürt ileri geleni ile birlikte tutuklandı. O yıl serbest kaldı ve hemen Suriye'ye kaçtı. Orada kurulan Kürt partisi Xoybûn'a katıldı. Kürt dili, edebiyatı, grameri ve alfabesinin araştırılıp incelenmesi, gelişmesi ve yaygınlaşması için öncülük yapanların arasında yer almıştır. Daha çok şiire ağırlık veren Sebrî'nin birçok öyküsü yayınlanmıştır.

QADO ŞÊRÎN

1967 yılında Qamişlo'da doğdu. Asıl mesleği matematik öğretmenliğidir. 1995 yılından beri Hollanda'da mülteci olarak yaşamaktadır. Öykülerinin yanı sıra mizahi yazılarını çeşitli dergilerde yayınlamaktadır.

QEYRAN FEREC EBDULA

1966 yılında Behdinan mintikasının Koredêr köyünde doğdu. Duhok'ta

ticaret lisesinden mezun oldu. Daha çok tiyatro çalışmalarıyla tanınmaktadır.

RAÛF BÊGERD

1942 yılında Kerkük'te doğdu. Çok genç yaşta yazmaya başladı. Buwar (Geçit) ve Hawar (İmdat) adında iki öykü kitabı yayınlanmıştır. Çehov'un birçok öyküsünü Kürtçeye çevirmiştir.

RIDWANÊ ALÎ

1959 yılında Batı Kürdistan'ın Cizîr kasabasında doğdu. Şam'da hukuk öğrenimini yarıda bıraktı. Moskova'da gazetecilik fakültesinden mezun oldu. Fransa'da yaşamaktadır. Bir öykü kitabı yayınlanmıştır.

RIZALIYÊ RESÎD

1929 yılında, Gürcistan'ın Tiflis şehrinde doğdu. Dört yaşında iken ailesi Ermenistan'a yerleşti. Tarih öğretmenliği yapmış, kendi köyünde Kürtçe dersler de vermiştir. Birçok dergiye şiir, makale ve öykü yazmıştır. Yayınlanmış üç eseri bulunmaktadır.

ROJAN HAZIM

Hakkari doğumludur. Danimarka'da yaşamaktadır. Türkçe ve Kürtçe çok geniş bir alanda yazmaktadır. Edebi, sosyolojik araştırma inceleme yazıları, folklorik derlemeleri ve zaman zaman da öyküleri birçok dergi ve gazetede yayınlandı. 1989 yılında Xanî & Bateyî yayınevini kurdu.

ROJEN BARNAS

Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde doğdu. Şair yönüyle tanınıyor. 1980 yılından beri İsveç'te yaşamaktadır.

SALIMÊ CASIM

1961 yılında Duhok'ta doğdu. Berlin Bilimler Akademisi'nden mezun oldu. Siyasetbilimi alanında doktora tezi hazırladı. 1979 yılından beri öykü yazmaktadır. Biri çocuklar için, iki tane öykü kitabı yayınlandı.

SEBÎH MEHEMED HESEN

1961 yılında Güney Kürdistan'ın Bamernê mintikasında doğdu. Musul Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı'ndan mezun oldu. 1983 yılından sonra

birçok dergide deneme ve öyküleri yayınlandı. Bazı öyküleri Arapçaya çevrildi.

SEBRÎ BOTANÎ

1925 yılında doğdu. Uzun yıllar Kürt dili, edebiyatı ve kültürünün gelişmesi için hizmet etti. Çeşitli dergilerde birçok konuda makale, şiir ve öykü yazdı, folklorik derlemeler yaptı. Norveç'te sürgünde yaşadı ve orada öldü.

SEGVAN XELÎL HÎDAYET

1953 yılında Zaxo'da doğdu. Asıl mesleği hekimliktir. 1970 yılından beri Kürtçe ve Arapça öykü ve inceleme, edebi yazılar yazmaktadır. Bir öykü kitabı yayınlandı. Duhok'ta doktorluk yapmaktadır.

SELAHATTÎN BULUT

1953 yılında Mardin'in Derik ilçesinde doğdu. Mardin Eğitim Enstitüsü'nden mezun oldu. 1981 yılında politik nedenlerden cezaevine girdi. Sekiz yıl hapis yattı. Birçok Kürtçe yayınlanan dergide öyküler yazdı. İstanbul'da yaşamaktadır.

SERDAR ROŞAN

1958 yılında Diyarbakır'ın Lice ilçesinin Hezan köyünde doğdu. Tarih-coğrafya öğretmenliğinden mezun oldu. 1982 yılından beri İsveç'te yaşamaktadır. Bir öykü kitabı bulunmaktadır.

SERKAN BİRÜSK

Mardin'in Serêkaniyê köyünde doğdu. Peyzaj mimarlığı okudu. Siyasi nedenlerden dolayı öğrenimini tamamlayamadı ve önce Almanya sonra da İsveç'e yerleşti. Birçok dergi ve gazetede köşe yazarlığı, deneme, öykü ve şiirleri yayınlandı. İsveççeden Kürtçeye edebi eserler kazandırdı.

SİDQİYÊ HİRORÎ

1956 Güney Kürdistan'ın Hiror köyünde doğdu. Çocukluğu Musul'da geçti. 1984 yılında Duhok radyosunda Kürtçe programlar yaptı. 1986 yılında Polonya'ya gitti ve orada gazetecilik okudu. Başlangıçta şiir yazdı, daha sonra öykü ve roman yazdı. Yayınlanmış birçok eseri mevcuttur.

SİLÊMAN ALÎ

1963 yılında Batı Kürdistan'ın Serê Kaniyê ilçesinde doğdu. Moskova'da gazetecilik fakültesinden mezun oldu. 1980'den sonra şiirle başladı yazmaya. Daha sonra deneme, inceleme, öykü yazmaya ve çeviri yapmaya başladı. Almanya'da yaşayan Alî, Almanca öyküler de yazmaktadır.

SİLÊMAN DEMİR

1956 yılında Mardin'in Nusaybin ilçesinde doğdu. 1985 yılından beri İsveç'te yaşamaktadır. Öyküleri, denemeleri, edebi yazıları ve çevirileri değişik dergilerde yer aldı; bugüne dek iki romanı yayınlandı.

ŞEMSÎ

Asıl adı Egîtê Hesenê Şemo'dur. 1933 yılında Ermenistan'ın Kürt bölgesi olan Elegez'de doğdu. Erivan Üniversitesi'nde Kürt dili ve edebiyatı okudu. Şair olarak tanınmıştır. Birçok şiir kitabı yayınlanmıştır. Değişik dergilerde onlarca öyküsü yayınlandı. 2002 yılında öldü.

ŞÊRZAD HESEN

Güney Kürdistan'ın Hewlêr şehrinde doğdu. 1978 yılında, Bağdat Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Deneme yazılarını 1975-78 yıllarında Bağdat'ta Kürtçe yayınlanan Roşinbîrî Nwê dergisinde, 1978-82 döneminde ise öykülerini Beyan ve Hewkarî dergilerinde yayınladı. İki öykü kitabı yayınlandı ve şu an Silêmaniye şehrinde yaşamaktadır.

TÊMÛRÊ XELÎL

1949 yılında Erivan'da doğdu. Ervan Üniversitesi matematik-fizik bölümünden mezun oldu. 1992-97 yılları arasında, Moskova'da Rusça-Kürtçe yayınlanan "Golos" adlı gazetesinin yayın yönetmenliğini yaptı. Rusçadan Kürtçeye sekiz kitap çevirdi. Öyküleri birçok dergide yayınlandı. Şu an İsveç'te yaşamaktadır.

WEZÎRÊ EŞO

1934 yılında Gürcistan'ın Tiflis şehrinde doğdu. Erivan Üniversitesi'nde tarih okudu. Leningrad Üniversitesi'nde Kürdoloji üzerine doktora öğrencisi oldu. Riya Teze gazetesi ve Erivan Radyosu Kürtçe servisinde çalıştı. Birçok öykü, roman ve çeviri kitapları bulunan Eşo, Belçika'da yaşamak-

tadır.

XALID SALIH

1957 yılında Duhok'ta doğdu. Hewlêr Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden mezun oldu. 1984 yılından sonra değişik dergilerde öykü yazmaya başladı. Folklorik derleme çalışmalarıyla tanınmaktadır. Yayınladığı birçok derleme kitabı yanında, yayına hazırladığı üç öykü kitabı bulunmaktadır.

XELÎL DUHOKÎ

1951 yılında Duhok'ta doğdu. 1970 yılında şiir yazmaya başladı. Kürtçe yayınlanan birçok dergide yayın kurulu ve yönetmenlik görevlerinde bulundu. İsveç'te Kürt Yazarlar Derneği başkanlığı yaptı. Güney Kürdistan Kurmanca Modern Öykü Antolojisi'ni hazırladı. Yayımlanmış onlarca eseri mevcuttur. Şu an Duhok'ta yaşamaktadır.

XELÎLÊ ÇAÇAN

1924 yılında Kafkasya'da doğdu. 1957-81 yılları arasında Erivan Radyosu Kürtçe servisinin yayın sorumluluğunu yaptı. Öyküleri değişik dergilerde yayınlandı. Yayımlanmış dört kitabı bulunmaktadır. 1981 yılında öldü.

ZEKÎ SLÊVANÎ

1964 yılında Zaxo'da doğdu. Duhok'ta Eğitim Fakültesi'nden mezun oldu. 1987 yılından beri öykü yazmaktadır. Yayımlanmış bir öykü kitabı bulunmaktadır.

Not: Aşağıda adları anılan öykücüler hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Ayetullah Keleş; Cihan Keremî -İran; Dilşad Emînî -İran; Ebdulbaqî Huseynî; Enwer Hesên Pûr -İran; Mehmed Serdenî; Miryem Qazî -İran; Sîrwan Semîmî -İran; Şêrko Cihanî -İran; Şêrzad Emînî -İran; Xanim Sûltanî -İran.

15

KÜRT TARİHİ VE KÜLTÜRÜ DİZİSİ

KÜRT ÖYKÜ ANTOLOJİSİ

HAZIRLAYAN: HASAN KAYA

EVRENSEL
BASIM
YAYIN